

Datganiad Cyfrifon

2022 - 2023

CYNNWYS

Adran	Tudalen(au)
1 Adroddiad Naratif	1 - 6
2 Datganiad o'r Cyfrifoldebau dros y Datganiad o'r Cyfrifon	7
3 Datganiad Llywodraethu Blynyddol	8 - 59
4 Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru i Aelodau Cyngor Sir Caerfyrddin	60 - 63
5 Datganiadau Cyllidol	64
5.1 Dadansoddiad Gwariant a Chyllid	65
5.2 Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	66
5.3 Datganiad am y Symudiadau yng Nghronfeydd	67
5.4 Y Fantolen	68
5.5 Y Datganiad Llif Arian	69
6 Nodiadau i'r Cyfrifon	70 - 149
7 Y Cyfrif Refeniw Tai (CRT)	150 - 151
8 Nodiadau i'r Datganiad Incwm a Gwariant y CRT	152 - 154
9 Cyfrif Cronfa'r Degwm Dyfed	155
10 Cronfeydd Ymddiriedolaethau	155
11 Gofal Cymdeithasol/Gwasanaethau Plant - Cyfrifon Cleientiaid a'r Staff	156
12 Geirfa	157 - 161

1 ADRODDIAD NARATIF

Mae'r Datganiad Cyfrifon canlynol yn dwyn at ei gilydd, ar ffurf gryno, drafodion ariannol yr Awdurdod am y flwyddyn 2022/23.

Mae tudalennau canlynol yr adroddiad hwn yn dangos Cyfrifon yr Awdurdod am y flwyddyn 2022/23. Fe'u lluniwyd yn unol a'r Côd Ymarfer 2022/23 ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol (y Côt).

1.1 Mae'r cyfrifon hyn yn cynnwys y datganiadau ariannol canlynol:

Dadansoddiad Gwariant a Chyllid

Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr

Datganiad am y Symudiadau yng Nghronfeydd yr Awdurdod

Y Fantolen

Y Datganiad Llif Arian

Ceir manylion am bob un o'r datganiadau ariannol hyn yn Adran 5.

Datganiad Incwm a Gwariant y Cyfrif Refeniw Tai a Datganiad Newidiadau i'r Cyfrif Refeniw Tai

Ceir manylion am y datganiadau ariannol hyn yn Adrannau 7 ac 8.

Cronfa'r Degwm Dyfed a Chronfeydd Ymddiriedolaethau Eraill

Ceir manylion am y cronfeydd hyn yn Adrannau 9 i 11.

Mae'r cyfrifon yn cael eu hategu gan y Datganiad o Bolisiau Cyfrifydda (Nodyn 6.1 – Nodiadau i'r Cyfrifon).

1.2.1 Cyllideb Refeniw

Mae prif gydrannau cyllideb yr Awdurdod ar gyfer 2022/23 a sut y maent yn cymharu â'r union incwm a gwariant wedi'u nodi isod:

Gwasanaeth	Cyllideb Gweithio				Gweithredol				Amrywiad am y Flwyddyn
	Gwariant	Incwm	Net na ellir ei reoli	Net	Gwariant	Incwm	Net na ellir ei reoli	Net	
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Prif Weithredwr	40,478	(17,940)	(2,902)	19,636	42,804	(20,684)	(2,903)	19,217	(419)
Cymunedau	174,974	(67,439)	29,179	136,714	191,406	(80,652)	29,180	139,934	3,220
Gwasanaethau Corfforaethol	76,553	(46,040)	(2,122)	28,391	69,920	(40,332)	(2,122)	27,466	(925)
Addysg a Phlant	209,154	(42,390)	34,436	201,200	234,025	(64,366)	34,436	204,095	2,895
Amgylchedd	149,084	(97,839)	20,432	71,677	149,938	(98,851)	20,432	71,519	(158)
Gwariant Adrannau	650,243	(271,648)	79,023	457,618	688,093	(304,885)	79,023	462,231	4,613
Llog Net ac Addasiadau Cyfrifyddu Cyfalaf				(19,829)				(22,679)	(2,850)
Newidiadau i'r gronfa bensiwn				(32,823)				(32,823)	0
Absenoldebau Cronedig				(560)				(562)	(2)
Ardollau a Chyfraniadau:									
Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog				154				152	(2)
Awdurdod Tân				11,170				11,170	0
Cyd-bwyllgor Corfforaethol				155				155	0
Gwariant Net				415,885				417,644	1,759
Cyfraniadau i/(o) Weddillion Cyffredinol				0				1,288	1,288
I/(o'r) Cronfeydd Adranol/Wrth Gefn				0				(2,356)	(2,356)
Cyllideb Net				415,885				416,576	691
Grant Cynnal Refeniw				(243,380)				(243,380)	0
Ardrethi Annonmestig				(68,223)				(68,223)	0
Treth Y Cyngor				(104,282)				(104,973)	(691)
				0				0	0

Cymeradwywyd cyllideb refeniw 2022/23 gan y Cyngor Sir ar 2 Mawrth 2022. Ymdrechodd y gyllideb i gyflawni dyheadau'r Awdurdod, gan gydnabod y risgiau ariannol eithriadol sy'n wynebu awdurdodau lleol. Aeth y gyllideb i'r afael â gofynion penodol mewn rhai meysydd gwasanaeth gan geisio cydbwysu'r effaith ar ddarparu gwasanaethau a threthdalwyr lleol.

Roedd y sefyllfa ariannol ar ddiwedd y flwyddyn wedi dangos bod gorwariant o £4,613k ar lefel adrannol. Nid yw hyn yn cynnwys y gorwariant ar ysgolion gan fod hyn yn cael ei nodi yn y symudiad yn y gronfa wrth gefn Rheoli Ysgolion yn Lleol (gweler nodyn 6.22).

Roedd gan Adran y Prif Weithredwr danwariant o £419k. Cafwyd tanwariant net ar dâl a chostau teithio Aelodau, incwm Cofrestryddion, incwm Safleoedd Diwydiannol ac arbedion staffio yn sgil swyddi gwag ar draws yr adran. Roedd hyn wedi cael ei wrthbwysu gan orwariant o fewn Rheoli Pobl yn sgil cyflogi staff ychwanegol, yn bennaf i ddelio ag ôl-groniad o ran recriwtio, ynghyd ag arbedion effeithlonrwydd y flwyddyn flaenorol nad oeddynt wedi'u cyflawni eto.

Roedd gan yr Adran Cymunedau orwariant o £3,220k ar gyfer y flwyddyn. Mae amrywiannau sylweddol wrth i'r adran barhau i adfer ac ymateb i'r cyfnod ar ôl y pandemig. Roedd gorwariant gyda'r gwasanaethau Gofal Cymdeithasol oherwydd y galw cynyddol am

wasanaethau e.e. Taliadau Uniongyrchol ac mewn meysydd lle roedd hi'n dal i fod yn anodd cyflawni cynigion arbedion cyllidebol gan fod timau Gwaith Cymdeithasol wedi blaenoriaethu darparu gwasanaethau allweddol yn ddiogel, sy'n golygu nad oedd yr adran wedi gallu bwrw ymlaen â rhai o'r cynigion arbedion arfaethedig. Yn ystod y flwyddyn roedd pwysau o ran chwyddiant, yn enwedig y dyfarniad cyflog uwch na'r disgwyl, hefyd yn gwneud y sefyllfa ariannol yn heriol. Roedd gorwariant yn y Gwasanaethau Hamdden gan fod diffyg incwm wrth i aelodaeth hamdden, a ddirywiodd yn ystod y pandemig, gymryd amser i wella i'r lefelau cyn y pandemig.

Roedd gan Adran y Gwasanaethau Corfforaethol danwariant o £925k ar gyfer y flwyddyn. Mae tanwariant o £335k ar gostau pensiwn cyn Ad-drefnu Llywodraeth Leol ynghyd â thanwariant o £385k ar Gynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor, a thanwariant o £83k ar Rhyddhad Ardrethi oherwydd y niferoedd iselach na'r hyn a gyllidwyd o ran y rhai a ymunodd â'r ddau gynllun. Hefyd roedd tanwariant o £171k ar Lwfansau Rhent yn ystod y flwyddyn. Mae'r gwasanaeth hwn yn amrywio yn dibynnu ar y galw. Mae yna hefyd danwariant ar gyflogau oherwydd swyddi gwag ar draws yr adran, a'r ffaith nad yw staff wedi cyrraedd brig eu graddfa eto, ynghyd â pheth incwm ychwanegol am waith a wnaed ar gyfer sefydliadau allanol.

Roedd gan yr Adran Addysg a Phlant orwariant o £2,895k ar gyfer y flwyddyn. Roedd hyn oherwydd cyfuniad o ffactorau megis cynnydd o ran y galw am ddarpariaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol, gorwariant gyda'r gwasanaeth Prydau Ysgol ar gyfer darparu cinio a darparu brecwast mewn ysgolion cynradd wrth i effaith y dyfarniad cyflog a chostau bwyd cynyddol gyfrannu at yr heriau o ddarparu'r gwasanaeth o fewn prisiau prydau ar draws pob ysgol. Roedd gorwariant hefyd yn yr adran Gwasanaethau Plant gan fod costau cynyddol o ran staff cyflenwi a chostau cyfreithiol cysylltiedig o fewn Comisiynu a Gwaith Cymdeithasol. Mae lleoliadau hynod gymhleth wedi effeithio ar gyllideb y Tu Allan i'r Sir ac mae'r Unedau Preswyl yn delio â phwysau o ran staffio. Mae Seibiannau Byr a Thaliadau Uniongyrchol wedi gweld cynnydd yn y galw, sydd wedi cyfrannu at orwariant.

Rhoddodd yr Adran Lle a Seilwaith wybod am danwariant o £158k ar gyfer y flwyddyn ariannol. Roedd pwysau o fewn yr adran yn cynnwys dyfarniad cyflog uwch na'r disgwyl ac ychydig o gostau staff cyflenwi oherwydd salwch o fewn y Gwasanaeth Glanhau. Roedd sefyllfa debyg wedi codi yn y Gwasanaethau Amgylcheddol a Gwastraff. Mae gorwariant hefyd ar Gludiant Ysgol oherwydd cost ychwanegol prisiau tendro a chynnydd mewn prisiau tanwydd. Fodd bynnag, mae'r gorwariant hwn yn cael ei wrthbwysu gan danwariant mewn meysydd eraill megis yr Is-adran Eiddo a'r Is-adran Lle a Chynaliadwydd o ganlyniad i swyddi gwag o fewn y timau.

Ar ôl ystyried arbedion ar gostau cyllido cyfalaf, incwm llog cynyddol a lefel gasglu uwch na'r amcangyfrif ar y Dreth Gyngor yn ogystal â'r symudiad mewn cronfeydd wrth gefn a glustnodwyd a chronfeydd wrth gefn Adranol, roedd yr Awdurdod wedi trosglwyddo £1,288k i'r cronfeydd wrth gefn cyffredinol ar gyfer blwyddyn ariannol 2022/23.

CYFRIF REFENIW TAI	Cyllideb Gweithio			Gweithredol			Amrywiad am y flwyddyn
	Gwariant	Incwm	Net	Gwariant	Incwm	Net	
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cyfrif Refeniw Tai	48,946	(45,545)	3,401	50,714	(45,817)	4,897	1,496
Trosglwyddiadau i/(o'r) Balansau CRT	0	0	(3,401)	0	0	(4,897)	(1,496)

Roedd gorwariant o £1,496k o ran y Cyfrif Refeniw Tai ar gyfer y flwyddyn.

Y prif amrywiadau oedd:

- Gorwariant o £1,576k mewn costau Atgyweirio a Chynnal a Chadw ac mae hyn yn adlewyrchu effaith chwyddiant a'r effaith ar gapasiti'r diwydiant adeiladu ar ôl Covid ac ar

ôl Brexit gan gynnwys costau cyflogau, ynni, tanwydd a deunyddiau adeiladu yn cynyddu'n sylweddol. Bydd pwysau cynyddol yn parhau ar gyfraddau contractwyr a bydd llai o argaeledd yn 2023/24.

- Gorwariant ar Oruchwyllo a Rheoli megis premiymau yswiriant £270k, buddsoddiad mewn ystadau £230k, prosiectau a gweithgareddau £156k, costau cyfreithiol £110k, a thaliadau iawndal £111k.
- Ni ddefnyddiwyd y ddarpariaeth ar gyfer drwgddyled yn llawn yn 2022/23 gan arwain at danwariant o £259k.
- Er y rhagwelwyd y byddai'r cyfraddau llog ar gostau cyllido cyfalaf yn y Cyfrif Refeniw Tai yn uwch na'r gyllideb, roedd y gofyniad cyllido cyfalaf wedi lleihau'n sylweddol oherwydd cyllid grant ychwanegol a dderbyniwyd yn 2021/22 a 2022/23. Roedd tanwariant hefyd ar y rhaglen gyfalaf gan leihau'r costau cyllido cyfalaf a ragwelir sy'n ofynnol gan £613k. Mae cyfraddau llog uwch hefyd o fudd i'r Cyfrif Refeniw Tai oherwydd lefel y cronfeydd wrth gefn. Mae hyn yn cyfateb i oddeutu £348k.

1.2.2 Prif Grantiau yn erbyn Grantiau Asiantaeth

Yn ystod y flwyddyn, parhaodd Llywodraeth Cymru i ddarparu ystod o daliadau cymorth, ar draws ystod o wahanol ddibenion gan gynnwys taliadau COVID19 parhaus, cynllun adsefydlu Wcráin ac ystod o fesurau costau byw gwahanol i gefnogi aelwydydd.

Mae gwerth y ffrydiau ariannu ychwanegol hyn yn berthnasol iawn ac fe'u crynhoir yn Nodyn Incwm Grant 6.35.

Bernir bod yr awdurdod yn asiant pan fydd yn gweithredu fel cyfryngwr. Mae'r awdurdod yn brif gorff pan fydd yn gweithredu ar ei ran ei hun. Os yw'r awdurdod yn gweithredu fel prif gorff, yn ôl y Cod mae'n ofynnol i'r trafodion gael eu cynnwys yn ei Ddatganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

1.3 Arian Wrth Gefn

Yn yr amgylchedd o newid a her sy'n wynebu Llywodraeth Leol heddiw, mae'r Awdurdod wedi ymrwymo i gynnal lefel resymol o arian wrth gefn. Ar ddiwedd y flwyddyn roedd y symiau wrth gefn fel a ganlyn:

	£'000	£'000
Cronfa'r Cyngor		
A ddelir gan ysgolion yn unol â Rheoliadau Rheoli		
Ysgolion Lleol (RHYLL)	11,124	
Ar gael yn gyffredinol ar gyfer gwariant newydd	14,756	25,880
Cyfrif Refeniw Tai		16,998
		<u>42,878</u>

Yn ogystal â'r arian wrth gefn cyffredinol mae gan yr Awdurdod £142.868 miliwn o arian wrth gefn a glustnodwyd ar gyfer dibenion penodol.

1.4 Benthycia

Roedd £20 miliwn o benthyciadau newydd o Bwrdd Benthyciadau Gweithfeydd Cyhoeddus (BBGC) yn 2022/23.

Ar 31 Mawrth 2023, cyfanswm yr arian a fenthycwyd i'r Awdurdod oedd £411 miliwn, a oedd yn llai na therfyn awdurdodedig yr Awdurdod, sef £585 miliwn. Cynhwysir fwy o fanylion yn Nodyn 6.44 i'r Cyfrifon.

Mae gweithdrefnau a therfynau'r Awdurdod ar gyfer benthyciadau wedi'u hamlinellu ym Mholisi a Strategaeth Rheoli y Trysorlys, sy'n cael ei gymeradwyo bob blwyddyn.

1.5 Cronfa Bensiynau

Mae'r Gronfa Bensiynau yn clustogi'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o'r trefniadau gwahanol i gyfrifyddu ar gyfer budd-daliadau ôl cyflogaeth ac ar gyfer ariannu budd-daliadau yn unol â darpariaethau statudol. Mae'r balans credyd ar y Gronfa Bensiynau o £61 miliwn yn dangos gwarged yn yr adnoddau y mae'r Awdurdod wedi'u neilltuo i dalu'r buddion a enillwyd gan weithwyr blaenorol a gweithwyr presennol.

Bu gostyngiad sylweddol yng ngwerth presennol rhwymedigaethau buddion i £1.3biliwn ar 31 Mawrth 2023 (£1.9 biliwn ar 31 Mawrth 2022). Mae hyn yn bennaf oherwydd cynnydd yn y gyfradd ddisgownt a gymhwyswyd, sydd fel y rhagnodwyd gan safonau cyfrifyddu yn gysylltiedig â bondiau corfforaethol sydd â sgôr AA.

1.6 Yr Hinsawdd Economaidd Bresennol

Mae'n ofynnol i'r datganiadau cyfrifyddu adlewyrchu'r amgylchiadau ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

Mae holl asedau'r Awdurdod yn cael eu hailbrisio fel rhan o gylch ac felly mewn llawer o achosion, mae'r prisiad cyfredol (a bennwyd yn y blynyddoedd diwethaf) yn debygol o adlewyrchu gwerth presennol yr asedau ar y farchnad neu roi adlewyrchiad teg ohono. Mae'r rhan fwyaf o asedau yn cael eu cadw ar gyfer darparu gwasanaethau ac felly nid yw unrhyw newidiadau i amodau'r farchnad o ran gwerthiannau masnachol yn effeithio ar werthoedd yn y cyfrifon hyn. Lle nad yw prisiad llawn wedi'i gynnal ar ddyddiad y fantolen, mae prisiadau eiddo wedi'u diweddaru i adlewyrchu mynegeion adeiladu cyfredol neu elfennau cymaradwy yn y farchnad (yn dibynnu ar y dull priso). Mae'n ofynnol bod y datganiadau cyfrifon yn adlewyrchu'r amodau sydd ar waith ar ddiwedd y flwyddyn.

Ym flwyddyn ariannol 2022-23 gwelwyd newid sylweddol yn y risgiau i'r hinsawdd economaidd. Nid yw'r risg a dybiwyd o don arall o COVID19 wedi amlygu, er bod y feirws yn parhau i fod yn endemig. Wrth i'r cyfyngiadau gael eu codi'n llawn, roedd y rhan fwyaf o wasanaethau'r cyngor yn gallu dychwelyd i'w lefelau gweithredu cyn y pandemig. Mae'r gostyngiad disgwylidiedig mewn incwm masnachol wedi amlygu yn ystod y flwyddyn, er nad yw mor wael ag yr ofnwyd, gyda'r lefelau gweithgarwch yn adfer yn raddol yn ystod y flwyddyn.

Mae argyfwng costau byw wedi disodli hyn, gyda chwyddiant yn cyrraedd y pwynt uchaf ers 40 mlynedd, gan aros uwchben 10% yn ystod y flwyddyn (er bod disgwyl yn gyffredinol y bydd yn gostwng yn ystod 2023/24). Cododd cyfraddau llog o 0.75% ym mis Mawrth 2022 i 4% erbyn mis Mawrth 2023. Mae'r cynnydd anhygoel mewn prisiau ynni, a liniarwyd yn rhannol yn unig gan gynlluniau cymorth y llywodraeth, wedi effeithio ar aelwydydd a busnesau fel ei gilydd. Mae hyn wedi cael ei gymryd i ystyriaeth wrth adolygu darpariaethau drwgddyledion. Er gwaethaf hyn, arhosodd y farchnad lafur yn dynn yn ystod y flwyddyn, gydag anawsterau recriwtio yn cuddio gwir effaith y gwasgafeydd ariannol yn ystod y flwyddyn. Wedi'i yrru gan yr amgylchedd hwn, roedd cynigion cyflogau'r sector cyhoeddus yn uwch na'r disgwyliadau ar adeg gosod y gyllideb, ac mae'n debygol y bydd y mater hwn yn cael ei ailadrodd yn 2023/24 yn seiliedig ar gynnig Cyflogwyr yr NJC a gyhoeddwyd eisoes.

Er bod cyllid Llywodraeth y DU wedi gwella ers cyllideb Hydref y weinyddiaeth Truss/Kwarteng fyrhoedlog, mae'r rhagolwg yn parhau i fod yn destun pryder, gyda rhagolygon benthycu'r sector cyhoeddus oddeutu £50bn yn uwch nag yr oeddent flwyddyn yn ôl, ac arwyddion cyfredol o setliadau cyllido heriol yn y dyfodol, yn enwedig yn y blynyddoedd yn dilyn yr etholiad cyffredinol nesaf.

Yn erbyn y cefndir hwn, mae ein statws ariannol cyffredinol wedi'i gynnal ar lefel ddarbodus, gyda chynnydd yn lefel y balansau cyffredinol ar ddiwedd y flwyddyn. Hefyd mae gan yr Awdurdod gronfeydd wrth gefn wedi'u clustnodi at ddibenion penodol, p'un a yw hyn er mwyn mynd i'r afael â rhwymedigaethau yn awr neu yn y dyfodol e.e. cronfeydd yswiriant neu ar gyfer ariannu cynlluniau cyfalaf penodol. Mae'r Awdurdod wedi gallu ychwanegu at y balansau hyn ar ddiwedd y flwyddyn i ddarparu adnoddau ychwanegol tuag at wasgfeydd yn y dyfodol a lliniaru risg.

1.7 Cyfalaf

Yn 2022/23 gwariodd yr Awdurdod tua £101.2 miliwn ar brosiectau cyfalaf. Cyllidwyd y gwariant hwn â chyfuniad o fenthyciadau, derbyniadau cyfalaf defnyddiadwy, grantiau llywodraeth a chyfraniadau eraill, arian wrth gefn a chyllido refeniw uniongyrchol.

Gwariwyd £29.6 miliwn ar Dai ac mae'r meysydd gwario wedi'u nodi isod:

Sector Cyhoeddus

Adnewyddu ac ailddatblygu'r Stoc Dai a phwrcasu stoc tai ychwanegol.

£26.4 miliwn

Sector Preifat

Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl
Gwelliannau eraill

£2.3 miliwn

£0.9 miliwn

Mae'r prif feysydd gwariant ar wasanaethau heblaw gwasanaethau Tai fel a ganlyn:

	£'miliwn	
Addysg a Gwasanaethau Plant	18.2	Ysgolion Newydd, Adnewyddiadau a Gwelliannau i ysgolion presennol a Phrosiectau Gwasanaethau Plant a Theulu
Hamdden	1.0	Chwaraeon a Hamdden, Celfyddydau a Diwylliant a Llyfrgelloedd.
Seilwaith ac Ailgyrchu a Amnewid Fflyd	26.2	Ffyrdd, Pontydd, Llwybrau Beicio, Diogelwch ar y Ffyrdd, Meysydd Parcio, Hawliau tramwy ac amddiffyn yr arfordir a llifogydd, Depots, Rheoli Gwastraff ac ailgyrchu gan gynnwys cerbydau newydd a bysiau trydan newydd
Datblygu Economaidd	22.9	Prosiectau Corfforol Adfywio Ledled y Sir, Datblygiadau Cymunedol, Cyd Fentrau Phrosiectau Rhanbarthol/Bargen Ddinesig Bae Abertawe a Phrosiectau Ffyniant Bro
Gwasanaethau Cymdeithasol	1.0	Cartrefi Gofal a Datblygiadau Dysgu yr Anabl
Corfforaethol	2.3	Mân Waith Cyfalaf a Datblygiadau Strategaeth TGCh

1.8 Gwybodaeth Ychwanegol

Mae gwybodaeth ychwanegol am y cyfrifon ar gael oddi wrth Pennaeth y Gwasanaethau Ariannol, Adran Y Gwasanaethau Corfforaethol, Neuadd y Sir, Caerfyrddin, SA31 1JP.

2 DATGANIAD O'R CYFRIFOLDEBAU DROS Y DATGANIAD CYFRIFON

Cyfrifoldebau'r Awdurdod

Mae'n ofynnol i'r Awdurdod:

- Wneud trefniadau i weinyddu ei faterion ariannol mewn modd priodol ac i sicrhau bod un o'i swyddogion yn gyfrifol am weinyddu'r materion hynny. Yn yr Awdurdod hwn, Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol yw'r swyddog hwnnw.
- Rheoli ei faterion mewn modd sy'n gwneud y defnydd mwyaf darbodus, effeithiol ac effeithlon o adnoddau a diogelu ei asedau.
- Cymeradwyo'r Datganiad Cyfrifon.

Cymeradwyaeth Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Cymeradwyaeth o'r Datganiad Cyfrifon ar ôl yr archwiliad.

Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio

Dyddiad: 27 Hydref 2023

Cyfrifoldebau Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol

Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol sy'n gyfrifol am baratoi Datganiad yr Awdurdod o'i Gyfrifon sydd, yn unol â'r arferion cyfrifo priodol fel y'u pennwyd yn Côt Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig ("y Côt").

Wrth baratoi'r Datganiad Cyfrifon hwn, mae Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol:

- Wedi dewis polisiau cyfrifydda addas ac wedyn wedi'u cymhwyso'n gyson;
- Wedi gwneud penderfyniadau ac amcangyfrifon a oedd yn rhesymol a doeth;
- Wedi cydymffurfio â'r Côt;
- Wedi cadw cofnodion cyfrifydda priodol, amserol a chyfredol;
- Wedi cymryd camau rhesymol er atal a darganfod twyll ac unrhyw afreoleidd-dra arall.

Ardystio'r Cyfrifon

Yr wyf yn ardystio fod y Datganiad Cyfrifon a welir ar dudalennau 64 i 156 yn rhoi golwg gywir a theg ar sefyllfa ariannol Cyngor Sir Caerfyrddin ar 31^{ain} Mawrth 2023 ac o'i incwm a'i wariant am y flwyddyn yn diweddu 31^{ain} Mawrth 2023.

Chris Moore FCCA
Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol

Dyddiad: 20 Hydref 2023

3 DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL

Crynodeb Gweithredol Sicrwydd

Mae trefniadau Llywodraethu Corfforaethol y Cyngor yn dderbyniol.

Mae'n bwysig bod Datganiad Llywodraethu yn cynnwys gwerthusiad a chasgliad ac yn rhoi barn glir ynghylch a yw'r trefniadau llywodraethu a amlinellir yn addas i'r diben.

I alluogi'r farn hon cynhaliodd gwasanaeth Archwilio Mewnol y Cyngor adolygiad o'n trefniadau yn erbyn y safonau a fabwysiadwyd (gweler 3.3 isod).

Tabl - Darn o'r Adroddiad Archwilio Mewnol:

Canfyddiadau adolygiad Archwilio Mewnol Cyngor Sir Caerfyrddin o'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol a Llywodraethu Corfforaethol	
Lefel y Sicrwydd ar ôl yr Adolygiad	Disgrifiad o Lefel y Sicrwydd
Derbyniol	Rheolaethau cymedrol, rhai meysydd lle mae diffyg cydymffurfio o ran rheolaethau y cytunwyd arnynt Risg ganolig/isel o beidio â chyflawni'r amcanion Risg ganolig/isel o dwyll, esgeulustod, colled, niwed i enw da
Ni chanfu Archwilio Mewnol unrhyw faterion rheoli hanfodol y dylid rhoi blaenoriaeth uchel i ymdrin â nhw.	

Bydd y Canllawiau Statudol ar berfformiad a llywodraethiant prif gynghorau (ar gyfer Rhan 6, Pennod 1 o'r Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn disgwyl i'r Cyngor roi ystyriaeth i'r egwyddorion hyn wrth ystyried effeithiolrwydd ei drefniadau llywodraethu. Mae adran 89 o'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i gyngor barhau i adolygu'r graddau y mae'n cyflawni'r 'gofynion perfformiad' hynny yw, i ba raddau y mae'n:

- arfer ei swyddogaethau'n effeithiol;
- defnyddio ei adnoddau mewn modd darbodus, effeithlon, ac effeithiol; a
- bod ei drefniadau llywodraethu yn effeithiol ar gyfer sicrhau'r uchod.

3.1 Cwmpas y Cyfrifoldeb

Mae Cyngor Sir Caerfyrddin (yr Awdurdod) yn gyfrifol am sicrhau yr ymgwymerir â'i waith yn unol â'r gyfraith a safonau priodol. Rhaid iddo sicrhau hefyd y diogelir cyllid cyhoeddus, y rhoddir cyfrif priodol amdano ac y'i defnyddir yn ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol a sicrhau gwelliant parhaus yn hyn o beth.

Mae'r Awdurdod yn gyfrifol am sefydlu trefniadau priodol ar gyfer Llywodraethu ei waith, gan hwyluso cyflawni ei swyddogaethau'n effeithiol, gan gynnwys bod â threfniadau priodol ar gyfer rheoli risg.

Mae'r Awdurdod yn manylu ar y modd y mae'n ymdrin â phob agwedd ar Lywodraethu drwy ei Gyfansoddiad sy'n diffinio safonau, rolau a chyfrifoldebau'r Weithrediaeth, Aelodau'r Awdurdod, ei Bwyllgorau a'i Swyddogion. Mae'r Cyfansoddiad yn cynnwys Cynllun Dirprwyo sy'n amlinellu'r broses gwneud penderfyniadau, gan ystyried y ddeddfwriaeth berthnasol.

Ffurfiwyd **Grŵp Llywodraethu Corfforaethol** sy'n cynnwys swyddogion allweddol a 2 Aelod o'r Cabinet er mwyn darparu gwybodaeth a monitro'r camau a gymerir o ran materion sy'n effeithio ar Lywodraethu. Mae hyn yn cynnwys y **Côd Llywodraethu Corfforaethol**, a gafodd ei gymeradwyo gan y Cyngor ym mis Mehefin 2012 a'i ddiweddarau gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Mawrth 2016, a'u hailystyried a'u cyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Gorffennaf 2021. Gwahoddir Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fel sylwedydd yng nghyfarfodydd y Grŵp Llywodraethu Corfforaethol.

Mae'r Côd Llywodraethu Corfforaethol yn cydnabod polisïau a phrosesau sy'n cyd-fynd ag egwyddorion Fframwaith CIPFA / SOLACE '**Delivering Good Governance in Local Government**' (Nodiadau canllaw ar gyfer Awdurdodau Lleol Cymru Rhifyn 2016 - Cyhoeddwyd Medi 2016). Mae'r fframwaith hwn yn clustnodi 7 prif egwyddor llywodraethu da sy'n ategu gofynion Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

Mae'r datganiad hwn yn egluro sut mae'r Awdurdod wedi cydymffurfio â gwahanol elfennau'r Fframwaith Llywodraethu.

3.2 Y Fframwaith Llywodraethu

Mae'r Cyngor yn credu mai Llywodraethu Corfforaethol yw "gwneud y pethau iawn, yn y ffordd iawn, i'r bobl iawn mewn modd amserol, cynhwysol, agored, gonest ac atebol." Mae'r Fframwaith Llywodraethu yn cynnwys y systemau a'r prosesau, y diwylliannau a'r gwerthoedd hynny sy'n cyfarwyddo ac yn rheoli'r Awdurdod ynghyd â'r modd y mae'n atebol i'r gymuned, yn ymgysylltu â hi ac yn ei harwain. Mae'r Fframwaith yn galluogi'r Awdurdod i fonitro i ba raddau y cyflawnwyd ei amcanion strategol ac i ystyried a yw'r amcanion hynny wedi arwain at gyflenwi gwasanaethau priodol a chost-effeithiol.

Mae'r system Rheoli Mewnol yn rhan bwysig o'r fframwaith hwnnw ac fe'i lluniwyd i reoli risg i lefel resymol. Ei nod yw clustnodi a blaenoriaethu'r risgiau o ran cyflawni polisïau, nodau ac amcanion yr Awdurdod. Mae'n asesu tebygolrwydd ac effaith y risgiau a glustnodwyd ac yn rheoli risgiau unigol yn briodol.

Ein dyletswydd o dan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yw sicrhau bod trefniadau llywodraethu yn effeithiol er mwyn sicrhau:

- ein bod yn defnyddio ein hadnoddau mewn modd darbodus, effeithlon ac effeithiol.
- bod ein trefniadau llywodraethu yn effeithiol ar gyfer sicrhau'r uchod.

3.3 Yr Amgylchedd Llywodraethu

Mae Fframwaith Llywodraethu CIPFA/SOLACE yn pennu 7 egwyddor graidd ar gyfer Llywodraethu Corfforaethol. 'Saith egwyddor CIPFA' yw:

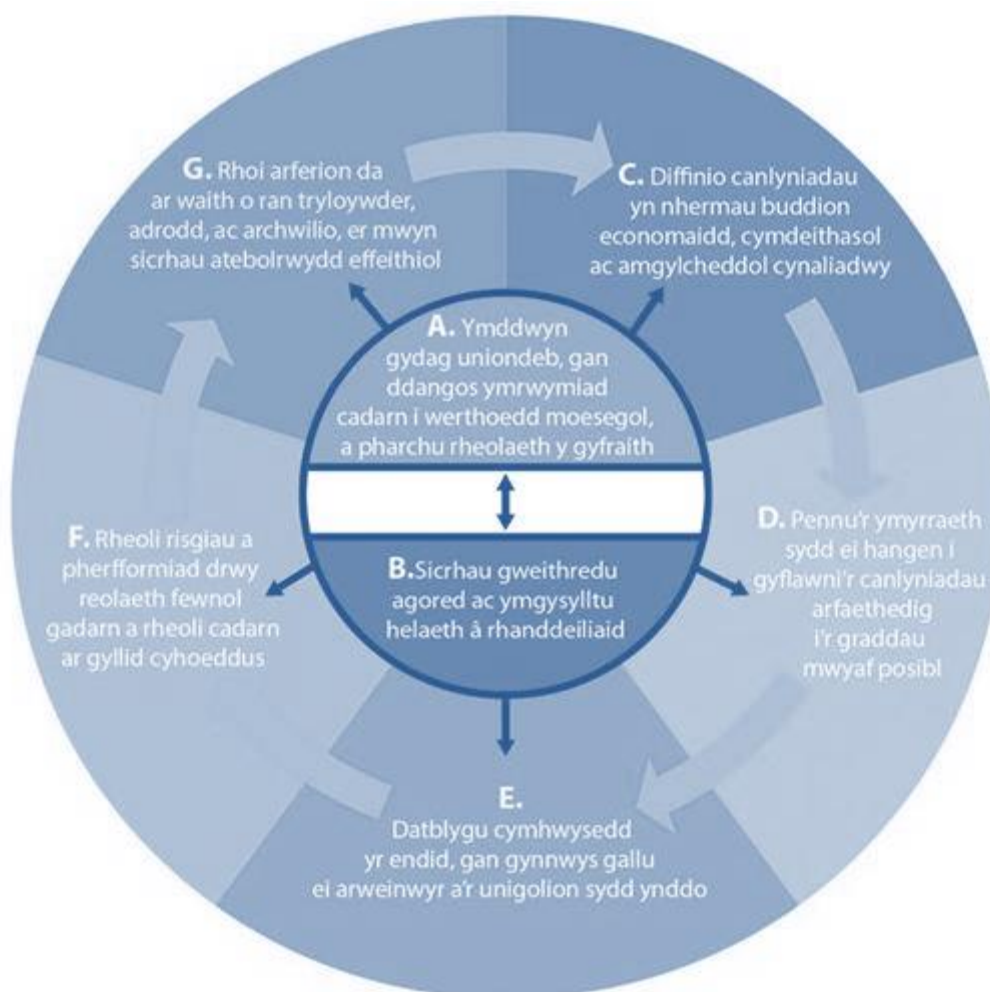
1. **Uniondeb a Gwerthoedd** - *Ymddwyn ag uniondeb, arddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol, a pharchu grym y gyfraith.*
2. **Bod yn Agored ac Ymgysylltu** - *Sicrhau bod yn agored ac ymgysylltu'n drylwyr â rhanddeiliaid.*
3. **Gwneud gwahaniaeth** - *Diffinio deilliannau o ran manteision economaidd, cymdeithasol, ac amgylcheddol cynaliadwy.*

4. **Sicrhau ein bod yn cyflawni'r hyn y mae'n fwriad gennym i'w wneud** - *Penderfynu ar yr ymyriadau angenrheidiol i gyflawni'r deilliannau bwriadedig i'r graddau gorau posibl.*
5. **Gwerthfawrogi ein pobl; ymgysylltu, arwain a chefnogi** - *Datblygu capasiti a gallu arweinwyr ac unigolion.*
6. **Rheoli risgiau, perfformiad a chyllid** - *Rheoli risgiau a pherfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol gyhoeddus gref.*
7. **Tryloywder ac atebolrwydd da** - *Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd, ac archwilio er mwyn darparu atebolrwydd effeithiol.*

Ers 2018/19 lluniodd y Cyngor Amcan Llesiant ynghylch Adeiladu Gwell Cyngor a Gwneud Gwell Defnydd o Adnoddau ac mae'r 7 egwyddor uchod yn is-benawdau yn y cynllun gweithredu.

Mae'r Strategaeth Gorfforaethol Newydd 2022-27 yn sicrhau y cedwir at yr egwyddorion hyn o dan Amcan Llesiant 4 - Moderneiddio a datblygu ymhellach fel Cyngor cydnherth ac effeithlon. Mae'r Strategaeth hefyd yn adnabod casgliad o Hwyluswyr Busnes Craidd sy'n hanfodol er mwyn ein galluogi i wneud cynnydd ar ein Hamcanion Llesiant. O dan yr egwyddorion hyn mae 91 ymddygiad sy'n llywio ein gwaith.

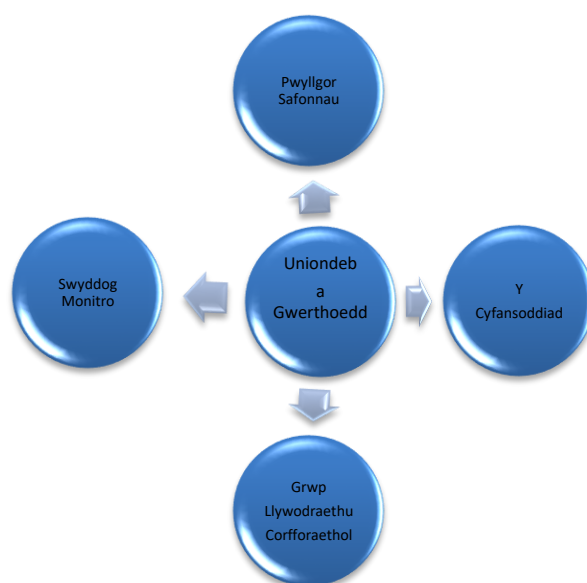
Cyflawni'r Canlyniadau Arfaethedig
Tra'n Gweithredu er Budd y Cyhoedd bob Amser

Mae'r Awdurdod yn mynd i'r afael â'r 7 egwyddor graidd fel a ganlyn:

3.3.1 Uniondeb a Gwerthoedd - Ymddwyn ag uniondeb, arddangos ymrwymiad cryf i werthoedd moesegol, a pharchu grym y gyfraith.

3.3.1.1 Y Pwyllgor Safonau

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae'r Pwyllgor Safonau'n sy'n cael ei gadeirio gan aelod llewyg, yn hyrwyddo a goruchwyllo safonau ymddygiad yr Aelodau ac yn trefnu i'r Swyddog Monitro gyflwyno hyfforddiant i aelodau'r Cyngor ar y Cod Ymddygiad, ynghyd ag i Gynghorau Tref a Chymuned sy'n gofyn amdano.

Pan mae gan aelodau fuddiant personol a rhagfarnol mewn eitem o fusnes y Cyngor mae'r Pwyllgor yn ystyried ceisiadau am oddefebau i gymryd rhan mewn cyfarfodydd.

Mae'r Pwyllgor Safonau, yn ogystal â'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn derbyn adroddiad blynyddol ar weithrediad gweithdrefn gwynion y cyngor.

Mae Cadeirydd y Pwyllgor Safonau yn cyflwyno adroddiad blynyddol i'r Cyngor llawn ar weithgareddau'r Pwyllgor Safonau. Er bod Pwyllgor Safonau Sir Gaerfyrddin wedi gwneud hyn erioed, mae bellach yn ddyletswydd statudol ar bob Pwyllgor Safonau. Mae'n rhaid i'r adroddiad blynyddol hwn ddisgrifio sut y mae swyddogaethau'r pwyllgor wedi cael eu cyflawni yn ystod y flwyddyn ariannol, ac yn benodol cynnwys crynodeb o'r canlynol:

- (a) yr hyn a wnaed i gyflawni'r swyddogaethau cyffredinol a phenodol a roddwyd iddo;
- (b) adroddiadau ac argymhellion a wnaed neu a gyfeiriwyd at y pwyllgor;
- (c) camau a gymerwyd gan y pwyllgor ar ôl iddo ystyried adroddiadau ac argymhellion o'r fath;
- (d) hysbysiadau a roddwyd i'r pwyllgor,

yn ogystal ag asesiad y Pwyllgor ynghylch i ba raddau y mae arweinwyr grwpiau gwleidyddol ar y Cyngor wedi cydymffurfio â'u dyletswyddau i gymryd camau rhesymol i hyrwyddo a chynnal safonau ymddygiad uchel gan aelodau'r grŵp a chydweithio â Phwyllgor Safonau'r Cyngor. Mae'r Pwyllgor hwn hefyd yn goruchwyllo'r Polisi a Gweithdrefn Datgelu Camarfer.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Roedd 2022 yn flwyddyn etholiad, ac ail-etholwyd tua dau draean o'r aelodau ac roedd y traean arall yn aelodau newydd. Cyflwynwyd hyfforddiant ar y Cod Ymddygiad ym mis Mai 2022 ar ôl yr etholiad ac fe gynhaliwyd sesiwn arall ar 27 Ebrill 2023.

Ni wnaed unrhyw atgyfeiriadau gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ynghylch ymddygiad aelodau Cyngor Sir Gaerfyrddin, naill ai i'r Pwyllgor Safonau na Phanel Dyfarnu Cymru, yn ystod 2022/23.

Fodd bynnag, cynhaliodd y Pwyllgor 2 wrandawriad yn ystod y flwyddyn i gwynion a wnaed i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ynghylch dau Gynghorydd Tref. Gwaharddwyd un Cynghorydd Tref rhag bod yn gynghorydd am 2 fis, a'r llall am un mis.

Mae data'n dangos fod cyfarfodydd y Pwyllgor Safonau wedi denu 350 gwyliad byw yn ystod y flwyddyn a 764 o wyladau archif.

Ni chyflwynwyd adroddiad blynyddol i'r Cyngor Sir yn ystod 22/23 gan y paratowyd Adroddiadau Blynyddol blaenorol yn wirfoddol. Fodd bynnag, erbyn hyn mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 wedi gwneud darparu Adroddiad Blynyddol gan y Pwyllgor yn ofyniad statudol ac wedi mynnu y dylai gael ei gyflwyno i'r Cyngor Llawn "cyn gynted ag y bo hynny'n rhesymol ymarferol wedi diwedd y flwyddyn ariannol". Felly, cyflwynir Adroddiad Blynyddol 22/23 i'r Cyngor cyn gynted ag y bo hynny'n rhesymol ymarferol ym flwyddyn 23/24.

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Rhoddodd Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 ddyletswydd ar Arweinyddion Grwpiau i gymryd camau rhesymol i hyrwyddo a chynnal safonau ymddygiad uchel ymhlith aelodau eu Grwpiau, a gweithio gyda'r Pwyllgor Safonau i'r perwyl hwnnw. Hon felly yw blwyddyn gyntaf y ddyletswydd newydd hon. Ym mis Chwefror 2023 gofynnwyd i'r Arweinyddion Grwpiau adrodd i'r Pwyllgor Safonau erbyn 31 Mawrth 2023 ar y camau a gymerwyd ganddynt i gyflawni'r ddyletswydd hon, a darparwyd templed a awgrymwyd, er nad oedd ei ddefnyddio yn orfodol. Bydd y Pwyllgor yn ystyried yr hyn a dderbyniodd yn ei gyfarfod ar 12 Mehefin, a bydd yn adrodd ar ei ganfyddiadau i'r Cyngor Sir yn ei Adroddiad Blynnyddol.

Sefydlwyd Fforwm Safonau Cenedlaethol yn cynnwys cadeiryddion yr holl Bwyllgorau Safonau yng Nghymru yn fforwm ar gyfer rhannu arfer gorau, gan sicrhau gymaint ag y bo modd gysondeb ar benderfyniadau tebyg a thrafod materion amserol. Cynhaliwyd y cyfarfod cyntaf ar 27 Ionawr 2023, a threfnwyd yr ail ar gyfer 30 Mehefin 2023.

3.3.1.2 Y Cyfansoddiad

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Pan gafodd Llywodraeth leol ei moderneiddio yn dilyn Deddf Llywodraeth Leol 2000, mabwysiadodd yr Awdurdod fath newydd ar Gyfansoddiad ar y ffurf a hyrwyddwyd gan Lywodraeth Cynulliad Cymru. Ers hynny, mae'r cyfansoddiad hwnnw wedi'i adolygu'n rheolaidd i sicrhau ei fod yn diwallu anghenion yr Awdurdod a'i reoleiddwyr o ran tryloywder y llywodraethu, atebolrwydd a gwneud penderfyniadau.

Cyhoeddir y Cyfansoddiad ar wefan y Cyngor. Yn ei hanfod, mae'r ddogfen yn egluro sut y mae'r Cyngor yn gweithredu a sut y mae'n gwneud penderfyniadau. Mae 8 rhan i'r cyfansoddiad, sef:

1. *Crynodeb ac Eglurhad – golwg gyffredinol gryno ar y Cyngor a'i gyrff gwneud penderfyniadau.*
2. *Yr Erthyglau – disgrifiad manylach o'r Cyngor a'i rannau cyfansoddol.*
3. *Swyddogaethau/Pwerau Dirprwyedig - Mae'r rhan hon yn egluro pa aelodau sy'n gyfrifol am ba benderfyniadau. Nodir yn benodol a yw penderfyniadau'n rhai y caiff y Cyngor yn unig, neu'r Cabinet yn unig, eu gwneud a nodir pa benderfyniadau a ddirprwywyd i swyddogion yn unol â Chynllun Dirprwyo.*
4. *Y Rheolau Gweithdrefn - yn cynnwys y rheolau ynghylch cynnal cyfarfodydd y Cyngor a'i Bwyllgorau (a elwir yn gyffredin yn **"Rheolau Sefydlog"**), y rheolau ynghylch trafodion y Cabinet a'r Pwyllgorau Craffu, y rheolau ynghylch mynediad i wybodaeth, y Rheolau o ran Gweithdrefnau Contractau, Rheolau'r Weithdrefn Ariannol a'r Rheolau Cyflogi Swyddogion.*
5. *Codau a Phrotocolau - Mae'r **Côd Ymddygiad ar gyfer Aelodau**, sy'n ddogfen statudol, ymhlith y Codau sydd wedi'u cynnwys yn y Rhan hon. Yn hyn o beth, mae rheolau caeth iawn ynghylch ymddygiad aelodau o ran eu rôl yn Gyngorwyr a'u rôl o ran gwneud penderfyniadau. Yn benodol, os oes gan aelodau fuddiant personol a rhagfarnol mewn unrhyw fater a drafodir mewn cyfarfodydd mae'n rhaid iddynt ddatgelu'r buddiant a gadael y cyfarfod (oni bai iddynt gael gollyngiad i gymryd rhan yn y cyfarfod).*
6. *a) Cynllun Lwfansau'r Cyngorwyr a'r Aelodau Cyfetholedig. Mae hwn yn pennu Proffiliau Swyddi a Manylebau Person yr Aelodau, Aelodau'r Cabinet a Chadeiryddion ac Is-gadeiryddion Pwyllgorau, ynghyd â nodi manylion y taliadau y mae gan yr*

aelodau hawl i'w derbyn. O ran taliadau i'r Aelodau, roedd Panel Annibynnol Cymru ar Gynabyddiaeth Ariannol, sef y corff a sefydlwyd i bennu taliadau Aelodau (a elwir bellach yn 'gyflogau') wedi defnyddio'i bwerau newydd, o 1^{af} Ebrill 2012, i bennu'r union symiau a delir yn hytrach na phennu'r taliadau mwyaf y gellid eu gwneud. Diben y pennu hwn oedd sicrhau taliadau mwy cyson ledled Cymru.

b) Strwythurau Rheoli.

7. Enwau a Chyfeiriadau'r Cyngorwyr.

8. Aelodaeth Ddwyieithog y Cabinet a'r Pwyllgorau.

Mae'r Cyfansoddiad yn ddogfen fyw ac mae'r Cyngor yn cael adroddiadau ynghylch newidiadau unigol iddo ac yn gwneud penderfyniadau yn eu cylch fel y bo'r angen, ar ôl i Weithgor Adolygu'r Cyfansoddiad eu hystyried.

Un o'r newidiadau a wnaed i'r Cyfansoddiad yn ystod 22/23 oedd i Reol Gweithdrefnau'r Cyngor ynghylch Rhybudd Gynigion, sef diwygio geiriad y CPR er mwyn rhoi statws cyfartal i holl lofnodwyr y Cynnig ac i annog Rhybudd Gynigion trawsbleidiol.

Yn ystod 22/23, cyhoeddodd y Cyngor Strategaeth Cyfranogiad Cyhoeddus a chyflwynodd broses electronaidd ar gyfer cyflwyno deisebau.

Symudodd yr Awdurdod at fodel o annog a hyrwyddo craffu cyn-penderfynu ar gyfer ei holl brosesau gwneud penderfyniadau a pholisïau, ac i'r perwyl hwnnw mae wedi cryfhau ei Raglenni Blaengynllunio Gwaith fel y gall Pwyllgorau Craffu weld yn well pa benderfyniadau / polisïau sy'n mynd i gael eu hystyried a phryd, gan roi cyfle iddyn nhw gynnwys eu hunain yn gynnar yn y broses.

❖ **Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?**

Mae data yn dangos fod diddordeb iach yng ngwaith yr Awdurdod, a chafodd gwe ddarllediadau o gyfarfodydd y Cyngor Sir 725 gwyliad byw a 2,234 gwyliad archif yn ystod y flwyddyn, a'r Cabinet 291 a 2,249 yn yr un modd.

❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

Gofynnwyd 11 Rhybudd Gynnig yn y Cyngor Llawn i Aelodau'r Cabinet gan Aelodau yn ystod 22/23, ac er bod y cwestiynau yn gwbl ddilys, gallent fod wedi cael ymatebion cyflymach pe baent wedi cael eu gofyn i aelodau Cabinet y tu allan i gylch cyfarfodydd y Cyngor Llawn.

Dim ond 2 Rybudd Gynnig a ofynnwyd gan aelodau'r cyhoedd yn y Cyngor Llawn yn ystod 22/23, allai ddangos diffyg ymwybyddiaeth o'r cyfleuster. Ar y llaw arall, gofynnwyd mwy o Rybudd Gwestiynau gan y cyhoedd yng nghyfarfod y Cabinet. Yn ystod 22/23 cyhoeddasom Gynllun Cyfranogiad Cyhoeddus newydd, a'r gobaith yw y bydd yn codi mwy o ymwybyddiaeth o'r ffyrdd y gall y cyhoedd ryngweithio â'r Awdurdod.

3.3.1.3 Y Grŵp Llywodraethu Corfforaethol

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Fel y nodir yn Adran 3.1, ffurfiwyd Grŵp Llywodraethu Corfforaethol i gydlyn trefniadau llywodraethu'r Awdurdod, eu rheoli ac adrodd yn eu cylch. Roedd y Grŵp yn cynnwys:

- Yr Aelod o'r Cabinet - Adnoddau
- Yr Aelod o'r Cabinet - Rheolwr Busnes
- Cadeirydd y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio (yn sylwedydd)
- Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol (Swyddog Adran 151)
- Y Pennaeth Gweinyddiaeth a'r Gyfraith (Y Swyddog Monitro)
- Pennaeth y Gwasanaethau Ariannol
- Pennaeth TG a Pholisi Corfforaethol
- Rheolwr Polisi Corfforaethol
- Prif Weithredwr Cynorthwyol (Rheoli Pobl)
- Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol
- Rheolwr y Gwasanaethau Pobl
- Dirprwyon enwebedig a ganiateir

Mae'r Grŵp yn gyfrifol am ddiweddaru'r Côd Llywodraethu ac am lunio'r Datganiad Llywodraethu Blynnyddol, i'w cymeradwyo gan:

- yr Arweinydd
- y Prif Weithredwr
- y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn unol â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011

Yn ogystal, mae'r Grŵp bellach yn goruchwyllo gwaith y Grŵp Rheoli Gwybodaeth.

Mae cofnodion y Grŵp Llywodraethu Corfforaethol yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Mae dull cydgysylltiedig o ddrafftio'r Datganiad Llywodraethu Blynnyddol a herio'r cynnwys, er mwyn sicrhau ei fod yn adlewyrchu'r sefyllfa lywodraethu wirioneddol a pha welliannau sydd eu hangen. Caiff cynllun gweithredu ei lunio'n flynyddol, a chaiff y materion llywodraethu hyn eu monitro drwy gyfarfodydd chwarterol y Grŵp Llywodraethu.

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Gwella'r amserlen ar gyfer llunio'r Datganiad Llywodraethu Blynnyddol

Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynnyddol yn gam pwysig ym mhroses hunanasesu'r Cyngor ac mae ganddo rôl allweddol yn ystyried effeithiolrwydd ei drefniadau llywodraethu.

Mae angen inni sicrhau: -

- Bod y Cod Llywodraethu yn cael ei weithredu.
- Bod gan ein Hamcanion Llesiant, Blaenoriaethau Thematig a Blaenoriaethau Gwasanaeth drefniadau llywodraethu priodol.
- Ein bod yn gweithredu'r egwyddor datblygu cynaliadwy.
- Bod trefniadau llywodraethu yn effeithiol er mwyn sicrhau ein bod yn cyflawni ein 'gofynion perfformiad', sef i ba raddau yr ydym yn cyflawni ein swyddogaethau yn effeithiol ac yn defnyddio adnoddau yn ddarbodus, effeithlon ac effeithiol.

Gwreiddio'r trefniadau llywodraethiant ynghylch y Strategaeth Gorfforaethol Newydd ac Amcanion Llesiant 2022-27.

Byddwn yn sicrhau bod Rheoli Perfformiad Corfforaethol ac Archwilio Mewnol yn gweithio gyda'i gilydd i sicrhau bod y Datganiad Llywodraethu Blyneddol yn chwarae ei ran yn Hunanasesiad Cyffredinol y Cyngor.

3.3.1.4 Y Swyddog Monitro

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae'r Swyddog Monitro (Pennaeth Gweinyddiaeth a'r Gyfraith) yn gyfrifol am ddiweddarau'r Cyfansoddiad i sicrhau ei fod yn adlewyrchu'r gofynion deddfwriaethol diweddaraf ac anghenion llywodraethu'r Awdurdod. Mae hefyd yn gyfrifol am sicrhau y cydymffurfir yn llawn â'r darpariaethau ar bob lefel o weithgareddau'r Awdurdod.

Yn Brif Swyddog Cyfreithiol, a chyda chefnogaeth y tîm cyfreithiol mewnol, caiff y Swyddog Monitro fynd i holl gyfarfodydd yr Awdurdod, gan gynnwys y Cabinet a Thîm Rheoli Corfforaethol yr Awdurdod. Mae'r Swyddog Monitro mewn sefyllfa dda i fod yn flaenweithgar o ran helpu'r Aelodau a'r Swyddogion, mewn sefyllfaoedd ffurfiol ac anffurfiol, i gydymffurfio â'r gyfraith a gweithdrefnau'r Awdurdod ei hun.

Fel y Pennaeth Gwasanaeth a chanddynt y prif gyfrifoldeb am yr Uned Gwasanaethau Democrataidd, mae'r Swyddog Monitro hefyd yn gyfrifol am drefnu cyfarfodydd democrataidd o fewn y cyfnodau hysbysu a ragnodir ac am gofnodi a chyhoeddi'n ffurfiol y penderfyniadau a wnaed.

Mae'r Swyddog Monitro yn gweithio'n agos gyda'r Prif Weithredwr fel Pennaeth y Gwasanaeth Taledig a'r Swyddog Adran 151 yn unol â darpariaethau Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989. Bydd yn adrodd i'r Cyngor neu i'r Cabinet os bydd o'r farn y bydd unrhyw gynnig sydd gerbron yn arwain at dorri'r gyfraith.

Mae Rhwydwaith Cymru Gyfan o Swyddogion Monitro sy'n cwrdd bob tri mis i drafod pynciau amserol ac i rannu'r arfer gorau, ac mae'r Swyddog Monitro'n mynychu'r cyfarfodydd hyn.

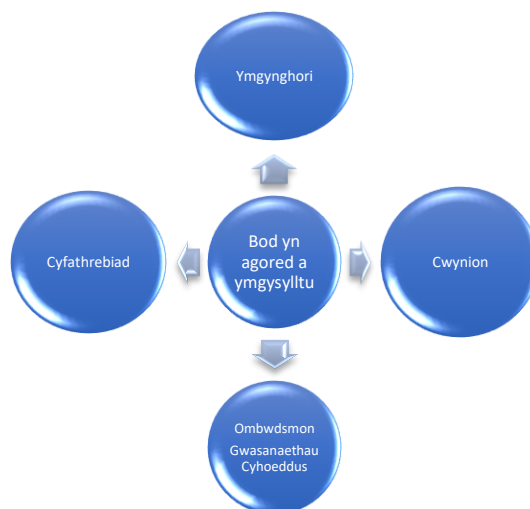
❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Nid oedd yn rhaid i'r Swyddog Monitro gyhoeddi unrhyw adroddiad statudol yn ystod y flwyddyn 2022/23.

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Nid oedd yn rhaid i'r Swyddog Monitro gyhoeddi unrhyw adroddiad statudol yn ystod y flwyddyn 2022/23.

3.3.2 **Bod yn agored ac ymgysylltu** - Sicrhau bod yn agored ac ymgysylltu'n drylwyr â rhanddeiliaid.

3.3.2.1 Ymgynghori ac Ymgysylltu â Dinasyddion a Defnyddwyr Gwasanaethau

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae gan yr Awdurdod ddull sydd wedi'i sefydlu ers tro ar gyfer ymgynghori ac ymgysylltu â dinasyddion a defnyddwyr gwasanaethau. Mae nifer o grwpiau rhwydwaith yn cynrychioli amrywiaeth o fuddiannau o'r fforwm ieuencid i'r rhwydwaith heneiddio'n dda yn ogystal â fforymau yr ydym yn ymgysylltu â nhw i geisio barn y rhai â nodweddion gwarchodedig penodedig fel y'u cydnabyddir gan Reoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011.

Mae'r Cyngor yn cyhoeddi ei holl ymgynghoriadau cyfredol ar wefan y Cyngor ac yn defnyddio'r dull dosbarthu mwyaf priodol ac effeithiol yn ôl y gynulleidfa y mae'r ymgynghoriadau yn anelu atynt.

Mae'r Awdurdod hefyd yn gwneud defnydd helaeth o ffynonellau gwybodaeth eraill megis **Arolwg Cenedlaethol Cymru**, sef arolwg blynyddol a gomisiynir gan Lywodraeth Cymru Gwneir hynny er mwyn sicrhau nad yw gweithgarwch ymgynghori a'r data sylfaenol a gesglir yn cael eu dehongli ar eu pen eu hunain ond eu bod yn hytrach yn cael eu gweld yn eu cyddestun er mwyn adeiladu'r darlun mwyaf cynhwysfawr posib. Defnyddir y canlyniadau hefyd i helpu'r Awdurdod i hunanasesu ei wasanaethau ac fe'u cynhwysir yn ein Hadroddiad Blynyddol. Mae'r Awdurdod yn cydnabod pwysigrwydd cynyddol gweithgarwch ymgynghori er mwyn darparu gwybodaeth berthnasol, amserol a chynrychioliadol all leihau gorddibyniaeth ar ymchwil a gomisiynwyd yn allanol sy'n fwy agored i ddioddef effeithiau heriau na ragwelwyd mohonynt megis pandemig Covid-19.

Yn ystod y flwyddyn, cynhaliodd yr Awdurdod ymgynghoriad helaeth ar ei Gyllideb, oedd yn cynnwys wythnos o seminarau wyneb yn wyneb gydag aelodau yn ogystal â digwyddiadau Mewnwelediad ar gyfer pobl ifanc, arolygon ar-lein, cyfryngau cymdeithasol, a chyfarfodydd rhanddeiliaid gyda Chynghorau Tref a Chymuned ac Undebau. Caiff canlyniadau'r ymgynghoriadau eu hystyried a'u cyflwyno i'r Cabinet a'r Cyngor Sir fel rhan o Adroddiad Strategaeth y Gyllideb.

Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) yn mynnu fod rhaid i gyngor ymgynghori ag ystod o bobl o leiaf unwaith ymhob blwyddyn ariannol ynghylch i ba raddau y mae'r cyngor yn bodloni'r gofynion perfformiad. Yr ymgynghoreion statudol yw: -

- pobl leol;
- pobl eraill sy'n rhedeg busnes yn ardal y cyngor;
- staff y cyngor; a
- phob undeb llafur a gydnabyddir gan y cyngor

Yn ystod 2022 buom yn ymgynghori ar ein perfformiad fel cyngor gyda thrigolion, busnesau, staff ac Undebau Llafur. Mae'n bwysig fod ein hunanasesiad o berfformiad mor realistig ag y bo modd ac nad ydym yn 'marcio ein papurau ein hunain' ond ein bod yn triongli ein hasesiad rhwng data perfformiad, canfyddiadau rheoleiddiol a barn ein cwsmeriaid. Cafodd yr ymatebion i'r ymgynghoriad eu dadansoddi ac fe'u hadroddir maes o law, gan gynnwys cynigion ar gyfer gwella o'r canfyddiadau er mwyn dylanwadu ar ein gwaith datblygu wrth gynllunio ein gwaith i'r dyfodol a gwneud gwelliannau sefydliadol.

Cyfraddau ymateb:

	2022 Rhif Ymatebion	2023 Rhif Ymatebion
Arolwg Trigolion	2,195	3,943
Arolwg Staff	1,733	1,459
Arolwg Busnes	36	110
Ymgynghoriad ag Undebau Llafur	5	3

Mae'r Awdurdod wedi bod yn gweddarlleu holl gyfarfodydd y Cyngor Llawn er mis Mai 2013, cyfarfodydd y Pwyllgor Cynllunio er mis Tachwedd 2014, a chyfarfodydd y Cabinet er mis Medi 2015. Ers mis Hydref 2020, mae'r Cyngor hefyd wedi bod yn gweddarlleu cyfarfodydd rhithwir ei Bwyllgorau Craffu.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Mae tystiolaeth yn awgrymu y bu cynnydd yn nifer y bobl sy'n cymryd rhan mewn ymgynghoriadau ar-lein ac, yn benodol, wrth werthuso ymgynghoriadau cymaradwy. Er enghraifft, cafwyd 21 o ymatebion i'r ymgynghoriad ynghylch cynllun strategol y Gymraeg mewn Addysg yn 2017 ond yn 2021 cafwyd 854 o ymatebion. Yn ogystal, cyflwynwyd 2522 o arolygon wedi'u cwblhau fel rhan o brif gynllun tai ac adfywio diweddar o gymharu â 189 a gyflwynwyd mewn arolwg tebyg a gynhaliwyd yn 2018. Priodolir y cynnydd yn y nifer sy'n cymryd rhan i'r berthynas agosach a ddatblygwyd gyda'r tîm Marchnata a'r Cyfryngau gan sicrhau bod ymgynghoriadau'n cael eu hyrwyddo ar y cyfryngau cymdeithasol a'r wefan gorfforaethol a'u bod yn cael eu hanfon at yr holl randdeiliaid allweddol.

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Ar hyn o bryd rydym wrthi'n datblygu cynllun ymgysylltu ac ymgynghori ar gyfer yr awdurdod lleol. Yn benodol, rydym yn bwriadu datblygu system lle gall cydweithwyr gyflwyno cais am ymgynghoriad i sicrhau y cysylltir â'r holl randdeiliaid allweddol perthnasol a bod digon o amser yn cael ei neilltuo ar gyfer pob ymgynghoriad. Hefyd, rydym yn ystyried opsiynau ynghylch gwella'r dudalen ymgynghoriadau ar y wefan gorfforaethol. Gall y dudalen wella gwaith ymgysylltu parhaus a hefyd sicrhau y gall ymgynghoreion weld canlyniadau'r ymgynghoriadau y maent wedi cymryd rhan ynddynt.

Rydym yn cydnabod y gallwn wneud mwy i ddatblygu a gwella ymhellach y ffordd yr ydym yn ymgysylltu. Byddwn yn adolygu ein dull presennol o weithredu ac yn ystyried gwelliannau pellach y gallwn eu gwneud i sicrhau ein bod yn ehangu ein hamrywiaeth o gyfraniad gan randdeiliaid ac yn sicrhau mwy o ymgysylltu gan drawstoriad cynrychioliadol o'n trigolion a rhanddeiliaid eraill.

Mae angen gwella'r ffordd y mae ymgynghori yn llywio ein penderfyniadau a sut rydym yn bwydo hyn yn ôl i ymatebwyr:

- Dylai'r Tîm Mewnwelediad Data gefnogi'r gwaith o ddatblygu a dadansoddi gweithgarwch ymgynghori yn deillio o Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru), (yn benodol felly gyda thrigolion, busnesau, undebau llafur a staff).
- Dylai'r Cyngor edrych ar y dewisiadau sydd ar gael i rannu gwybodaeth am berfformiad mewn ffordd fwy tryloyw a hygyrch. Mae hyn yn cynnwys rhannu gyda thrigolion (lle y bo modd) sut a pham y mae adnoddau ariannol yn cael eu gwario a'u buddsoddi. (O Arolwg Trigolion 2022).
- Datblygu a gwella'r ffordd y caiff gwybodaeth am berfformiad ei rhannu gyda busnesau a sicrhau bod busnesau yn ymwybodol o'r ffordd y gwneir penderfyniadau a'r rhesymwaith y tu ôl i'r penderfyniadau hyn. Daw hyn yn fwyfwy pwysig o ystyried yr heriau ariannol sy'n wynebu'r sector cyhoeddus. (O Arolwg Busnesau 2022).
- Cefnogi'r gwaith o wella cyfathrebu ac ymglymiad gyda staff ar wybodaeth rheoli perfformiad y Cyngor. (O Arolwg Staff 2022).
- Byddwn yn gweithio gyda gwasanaethau eraill y Cyngor i ddatblygu ymhellach ymglymiad y Cyngor a'i ddefnydd o ddata a gasglwyd fel rhan o fframwaith ymglymu, cyfranogi ac ymgynghori ar draws y Cyngor. (12435) (Argymhelliad Rheoleiddiol Swyddfa Archwilio Cymru – 'Defnyddio Data'.

3.3.2.2 Ymdrin â chwynion

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae gan yr Awdurdod Bolisi Cwynion (a fabwysiadwyd yn 2021/22) yn seiliedig ar fodel Cymru Gyfan ac a gyhoeddwyd gan yr Asiantaeth Safonau Cwynion o dan bwerau yn Adran 36 o Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019. Amlinellir y weithdrefn ar gyfer cwynion a chanmoliaeth ac adroddir ar ystadegau a dadansoddiadau o'r cwynion a gyflwynwyd fel rhan o adroddiadau monitro perfformiad chwarterol.

Mae gan yr Awdurdod Dîm Cwynion canolog ar gyfer y rhan fwyaf o wasanaethau (ac eithrio gofal oedolion sy'n cael eu rheoli gan yr Adran Gymunedau) sy'n sicrhau ein bod yn cydymffurfio â'r gofynion a nodir yn ein Polisi a Gweithdrefn a gweithredu cyson ar draws yr Awdurdod cyfan. Mae'r Tîm Cwynion canolog yn trafod gyda gwasanaethau perthnasol eraill y Cyngor wrth ymateb i gwynion.

Ymchwiliodd ac ymatebodd yr Awdurdod i 1,376 o gwynion yn ystod 2022/23 (corfforaethol a gofal cymdeithasol oedolion) o gymharu â 930 yn ystod 2021/22 a 673 yn ystod 2020/21.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Darperir adroddiadau chwarterol i'r Tîm Rheoli Corfforaethol, a darperir adroddiadau mwy manwl i'r adrannau bob mis, er mwyn monitro tueddiadau, clustnodi problemau a gwella gwasanaethau ar sail profiadau'r cwsmeriaid.

❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

Mae'r Tîm Cwynion wedi ymrwymo i gefnogi adrannau a gweithio gyda nhw i ddatblygu ymhellach ein ffordd o weithio ac ymdrin â chwynion. Mae trefniadau yn cael eu rhoi ar waith i ddadansoddi tueddiadau a phatrymau cwynion yn well er mwyn gwella'r hyn sy'n cael ei ddysgu o gwynion a rhannu gwybodaeth a dealltwriaeth.

Bydd gwaith pellach yn cael ei wneud hefyd i gefnogi'r broses o gynnal ymchwiliadau sy'n ymwneud â chwynion er mwyn sicrhau ymateb cyson a thrylwyr ar draws holl wasanaethau'r Cyngor.

Ar hyn o bryd mae swyddogion yn gweithio ar adolygiad cynhwysfawr o'r gwasanaeth cwsmeriaid yr ydym ni fel Cyngor yn ei ddarparu a sut y gallwn wella taith y cwsmer ymhellach. Y nod yw galluogi mwy o gysylltiadau i gael eu datrys yn llawn ac yn briodol yn y pwynt cyswllt cyntaf, gan osgoi trosglwyddo galwadau i'r 'swyddfa gefn'. Rydym eisoes yn gwybod bod pobl yn cael gwybodaeth ac yn cyflawni gwasanaethau'r cyngor drwy lawer o wahanol ffordd, ac rydym yn gwybod nad yw hyn yn cael ei wneud yn gyson ar hyn o bryd. Rydym am sicrhau y gellir cael gwybodaeth a gwasanaethau mewn sawl ffordd wahanol, waeth beth fo'r pwynt mynediad neu'r sianel gyfathrebu.

Byddwn yn parhau i weithio gydag ac yn darparu cefnogaeth barhaus i adrannau i sicrhau eu bod yn cydymffurfio â Pholisi Cwynion y Cyngor, gan gynnwys datblygu canllawiau ar gynnal ymchwiliadau Cam 2.

Byddwn yn gwella'r ffordd yr ydym yn defnyddio a monitro cwynion a gwybodaeth er mwyn cefnogi'r hyn a ddysgwn a gwella gwasanaethau.

Byddwn yn paratoi adroddiad blynyddol ar gwynion a chanmoliaethau a dderbynnir gan y Cyngor.

3.3.2.3 Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

❖ **Sut rydym yn gwneud hyn**

Mae Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn ystyried cwynion oddi wrth aelodau'r cyhoedd ac wrth aelodau ynghylch ymddygiad Aelodau, ac oddi wrth aelodau'r cyhoedd ynghylch camweinyddu honedig, ac mae ganddi rymoedd i gychwyn ymchwiliadau ar ei liwt ei hun. Caiff ei Hadroddiad ei gyhoeddi'n flynyddol.

Cyflwynir Adroddiadau Adran 16 yr Ombwdsmon (h.y. adroddiadau er budd y cyhoedd) i'r Cyngor Sir fel sy'n ofynnol yn ôl y gyfraith.

Rydym yn darparu data bob chwarter i Awdurdod Safonau Cwynion yr Ombwdsmon, a grëwyd i sbarduno gwelliannau ar draws awdurdodau mewn perthynas ag ymdrin â chwynion a chanlyniadau.

❖ **Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?**

Ni chyflwynwyd unrhyw Adroddiadau Budd y Cyhoedd yn erbyn yr Awdurdod yn ystod y flwyddyn 2022/23.

Ni wnaed unrhyw atgyfeiriadau ar gyfer gwrandawliadau i unrhyw gwynion am ymddygiad Cynghorwyr Sir, naill ai i Bwyllgor Safonau'r Awdurdod nac i Banel Dyfarnu Cymru yn ystod 2022/23.

3.3.2.4 Sicrhau Cyfathrebu Allanol Effeithiol

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae'r tîm Marchnata a'r Cyfryngau yn yr Awdurdod yn hyrwyddo gwaith y Cyngor ac yn cefnogi ymgysylltu'n rhagweithiol ag aelodau'r cyhoedd, gan eu helpu i gael gwybodaeth am wasanaethau'r Cyngor.

Ers cyflwyno cyfrif Fy Hwb (am wasanaethau a thaliadau ar-lein), mae 78,163 o drigolion wedi cofrestru ar gyfer y gwasanaeth. Rydym yn ychwanegu mwy o wasanaethau ar-lein ac yn adolygu'r e-ffurflenni presennol i sicrhau eu bod yn hawdd eu defnyddio.

Mae'r Hwb yn Rhydaman, Caerfyrddin a Llanelli yn cynnig apwyntiadau sydd wedi'u trefnu ymlaen llaw a chynghor galw heibio i 8,000 o breswylwyr y mis ar gyfartaledd, yn ogystal â rhoi cynghor a mynediad i gymorth hyfforddiant a chyflogaeth.

Mae'r Ymgynghorwyr Hwb wedi chwarae rôl hanfodol wrth gefnogi'r agenda trechu tlodi ac maent wedi cefnogi mwy na 1900 o bobl hyd yma trwy eu cynghori a'u helpu i ddarganfod pa gymorth sydd ar gael iddynt. Mae hwn yn wasanaeth sylfaenol, ac ar hyn o bryd rydym yn anelu at ehangu i'n hardaloedd gwledig a gweithio gyda mwy o sefydliadau'r trydydd sector i symleiddio'r neges i'n trigolion a chynnig cymaint o gefnogaeth â phosibl i'r rheiny sydd mewn angen.

Mae'r tîm Marchnata a'r Cyfryngau yn gweithio gyda'r Cabinet a'r Timau Rheoli Adrannol i gynllunio cyfathrebu'n rhagweithiol, gan helpu meysydd gwasanaeth i ymgysylltu â'r bobl iawn, ar yr adeg iawn, yn y modd iawn.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Drwy gydol 2022/23 rydym wedi gweld cynnydd yn nifer y trigolion a busnesau sy'n cyrchu gwybodaeth, cymorth a gwasanaethau'r cyngor ar-lein; mae nifer yr ymweliadau â'n gwefan wedi cynyddu 9% unwaith eto eleni.

Mae ein llwyfannau digidol wedi bod yn hanfodol wrth ddarparu gwybodaeth gywir ac amserol i gynulleidfa mor eang â phosibl. Mae gwasanaethau cwsmeriaid wedi gallu cyfeirio llawer o alwadau i'r wefan ac mae darparu manylion drwy ein nodwedd cwestiynau cyffredin wedi sicrhau ein bod yn ymateb i ymholiadau mewn ffordd symlach a mwy cyson.

Mae'n allweddol bod pobl yn gallu cyrchu gwybodaeth yn hawdd ac rydym yn falch o fod wedi cyrraedd y safon hygyrchedd eleni. Mae mor bwysig cofio bod trigolion, ymwelwyr a busnesau bellach yn cyrchu'r wefan mewn gwahanol ffyrdd ac, yn ddiddorol, mae 58.9% yn defnyddio eu dyfais symudol i wneud hynny. Mae hyn yn allweddol wrth ystyried sut i gyflwyno gwybodaeth i sicrhau ein bod yn ymgysylltu â chynulleidfa mor eang â phosibl.

Ystadegau allweddol gwefan Cyngor Sir Caerfyrddin 2022/2023

- Ymweliadau â thudalennau: 6,658,996
- Sesiynau: 3,363,308

Ystadegau allweddol marchnata ar gyfer y cyfryngau cymdeithasol a e-bost a fideo

Mae'r cyfryngau cymdeithasol, cynnwys fideo ac e-bost wedi bod yn effeithiol iawn o ran rhannu diweddariadau swyddogol ac anfon traffig yn ôl i wasanaethau allweddol.

- Cyrraedd 11.5m ar Twitter
- Cyrraedd 6.5m ar Facebook
- Cyhoeddwyd 2,204 o bostiadau
- Ymdriniwyd â 49,789 o ryngweithiadau a 'ddaeth i mewn', ymholiadau drwy sylwadau, wedi'u hysgrifennu ar ein wal neu eu hanfon fel neges uniongyrchol
- Facebook – Dilynwyr newydd – 2,099
- Cyfanswm y dilynwyr: 24,611
- Twitter – Dilynwyr newydd – 323
- Cyfanswm y dilynwyr 11,661
- 991,428 o negeseuon e-bost wedi'u hanfon at Fy Nghyfrif, busnesau, Cynghorau Tref a Chymuned a'r 3ydd sector. 532,610 o agoriadau unigryw.
- 53.8k o funudau wedi'u gwyllo ar fideo

*Mae'r holl ystadegau o'r cyfnod rhwng 31 Mawrth 2022 a 31 Mawrth 2023.

Arolwg Trigolion 2022 – 2,195 ymateb

Mae'r tabl isod yn rhoi awgrym o'r adborth a dderbyniwyd trwy'r ymgynghoriad â thrigolion ar gyfer 2022, ac mae Gwyrdd yn golygu – Cytuno'n Gryf, Melyn – Cytuno a Choch – Anghytuno.

Datganiad	
Gallaf dderbyn gwasanaethau'r Cyngor yn fy newis iaith	1.4
Pan rwyf yn defnyddio gwasanaethau'r Cyngor, mae'r staff yn ddymunol a chyfeillgar	0.82
Gallaf ddod o hyd i'r wybodaeth ddiweddaraf am wasanaethau'r Cyngor	0.5
Mae cysylltu â'r Cyngor yn syml a rhwydd	0.31
Mae'r Cyngor yn rhoi gwybod i bobl sut mae'n perfformio	-0.1
Mae'r Cyngor yn rhoi cyfleoedd imi gymryd rhan yn y broses o wneud penderfyniadau	-0.19

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

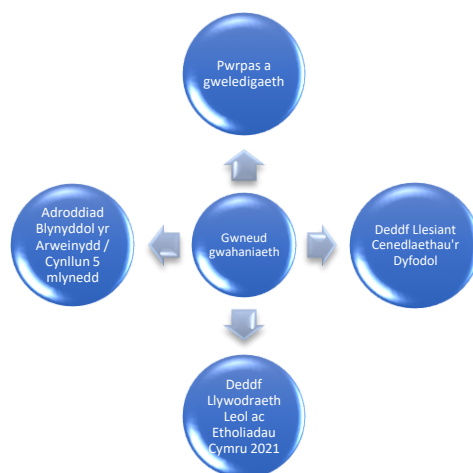
Mae angen i ni barhau i edrych ar ffyrdd o gyrraedd ein cwsmeriaid allanol mewn modd hawdd ei ddeall a chyson.

Mae angen i ni hyrwyddo gwaith y cyngor a newid o ran gwasanaethau yn barhaus fel bod trigolion yn deall yn llawn yr hyn yr ydym ni fel Cyngor yn ei gyflawni.

Mae angen inni edrych ar y dewisiadau sydd ar gael ar gyfer rhannu gwybodaeth am berfformiad mewn ffordd fwy tryloyw a hygyrch. Mae hyn yn cynnwys rhannu gyda thrigolion (lle y bo modd) sut a pham y mae adnoddau ariannol yn cael eu gwario a'u buddsoddi. (O Arolwg Trigolion 2022).

Mae angen inni sicrhau bod Cynllun Cyfathrebu'r Cyngor yn gydnaws â'r Strategaeth Gorfforaethol Newydd a'r Amcanion Llesiant.

3.3.3 **Gwneud gwahaniaeth** - Diffinio deilliannau o ran manteision economaidd, cymdeithasol, ac amgylcheddol cynaliadwy.

3.3.3.1 Y Pwrpas a'r Weledigaeth

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae gan yr Awdurdod ddull cadarn o gydweithio â phartneriaid allweddol ac mae'n aelod statudol o Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Gaerfyrddin. Mae Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn gosod dyletswydd llesiant ar gyrff cyhoeddus penodol ledled Sir Gaerfyrddin i weithredu ar y cyd drwy'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus. Mae gan y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus y dasg o wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Sir Gaerfyrddin.

www.ysirgaragarem.cymru

- Ym mis Mai 2018 cyhoeddodd y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gynllun Llesiant sy'n pennu ei amcanion lleol er mwyn gwella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol y sir a'r camau mae'n bwriadu eu cymryd i gyflawni'r amcanion hynny Mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus wedi llunio Adroddiadau Blynyddol Llesiant ar gynnydd y cynllun hwn.

Paratoi ar gyfer Cynllun Llesiant nesaf y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus

- Un o ofynion Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yw paratoi Cynllun Llesiant Lleol bob pum mlynedd, gan ddefnyddio Asesiad Llesiant i gyfrannu at y cam cynllunio. Mae'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus hwn wedi llunio ail asesiad ar adeg pan mae ystyriaethau am lesiant Sir Gaerfyrddin ar hyn o bryd ac yn y dyfodol yn bwysicach nag erioed. Mae'r materion sy'n gysylltiedig â COVID19, newid yn yr hinsawdd, Brexit a demograffeg newidiol wedi tynnu sylw at heriau newydd i unigolion a chymunedau ac nid yw'r heriau hyn wedi effeithio ar bawb yn gyfartal. Mae'r rhai a oedd eisoes yn profi anghydraddoldebau oherwydd iechyd gwael, tlodi neu am eu bod yn byw mewn cymunedau ymylol wedi cael eu taro waethaf gan niwed uniongyrchol ac anuniongyrchol y pandemig ac maent yn debygol o brofi anfantais ychwanegol wrth i ni symud i'r broses 'adfer'.
- Mae Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Gaerfyrddin wedi cydweithio'n lleol ac yn rhanbarthol i lunio'r asesiad hwn. Mae Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Gaerfyrddin, Ceredigion a Sir Benfro wedi gweithio mewn partneriaeth i rannu adnoddau, arbenigedd a chapasiti er mwyn lleihau dyblygu gwaith. Mae swyddogion o'r tri Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus a'r Bwrdd Partneriaeth Ranbarthol/Partneriaeth Gofal Gorllewin Cymru wedi gweithio gyda'i gilydd i ddatblygu methodoleg a dull gweithredu cyson a fyddai'n arwain at lunio tri Asesiad

Llesiant (un ar gyfer pob Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus) ac Asesiad o Anghenion y Boblogaeth ar gyfer y Bwrdd Partneriaeth Ranbarthol.

- Roedd gweithio fel hyn yn sicrhau bod y broses o lunio'r asesiad yn gydweithredol (rhwng partneriaid yn y sector cyhoeddus a'r trydydd sector) o ran darparu, dadansoddi a dehongli data.
- Mae'r Asesiad Llesiant hwn wedi dwyn ynghyd ddata lleol a chenedlaethol. Caiff ymatebion a gasglwyd fel rhan o sesiynau ymgysylltu â'r gymuned eu hystyried ochr yn ochr â dadansoddi ffynonellau data ac ymchwil amrywiol. Mae themâu clir wedi'u nodi yn ein sir, a fydd yn ein galluogi i dargedu meysydd lle mae angen pan fyddwn yn symud o'r cam asesu i'r cam cynllunio yn ystod y flwyddyn nesaf.
- Yn ystod 2022-23 bu'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus yn datblygu ei Gynllun Llesiant Sir Gaerfyrddin y mae angen ei gymeradwyo erbyn mis Mai 2023. Yr Asesiad Llesiant sydd wedi gosod y sylfaen a chyflwyno'r dystiolaeth ar gyfer datblygu'r Cynllun newydd. Mae gan Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Gaerfyrddin gyfrifoldeb i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol ein sir drwy gyfrannu at gyflawni'r saith Nod Llesiant cenedlaethol. Mae hyn yn cynnwys ein gwaith i bennu amcanion lleol er mwyn cyfrannu cymaint â phosibl at gyflawni'r nodau hynny a dangos sut rydym yn defnyddio'r Egwyddor Datblygu Cynaliadwy a Phum Ffordd o Weithio ym mhopeth a wnawn. Bydd ein Cynllun yn nodi'r camau gweithredu tymor byr, canolig a hir i'w cyflawni gan y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus dros y pum mlynedd nesaf hyd at 2028.

Gweler Paragraff 3.3.3.4 – Ynghylch postiad Mai 2022 am yr Etholiadau Llywodraeth Leol a Datganiad Gweledigaeth Newydd y Cabinet ar gyfer 2022-27

Strategaeth Gorfforaethol Cyngor Sir Gaerfyrddin

Nid bwriad Amcanion Llesiant Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Sir Gaerfyrddin yw mynd i'r afael â'r gwasanaethau craidd a darpariaeth y partneriaid unigol, yn hytrach eu bwriad yw gwella ac ychwanegu gwerth drwy weithredu ar y cyd. Mae'n rhaid i bob un o bartneriaid statudol y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (y Cyngor, Bwrdd Iechyd, Gwasanaeth Tân ac Achub, a Chyfoeth Naturiol Cymru) gyhoeddi eu Hamcanion Llesiant eu hunain.

Roedd yn bryd adnewyddu ein Strategaeth Gorfforaethol 2018-23 'Mae Bywyd yno i'w Fyw, dewch inni ddechrau, byw a heneiddio'n dda mewn amgylchedd iachus, diogel a ffyniannus'. Roedd effaith Covid 19, yr argyfwng Hinsawdd a'r argyfwng costau byw ac anghenion Trawsnewid oll wedi creu'r cyd-destun ar gyfer ymagwedd newydd. Roedd Etholiadau Llywodraeth Leol Mai 2022 yn gyfle da i adolygu a gloywi ein Hamcanion Llesiant.

Roedd ein Strategaeth Gorfforaethol flaenorol yn cynnwys 13 Amcan Llesiant a'r teimlad oedd bod angen casgliad mwy cryno o flaenoriaethau.

Dangosodd sesiynau Cynllunio Busnes Ymgysylltu a Sicrwydd ym misoedd Tachwedd-Rhagfyr 2021 gyda Thimau Rheoli Adranol fod angen newid at ffordd fwy thematig o weithio.

Cafodd y Strategaeth Gorfforaethol Newydd ei llywio hefyd gan y gwaith dadansoddi data/asesu anghenion a gynhaliwyd wrth baratoi ar gyfer Cynllun Llesiant Sir Gaerfyrddin y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus. Hefyd, cyfrannodd yr adborth i'r ymgynghoriad gyda thrigolion, busnesau, undebau llafur a staff a amlinellir yn adran 3.2.3 at y strategaeth.

❖ **Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?**

- Cafodd y Strategaeth Gorfforaethol ei diweddarau ar ddiwedd 2022 ac erbyn hyn mae'n seiliedig ar bedwar Amcan Llesiant a gafodd eu hadnabod a'u datblygu yn seiliedig ar dystiolaeth o angen.
- Un o brif elfennau'r strategaeth yw adnabod dangosyddion poblogaeth a mesuriadau perfformiad fydd yn cael eu monitro'n rheolaidd i fesur ein cynnydd wrth geisio cyflawni'r amcanion. Pwrpas dangosyddion poblogaeth yw cynnig dealltwriaeth o dueddiadau a safle Sir Gaerfyrddin o gymharu â'r awdurdodau lleol eraill yng Nghymru. Mae'r mesuriadau perfformiad yn cynnwys datganiadau statudol, gwybodaeth o ymgynghoriadau a data lefel gwasanaeth sy'n rhoi syniad o'n perfformiad fel Cyngor. Bydd yr un data yn helpu gydag adroddiadau chwarterol y Cyngor ac yn yr adroddiad blyneddol ar berfformiad.
- Fel Cyngor mae gennym eisoes lawer o ddata yr ydym yn adrodd arno ac mae angen i hyn gael ei ddefnyddio a'i grynhoi'n well. Rydym eisieu gwneud gwell defnydd o ddata ac rydym wedi sefydlu uned 'Mewnwelediad Data' i sicrhau'n gorfforaethol ein bod yn dod yn awdurdod sy'n cael ei arwain gan ddata.
- Rydym hefyd yn bwrw ati i wneud mwy o ddefnydd o ddata wrth gynllunio ein gwaith.

❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

- Ar gyfer ail gynllun Llesiant y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (a gynhelir bob pum mlynedd) byddwn yn gwneud y canlynol:-
 - Datblygu trefn gorchwyl a gorffen o fynd ati i gyflawni'r Amcanion Llesiant a nodwyd yn y Cynllun.
 - Gwneud gwell defnydd o ddata wrth i'n huned mewnwelediad data newydd arwain y datblygiad hwn ar draws yr Awdurdod.

Parhau i ddatblygu'r Casgliad Data Corfforaethol i gefnogi'r Strategaeth Gorfforaethol ar gyfer 2022-2027 a meysydd polisi allweddol.

Datblygu'n ailadroddol gasgliad cynhwysfawr a chytbwys o fesuriadau perfformiad, dangosyddion a gwybodaeth ar draws pob gwasanaeth i gefnogi Trawsnewid - Ffrwd Gwaith Cynllunio a Gwella Gwasanaethau.

3.3.3.2 Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015❖ **Sut rydym yn gwneud hyn****Ble mae angen i newid ddigwydd mewn Llywodraethu Corfforaethol**

Mae'r Ddeddf yn nodi..... *'set graidd o weithgareddau sy'n gyffredin i lywodraethu corfforaethol cyrff cyhoeddus (SPF1 Para. 47). Mae cymhwyso gofynion y Ddeddf i'r gweithgareddau hyn yn debygol o sicrhau'n fwyaf effeithiol y math o newid sy'n ofynnol'.*

1. Cynllunio Corfforaethol a Chynllunio Gwasanaethau
2. Cynllunio Ariannol
3. Rheoli Asedau
4. Cynllunio'r Gweithlu
5. Caffael
6. Rheoli Risg
7. Rheoli Perfformiad

Mae hunanasesu yn ffordd o adolygu'r sefyllfa bresennol, yn feirniadol ac yn onest, er mwyn gwneud penderfyniadau ar sut i sicrhau gwelliant i'r dyfodol. Mae mwy i hunanasesu na datgan pa drefniadau sydd ar waith; mae a wnelo ag ystyried pa mor effeithiol yw'r trefniadau hyn a sut y gellir eu gwella.

Pwrpas cyffredinol y Ddeddf yw sicrhau bod trefniadau llywodraethu cyrff cyhoeddus ar gyfer gwella llesiant Cymru yn ystyried anghenion cenedlaethau'r dyfodol. Mae'r Ddeddf wedi'i llunio i wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru, yn unol ag egwyddorion datblygu cynaliadwy. Yn ôl y gyfraith:-

- i. Mae'n rhaid i ni ddatblygu'n gynaliadwy, gan wella llesiant economaidd, cymdeithasol, amgylcheddol a diwylliannol Cymru. Yr egwyddor datblygu cynaliadwy yw: '... bod yn rhaid i'r corff cyhoeddus weithredu mewn modd sy'n ceisio sicrhau bod anghenion y presennol yn cael eu diwallu heb effeithio ar allu cenedlaethau'r dyfodol i ddiwallu eu hanghenion eu hunain.'
- ii. Mae'n rhaid i ni arddangos 5 ffordd o weithio:
 - Tymor Hir
 - Integredig
 - Cynhwysol
 - Cydweithredol
 - Ataliol
- iii. Mae'n rhaid i ni weithio tuag at gyflawni'r 7 nod llesiant cenedlaethol sydd yn y Ddeddf. Gyda'i gilydd, maent yn creu gweledigaeth a rennir i gyrff cyhoeddus weithio tuag at y canlynol:
 - Cymru lewyrchus
 - Cymru gydnerth
 - Cymru iachach
 - Cymru sy'n fwy cyfartal
 - Cymru o gymunedau cydlynus
 - Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu
 - Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang

Fel corff cyhoeddus mae'n rhaid i ni gyhoeddi ein Hamcanion Llesiant, sy'n mwyhau ein cyfraniad i'r Nodau Llesiant Cenedlaethol hyn.

Strategaeth Gorfforaethol 2022/27

Amcan Llesiant 1

Galluogi ein plant a'n pobl ifanc i gael y dechrau gorau posibl mewn bywyd (Dechrau'n Dda)

- **Blaenoriaeth Thematig: Bywydau Iach – atal ac ymyrraeth gynnar**
- Blaenoriaeth Gwasanaeth: Blynyddoedd cynnar
- Blaenoriaeth Gwasanaeth: Addysg

Amcan Llesiant 2

Galluogi ein trigolion i fyw a heneiddio'n dda (Byw a Heneiddio'n Dda)

- **Blaenoriaeth Thematig: Trechu Tlodi**
- Blaenoriaeth Gwasanaeth: Tai
- Blaenoriaeth Gwasanaeth: Gofal Cymdeithasol

Amcan Llesiant 3

Gwneud ein cymunedau a'n hamgylchedd yn iach, yn ddiogel ac yn ffyniannus (Cymunedau Ffyniannus)

- **Blaenoriaeth Thematig: Adfer a Thwf Economaidd**
- **Blaenoriaeth Thematig: Datgarboneiddio ac Argyfwng Natur**
- **Blaenoriaeth Thematig: Yr Iaith Gymraeg a Diwylliant**
- **Blaenoriaeth Thematig: Diogelwch Cymunedol, Gwydnwch a Chydlyniant**
- Blaenoriaeth Gwasanaeth: Hamdden a Thwristiaeth

- Blaenoriaeth Gwasanaeth: Gwastraff
- Blaenoriaeth Gwasanaeth: Priffyrdd a Thrafnidiaeth

Amcan Llesiant 4**Moderneiddio a datblygu ymhellach fel Cyngor cydnerth ac effeithlon (Ein Cyngor)**

- Blaenoriaeth Thematig: Trawsnewid Sefydliadol

Galluogwyr Gwasanaethau

Mae swyddogaethau galluogi busnes craidd yn cynnal yr uchod.

	Galluogwyr Busnes Craidd (Nid yw'n Amcan Llesiant)
a	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh)
b	Marchnata a Chyfryngau gan gynnwys gwasanaethau cwsmeriaid
c	Cyfreithiol
d	Cynllunio
e	Cyllid
f	Caffael
g	Archwilio Mewnol
h	Rheoli Pobl (Adnoddau Dynol, Dysgu a Datblygu, Iechyd Galwedigaethol)
i	Gwasanaethau Democrataidd
j	Polisi a Pherfformiad
k	Gwasanaethau Etholiadol a Chofrestru Sifil
l	Rheoli Stadau ac Asedau
m	Rheoli Risg
n	Cymorth Busnes

Datganiad Llesiant

Rydym yn croesawu ein dyletswyddau o dan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Rydym eisoes wedi rhoi sylw i lawer o ofynion y Ddeddf ond deallwn y gallwn wneud mwy.

1. Teimlwn fod ein Hamcanion Llesiant yn gwneud cyfraniad o bwys at gyflawni'r Nodau Llesiant Cenedlaethol. Mae ein Hamcanion Llesiant yn ymwneud ag agweddau gwahanol o lwybr bywyd ac maent yn canolbwyntio ar y meysydd y gallwn ddylanwadu arnynt a'u llywio er mwyn gwella llesiant mewn ffordd systematig.
2. Cafodd yr Amcanion Llesiant hyn eu hadnabod yn dilyn ymgynghori ac adborth gyda nifer o randdeiliaid ac fe'u datblygwyd law yn llaw â chasgliad o ffynonellau gwybodaeth gwahanol sy'n ffocysu ar anghenion ein poblogaeth, data perfformiad ac adborth rheoleiddiol. Wrth ddatblygu cynlluniau cyflawni i wireddu'r amcanion hyn byddwn yn cynnwys yr holl randdeiliaid perthnasol y mae ganddynt ddiddordeb yn eu cyflawni.
3. Bydd y camau a gymerwn i gyflawni'r Amcanion Llesiant (trwy ein cynlluniau cyflawni) yn ceisio sicrhau y caiff y 5 ffordd o weithio (hirdymor, ataliol, integredig, cydweithredol ac ymglymiad) eu mabwysiadu'n llawn a'u gwreiddio yn y ffordd y cyflawnwn ein gwaith.
4. Bydd gan bob deiliad/iaid portffolio Cabinet atebolrwydd penodedig am eu Hamcanion Llesiant perthnasol.
5. Er mwyn sicrhau ein bod yn cyflawni'r camau ar gyfer pob Amcan Llesiant byddwn yn gweithredu ein Fframwaith Rheoli Perfformiad. Bydd pob cynllun cyflawni yn cael ei fonitro a'i adrodd yn chwarterol i Dimau Rheoli Adrannol, y Tîm Rheoli

Corfforaethol a'r Cabinet. Hefyd, bydd cynnydd yn cael ei adrodd i Bwyllgorau Craffu. Bydd y Cyngor yn paratoi Adroddiad Blynnyddol ar ei Amcanion Llesiant ac yn addasu'r amcanion os oes angen.

6. Bydd angen adnoddau digonol ar gyfer cynlluniau cyflawni er mwyn gwireddu'r Amcanion Llesiant. Er mwyn cyflawni'r amcanion hyn bydd gwasanaethau yn integreiddio a chydweithio gyda phartneriaid ac yn cynnwys dinasyddion yn llawn yn eu holl amrywiaeth.
7. Mae ein hamcanion yn rhai tymor hir ond bydd ein cynlluniau gweithredu yn cynnwys cerrig milltir a fydd yn galluogi monitro a sicrhau cynnydd.
8. I sicrhau bod modd cyflawni ein Hamcanion Llesiant ac i gyrraedd disgwyliadau'r Ddeddf, byddwn yn addasu trefniadau craffu, cynllunio ariannol, rheoli asedau, asesu risg, a rheoli perfformiad.
9. Bydd gofynion Llywodraethiant a Pherfformiad Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau 2021 hefyd yn cael eu gwreiddio yn yr ymagwedd hon..

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Adroddiad Blynnyddol ynghylch 2021/22

Ym mis Ionawr 2023, cyhoeddwyd Adroddiad Blynnyddol gennym ynghylch 2021/22. Cafodd ei gynhyrchu gan y Cyngor oherwydd rydym yn credu y dylem ddarparu gwybodaeth gynhwysfawr a chytbwys i'r cyhoedd am ein gwasanaethau, er mwyn iddynt allu gweld sut yr ydym yn perfformio a'r heriau yr ydym yn eu hwynebu.

- Defnyddiwyd amrywiaeth o wybodaeth i lywio ein hunanasesiad o bob Amcan Llesiant a rhannu tystiolaeth i farnu cynnydd.

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

- Mae angen i ni barhau i hyrwyddo Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol a'r egwyddor datblygu cynaliadwy a phan fyddwn yn ailosod ein Strategaeth Gorfforaethol a'n Hamcanion Llesiant yn dilyn etholiadau Llywodraeth Leol byddwn yn cynnal ymgyrch hyrwyddo lawn ac yn sicrhau bod y sefydliad yn cyd-fynd yn llwyr â chyflawni ein cynlluniau.

Er mwyn datblygu pecyn gwaith i hyrwyddo'r Egwyddor Cynaliadwyedd a'r 5 Ffordd o Weithio trowch at 3.3.2.4 i sicrhau cyfathrebu allanol effeithiol.

3.3.3.3 Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn darparu ar gyfer sefydlu fframwaith deddfwriaethol newydd a diwygiedig ar gyfer etholiadau llywodraeth leol, democratiaeth, llywodraethu a pherfformiad. Mae'n disodli Mesur Llywodraeth Leol 2009. Mae Rhan 6 o'r Ddeddf yn amlinellu dyletswyddau newydd mewn perthynas â Pherfformiad a Llywodraethu Prif Gynghorau ac mae'n cynnwys dyletswyddau penodol ar gyfer y Cyngor:

- Dyletswydd i adolygu perfformiad yn barhaus;
- Dyletswydd i ymgynghori ar berfformiad;
- Dyletswydd i adrodd ar berfformiad – yn seiliedig ar ddull hunanasesu;
 - Mae'n rhaid i ni nodi casgliadau ynglŷn ag i ba raddau yr ydym wedi bodloni'r gofynion perfformiad ac unrhyw gamau yr ydym yn bwriadu eu cymryd, neu wedi'u cymryd, i gynyddu i ba raddau yr ydym yn bodloni'r gofynion perfformiad hyn.
- Dyletswydd i drefnu asesiad o berfformiad gan banel.

- Dyletswydd i ymateb i adroddiad ar asesiad o berfformiad gan banel.

Y gofynion perfformiad yw i ba raddau:

- Yr ydym yn arfer ein swyddogaethau'n effeithiol.
- Yr ydym yn defnyddio ein hadnoddau mewn modd darbodus, effeithlon ac effeithiol.
- Y mae ein trefniadau llywodraethu yn effeithiol ar gyfer sicrhau'r uchod.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Mae hunanasesu yn ffordd o adolygu'r sefyllfa bresennol yn feirniadol a gonest er mwyn gwneud penderfyniadau ar sut i sicrhau gwelliannau ar gyfer y dyfodol. Mae hunanasesu yn fwy na datgan beth sydd ar waith; mae'n golygu ystyried pa mor effeithiol yw'r trefniadau hyn a sut ellir eu gwella.

Bydd ein Hunan-Asesiad Blynyddol o'r Gofynion Perfformiad hyn yn cynnwys hunanasesiad gan bob isadran yn ôl y gofynion, ac yn hunan-sgorio o ran cyflawni'r disgwyliadau. Bydd yr hunanasesu hwn yn cael ei gymedroli gan broses 'Ymgysylltu a Sicrwydd'.

Panel Ymgysylltu a Sicrwydd

Maes Newid Corfforaethol	Aelod y Panel
1. Cynllunio Corfforaethol	Pennaeth TGCh a Pholisi Corfforaethol
2. Rheoli Perfformiad	Pennaeth TGCh a Pholisi Corfforaethol
3. Cynllunio Ariannol	Pennaeth Cyllid
4. Cynllunio'r Gweithlu	Prif Weithredwr Cynorthwyol
5. Caffael	Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol
6. Rheoli Risg	Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol
7. Asedau	Pennaeth Adfywio
8. Cyfathrebu Corfforaethol	Rheolwr Marchnata a Chyfryngau
9. Newid Hinsawdd ac Argyfwng Natur	Pennaeth Lle a Seilwaith

Rôl y Datganiad Llywodraethu Blynyddol o ran hunanwerthuso

Mae ystyried i ba raddau y mae'r Cyngor yn bodloni'r gofynion perfformiad yn asesiad corfforaethol, sefydliadol yn hytrach nag asesiad o wasanaethau unigol. Er enghraifft, dylai ystyried rôl arweinwyr a pha mor effeithiol yw'r gydberthynas rhwng yr arweinwyr gwleidyddol ac uwch-swyddogion yn y cyngor, o ran sicrhau y gall y cyngor ymateb i'r amgylchedd sy'n newid lle mae'n gweithredu. Mae a wnelo â sicrhau bod cyngor yn hunanymwybodol, ei fod yn deall a yw'n cyflawni'r canlyniadau cywir a'i fod yn herio ei hun i barhau i wella'r modd y mae'n rheoli'r gwaith o ddarparu gwasanaethau ac yn perfformio fel gwarcheidwad yr ardal. Paragraff 2.7 o'r Canllawiau Statudol.

Mae hunanasesu yn ffordd o adolygu'r sefyllfa bresennol, yn feirniadol ac yn onest, er mwyn gwneud penderfyniadau ar sut i sicrhau gwelliant i'r dyfodol. Mae mwy i hunanasesu na datgan pa drefniadau sydd ar waith; mae a wnelo ag ystyried pa mor effeithiol yw'r trefniadau hyn a sut y gellir eu gwella. (Paragraff 2.6)

- Mae'n amlwg bod y ddogfen Datganiad Llywodraethu Blynyddol hon yn gwerthuso trefniadau Llywodraethu Corfforaethol y Cyngor ac mae angen iddi fynd y tu hwnt i nodi pa drefniadau oedd ar waith i ystyried pa mor effeithiol yw'r trefniadau hyn. Felly, rydym yn defnyddio'r dull Pa mor dda rydym yn ei wneud? Sut rydym yn gwybod hynny? Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

Byddwn yn parhau i wneud gwell defnydd o wybodaeth o ystod o ffynonellau wrth lunio Adroddiadau Monitro Rheoli Perfformiad chwarterol.

Byddwn yn sicrhau bod y Cyngor yn llwyr wreiddio gofynion perfformiad a llywodraethiant y Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau ac yn eu cysylltu gyda'n dyletswyddau presennol o ran Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

Bydd y Tîm Mewnwelediad Data yn cefnogi'r gwaith o ddatblygu a dadansoddi gweithgarwch ymgynghori yn deillio o'r Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (yn benodol felly gyda thrigolion, busnesau, undebau llafur a staff).

Cynhwysir y camau uchod yn y Cynllun Darparu Gwasanaethau TGCh a Pholisi Corfforaethol a byddant yn cael eu monitro'n chwarterol.

3.3.3.4 Adroddiad Blynyddol yr Arweinydd a'r Cynllun Pum Mlynedd

❖ **Sut rydym yn gwneud hyn**

Yn dilyn yr etholiadau llywodraeth leol ym mis Mai 2022 cyhoeddodd y weinyddiaeth ei Datganiad Gweledigaeth y Cabinet ar gyfer 2022-27 ym mis Gorffennaf.

Roedd y Datganiad Gweledigaeth hwn yn llywio datblygiad y Strategaeth Gorfforaethol Newydd a'r Amcanion Llesiant.

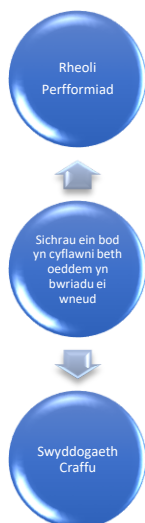
❖ **Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?**

Mae'r 113 ymrwymiad yn cael eu tracio.

❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

Bydd holl ymrwymadau Datganiadau Gweledigaeth y Cabinet yn cael eu gwreiddio mewn Cynlluniau Darparu Gwasanaethau ac yn cael eu monitro ar system PIMS.

3.3.4 **Sicrhau ein bod yn cyflawni'r hyn y mae'n fwriad gennym i'w wneud** - Penderfynu ar yr ymyriadau angenrheidiol i gyflawni'r deilliannau bwriadedig i'r graddau gorau posibl.

3.3.4.1 Rheoli Perfformiad/Y Swyddogaeth Craffu

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae Amcanion Llesiant y Strategaeth Gorfforaethol yn nodi'r prif gamau a gymerir i gyflawni'r amcanion. Cefnogir y camau hyn gan gamau gweithredu manwl a thargedau a nodir yng Nghynlluniau Busnes Gwasanaethau ac Adrannau. Caiff y camau gweithredu a'r targedau eu monitro ar System Monitro Perfformiad a Gwella (PIMS) y Cyngor. Mae hyn yn galluogi swyddogion cyfrifol i ddiweddarau cynnydd bob chwarter a gall hyn gael ei fonitro a'i gymeradwyo gan Benaethiaid Gwasanaeth a'i adolygu gan Dimau Rheoli Adrannol. Bob chwarter, mae'r Tîm Rheoli Corfforaethol ac Aelodau'r Cabinet yn archwilio perfformiad ar 'Ddangosfyrddau'.

Mae'r pwyllgorau craffu yn derbyn adroddiadau chwarterol Rheoli Perfformiad yn ogystal â'r adroddiad diwedd blwyddyn. Caiff adroddiadau eu paratoi i ymateb i feysydd portffolio penodol pob pwyllor. Ceir adroddiadau perfformiad atodol a manylach ar absenoldeb salwch a llesiant yn chwarter 2 a chwarter 4.

Rydym wedi mabwysiadu model craffu cyn-penderfynu sy'n galluogi Pwyllgorau Craffu i ofyn am gael gweld gwybodaeth am unrhyw beth yn y Rhaglen Blaengynllunio Gwaith ar adeg sy'n gyfleus i'r Pwyllgor, fel y gall ei fewnbynnu yn gynnar neu ar adeg briodol.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Yn ystod 2021/22 cyflwynwyd Fframwaith Rheoli Perfformiad newydd.

Mae'r fframwaith hwn yn nodi dull y Cyngor o fonitro a rheoli perfformiad gwasanaethau'r Cyngor ac yn ymateb i ofynion perfformiad a llywodraethu Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021. Nod y Fframwaith Rheoli Perfformiad hwn yw cadw'r Cyngor ar y trywydd iawn a chanolbwyntio ar gyflawni ei flaenoriaethau allweddol, drwy roi'r wybodaeth a'r offer sydd eu hangen ar gynghorwyr, rheolwyr a staff i ddarparu gwasanaethau o ansawdd uchel sy'n perfformio'n dda sy'n helpu i sicrhau canlyniadau da i breswylwyr.

Yn dilyn yr etholiadau llywodraeth leol ym mis Mai 2022 cafodd Aelodau sesiwn gynefino ar y fframwaith newydd.

Adroddiadau Monitro Chwarterol Integredig

- Yn flaenorol, roedd ein hadroddiadau monitro yn tueddu i fonitro'r camau gweithredu a'r targedau a osodwyd i ni mewn cynlluniau busnes i gyflawni ein Hamcanion Llesiant. Dim ond yn ein Hadroddiadau Blynyddol diwedd blwyddyn y byddem yn edrych ar dystiolaeth lawer ehangach. Roedd hyn yn colli'r cyfle i roi darlun mwy cyflawn o berfformiad drwy gydol y flwyddyn.
- Rydym yn parhau i ddatblygu adroddiadau monitro perfformiad mwy integredig. Roedd yr adroddiadau dadansoddol hyn yn adeiladu ar y wybodaeth a amlinellwyd mewn adroddiadau dashfwrdd ac yn ychwanegu adborth cyson gan Aelodau ac ymchwiliadau Craffu Gorchwyl a Gorffen. Mae adborth cwsmeriaid (cwynion a chanmoliaethau), canfyddiadau archwilio ariannol, mewnol ac allanol, risg, rheoli pobl, asedau, risg, newyddion diweddaraf a data perthnasol arall yn cael eu cynnwys i adeiladu darlun mwy cyflawn o'r cynnydd a wnaed.

Darperir adroddiadau monitro chwarterol i Bwyllgorau Craffu

Mae holl gynlluniau busnes gwasanaethau yn cael eu halinio gyda'r strategaeth ac mae'r camau a'r targedau a osodir i gyflawni'r strategaeth yn cael eu monitro'n chwarterol ac mae adroddiadau sy'n cael eu teilwra i gylch gorchwyl pob Pwyllgor Craffu yn cael eu cyflwyno'n chwarterol.

Adroddiadau Blynyddol

Rydym yn cynhyrchu Adroddiad Blynyddol sy'n edrych ar sut rydym yn cyflawni ein Hamcanion Llesiant ac yn bodloni ein 'Gofynion Perfformiad'.

Gan fod gorgyffwrdd yng nghynnwys y Strategaeth, buom yn monitro'r strategaeth gyfredol hyd nes y cymeradwywyd y strategaeth newydd ac yna cafodd y camau a'r targedau oedd ar waith yn y Strategaeth Gorfforaethol Newydd eu hail-osod orau y gallem er mwyn adrodd ar berfformiad Chwarter 4 a'r Adroddiad Blynyddol ar gyfer 22/23. Roedd hyn yn anoddach i'w wneud gan fod y monitro PIMS wedi cael ei gysylltu â'r cynnwys strategol blaenorol, ond roedd yr ail-osod yn ddefnyddiol gan fod y ffocws newydd ar yr Amcanion Llesiant Newydd a rhoddodd waelodlin newydd i adeiladu arni.

				Blwyddyn orgyffwrdd				
2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/24	2024/25	2025/26	2026/27
Hen Strategaeth Gorfforaethol 2018-23 Ac 13 Amcan Llesiant Bydd modd asesu perfformiad 22/23 yn ôl yr hen strategaeth o'n system PIMS. Rydym wedi adrodd ar Berfformiad Chwarterol i'r Pwyllgorau Craffu trwy gydol y flwyddyn.								
					Strategaeth Gorfforaethol Newydd 2022-27 a 4 Amcan Llesiant			
					 Bydd ein Hadroddiad Blynyddol ar gyfer 2022/23 yn seiliedig ar bedwar Amcan Llesiant newydd			

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Byddwn yn parhau i wneud gwell defnydd o wybodaeth o ystod o ffynonellau wrth lunio Adroddiadau Monitro Rheoli Perfformiad chwarterol.

3.3.5 Gwerthfawrogi ein pobl; ymgysylltu, arwain a chefnogi - Datblygu capasiti a gallu arweinwyr ac unigolion.

Yn dilyn etholiadau llywodraeth leol Cymru ym mis Mai 2022, cafodd Cyngor Sir Caerfyrddin 30 o gynghorwyr sir newydd, ac mae pecyn hyfforddiant, datblygu a sefydlu cynhwysfawr yn cael ei ddarparu iddynt ac i aelodau sy'n dychwelyd. Caiff y rhaglen datblygu a hyfforddiant i'r Aelodau ei hadnewyddu bob blwyddyn.

3.3.5.1 Pwyllgor y Gwasanaethau Democrataidd

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Pwyllgor statudol yw hwn ac iddo gylch gwaith sy'n cynnwys hybu a chefnogi llywodraethu da. Mae agwedd bwysig ar y nod hwnnw'n cael ei sicrhau drwy ddarparu cyfleoedd hyfforddi a datblygu rhesymol i'r Aelodau a thrwy benodi Cadeirydd y Pwyllgor yn Hyrwyddwr Datblygu'r Aelodau.

3.3.5.2 Rheoli ein Gweithlu

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae gan Gyngor Sir Caerfyrddin tua 8,000 o weithwyr ac mae pob un ohonynt yn cyfrannu at gyflawni ein Blaenoriaethau Corfforaethol.

Cefnogir ein staff gan yr Is-adran Rheoli Pobl, sy'n cynnal ystod o Bolisiâu a Gweithdrefnau i sicrhau bod yr holl staff yn cael eu rheoli'n deg ac mewn modd cyson.

Caiff ein staff eu hannog i ddatblygu ac mae hyn yn gydnaws â'n hamcanion fel sefydliad a achredwyd gan gynllun **Buddsoddwyr mewn Pobl. (Safon Aur)**.

Mae rheoli presenoldeb a chefnogi llesiant staff yn flaenoriaeth uchel i'r Cyngor, a chynaliwyd y Safon Iechyd Corfforaethol (Gwobr Blatinwm) ar ei gyfer yn ddiweddar. Mae fframwaith a pholisi cadarn ar waith o ran rheoli presenoldeb ac mae'r swyddogaeth Iechyd

Galwedigaethol yn cynnig cymorth a chyngor ar lesiant gyda'r nod o gadw pobl mewn gwaith, rhoi cyngor ac arweiniad ynghylch byw'n iach, rheoli straen ac iechyd meddwl yn y gweithle.

Mae'r swyddogaeth Tâl a Buddion yn yr Is-adran Rheoli Pobl yn cadw golwg gyffredinol ar y strwythur cyflogau a graddau ac yn rhoi cyngor i reolwyr ynghylch gwerthuso swyddi a buddion yn ogystal â chynnal archwiliad cyflog cyfartal bob blwyddyn. Nid yw'r archwiliad diweddaraf yn awgrymu bod unrhyw dystiolaeth o wahaniaethu yn y strwythurau cyflogau nac yn y lwfansau a dalwyd. Fel rheol, mae'r gwahaniaethau mewn cyflog yn ganlyniad i rannu'r rhywiau yn ôl y mathau o swyddi yn hytrach na gweithredu lwfansau.

Hefyd, mae'r Cyngor yn cyhoeddi Polisi Tâl erbyn mis Ebrill bob blwyddyn, fel sy'n ofynnol dan Adran 38 o'r Ddeddf Lleoliaeth. Pwrpas y datganiad yw bod yn dryloyw ynghylch ymagwedd y Cyngor at bennu cyflog ei weithwyr (ac eithrio'r rhai sy'n gweithio yn ysgolion yr awdurdod lleol). Cytunir ar y Polisi Tâl gan y Cyngor Llawn a chaiff ei gyhoeddi ar wefan yr Awdurdod. Mae'r Cyngor yn parhau i gefnogi ei gyflogeion a'i weithwyr sydd ar y cyflogau isaf drwy barhau i dalu tâl atodol y Cyflog Byw Gwirioneddol i sicrhau bod ein gweithwyr sydd ar y cyflogau isaf yn cael yr hyn sy'n cyfateb i £10.90 yr awr (gan gynnwys lwfansau sefydlog).

Cyflymodd pandemig COVID19 symudiad at weithio'n hybrid, gweithio o bell a gweithio gartref yn enwedig, a'r bwriad yw y bydd hynny'n cyfrannu at y ffordd y bydd y Cyngor yn rheoli ei weithlu yn y dyfodol trwy ffyrdd newydd o weithio. Yn benodol, mae'r Cyngor yn awyddus i gefnogi nod Llywodraeth Cymru i barhau i gefnogi 30% o'i weithlu i weithio'n agosach at eu cartrefi. Bydd hyn yn effeithio ar y gofynion o ran swyddfeydd ac yn cyfrannu at yr agenda amgylcheddol drwy leihau'r angen i deithio. Mae Polisi Teithio'r Staff wedi cael ei adolygu a'i gytuno yn Ionawr 2023 i adlewyrchu'r symudiad at ffyrdd newydd o weithio.

Mae ein Polisi Datgelu Camarfer yn cael ei ddefnyddio gan weithwyr i roi gwybod am bryderon difrifol a allai fod er budd y cyhoedd. Mae dysgu ar-lein, hyrwyddo'r polisi a monitro cwynion datgelu camarfer yn parhau i sicrhau bod gweithwyr yn ymwybodol ohono. Bydd system sefydlu ar-lein yn rhoi'r wybodaeth hon i weithwyr newydd yn gyflymach ac yn fwy effeithiol. Cyflwynwyd hyn ddechrau 2020. Mae'r rhan fwyaf o weithwyr bellach yn gallu cael gwybodaeth ar-lein bellach felly bydd rhoi gwybodaeth am y mathau hyn o bolisiâu allweddol yn dod yn fwy cynhwysol wrth i fwy o bobl ddefnyddio'r fewnwyd ar-lein.

Yn ystod 2022 cytunodd y Cyngor Strategaeth Drawsnewid newydd. Mae ein gweithlu'n ganolog i gyflawni'r strategaeth honno, ac felly fe sefydlwyd Ffrwd Gwaith Trawsnewid y Gweithlu i weithredu'r prif flaenoriaethau/prosiectau ar gyfer y gweithlu, sy'n cael ei fonitro gan y Bwrdd Trawsnewid.

Cafodd Strategaeth y Gweithlu newydd ei datblygu ac (adeg ysgrifennu'r adroddiad hwn) cafodd ei hystyried cyn ymgynghori'n ehangach arni.

Yn ystod 2023 byddwn hefyd yn cytuno polisi Dysgu & Datblygu newydd sy'n sicrhau bod ein holl staff yn cael pob cyfle i fanteisio ar gyfleoedd dysgu.

Mae amddiffyn mewn cyflogaeth yn parhau i fod yn flaenoriaeth uchel ac mae polisiâu a chanllawiau perthnasol yn cael eu hadolygu a'u diwygio i sicrhau bod ein prosesau recriwtio a chyflogi mor gadarn ag y gallant fod.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Achrediad Buddsoddwyr mewn Pobl

Rydym wedi bod yn Fuddsoddwr mewn Pobl ers 2009 ac mae wedi bod yn offeryn hanfodol i fesur effaith buddsoddi yn ein pobl. Cynhaliwyd ein hadolygiad llawn diwethaf yn 2022 pan ddyfarnwyd y wobwr aur i ni, rhoddwyd dros 40% o'r dangosyddion yn y categori platinwm (Perfformio'n Uchel), sy'n ein rhoi mewn sefyllfa gref i ennill y wobwr Platinwm llawn yn ein hadolygiad llawn nesaf.

Adolygiad Rheoli'r Gweithlu Archwilio Cymru a gynhaliwyd ar ddechrau 2022 - "Yn gyffredinol, canfu'r arolwg:

Mae'r Cyngor yn gwella'r cynllunio strategol ar gyfer ei weithlu ac mae'n cymryd camau i fynd i'r afael â materion capasiti staff mewn meysydd gwasanaeth allweddol ond mae'n cydnabod fod angen cryfhau'r ffordd y mae rheoli'r gweithlu yn cael ei fonitro.

Daethpwyd i'r casgliad hwn oherwydd:

Bod y Cyngor yn cymryd camau i wella cynllunio strategol ar gyfer ei weithlu ond mae angen mwy o ffocws ar ei ofynion o ran y gweithlu dros yr hirdymor.

Mae'r Cyngor yn gweithio i fynd i'r afael â risgiau strategol y mae wedi'u hadnabod o ran capasiti ei weithlu, a chryfhau ei drefniadau ar gyfer ymgysylltu â staff.

Mae'r Cyngor yn cydnabod fod angen gwella ei drefniadau corfforaethol ar gyfer monitro perfformiad ei weithlu."

Adroddiadau Monitro Presenoldeb - Mae'r TRhC / Cabinet / Pwyllgorau Craffu yn monitro perfformiad yn rheolaidd. Hefyd, mae Penaethiaid Gwasanaethau yn gallu gweld data amser go iawn ynghylch presenoldeb (datblygwyd yn ystod y pandemig i dracio absenoldebau Covid).

Adroddiad Blynyddol Iechyd a Diogelwch – Adroddiad monitro i'r TRhC

Safon Iechyd Corfforaethol - Gwobr a gaiff ei dilysu'n allanol a drefnir gan Iechyd Cyhoeddus Cymru. Y fframwaith a'r wobwr ansawdd Cenedlaethol ar gyfer cyflogwyr i wella iechyd a llesiant yn y gweithle. Llwyddasom i gadw'r gydnabyddiaeth ym mis Mawrth 2023 a chawsom y safon Platinwm - "y safon disglair ar gyfer cyflogwyr cymeradwy sy'n arddangos arferion busnes cynaliadwy ac sy'n rhoi ystyriaeth llawn i'w cyfrifoldebau cymdeithasol corfforaethol".

Adroddiad Blynyddol Llesiant Gweithwyr - Adroddiad monitro i'r TRhC

Arolwg Blynyddol Ymgysylltiad Gweithwyr – Yn ystod 2022 cynhaliodd y Cyngor ei arolwg cyntaf i ymgysylltu â'i weithwyr. Yn gyffredinol roedd y canlyniadau'n gadarnhaol, ac roedd yr uchafbwyntiau'n cynnwys:

- Roedd y rhan fwyaf o bobl yn cytuno eu bod yn cael y wybodaeth ddiweddaraf am beth oedd yn digwydd yn eu tîm neu weithle, ond roedd llai o bobl yn teimlo eu bod yn gwybod beth oedd yn digwydd ar draws y sefydliad.
- Dywedodd y mwyafrif eu bod yn falch i weithio i Gyngor Sir Caerfyrddin ac y byddent yn ein cymeradwyo fel cyflogwr.
- Dywedodd llawer eu bod yn teimlo fod llesiant yn bwysig i'r Cyngor, a bod cydraddoldeb yn y gweithle yn cael ei gefnogi, oedd yn caniatáu iddyn nhw fod eu hunain a siarad yn agored.
- Dywedodd llawer wrthym eu bod yn cael eu hannog i wneud awgrymiadau a herio'r ffordd y mae pethau'n cael eu gwneud, a bod eu barn yn cael gwrandawriad ac yn cael ei defnyddio i wella pethau.
- Roedd y rhan fwyaf o bobl yn teimlo hefyd fod ganddynt y sgiliau iawn i wneud eu swydd a dywedodd llawer eu bod yn gallu perfformio hyd eithaf eu gallu.

- O ran datblygu sgiliau newydd, dywedodd llawer eu bod yn cael eu hannog i ddysgu a thyfu a'u bod wedi cael y cyfle i wneud hynny yn ystod y flwyddyn ddiwethaf.
- Dywedodd y mwyafrif hefyd eu bod yn gallu manteisio ar gyfleoedd dysgu yn eu dewis iaith.
- Roedd y rhan fwyaf yn teimlo fod eu swydd yn gwneud cyfraniad pwysig i'r cyngor, roeddent hefyd yn glir am yr hyn a ddisgwylir ganddynt a beth allent ei ddisgwyl gan eu rheolwr.
- Dywedodd llawer fod rhywun wedi siarad â nhw am eu cynnydd yn ystod y flwyddyn ddiwethaf a'u bod yn rheolaidd yn cael cydnabyddiaeth gan eraill am wneud gwaith da.

❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

Gwella ymhellach y ffordd yr ydym yn denu, recriwtio a chadw talent.

- Creu strategaeth i ddenu, recriwtio a chadw talent yng nghyd-destun gweithlu sy'n crebachu
- Datblygu dewisiadau ac amserlen ar gyfer adolygu ein Model Cyflogau i'w gytuno gan y Panel Ymgynghorol ar Bolisi Cyflogau.
- Cyflwyno system TG recriwtio integredig newydd.
- Cyflwyno fframwaith cymhwysedd newydd sy'n gydnaws â'n gwerthoedd craidd.
- Adolygu a symleiddio ein prosesau recriwtio presennol.
- Lleihau ein dibyniaeth ar weithwyr asiantaeth ac edrych ar fanteision asiantaeth o fewn y Cyngor ei hun.
- Adolygu'r broses gynefino dechrau i'r diwedd a chroesawu gan gynnwys lansio cynefino corfforaethol newydd.
- Gweithio gyda Llywodraeth Cymru, partneriaid Gwasanaethau Cyhoeddus ac Undebau Llafur i wneud rhagor o waith ar yr agenda Cyflog Byw Gwirioneddol.
- Datblygu a gweithredu Polisi Dysgu & Datblygu newydd
- Lansio ymgyrch ymwybyddiaeth ynghylch buddion staff.
- Cwblhau archwiliad sgiliau digidol ar draws y Cyngor.

Parhau i Dyfu Arweinwyr Eithriadol

- Datblygu ymhellach fframwaith ar gyfer fframwaith Arweinyddiaeth a Rheolaeth y Cyngor i gefnogi'r gweithlu i drawsnewid a chyflawni.
- Gweithredu'r System Rheoli Dysgu newydd yn llawn.
- Darparu ystod o gyfleoedd datblygu i weithwyr presennol a newydd wella eu sgiliau Cymraeg.

Gwella ymhellach ymgysylltiad y gweithlu

- Codi ymwybyddiaeth o'r cyfleoedd i staff gymryd rhan yn, neu arwain ar, brosiectau yn gysylltiedig â Thrawsnewid.
- Datblygu Strategaeth Cyfathrebu Mewnol newydd.
- Cynnal arolwg ymgysylltu â gweithwyr blynyddol.
- Datblygu fforwm cyfranogi ar-lein.
- Sefydlu fforwm staff.
- Adolygu'r fframwaith arfarnu / goruchwylio presennol a sicrhau ei fod yn cael ei wreiddio yn ein rhaglen datblygu rheolwyr a'r broses gynefino.
- Datblygu ymhellach y fframweithiau gwobrwy a chydabod.
- Datblygu strategaeth cysylltiadau gweithwyr gan anwesu egwyddorion partneriaethau cymdeithasol.

Datblygu Diwylliant Perfformiad Uchel, Blaengar a Chyflawni

- Sefydlu ymddygiadau arweinyddiaeth clir a chymwyseddau rheoli disgwylidig trwy gyflwyno fframwaith cymhwysedd newydd sy'n gydnaws â'n gwerthoedd craidd.
- Darparu data perthnasol, manwl-gywir am bobl ar gyfer y Cyngor trwy ddatblygu dashfwrdd data pobl trwy ddatblygu Fframwaith Data Gweithlu.
- Creu strategaeth i ddenu, recriwtio a chadw talent yng nghyd-destun gweithlu sy'n crebachu.
- Cyflwyno ein Fframwaith Sgiliau Digidol ar draws y Cyngor

Datblygu Ymhellach a Chynnal Gweithle Diogel ac Iachus

- Cynhyrchu adroddiad monitro lechyd a Llesiant blynyddol i'w ystyried gan y Tîm Rheoli Corfforaethol (TRhC).
- Parhau i ddefnyddio'r Bwrdd Arweinyddiaeth lechyd a Diogelwch i herio a chadarnhau penderfyniadau allweddol.
- Uwch arweinwyr / rheolwyr i barhau i fodelu'r ymddygiadau a nodwyd / priodol.
- Gwasanaethau ategol i sicrhau y rheolir yr holl risgiau lechyd a Diogelwch ar draws yr awdurdod.
- Sicrhau bod y rhaglen hyfforddiant lechyd a Diogelwch yn ei lle a'i bod yn cael ei hyrwyddo'n rheolaidd.
- Datblygu a chyflwyno cynllun a rhaglen iechyd a Llesiant.
- Parhau i chwilio am fentrau sy'n cefnogi Llesiant ariannol, meddyliol a chorfforol ein pobl.
- Monitro'r galwadau am wasanaethau iechyd galwedigaethol o gymharu â'r capasiti o fewn y tîm lechyd Galwedigaethol ac adrodd i'r TRhC.
- Datblygu strategaethau i ymateb i ostyngiad yn y capasiti yn y tîm lechyd Galwedigaethol a chynnydd yn y galw.
- Monitro effeithiolrwydd ein gweithgareddau iechyd a Llesiant i arddangos ad-daliad ar fuddsoddiad ac adrodd i'r TRhC (rhan o'r Adroddiad Blynyddol).
- Parhau i ddiweddarau ein tudalennau Mewnwydd i sicrhau bod y cynnwys yn gweddu i'w bwrpas o ran iechyd a Llesiant gweithwyr.
- Parhau i hyrwyddo digwyddiadau iechyd a Llesiant sy'n gynhwysol er mwyn denu cymaint o bobl â phosib.
- Parhau i hyrwyddo buddiannau ffyrdd iachus o fyw trwy ein rhwydwaith Hyrwyddwyr lechyd a Llesiant, erthyglau newyddion.
- Sicrhau bod y tîm lechyd a Diogelwch Corfforaethol yn chwarae rhan ganolog mewn penderfyniadau allweddol.

3.3.5.3 Y Cynllun Dirprwyo i Swyddogion**❖ Sut rydym yn gwneud hyn**

Mae'r Cynllun Dirprwyo yn rhestru'r penderfyniadau a ddirprwyir i swyddogion, boed hynny gan y Cyngor neu gan y Cabinet. Wrth arfer y pwerau a ddirprwyir iddynt, rhaid i'r swyddogion gydymffurfio â'r gofynion statudol a Fframwaith Polisi a Chyllideb y Cyngor, ymysg gofynion eraill. Rhaid i unrhyw benderfyniadau arwyddocaol gael eu cofnodi a gallant gael eu 'galw i mewn'. Mae penderfyniadau gweithredol arwyddocaol gan swyddogion yn cael eu cyhoeddi.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Bydd gan bob Adran eu cofnodion eu hunain o benderfyniadau dirprwyedig a wnaed gan swyddogion.

Cyhoeddir y penderfyniadau mwy arwyddocaol ac maent ar gael i'w galw i mewn cyn y gellir eu gweithredu.

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Mae'r Cynllun Dirprwyo yn ddogfen fyw ac mae angen ei hadolygu'n barhaus. Fe'i diweddarwyd ddiwethaf yn y Cyngor Sir ar 9 Chwefror 2022.

3.3.6 Rheoli risgiau, perfformiad a chyllid - Rheoli risgiau a pherfformiad drwy reolaeth fewnol gadarn a rheolaeth ariannol gyhoeddus gref.

3.3.6.1 Rheoli Risg

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae gan yr Awdurdod Grŵp Llywio Rheoli Risg sy'n adrodd ar ei weithgarwch i'r Pwyllgor Llywodraethiant ac Archwilio trwy gyflwyno cofnodion cyfarfodydd y grŵp er gwybodaeth. Mae'r Grŵp Llywio Rheoli Risg yn cynnwys Hyrwyddwr Risg Aelod Cabinet (Aelod Cabinet ar gyfer Adnoddau), Hyrwyddwr Risg Adrannol ac fe'i cadeirir gan Bennaeth Gwasanaeth.

Nod yr Awdurdod yw sicrhau bod rheolaeth dda ar risg yn dod yn rhan annatod o'i holl brosesau. Mae adran benodol yn Adroddiadau'r Pwyllgorau ar gyfer trafod ac egluro unrhyw oblygiadau o safbwynt Rheoli Risg.

Caiff Risgiau Corfforaethol, Gwasanaethau a Phrosiectau eu cofnodi ar Gofrestr Risgiau. Rydym yn defnyddio "**Meddalwedd ar y we ar gyfer Cofrestru Risgiau**", sy'n caniatáu i adrannau fewnbynnu, cyrchu, diweddarau a rheoli gwybodaeth ynghylch Risgiau Gwasanaethau a Phrosiectau. Mae gan bob Adran fynediad mewnbynnu uniongyrchol i'r Gofrestr Risg Gorfforaethol.

Adroddir y Gofrestr Risg Gorfforaethol i'r Pwyllgor Llywodraethiant & Archwilio bob chwe mis, yn dilyn adolygiad deufisol ac asesiad beirniadol o'r risgiau gan y Tîm Rheoli Corfforaethol (TRhC).

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Nododd adolygiad TIC (Trawsnewid i Wneud Cynnydd) a ddaeth i ben ym mis Rhagfyr 2021: 'Er bod pandemig COVID19 wedi effeithio i ddechrau ar y gallu i weithredu'r argymhellion yn Adolygiad Swyddfa Archwilio Cymru a'r Adolygiad Archwilio Mewnol dilynol, mae nifer o gamau gweithredu allweddol bellach wedi'u rhoi ar waith ac mae cynnydd da wedi'i wneud ar draws y cynllun gweithredu yn gyffredinol.'

Un o flaenoriaethau TIC oedd sicrhau bod pob adran yn symud i fewnbynnu gwybodaeth risg yn uniongyrchol mor gynnar â phosibl yn 2022 – mae hyn eisoes wedi'i weithredu.

Cynhaliwyd gweithdai gyda'r TRhC a Phenaethiaid Gwasanaeth i ddatblygu Datganiad Archwaeth Risg, sydd wedi'i gwblhau erbyn hyn, cyflwynwyd y Datganiad i'w adolygu gan Rhag-gyfarfod y Cabinet ar 3 Gorffennaf 2023 a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 14 Gorffennaf 2023.

❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

Parhau i roi'r cynlluniau gweithredu ar waith a ddatblygwyd mewn ymateb i Adolygiad Swyddfa Archwilio Cymru/Archwilio Mewnol, gan roi blaenoriaeth i sicrhau bod y Pecyn Cymorth Risg yn cael ei fabwysiadu'n ffurfiol a'i ddefnyddio i lywio sesiynau datblygu ar gyfer rheolwyr ar lefel is-adrannol a sesiynau datblygu penodol ar gyfer Hyrwyddwyr Risg Adrannol. Datblygu datganiad archwaeth risg.

Dylid canfod ymhle mae angen sesiynau hyfforddiant / ymwybyddiaeth ynghylch Risg. Trefnwyd sesiwn hyfforddi ar gyfer aelodau'r Cabinet a'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ar 27 Mehefin 2023.

Adolygu'r Gofrestr Risg Gorfforaethol a gwella ar adrodd am risgiau corfforaethol.

3.3.6.2 Y Grŵp Llywio Rheoli Risg

❖ **Sut rydym yn gwneud hyn**

Mae'r Grŵp Llywio Rheoli Risg yn archwilio'r modd y gellir datblygu Rheoli Risg a sicrhau bod Rheoli Risg yn rhan annatod o holl benderfyniadau'r sefydliad. Mae'r Grŵp yn cwrdd bob tri mis ac yn cael ei gefnogi gan waith ei Is-grwpiau h.y. Risgiau Eiddo ac Rhwymedigaeth, Risgiau'r Fflyd Gerbydau, a Chynllunio Wrth Gefn.

❖ **Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?**

Daeth yr adolygiad TIC ym mis Rhagfyr 2021 i'r casgliad: 'Mae Cylch Gwaith y Grwpiau Llywio Rheoli Risg a'i is-grwpiau amrywiol wedi cael eu hadolygu'n ddiweddar. Bydd hyn yn caniatáu i'r Grŵp Strategol fabwysiadu dull mwy strategol o ystyried materion rheoli risg, megis cynnal adolygiadau rheolaidd o'r Gofrestr Risg Gorfforaethol.'

❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

Gellid cryfhau rôl y Grŵp Llywio o ran dyrannu'r £250k o gyllid rheoli risg drwy gyflwyno meini prawf cliriach ar gyfer sut y caiff y cyllid hwn ei flaenoriaethu a'i wario'n flynyddol.

3.3.6.3 Pwyllgorau Craffu

❖ **Sut rydym yn gwneud hyn**

Mae gan yr Awdurdod 5 Pwyllgor Craffu.

Mae'r Swyddogaeth Graffu yn chwarae rhan werthfawr iawn o ran sicrhau gwell perfformiad a herio. Mae'n amlwg fod y rôl Graffu o ran y "Grwpiau Gorchwyl a Gorffen" wedi cael dylanwad cadarnhaol ar ddatblygu polisïau.

Mae gan yr Awdurdod system ddatblygedig iawn o reoli perfformiad. Mae'r Pwyllgorau Craffu'n cael adroddiad Chwarter 1 a Chwarter 3 ac Adroddiad Blyneddol am berfformiad, sy'n cynnwys diweddariad am yr holl Ddangosyddion Perfformiad a'r Camau Gweithredu Allweddol sydd yn y Strategaeth Corfforaethol.

Mae gan unrhyw 3 Aelod o'r Cyngor y grym cyfansoddiadol i 'alw i mewn' unrhyw benderfyniadau gweithredol mewn perthynas â'u cyfrifoldebau swyddogaethol eu hunain, boed gan y Cabinet cyfan neu gan aelodau unigol o'r Cabinet yn eu meysydd portffolio eu hunain. Er mwyn caniatáu 'galw i mewn', ni fydd unrhyw benderfyniad y mae'r Cabinet neu Aelodau o'r Cabinet yn ei wneud yn dod i rym tan 5 diwrnod gwaith ar ôl cyhoeddi'r penderfyniad a'i ddosbarthu i'r Aelodau'r drwy e-bost.

Yn unol â'r fformiwla a nodir ym Mesur Llywodraeth Leol 2011, Aelodau o'r Wrthblaid yw Cadeiryddion dau o bum Pwyllgor Craffu yr Awdurdod.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Mae Cadeiryddion ac Is-gadeiryddion y Fforwm Craffu yn cyfarfod bob chwarter i drafod a chynnig gwelliannau i'r swyddogaeth graffu i'w hystyried gan Weithgor Adolygu'r Cyfansoddiad yr Awdurdod; cynnig eitemau i'w trafod mewn cyfarfodydd gyda'r Cabinet ddwywaith y flwyddyn; a gweithredu fel fforwm ar gyfer rhannu arferion da craffu.

Ym mis Gorffennaf 2022 cyhoeddodd Archwilio Cymru ei "Adolygiad Dilynol: Trosolwg a Chraffu – Ffit ar gyfer y Dyfodol?" ar y Cyngor. Casgliad yr Adroddiad oedd "fod y Cyngor yn gyffredinol wedi gwneud peth cynnydd yn mynd i'r afael â'u cynigion blaenorol ar gyfer gwella" a barnodd, ar gyfer y 6 argymhelliad a wnaed yn ei Adroddiad yn 2018, fod 2 wedi cael eu cyflawni, 3 wedi'u cyflawni'n rhannol ac un heb ei gyflawni.

O ran y 2 argymhelliad y barnwyd y cawsant eu cyflawni'n llawn gwelodd Archwilio Cymru fod yr Awdurdod

- wedi newid ei Gyfansoddiad yn 2020 ac wedi eglurhau rôl Aelodau Cabinet mewn Pwyllgorau Craffu, a'u bod wedi gweld tystiolaeth o Aelodau Cabinet yn mynychu cyfarfodydd Pwyllgorau Craffu yn rheolaidd, yn cyflwyno adroddiadau ac adrodd cwestiynau, a
- bod yr Awdurdod wedi cynhyrchu adroddiad "eitemau i'w trafod yn y cyfarfod nesaf" ar gyfer pob cyfarfod Pwyllgor Craffu, ynghyd â Chanllawiau ar gyfer y Pwyllgor i ystyried a oedd mater yn addas ar gyfer craffu.

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Canfu Adroddiad Dilynol Archwilio Cymru a grybwyllwyd uchod mai yn rhannol yn unig y bodlonwyd yr adolygiad o strwythur y pwyllgor craffu. Ers hynny mae'r adolygiad llawn wedi'i gynnal a chafodd cylchoedd gorchwyl y Pwyllgorau Craffu eu cysoni â phortffolios Aelodau'r Cabinet ym mis Medi 2022.

Roedd yr Adroddiad hefyd yn argymhell y dylai adroddiadau i'r Pwyllgorau Craffu fod yn fwy penodol ynghylch pam eu bod yn derbyn y wybodaeth a sut yr oedd yn berthnasol i rôl y Pwyllgor. Rhoddwyd sylw i hyn, a bellach rhoddir mwy o bwyslais ar fod y Pwyllgorau yn craffu cyn i benderfyniadau gael eu gwneud ac yn cyfrannu at lunio polisiâu. Mae'r Gweithgor Adolygu Cyfansoddiadol hefyd wedi atgoffa'r holl Bwyllgorau Craffu i ddefnyddio'r Ddogfen Porth i gynorthwyo gyda'r dasg hon.

Un o argymhellion eraill yr Adroddiad oedd bod ffyrdd o annog y cyhoedd i gymryd mwy o ran mewn craffu yn cael eu nodi a'u rhoi ar waith. Nid yw'r her hon yn un sy'n unigryw i Sir Gaerfyrddin ac mae'n fater y mae'r rhan fwyaf o Awdurdodau Cymru, os nad pob un ohonynt,

yn ei wynebu. Mae gan yr Awdurdod drefniadau ar waith er mwyn i'r cyhoedd ymwneud â busnes y Cyngor a bydd y gwasanaeth democrataidd yn gweithio gyda'r Tîm Marchnata a'r Cyfryngau i hyrwyddo ymhellach ffyrdd o gael y cyhoedd i gymryd rhan. Mae'r Awdurdod hefyd wedi cyhoeddi Strategaeth Cyfranogiad y Cyhoedd statudol yn ystod 22/23.

Yr argymhelliad o Adroddiad 2018 y gwelwyd nad oedd wedi'i fodloni oedd yr un a ofynnai am roi trefniant ar waith i asesu effeithiolrwydd, ac effaith, craffu. Cynhaliwyd hunanasesiad yn 2019 ond oherwydd lefel isel yr ymatebion a gafwyd mae arolwg arall yn mynd i gael ei gynnal.

3.3.6.4 Gweinyddiaeth Ariannol (Swyddog Adran 151)

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol yw'r swyddog sy'n gyfrifol am weinyddu busnes yr Awdurdod o dan Adran 151 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 ac mae'n gyffredinol gyfrifol am weinyddiaeth ariannol y Cyngor Sir.

Mae'r Sefydliad Siartredig Cyllid Cyhoeddus a Chyfrifyddiaeth (CIPFA) wedi cyhoeddi **"Statement on the Role of the Chief Financial Officer in Local Government"**. Mae'r datganiad yn disgrifio rôl a chyfrifoldebau'r Prif Swyddog Ariannol. Mae'n nodi 5 prif egwyddor (gweler isod) sy'n diffinio'r gweithgareddau craidd a'r ymddygiad sydd i'w disgwyl gan y Prif Swyddog Ariannol mewn sefydliadau gwasanaeth cyhoeddus a'r trefniadau y mae angen eu gwneud i ategu'r rheini. Drwy benodi Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol, mae Cyngor Sir Caerfyrddin yn cydymffurfio'n llwyr â'r Datganiad.

Egwyddor 1 - Mae'r Prif Swyddog Ariannol mewn Awdurdod Lleol yn aelod allweddol o'r Tîm Arweinyddiaeth, gan ei helpu i ddatblygu a gweithredu strategaeth ac i ddarparu adnoddau ar gyfer amcanion strategol yr Awdurdod a'u cyflawni, a hynny mewn modd cynaliadwy ac er budd y cyhoedd.

Egwyddor 2 - Rhaid i'r Prif Swyddog Ariannol mewn Awdurdod Lleol ymwneud yn weithgar â'r holl benderfyniadau busnes o bwys, a gallu dylanwadu ar y penderfyniadau hynny, er mwyn sicrhau y rhoddir ystyriaeth lawn i'r goblygiadau, y cyfleoedd a'r risgiau sy'n bodoli nawr a'r rhai tymor hir, a sicrhau eu bod yn cyd-fynd â strategaeth ariannol gyffredinol yr Awdurdod.

Egwyddor 3 - Rhaid i'r Prif Swyddog Ariannol mewn Awdurdod Lleol arwain gwaith yr Awdurdod cyfan o ran hyrwyddo a chyflawni rheolaeth ariannol dda er mwyn diogelu arian cyhoeddus bob amser a sicrhau y'i defnyddir yn briodol, yn ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol.

Egwyddor 4 - Rhaid i'r Prif Swyddog Ariannol mewn Awdurdod Lleol arwain a chyfarwyddo swyddogaeth ariannol sydd â'r adnoddau i'w gwneud yn addas i'r pwrpas.

Egwyddor 5 - Rhaid i'r Prif Swyddog Ariannol mewn Awdurdod Lleol feddu ar gymwysterau proffesiynol a phrofiad addas.

Mae Is-adran y Gwasanaethau Ariannol yn rhoi cymorth i Adrannau ac yn cydgysylltu a chefnogi'r broses ar gyfer paratoi'r gyllideb a monitro ariannol.

Yn ei waith, mae'r Awdurdod yn dilyn cyfres benodol o Reolau o ran Gweithdrefnau Ariannol a Rheolau o ran Gweithdrefnau Contractau sy'n cael eu cynnal gan Adran y Gwasanaethau Corfforaethol. Bydd unrhyw newidiadau'n cael eu cymeradwyo gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Barn gyffredinol Archwilio Mewnol a gyflwynwyd ym mis Gorffennaf 2022 i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio: mae'r Awdurdod yn gweithredu amgylchedd rheoli DERBYNIOL. Ceir trefniadau llywodraethu clir sydd â chyfrifoldebau rheoli a strwythurau pwyllgorau

pendant ar waith ac mae'r fframwaith rheoli yn gadarn ar y cyfan ac yn cael ei weithredu'n eithaf cyson. Mae gan yr Awdurdod Gyfansoddiad sefydledig, ac mae wedi datblygu polisïau a chymeradwyo Rheolau Gweithdrefn Ariannol sy'n rhoi cyngor ac arweiniad i'r holl staff ac aelodau.

Caiff Rheolau Gweithdrefn Ariannol a Rheolau Caffael Corfforaethol eu hadolygu a'u diweddarau'n rheolaidd pan fo'n briodol. Byddant yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Gorffennaf 2022 er mwyn i newidiadau gael eu cymeradwyo.

Ym mis Hydref 2022 cyhoeddodd Archwilio Cymru adroddiad archwilio diamod mewn perthynas â'n Datganiad Cyfrifon 2021-22. Roedd y rhain unwaith eto'n cynnwys nifer a gwerth sylweddol o gyllid ychwanegol yn ymwneud â Covid o lawer o wahanol grantiau. Yn dilyn newidiadau hwyr i'r gofynion cyfrifyddu / archwilio, roedd Sir Gaerfyrddin yn gallu addasu i'r newidiadau hyn ac roedd ymhlith yr Awdurdodau Lleol cyntaf yng Nghymru i gael ei Gyfrifon ar gyfer 2021-22 wedi'u cymeradwyo.

2,195 o ymatebion i'r Arolwg Trigolion	Y Sgôr Mynegai Cyfartalog
Mae'r Cyngor yn gwneud defnydd da o'r adnoddau ariannol sydd ar gael iddo.	-0.33
Mae arian yn cael ei fuddsoddi yn y meysydd cywir.	-0.41

Yn ystod y flwyddyn crëwyd Cyd-bwyllgor Corfforaethol rhanbarthol newydd, gyda Sir Gaerfyrddin yn darparu Swyddog S151 yn ogystal â swyddogaethau cymorth ariannol. Yn unol â'r disgwyliadau, cafodd y gwasanaeth S151 i'r Awdurdod Tân ei leihau a'i ddirwyn i ben yn ystod y flwyddyn.

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Yn dilyn sawl blwyddyn o amhariadau, mae Archwilio Cymru wedi cyhoeddi canllawiau sy'n dweud y bydd y gwaith o baratoi cyfrifon drafft a chymeradwyo cyfrifon wedi'u harchwilio yn dychwelyd i 30 Mehefin a 30 Medi, yn y drefn honno. Mae angen i ni addasu ein prosesau i sicrhau ein bod yn gallu bodloni'r terfynau amser hyn – mae hyn yn cynnwys y prisiad pen desg o fwyaf o'r asedau eiddo (sydd bellach yn ofynnol bob blwyddyn) yn ogystal â chyflwyno IFRS16 (Lesau).

Mae'r sgoriau o'n harolwg trigolion yn awgrymu bod angen gwneud mwy o waith naill ai i ymgysylltu â thrigolion i'w cael i ddeall sut y mae'r cyngor yn defnyddio adnoddau ariannol, ac i ofyn am eu barn ynghylch beth neu sut y gallem wneud yn well.

3.3.6.5 Pwyllgor Cronfa Bensiwn Dyfed

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Cyngor Sir Caerfyrddin yw'r Awdurdod Gweinyddu a benodwyd yn statudol ar gyfer Cronfa Bensiwn Dyfed. Mae Pwyllgor y Gronfa Bensiwn yn cynnwys tri Aelod o'r Cyngor Sir ynghyd â dirprwy sydd wedi'i enwebu i wasanaethu yn absenoldeb Aelod. Mae'r cyfrifoldebau canlynol gan Bwyllgor y Gronfa Bensiwn:

- Adolygu perfformiad Cronfa Bensiwn Dyfed, penderfynu ar gyfeiriad strategol pob mater sy'n ymwneud â buddsoddi'r Gronfa a monitro pob agwedd ar y swyddogaeth fuddsoddi.
- Penderfynu ar faterion Awdurdod Gweinyddu'r Gronfa Bensiwn.

Yn ystod 2022/23 cafodd Pwyllgor y Gronfa Bensiwn gefnogaeth gan Gyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol a Phennaeth y Gwasanaethau Ariannol, Is-adran y

Gwasanaethau Ariannol ac Ymgynghorydd Buddsoddi Annibynnol. Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol oedd y Swyddog Adran 151.

Mae Polisi Llywodraethu'r Gronfa yn manylu ar drefniadau llywodraethu'r Gronfa.

Mae gan y Bwrdd Pensiwn Lleol, a sefydlwyd yn 2015/16 o dan Ddeddf Pensiynau Gwasanaethau Cyhoeddus 2013, rôl oruchwylio neu graffu. Y bwriad yw iddo gynorthwyo'r Awdurdod Gweinyddu i sicrhau cydymffurfiaeth â rheoliadau a gofynion a bennwyd gan y Rheoleiddiwr Pensiynau a'r Adran Ffyniant Bro, Tai a Chymunedau.

Wedi i Lywodraeth Ei Mawrhydi gymeradwyo Cronfa Fuddsoddi Cymru ym mis Tachwedd 2016, ac yn sgil sefydlu Cyd-bwyllgor Llywodraethu Partneriaeth Pensiwn Cymru, cynhaliwyd proses gaffael helaeth i benodi Gweithredwr Trydydd Parti a reoleiddir gan yr Awdurdod Ymddygiad Ariannol i reoli buddsoddiadau'r 8 Cronfa Pensiwn yng Nghymru. Ym mis Tachwedd 2017 cymeradwyodd Cydbwyllgor Llywodraethu Partneriaeth Pensiwn Cymru benodi Link Asset Services yn weithredwr.

Mae Cyngor Sir Caerfyrddin wedi parhau fel Awdurdod Cynnal gan ddarparu cymorth gweinyddol ac ysgrifenyddol, ac i roi'r penderfyniadau a wneir gan y Cyd-bwyllgor Llywodraethu ar waith.

Ar gyfer 2022/23 mae'r Awdurdod wedi llunio Adroddiad Blynyddol a Chyfrifon ar wahân ar gyfer Cronfa Pensiwn Dyfed ac felly mae modd cael mwy o wybodaeth am lywodraethu a gweithgarwch y Gronfa a Phartneriaeth Pensiwn Cymru yn y ddogfen hon.

❖ **Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?**

Bu cynnydd sylweddol yn lefel yr ymgysylltu sy'n gysylltiedig â newid yn yr hinsawdd, y mae'r gronfa wedi ymgysylltu'n rhagweithiol â hyn gyda gwahanol sefydliadau. Mae'r gronfa wedi cydnabod risg sy'n gysylltiedig â'r hinsawdd yn ei pherfformiad buddsoddi ac wedi sefydlu polisi buddsoddi cyfrifol.

❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

Roedd pwyllgor pensiwn y Gronfa yn cydnabod y gwaith rhagorol sydd wedi parhau i gael ei wneud ar Fuddsoddi Cyfrifol ar y cyd â Phartneriaeth Pensiwn Cymru, ac roedd yn gofyn am i'r cyfathrebu ar y mater hwn barhau ar lefel leol a chenedlaethol.

3.3.6.6 Y Fargen Ddinesig

❖ **Sut rydym yn gwneud hyn**

Ar 29 Awst 2018 llofnododd Cyngor Sir Caerfyrddin, Cyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot, Cyngor Sir Penfro a Chyngor Dinas a Sir Abertawe Gytundeb i Sefydlu Cyd-bwyllgor ar gyfer Dinas-ranbarth Bae Abertawe. Cynhaliwyd cyfarfod cyntaf y Cyd-bwyllgor ar 30 Awst 2018. Sir Gaerfyrddin yw'r Corff Atebol ar gyfer swyddogaeth y Fargen Ddinesig.

Mae'r Cyd-bwyllgor yn cynnwys arweinwyr y pedwar Awdurdod rhanbarthol ac un aelod cyfetholedig heb bleidlais yr un o Fwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda, Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe, Prifysgol Abertawe a Phrifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant.

Mae Cyd-bwyllgor Craffu wedi'i ffurfio hefyd, ac mae'r swyddogaeth graffu'n cael ei gweinyddu gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Castell-nedd Port Talbot.

Mae portffolio o naw rhaglen a phrosiect wedi'i gymeradwyo o dan Fargen Ddinesig Bae Abertawe, ac mae tri ohonynt yn cael eu cyflawni'n rhanbarthol. O dan y portffolio, bydd Sir

Gaerfyrddin yn cyflawni dwy raglen leol o fewn ei hardal gyfansoddol, sef Pentre Awel (y datblygiad Gwyddor Bywyd a Llesiant) ac Yr Egin (clwstwr creadigol a digidol), ac mae'r ddwy ohonynt wedi cael eu cymeradwyo gan Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru. Yn ogystal â'r rhaglenni lleol, Sir Gaerfyrddin yw'r arweinydd cyflawni ar gyfer dwy raglen ranbarthol, sef y fenter Sgiliau a Thalentau a'r rhaglen Seilwaith Digidol. Mae'r rhain wedi'u cymeradwyo gan Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru a chânt eu cyflawni mewn cydweithrediad â'r tri awdurdod cyfansoddol arall o dan Fargen Ddinesig Bae Abertawe.

Yn ystod 2021/22, cynhaliodd Hwb Sicrwydd Integredig Llywodraeth Cymru Adolygiad Gateway Swyddfa Masnach y Llywodraeth ar lefel portffolio'r Fargen Ddinesig (Porth 0). Bydd hyn yn sicrhau dilyniant llwyddiannus a chyflawni cyffredinol, yn ogystal â helpu'r Uwchberchennog Cyfrifol i gyflawni ei ddyletswyddau'n llwyddiannus. Cynhaliwyd yr adolygiad gan dîm allanol annibynnol yn unol â Chanllawiau Hwb Sicrwydd Integredig Llywodraeth Cymru. Cynhaliwyd un deg saith o 'sgyrsiau' gyda rhanddeiliaid rhwng 19 a 21 Gorffennaf 2021 ynghyd â sesiwn gweithdy gyda'r pedwar Arweinydd awdurdod lleol.

Mae'r adolygiad o effeithiolrwydd y system Rheoli Mewnol a'r trefniadau Llywodraethu yn cael ei lywio gan waith yr Archwilyr Mewnol, sy'n rhoi sicrwydd i'r Cyd-bwyllgor. Mae'n ofynnol i'r gwasanaeth Archwilio Mewnol gyflawni ei waith yn unol â'r safonau a nodwyd yn Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS) a sefydlwyd yn 2013. Y rhain yw'r safonau proffesiynol y cytunwyd arnynt ar gyfer Archwilio Mewnol mewn Llywodraeth Leol.

Yn unol â gofynion y Safonau, mae'r Pennaeth Archwilio Mewnol (Cyngor Sir Penfro) yn llunio adroddiad blynyddol i'r Cyd-bwyllgor ei ystyried. Mae fformat yr Adroddiad Blynyddol yn cydymffurfio â gofynion y Côd Ymarfer.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Cafodd Portffolio Bargen Ddinesig Bae Abertawe sgôr Ambr-Gwyrdd o ran Asesu Hyder Cyflawni. Gwnaeth canfyddiad cryno yr Adolygiad bedwar argymhelliad, ac mae tri ohonynt wedi'u cyflawni erbyn 31 Mawrth 2022.

Mae adroddiad yr archwiliad mewnol wedi penderfynu ar gyfradd sicrwydd archwilio 'Sylweddol'; Bach iawn, os o gwbl, yw'r gwendidau o ran digonolrwydd a/neu effeithiolrwydd y trefniadau llywodraethu, rheolaeth fewnol, rheoli risg a rheolaeth ariannol, a byddent naill ai'n annhebygol o ddigwydd neu byddai eu heffaith yn annhebygol o effeithio ar gyflawni amcanion Bargen Ddinesig Bae Abertawe. Cyflwynwyd yr adroddiad hwn i'r Cyd-bwyllgor ym mlwyddyn ariannol 2022/23 ac roedd yn destun oedi ym mlwyddyn ariannol 2021/22 oherwydd argyfwng COVID19 ac etholiadau lleol.

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Roedd Bwrdd Gweithredu Bargeinion Dinesig a Thwf Cymru yn canmol yn fawr y cynnydd y mae Bargen Ddinesig Bae Abertawe wedi'i wneud ac yn cydnabod bod y Portffolio yn cael ei gyflawni'n llawn.

Bydd casgliadau'r adroddiadau a'r adolygiadau a nodir uchod yn nodi trefniadau llywodraethu cryfach ac yn cefnogi arferion gorau i sicrhau bod rhaglenni a phrosiectau'n cael eu rhoi ar waith yn llwyddiannus. Bydd argymhellion yn cael eu hadolygu a'u gweithredu o fewn gweithgareddau rheoli portffolio, llywodraethu a rheoli a'u monitro yn unol â threfniadau llywodraethu.

3.3.6.7 PARTNERIAETH

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Cafodd y Cyd Bwyllgor rhwng Sir Gaerfyrddin, Abertawe a Sir Benfro – “Partneriaeth” – ei sefydlu erbyn hyn, ac fe drosglwyddwyd y staff perthnasol o'r rhagflaenydd ERW i Partneriaeth. Bydd y fframwaith hwn yn cyflawni rhai o'r amcanion oedd gynt yn cael eu cyflawni gan ERW, sef datblygiad proffesiynol ar gyfer gweithlu ysgolion a chynllunio a datblygu cwricwlwm newydd.

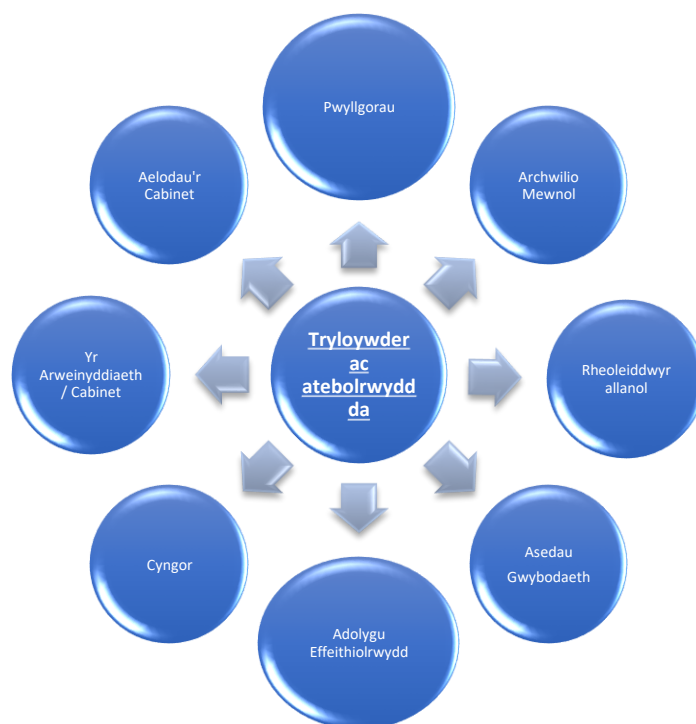
❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Caiff Cofrestr Risg Partneriaeth ei hadolygu'n rheolaidd gan y Cyd Bwyllgor ac yn flynyddol fe gynhelir sesiwn her ac adolygu Llywodraeth Cymru ynghyd ag astudiaethau / adolygiadau thematig gan ESTYN. Bydd ansawdd y dysgu/cefnogaeth broffesiynol yn cael ei werthuso gan gyfranogwyr ac fe gynhelir arolwg blynyddol i sicrhau bod Partneriaeth yn diwallu anghenion ein hysgolion.

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Bydd canlyniadau'r adroddiadau, yr adolygiadau a'r arolwg blynyddol a nodir uchod yn nodi meysydd llwyddiant a meysydd i'w datblygu. Caiff y rhain eu hymgorffori mewn cynlluniau busnes dilynol a'u monitro yn unol â'r strwythur llywodraethu.

3.3.7 Tryloywder ac atebolrwydd da *Gweithredu arferion da o ran tryloywder, adrodd, ac archwilio er mwyn darparu atebolrwydd effeithiol*

3.3.7.1 Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio, y Pwyllgor Safonau a Phwyllgor y Gwasanaethau Democrataidd

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn elfen allweddol o'r Llywodraethu Corfforaethol ac mae'r Pwyllgor yn rhoi sicrwydd ynghylch y trefniadau sydd gan yr Awdurdod ar gyfer rheoli risg, cynnal amgylchedd rheoli effeithiol ac adrodd am berfformiad ariannol yn ogystal ag anariannol.

Mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yn cwrdd drwy gydol y flwyddyn i roi sicrwydd annibynnol i'r Awdurdod ynghylch pa mor effeithiol yw'r Rheoli Mewnol a'r Fframwaith Rheoli Risg.

Mae'r **Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio** hefyd yn gyfrifol am gymeradwyo Datganiad Cyfrifon yr Awdurdod.

O dan Fesur **Llywodraeth Leol Cymru 2011** mae'n orfodol fod gan Awdurdodau Lleol Bwyllgor Archwilio. Yn ôl y Mesur mae'n rhaid cael Aelodau Allanol annibynnol â Phleidlais ar y Pwyllgor Archwilio.

Mae'r **Pwyllgor Safonau** (y mae mwyafrif ei aelodau yn Aelodau Allanol) yn hybu safonau uchel o ymddygiad ar gyfer Aelodau yn ogystal â chadw golwg gyffredinol ar y prosesau sydd gan yr Awdurdod i ymdrin â chwynion a'i weithdrefn Datgelu Camarfer.

Hefyd mae gan yr Awdurdod **Bwyllgor Gwasanaethau Democrataidd** (5 Aelod Etholedig) a Phennaeth Gwasanaethau Democrataidd penodedig statudol. Mae cylch gwaith y Pwyllgor, fel y'i pennwyd gan yr Awdurdod, yn cynnwys sicrhau bod cyfleoedd hyfforddi a datblygu rhesymol i'r Aelodau, penodi Hyrwyddwr Datblygu'r Aelodau, a hybu a chefnogi llywodraethu da.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Yn ystod 2022/23, cadarnhawyd penodiadau ar gyfer tri o'r aelodau llewyg, ac erbyn diwedd y flwyddyn, roedd ymgeisydd i lenwi'r swydd wag a oedd yn weddill wedi'i ddewis a'i benodi gan y Cyngor llawn ar 19 Ebrill 2023.

Mae'r Pwyllgor Llywodraethiant ac Archwilio yn cytuno ar eu hanghenion datblygu ac fe gytunir rhaglen hyfforddiant.

Trefnwyd sesiwn Hunanasesu ar gyfer y Pwyllgor Llywodraethiant ac Archwilio ym mis Mai 2023, a bydd hyn yn sicrhau bod y cynllun gwella a datblygu sydd ar waith yn gyfredol a'i fod yn adlewyrchu anghenion y Pwyllgor, a'i fod hefyd yn cyfrannu at hunanasesiad yr Awdurdod.

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Dylai'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio gynnal hunan-asesiad o'i rôl a'i gyfrifoldebau er mwyn canfod ymhle y mae angen rhagor o welliannau, cynlluniwyd hyn ar gyfer Mai 2023.

Yn dilyn yr hunan-asesiad, mae angen datblygu cynllun gweithredu clir ar gyfer gwella.

3.3.7.2 Archwilio Mewnol

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae'r adolygiad o effeithiolrwydd y system Rheoli Mewnol a'r trefniadau Llywodraethu yn cael ei lywio gan waith yr Archwilwyr Mewnol, sy'n rhoi sicrwydd i'r Awdurdod. Mae'n ofynnol i'r gwasanaeth Archwilio Mewnol gyflawni ei waith yn unol â'r safonau a nodwyd yn **Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus (PSIAS)** a sefydlwyd yn 2013. Y rhain yw'r safonau proffesiynol y cytunwyd arnynt ar gyfer Archwilio Mewnol mewn Llywodraeth Leol.

Yn unol â gofynion y Safonau, mae'r Pennaeth Archwilio Mewnol yn llunio adroddiad blynyddol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ei ystyried. Mae fformat yr Adroddiad Blynyddol yn cydymffurfio â gofynion y Côd Ymarfer.

Y farn gyffredinol yw bod yr Awdurdod yn gweithredu amgylchedd rheoli 'Derbyniol'. Ceir trefniadau Llywodraethu clir sydd â chyfrifoldebau Rheoli a Strwythurau Pwyllgorau pendant ar waith. Mae Rheoli Risg a'r fframwaith rheoli yn gadarn ar y cyfan ac yn cael eu gweithredu'n eithaf cyson. Mae gan yr Awdurdod Gyfansoddiad sefydledig, ac mae wedi datblygu Polisiâu a chymeradwyo Rheolau Gweithdrefn Ariannol sy'n rhoi cyngor ac arweiniad i'r holl staff ac aelodau. Mae gwaith sicrwydd digonol wedi ei gyflawni i ddod i gasgliad rhesymol ynghylch digonolrwydd ac effeithiolrwydd amgylchedd rheoli mewnol yr Awdurdod. Lle bo gwendidau wedi eu clustnodi drwy adolygiadau, mae Archwilio Mewnol wedi gweithio gyda'r rheolwyr i gytuno ar gamau unioni priodol ac amserlen ar gyfer gwella.

Mae gan yr Awdurdod swyddogaeth Archwilio Mewnol effeithiol. Caiff y **Cynlluniau Archwilio Strategol a Blynyddol** eu cymeradwyo gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio bob blwyddyn a rhoddir adroddiadau rheolaidd i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio drwy'r flwyddyn ynghylch y cynnydd a wnaed ac unrhyw wendidau sylweddol a glustnodwyd.

Mae'r Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol, yn ogystal â bod yn gyfrifol am ddarparu'r Gwasanaethau Archwilio Mewnol, yn gyfrifol am reolaeth weithredol Refeniw a Budd-daliadau, a Risg a Chaffael. Er mwyn sicrhau nad oes unrhyw wrthdaro buddiannau yn yr adolygiadau archwilio ar gyfer y meysydd gweithredol, mae protocol wedi'i baratoi ac fe'i cymeradwywyd gan y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ym mis Medi 2018.

Daeth y Safonau Archwilio Mewnol Sector Cyhoeddus (PSIAS) i rym o 1 Ebrill 2013 gan ei gwneud yn ofynnol i asesiad allanol gael ei gynnal ynghylch pob gwasanaeth archwilio mewnol. Mae'n rhaid i'r asesiad hwnnw gael ei wneud gan adolygydd annibynnol cymwys o'r tu allan i'r sefydliad o leiaf unwaith bob pum mlynedd. Yn 2022/2023 cynhaliwyd adolygiad, gan y cynhaliwyd yr adolygiad blaenorol 5 mlynedd yn ôl.

Roedd y ddau ddull posibl o gynnal asesiadau allanol a amlinellwyd yn y Safonau yn cynnwys naill ai asesiad allanol llawn neu hunanasesiad mewnol sy'n cael ei ddilysu gan adolygydd allanol. Dewisodd Cyngor Sir Caerfyrddin fabwysiadu'r dull hunanasesu a gaiff ei ddilysu gan aseswr allanol profiadol sy'n meddu ar gymwysterau addas a'r wybodaeth angenrheidiol o ran rhoi'r PSIAS ar waith, fel y cytunwyd â Grŵp Prif Archwilwyr Cymru. Diben yr asesiad allanol yw helpu i wella'r modd y darperir y gwasanaeth archwilio i sefydliad. Bwriedir i'r asesiad fod yn broses gefnogol sy'n nodi cyfleoedd i ddatblygu ac sy'n helpu i wella gwerth y swyddogaeth archwilio i'r Awdurdod yn y pen draw. Roedd asesiad annibynnol a gwblhawyd yn 2022/23 yn cynnwys adolygiad pendesg o'r hunan-asesiad a'r dystiolaeth ategol a thrafodaethau gyda'r Prif Archwilydd a'r Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol a ymgynghorodd â'r Swyddog Adran 151 a Chadeirydd y Pwyllgor Llywodraethiant ac Archwilio fel rhan o'r broses, er mwyn cael mewnwelediad a barn ar waith y Tîm Archwilio Mewnol a'u cydymffurfiaeth gyda'r Safonau. Barnodd yr asesydd allanol fod 304 llinell arfer gorau yn y PSIAS a chanfu canlyniadau'r dilysiad fod Gwasanaeth Archwilio Mewnol Cyngor

Sir Caerfyrddin yn cydymffurfio â 300 o'r gofynion ar hyn o bryd, a bod cydymffurfiaeth rannol mewn tri maes a diffyg cydymffurfiaeth mewn un maes.

Yn ogystal â'r gwaith a gynlluniwyd, mae'r Uned Archwilio Mewnol yn ymchwilio i dwyll ac yn rhagweithio i ganfod twyll.

Mae ymatebion o ran y cynllun gweithredu i adolygiadau Archwilio Mewnol yn cael eu mewnbynnu ar System Monitro Gwybodaeth am Berfformiad y Cyngor (PIMS) ac mae'r cynnydd yn cael ei ddiweddarau bob chwarter gan swyddogion cyfrifol.

❖ **Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?**

- Cyflwyno Cynlluniau Archwilio Strategol a Blynnyddol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yng nghyfarfodydd mis Mawrth.
- Darparu diweddariadau chwarterol ar y gwaith a wnaed a chyflwyno'r Adroddiad Blynnyddol bob mis Gorffennaf.
- Cafodd yr holl gamau i gyflawni'r argymhellion a wnaed yn Asesiad Ansawdd Allanol 2022/2023 eu cwblhau. Mae'r holl newidiadau wedi cael eu gwneud yn barod, gan gynnwys yr un safon y barnwyd y 'methwyd cydymffurfio ag ef'. Roedd y pryder ynghylch safonau: 'Annibyniaeth neu Wrthrychedd' - Mae angen i rywun y tu allan i Archwilio Mewnol gael trosolwg o ymgysylltiadau archwilio mewn meysydd a reolir gan y PSA (Prif Swyddog Archwilio), sef yn y cyswllt hwn y Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol. Gellid ystyried fod annibyniaeth y Prif Archwilydd yn dioddef oherwydd mai eu rheolwr llinell yw'r person sy'n gyfrifol am reolaeth weithredol cyfran fechan o'r meysydd sy'n cael eu harchwilio. Roedd angen llunio ffordd o ddarparu trosolwg allanol priodol i ddangos cydymffurfiaeth gyda'r Safon hwn. Felly, gyda chydysyniad yr Asesydd Allanol, mae gan y Pennaeth Gwasanaethau Ariannol, sydd y tu allan i weithgarwch Archwilio Mewnol, drosolwg o hyn ymlaen o ymgysylltiadau archwilio mewn meysydd a reolir gan y PSA.
- Cyflwynwyd arolygon adborth cleientiaid yn ystod y flwyddyn, sy'n ein helpu i wybod sut rydym yn gwneud. O'r canlyniadau hyd yn hyn, cawsom ymatebion cadarnhaol (Rhagorol neu Dda) i fwy na 90% o'r cwestiynau. Defnyddir canlyniadau'r arolygon yn sail i drafodaeth ar sut i wella ein perfformiad.

❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

- Adolygu effeithiolrwydd dangosyddion perfformiad newydd a gyflwynwyd yn 2022/2023 i sicrhau bod y nod o helpu'r gwasanaeth i ddod yn fwy effeithlon yn cael ei wireddu.
- Adolygu canlyniadau'r arolygon i helpu gwella gwasanaethau.
- Adolygu a diweddarau'r Siarter Archwilio Mewnol;

3.3.7.3 Rheoleiddwyr Allanol

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae'r gwasanaethau yn cael eu hadolygu yn ystod y flwyddyn gan reoleiddwyr allanol, megis Estyn, Arolygiaeth Gofal Cymru ac Archwilio Cymru (Swyddfa Archwilio Cymru gynt). Mae'r adroddiadau dilynol yn cael sylw yn unol â hynny.

Bob blwyddyn, mae Archwilio Cymru, sef Archwilydd Allanol yr Awdurdod, yn gwneud gwaith i gyflawni'r dyletswyddau canlynol:

- **Archwilio Cyfrifon** Bob blwyddyn, mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio datganiadau ariannol y Cyngor i sicrhau y rhoddir cyfrif priodol am arian cyhoeddus.
- **Gwerth am arian** Mae'n rhaid i'r Cyngor roi trefniadau ar waith i gael gwerth am arian am yr adnoddau y mae'n eu defnyddio, ac mae'n rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol fod yn fodlon ei fod wedi gwneud hyn.
- **Gwelliant parhaus** Mae'n rhaid i'r Cyngor hefyd roi trefniadau ar waith i wneud gwelliannau parhaus, gan gynnwys cynlluniau ac adroddiadau cysylltiedig, ac mae'n rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol asesu a yw'r Cyngor yn debygol o gyflawni'r gofynion hyn (neu a yw wedi eu cyflawni).
- **Egwyddor datblygu cynaliadwy** Mae angen i gyrrff cyhoeddus gydymffurfio â'r egwyddor datblygu cynaliadwy wrth bennu a chymryd camau i gyflawni eu hamcanion llesiant. Mae'n rhaid i'r Archwilydd Cyffredinol asesu i ba raddau y maent yn gwneud hyn.

Rydym hefyd yn cynnal cofnod o adroddiadau rheoleiddiol ac argymhellion. Mae'r argymhellion neu'r cynigion ar gyfer gwella mewn adolygiadau rheoleiddiol allanol yn cael eu cofnodi yn System Monitro Gwybodaeth am Berfformiad y Cyngor a rhoddir adroddiad ar gynnydd bob chwarter ar y dangosfyrddau. Rhoddir Adroddiad Blynyddol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Rydym yn olrhain argymhellion adroddiadau Rheoleiddio Cenedlaethol a Lleol Archwilio Cymru ac Arolygiaeth Gofal Cymru ac yn adrodd arnynt bob chwarter. Rydym hefyd yn cyflwyno adroddiad blynyddol i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio.

Rydym yn disgwyl i bob adroddiad a fydd yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio fynd drwy'r Tîm Rheoli Corfforaethol.

- Yn ystod y flwyddyn rydym wedi cytuno y bydd argymhellion adroddiad cenedlaethol Estyn yn cael sylw gan y Grwpiau Ffocws sydd newydd eu sefydlu i gefnogi themâu allweddol a blaenoriaethau lefel uchel Cyfeiriad Gwasanaethau Addysg yn Sir Gaerfyrddin yn y dyfodol 2022 - 2032.

Fel yr amlinellir ym Mharagraff 3.3.4.1 rydym wedi cynnwys canfyddiadau adroddiadau rheoleiddio mewn adroddiadau Monitro Perfformiad Integredig newydd.

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Cael trafodaeth gydag Archwilio Cymru a chyrrff rheoleiddiol eraill ar eu rhaglenni archwilio lleol a chenedlaethol.

3.3.7.4 Asedau Gwybodaeth

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Prif Swyddog Digidol y Cyngor yw Uwch-berchennog Risg Gwybodaeth yr Awdurdod. Mae Grŵp Llywodraethu Gwybodaeth Corfforaethol (CIGG) yn cwrdd yn rheolaidd er mwyn diogelu gwybodaeth yr Awdurdod a'i chadw'n ddiogel.

Mae amryw o fesurau diogelu ar waith i warchod rhag colli neu ryddhau data personol. Mae'r mesurau diogelu hyn yn cynnwys gweithdrefnau a pholisïau perthnasol sy'n cael eu rhannu â staff, amgryptio gliniaduron, cyfryngau storio cofau a dyfeisiau eraill. Mae'r Awdurdod yn cyflogi:

- Rheolwr Seiberddiogelwch ac Arbenigwr Seiberddiogelwch sy'n cynghori ynghylch diogelu data. Cyflogir swyddogion ymgynghorol ac ymgynghorwyr allanol o bryd i'w gilydd i brofi trefniadau diogelwch yr Awdurdod a chynghori yn eu cylch.
- Swyddog Diogelu Data sy'n cynghori ynghylch cydymffurfio â'r gyfraith ac sy'n sicrhau bod polisïau a gweithdrefnau ar waith ac y cydymffurfir â hwy.

Caiff y mesurau diogelu hyn eu hadolygu'n barhaus ac maent yn cynnwys atebion technegol ynghyd â hyfforddiant i staff sy'n ymwneud â thrin data personol ynghylch gofynion Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data y DU a Deddf Diogelu Data 2018.

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Rhoddwyd gwybod am 30 o achosion o dorri rheolau data personol eleni, a drafodwyd yn y Grŵp Llywodraethu Gwybodaeth Gorfforaethol.

Cofnodir manylion yr achosion o dorri rheolau, ac anfonir adroddiad digwyddiad at y Pennaeth Gwasanaeth sy'n gyfrifol am yr is-adran ynghyd â manylion a chamau unioni a gymerwyd. Cafodd dau achos o dorri rheolau data personol eu huwchgyfeirio a'u hadrodd i Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth, y ddau'n hunanatgyfeiriadau gan y Cyngor.

Rhoddwyd gwybod am 39 o achosion o dorri rheolau yn y flwyddyn flaenorol a chyfeiriwyd 2 hefyd at Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth, felly bu gostyngiad yn nifer yr achosion o dorri rheolau y rhoddwyd gwybod amdanynt yn 2022/23.

Rheolodd y Cyngor un digwyddiad seiberddiogelwch mawr. Roedd hyn o ganlyniad i feddalwedd a effeithiwyd gan yr achos One Advanced a effeithiodd hefyd ar wasanaethau'r GIG. Mae digwyddiadau seiber, fel negeseuon e-bost gwe-rwydo ac ymdrechion i gael mynediad at wasanaethau ar y rhyngwrdd, yn digwydd yn barhaus ond nid oes yr un ohonynt wedi troi'n ddigwyddiadau sylweddol.

❖ Beth a sut gallwn ni wneud yn well?

Nodwyd yn y Grŵp Llywodraethu Gwybodaeth Gorfforaethol fod nifer uchel o'r achosion o dorri rheolau y rhoddwyd gwybod amdanynt wedi ymwneud ag e-bostio data personol at y derbynnydd e-bost anghywir drwy gamgymeriad.

Byddwn yn cyflwyno rhybuddion i'r system e-bost i leihau'r ffactor gwall dynol. Bydd adroddiadau torri rheolau yn cael eu hychwanegu at y System Monitro Perfformiad a Gwella (PIMS) i dynnu sylw at hyn ym mhob maes gwasanaeth.

Byddwn yn edrych yn benodol ar feysydd gwasanaeth risg uchel ac yn ceisio analluogi'r cyfleuster llenwi awtomatig ar negeseuon e-bost sy'n cyfrannu at y math hwn o dorri rheolau data.

Byddwn yn parhau i addysgu staff gan dynnu sylw at y potensial i seiberdroseddwy'r ddwyn gwybodaeth sensitif drwy negeseuon e-bost gwe-rwydo.

Byddwn yn sicrhau agwedd gadarn at seibr ddiogelwch ac fe weithredwn atebion cynaliadwy ar gyfer Llywodraethiant Gwybodaeth.

Byddwn yn cyflawni ein cyfrifoldebau statudol o dan y Ddeddf Diogelu Data ac yn sicrhau ein bod yn ymateb yn brydlon i ddiwygiadau cyfreithiol a gyflwynir yn y DG.

Byddwn yn gwneud mwy o ddefnydd o'r dechnoleg ddigidol ddiweddaraf i drawsnewid ymhellach y gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor.

Byddwn yn parhau i groesawu a hyrwyddo gweithio hyblyg, cyfarfodydd hybrid a ffyrdd newydd o weithio ar draws y sefydliad.

Yn unol â'n Strategaeth Trawsnewidiad Digidol 2021-2024, byddwn yn parhau i ymgysylltu, blaenoriaethu a gweithredu anghenion adrannol er mwyn iddynt allu darparu gwasanaethau effeithiol.

3.3.7.5 Adolygu Effeithiolrwydd

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Cynhelir adolygiad rheolaidd o effeithiolrwydd ein trefniadau Llywodraethu (gan gynnwys y system Rheoli Mewnol) a hynny gan y Grŵp Llywodraethu Corfforaethol drwy ei waith. Mae'r gwaith hwnnw'n cynnwys her barhaus y fframwaith llywodraethu. Y Datganiad Llywodraethu Blyneddol yw'r fframwaith a ddefnyddir i geisio'r sicrwydd hwn, drwy fonitro'r camau gweithredu yn y Datganiad Llywodraethu Blyneddol yn barhaus.

Mae'r adolygiad yn cael gwybodaeth i'w lywio gan reolwyr yr Awdurdod sy'n gyfrifol am ddatblygu a chynnal yr amgylchedd llywodraethu, gan Adroddiad Blyneddol y Pennaeth Archwilio Mewnol a hefyd gan sylwadau'r Archwilyr Allanol (Archwilio Cymru).

Er mwyn mesur pa mor effeithiol yw'r fframwaith llywodraethu gofynnir am dystiolaeth a datganiadau sicrwydd gan y canlynol:

- Y Cyngor
- Yr Arweinyddiaeth / Cabinet
- Aelodau'r Cabinet
- Y Cynllun Dirprwyo i Swyddogion
- Y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio / y Pwyllgorau Craffu / y Grŵp Lywio Rheoli Risg
- Y Pwyllgor Safonau
- Archwilio Mewnol
- Archwilio Allanol
- Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

❖ Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?

Y farn Archwilio Mewnol ar gyfer 2021/22 oedd bod y broses a'r dystiolaeth ategol am y Datganiad Llywodraethu Blyneddol yn ddigonol.

Cafodd y Datganiad Llywodraethu Blyneddol ei gynhyrchu'n amserol yn unol â'r amserlen cau cyfrifon.

Yn yr Adroddiad Archwilio Mewnol Blyneddol ar gyfer 2022/23 yn seiliedig ar y rhaglen archwilio a wnaed i asesu fframwaith a chymhwysedd llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth,

y farn flynyddol ar gyfer 2022/23 yw DERBYNIOL. Ceir trefniadau llywodraethu clir sydd â chyfrifoldebau rheoli a strwythurau pwyllgorau pendant ar waith. Mae'r fframwaith rheoli yn gadarn ar y cyfan ac yn cael ei weithredu'n eithaf cyson. Mae gan yr Awdurdod Gyfansoddiad sefydledig, ac mae wedi datblygu Polisiau a chymeradwyo Rheolau Gweithdrefn Ariannol sy'n rhoi cyngor ac arweiniad i'r holl staff ac aelodau. Rwyf yn fodlon fod gwaith digonol, y gellir rhoi sicrwydd yn ei gylch, wedi ei gyflawni i'm galluogi i ddod i gasgliad rhesymol ynghylch digonolrwydd ac effeithiolrwydd fframwaith llywodraethu, rheoli risg a rheolaeth yr Awdurdod.

❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

Gwella'r amserlen gwblhau ar gyfer y Datganiad Llywodraethu Blynnyddol er mwyn sicrhau ei fod yn cyd-fynd â'r amserlen cau cyfrifon yn gynharach, gan ei fod yn cael ei gynnwys yn y Datganiad Cyfrifon.

3.3.7.6 Y Cyngor

❖ **Sut rydym yn gwneud hyn**

Mae'r Cyngor yn cyfarfod yn fisol ac yn gwneud penderfyniadau ar swyddogaethau'r Cyngor. Cynhelir ei gyfarfodydd trwy drefniant hybrid ac mae aelodau – a'r cyhoedd – yn cael y dewis o'u mynychu wyneb yn wyneb neu ar-lein.

Cyhoeddir agendau o leiaf 3 diwrnod llawn cyn cyfarfodydd, ac mae cyfarfodydd yn agored i'r cyhoedd (yn amodol ar eithriadau) ac yn cael eu gweddarlledu. Cyhoeddir cofnodion ac maent ar gael i'r cyhoedd.

❖ **Pa mor dda rydym yn ei wneud a sut rydym yn gwybod hynny?**

Nid oedd symud yn orfodol i gyfarfodydd ar-lein yn llesteirio'r broses ddemocrataidd ac roedd darparu hyfforddiant yn galluogi pob aelod i allu mynychu cyfarfodydd a chymryd rhan ar-lein.

Mae ein holl gyfarfodydd yn cael eu gweddarlledu, gan ganiatáu i'r cyhoedd allu clywed a dilyn y trafodion.

❖ **Beth a sut gallwn ni wneud yn well?**

Mae angen inni annog aelodau sy'n mynychu cyfarfodydd trwy drefniant ar-lein i droi eu camerâu ymlaen er mwyn iddynt allu cael eu gweld.

3.3.7.7 Yr Arweinyddiaeth / Cabinet

❖ **Sut rydym yn gwneud hyn**

Mae'r Cabinet yn gwneud penderfyniadau ynghylch swyddogaethau'r weithrediaeth o fewn y fframwaith polisi a chyllideb a bennir gan y Cyngor. Cyhoeddir yr Agenda o leiaf 3 diwrnod cyn ei gyfarfodydd ac mae'r cyfarfodydd yn cael eu cynnal yn gyhoeddus (yn amodol ar eithriadau statudol) ac yn cael eu gweddarlledu. Cyhoeddir ei gofnodion a gall ei benderfyniadau gael eu 'galw i mewn' gan unrhyw 3 Aelod o'r Cyngor (gweler paragraff 3.3.6.3).

Mae'r Awdurdod fel arfer yn cwrdd â'r Cynghorau Tref a Chymuned ddwywaith y flwyddyn mewn Fforwm ffurfiol.

3.3.7.8 Aelodau'r Cabinet

❖ Sut rydym yn gwneud hyn

Mae gan Aelodau o'r Cabinet bwerau gwneud penderfyniadau mewn perthynas â'u meysydd portffolio eu hunain. Cyhoeddir eu penderfyniadau a gallant gael eu 'galw i mewn' gan y Pwyllgorau Craffu perthnasol (gweler paragraff 3.3.6.3).

3.4 Llywodraethiant Corfforaethol yn dilyn Pandemig Covid-19

Cyn Pandemig Covid-19, roedd y Cyngor yn cynnal cyfarfodydd corfforol, gan gynnwys rhai'r Cyngor Llawn, y Cabinet, aelodau Cabinet unigol a Phwyllgorau eraill, i wneud penderfyniadau allweddol. Er bod Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011 yn darparu ar gyfer mynychu cyfarfodydd o'r fath o bell, roedd rhaid i isafswm o 30% o aelodau fod yn bresennol wyneb yn wyneb yn y cyfarfod. Cafodd yr angen hwn ei lacio gan Reoliadau ym Mai 2020, pan ellid cynnal cyfarfodydd 100% ar-lein.

Yn ystod cyfnod cychwynnol y Pandemig, cafodd cyfarfodydd democrataidd eu hatal a mabwysiadodd uwch swyddogion yr Awdurdod y drefn Comand Aur/Arian o dan Ddeddf Argyfyngau Sifil Posib 2004 ac roedd adeiladau'r Cyngor ar gau i'r cyhoedd.

Yn absenoldeb unrhyw gyfarfodydd ffurfiol o'r Cabinet a'r Cyngor Llawn, defnyddiodd uwch swyddogion y grymoedd a roddwyd iddynt yn Rhan 3.2 Cyfansoddiad y Cyngor (Cynllun Dirprwy i Swyddogion) o dan adran 100G Deddf Llywodraeth Leol 1972 i wneud pa benderfyniadau bynnag oedd eu hangen er mwyn i'r Cyngor allu gweithredu ac ymateb i'r pandemig.

Cadwyd cofnodion o benderfyniadau brys a wnaed o dan y grymoedd hyn, ac yn dilyn newid yn y ddeddfwriaeth gan Lywodraeth Cymru oedd yn caniatáu cyfarfodydd democrataidd rhithwir, cawsant eu hadrodd yng nghyfarfod rhithwir y Cabinet a gynhaliwyd ar 1 Mehefin 2020. Roedd cyfarfodydd o bell yn dal i gael eu cynnal yn ystod y flwyddyn, ac ail-ddechreuodd cyfarfodydd y Pwyllgor Llywodraethiant ac Archwilio ym mis Gorffennaf 2020 a'r Pwyllgorau Craffu o fis Tachwedd 2020. Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 yn caniatáu cyfarfodydd o bell i barhau ond mae hefyd yn darparu ar gyfer cynnal cyfarfodydd hybrid. Cyflwynwyd hyn yn arfer safonol ar gyfer pob Pwyllgor erbyn hyn, a gall Cyngorwyr ddewis a ydynt yn mynychu cyfarfodydd yn rhithwir neu wyneb yn wyneb.

Wrth i gyfyngiadau gael eu llacio'n fwy parhaol yn ystod y Gwanwyn 2022, roedd hyn yn caniatáu mwy o weithio mewn swyddfeydd, ac roedd llawer o staff a thimau'r Cyngor yn mabwysiadu arferion gweithio hybrid, ac yn cadw'r arbedion gweithredol a'r gallu i ymateb oedd ar gael trwy weithio o bell ynghyd â manteision rhyngweithio wyneb yn wyneb.

3.5 Materion llywodraethu i fynd i'r afael â hwy

Dros y flwyddyn nesaf bwriadwn gymryd camau i fynd i'r afael â'r materion Llywodraethiant y mae angen eu hystyried a rhoi sylw iddynt yn ystod y 12 mis nesaf er mwyn cryfhau ein trefniadau Llywodraethiant ymhellach. Atodir Cynllun Gweithredu yn crynhoi'r Camau uchod, Swyddogion Cyfrifol a Dyddiadau Targed yn Atodiad 2, ynghyd â chamau sy'n weddill o flynyddoedd blaenorol sy'n cael eu crynhoi yn Atodiad 1. Rydym yn fodlon y bydd y camau hyn yn mynd i'r afael â'r angen am welliannau, a byddwn yn monitro'r ffordd y cânt eu gweithredu fel rhan o'n hadolygiad blynyddol nesaf.

Cymeradwywyd**Dyddiad: 30 Hydref 2023****Arweinydd y Cyngor****Y Prif Weithredwr**

ATODIAD 1

Y WYBODAETH DDIWEDDARAF AM FATERION LLYWODRAETHU Y MAE ANGEN RHOI SYLW IDDYNT A NODWYD MEWN DATGANIADAU LLYWODRAETHU BLYNYDDOL BLAENOROL					
Y FFYN-HONELL	Y MATERION	Y SWYDDOG CYFRIFOL	Y CAMAU GWEITHREDU/ Y CYNNYDD		STATWS
DLIB 2020/21 Rhif 2	Gweithredu gofynion Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru)	Corfforaethol	Mai 2022	Mae gan yr elfennau nad ydynt wedi'u gweithredu hyd yma amserlen y mae angen ei bodloni i gyflawni gofyniad / amserlen y Ddeddf. Rhodddwyd elfennau o berfformiad a llywodraethu ar waith. Etholiadau yn cael eu cynnal	<i>Yn parhau</i> Mae rhannau o'r ddeddfwriaeth yr oedd angen eu gweithredu wedi cael eu cwblhau. Ymgorfforwyd yr elfen hunanasesu. Arhosir am ganllawiau gan y WLGA ynghylch asesiadau gan gydweithwyr. Cwblhawyd yn rhannol – cwblhawyd yr elfen perfformiad.
DLIB 2021/22 Rhif 1	Datblygu strategaeth recriwtio a chynllun gweithlu ochr yn ochr â chyflwyno meddalwedd recriwtio newydd i sicrhau y gellir symleiddio a chynnal y gwasanaeth recriwtio.	Rheolwr y Gwasanaethau Pobl	Mawrth 2023	Ar waith – Meddalwedd newydd ar waith – profi'r system a chyflwyno hyfforddiant – o fis Mawrth 2023 Bydd y strategaeth yn dilyn unwaith mae'r system ar waith.	Wedi cychwyn. Cwblhawyd y profi ac mae diweddariadau wedi-profi ar waith ar y system. (Mai 2023). Strategaeth Gweithlu yn mynd i'r TRhC 30 Mawrth Cyfarfod arbennig o'r TRhC i drafod materion gweithlu ar 4 Mai a chynnydd ar feddalwedd newydd. Strategaeth yn mynd i'r Rhag-gabinet ar 18 Mai
DLIB 2021/22 Rhif 4	Datblygu cynllun Ymgysylltu ac Ymgynghori ar gyfer yr awdurdod lleol.	Rheolwr Cyfryngau a Marchnata	Mawrth 2023	Dechreuodd y gwaith – myfyrio ar ganfyddiadau'r arolwg staff a'r IIP	Wedi cychwyn Ymgysylltu gydag Undebau Llafur - cyflwynwyd cyd fforwm ymgynghorol - mae'r arweinyddion grwpiau a'r Prif Weithredwr yn mynychu hefyd. Y nod yw gwella ymgysylltu ac ymgynghori Cwblhawyd adborth staff

Y WYBODAETH DDIWEDDARAF AM FATERION LLYWODRAETHU Y MAE ANGEN RHOI SYLW IDDYNT A NODWYD MEWN DATGANIADAU LLYWODRAETHU BLYNYDDOL BLAENOROL

Y FFYN-HONELL	Y MATERION	Y SWYDDOG CYFRIFOL	Y CAMAU GWEITHREDU/ Y CYNNYDD		STATWS
DLIB 2021/22 Rhif 5	Gwaith datblygu pellach ar ymdrin â chwynion ac ymchwilio i gwynion	Pennaeth TGCh a Pholisi	Mawrth 2023	Gwnaed darn o waith ar yr adnoddau sydd eu hangen i ymchwilio cwynion. Triongli hyn gyda'r FOIA ac ymholiadau Aelodau.	Wedi cychwyn Cwblhawyd yr adolygiad o drefniadau trin cwynion. Mae angen darn arall o waith i adolygu'r broses ymchwilio yng nghanam 2 i sicrhau bod cysondeb o ran dulliau a safonau.
DLIB 2021/22 Rhif 6	Adolygu'r gwasanaeth cwsmeriaid yr ydym ni fel Cyngor yn ei ddarparu a sut y gallwn wella taith y cwsmer ymhellach.	Rheolwr Cyfryngau a Marchnata	Mawrth 2023	O 1 Rhagfyr 2022 – Datblygu Hybiau – gwell mynediad i gwsmeriaid – cyflwynwyd dyddiau thematig.	Wedi cychwyn Perthyn i ffrwd gwaith Trawsnewidiad Cwsmer Digidol – sy'n monitro'r cynnydd. Cyllid SP – Hwb Fach y Wlad – i'w weithredu
DLIB 2021/22 Rhif 8	Sefydlu mecanwaith llywodraethu clir i ysgogi cynnydd yn erbyn pob Amcan Llesiant a nodi meysydd gwasanaeth a themâu blaenoriaeth i gefnogi'r gwaith o gyflawni'r amcanion llesiant.	Pennaeth TGCh a Pholisi	Mawrth 2023	Dulliau llywodraethu bellach ar waith – cwblhawyd. Nodwyd pedwar amcan llesiant ac roedd blaenoriaethau thematig a fframwaith blaenoriaethau gwasanaeth ar waith. Cyhoeddwyd fformat y cynlluniau is-adrannol yn ystod yr wythnos a gychwynnodd ar 5 Rhagfyr 2022.	Wedi cychwyn Cynllun cyflawni'r Strategaeth Gorfforaethol yn mynd drwy'r broses Graffu ar hyn o bryd. Mae dull llywodraethu wedi'i sefydlu.

Y WYBODAETH DDIWEDDARAF AM FATERION LLYWODRAETHU Y MAE ANGEN RHOI SYLW IDDYNT A NODWYD MEWN DATGANIADAU LLYWODRAETHU BLYNYDDOL BLAENOROL

Y FFYN-HONELL	Y MATERION	Y SWYDDOG CYFRIFOL	Y CAMAU GWEITHREDU/ Y CYNNYDD		STATWS
DLIB 2021/22 Rhif 12	Adolygu'r trefniadau Llywodraethu ar gyfer y ddau Gwmni Masnachu Awdurdod Lleol gyda'r bwriad o gysoni'r trefniadau ac egluro rolau Aelodau a Phwyllgorau Craffu mewn perthynas â'r Cwmnïau Masnachu Awdurdod Lleol.	Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol Pennaeth y Gwasanaethau Cyfreithiol a Gweinyddiaeth	Mawrth 2023	Cynhaliwyd a chwblhawyd adolygiad gan y Swyddog Monitro. Mae'r adroddiad yn cael ei gwblhau. Bydd CWM yn mynd ag adroddiad adolygu llywodraethiant i Fwrdd CWM.	Wedi cychwyn Diweddariad: Cynhaliwyd a chwblhawyd adolygiad llywodraethiant gan y Swyddog Monitro. Mae'r adroddiad yn cael ei gwblhau. Mae CWM wedi mynd ag adroddiad adolygu llywodraethiant i Fwrdd CWM. – Cwblhawyd gweithredu Cwm.

ATODIAD 2

Y CYNLLUN GWEITHREDU – MATERION LLYWODRAETHU			
	Y MATERION LLYWODRAETHU NEWYDD A NODWYD YN NATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL (DLIB) ELEN I		
CYF. Y MATER	Y CAMAU GWEITHREDU	Y SWYDDOG CYFRIFOL	Y DYDDIAD TARGED
DLIB 2022/23 Rhif 1	Gwreiddio'r trefniadau llywodraethu o gwmpas y Strategaeth Gorfforaethol Newydd ac Amcanion Llesiant 2022-27	Polisi Corfforaethol – Perfformiad	31 Mawrth 2024
DLIB 2022/23 Rhif 2	Byddwn yn sicrhau bod Rheoli Perfformiad Corfforaethol ac Archwilio Mewnol yn gweithio gyda'i gilydd i sicrhau bod y Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn chwarae ei ran yn Hunan-Asesiad Cyffredinol y Cyngor.	Polisi Corfforaethol – Perfformiad	31 Gorffennaf 2023
DLIB 2022/23 Rhif 3	Bydd y Tîm Mewnwelediad Data yn cefnogi'r gwaith o ddatblygu a dadansoddi gweithgarwch ymgynghori yn deillio o'r Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (yn benodol felly gyda thrigolion, busnesau, undebau llafur a staff).	Polisi Corfforaethol – Mewnwelediad Data	31 Mawrth 2024
DLIB 2022/23 Rhif 4	Llunio Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio ac ystyried a ddylid cyflwyno'r adroddiad blynyddol i'r Cyngor llawn.	Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a'r Gwasanaethau Corfforaethol – Pennaeth Refeniw a Chydymffurfiaeth Ariannol	30 Mehefin 2024

ATODIAD 3

MATERION LLYWODRAETHU 2021/2022 - Y CAMAU GWEITHREDU WEDI'U CWBLHAU	
ISSUE REF	Y CAMAU GWEITHREDU
DLIB 2021/22 Rhif.2	Sefydlu grŵp llywodraethu i oruchwylio datblygiad yr hwb Gwobrwyo a Buddion
DLIB 2021/22 Rhif. 3	Adolygu'r fframwaith diogelu cyflogaeth a datblygu rhaglen hyfforddi ar gyfer recriwtio rheolwyr
DLIB 2021/22 Rhif.7	Adolygu ac adfywio ein Strategaeth Gorfforaethol a'n Hamcanion Llesiant.
DLIB 2021/22 Rhif.9	Parhau i ddatblygu'r adroddiadau monitro chwarterol Rheoli Perfformiad integredig newydd
DLIB 2021/22 Rhif.10	Datblygu strategaeth drawsnewid newydd; sicrhau bod blaenoriaethau a rhaglenni Dysgu a Datblygu yn cyd-fynd yn llwyr â blaenoriaethau
DLIB 2021/22 Rhif.11	Adnewyddu Gwerthoedd Craidd y cyngor. Rhannu gweledigaeth y Prif Weithredwr ar gyfer y Cyngor â'r gweithlu

4 ADRODDIAD ARCHWILYDD ANNIBYNNOL O ARCHWILYDD CYFFREDINOL CYMRU I AELODAU CYNGOR SIR CAERFYRDDIN

Barn ar ddatganiadau ariannol

Rwyf wedi archwilio datganiadau ariannol Cyngor Sir Caerfyrddin ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2023 o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Mae datganiadau ariannol Cyngor Sir Caerfyrddin yn cynnwys y Dadansoddiad Gwariant a Chyllid, y Datganiad Symud mewn Wrth Gefn, y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, y Fantolen, y Datganiad Llif Arian, y Symud ar y Datganiad Cyfrif Refeniw Tai a'r Datganiad Incwm a Gwariant Cyfrif Refeniw Tai a'r nodiadau cysylltiedig, gan gynnwys crynodeb o bolisiau cyfrifo sylweddol.

Mae'r fframwaith adrodd ariannol sydd wedi'i gymhwyso wrth baratoi yn gyfraith berthnasol a safonau cyfrifyddu rhyngwladol fel y'u dehonglir a'u haddasu gan y Cod Ymarfer ar Gyfrifeg Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022-23.

Yn fy marn i, mae'r datganiadau ariannol:

- rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Sir Caerfyrddin ar 31 Mawrth 2023 ac o'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny; a wedi eu paratoi'n briodol yn unol â gofynion deddfwriaethol a safonau cyfrifyddu rhyngwladol fel y'u dehonglir a'u haddasu gan y Cod Ymarfer ar Gyfrifeg Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022-23.

Sail barn

Cynhaliais fy archwiliad yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU (ISAs (DU)) a Nodyn Ymarfer 10 'Archwilio Datganiadau Ariannol Endidau Sector Cyhoeddus yn y Deyrnas Unedig'. Disgrifir fy nghyfrifoldebau o dan y safonau hynny ymhellach yng nghyfrifoldebau'r archwilydd dros archwilio adran datganiadau ariannol fy adroddiad.

Mae fy staff a minnau'n annibynnol ar y Cyngor yn unol â'r gofynion moesegol sy'n berthnasol i'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol yn y DU, gan gynnwys Safon Foesegol y Cyngor Adrodd Ariannol, ac rwyf wedi cyflawni fy nghyfrifoldebau moesegol eraill yn unol â'r gofynion hyn. Credaf fod y dystiolaeth archwilio a gefais yn ddigonol ac yn briodol i roi sail i'm barn.

Casgliadau sy'n ymwneud â busnes gweithredol

Wrth archwilio'r datganiadau ariannol, rwyf wedi dod i'r casgliad bod y defnydd o'r sail gyfredol o gyfrifo wrth baratoi'r datganiadau ariannol yn briodol.

Yn seiliedig ar y gwaith rwyf wedi'i gyflawni, nid wyf wedi nodi unrhyw ansicrwydd perthnasol sy'n ymwneud â digwyddiadau neu amodau a allai, yn unigol neu gyda'i gilydd, fwrw amheuaeth sylweddol ar allu'r Cyngor i barhau i fabwysiadu sail busnes gweithredol o gyfrifyddu am gyfnod o 12 mis o leiaf o'r adeg y mae'r datganiadau ariannol wedi'u hawdurdodi i'w cyhoeddi.

Disgrifir fy nghyfrifoldebau a chyfrifoldebau'r swyddog ariannol cyfrifol mewn perthynas â busnes yn yr adrannau perthnasol o'r adroddiad hwn.

Gwybodaeth Arall

Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys yr wybodaeth a gynhwysir yn yr adroddiad blynyddol ac eithrio'r datganiadau ariannol ac adroddiad fy archwilydd ar hynny. Y Swyddog Ariannol Cyfrifol sy'n gyfrifol am yr wybodaeth arall sydd yn yr adroddiad blynyddol. Nid yw fy marn ar y datganiadau ariannol yn cwmpasu'r wybodaeth arall ac, ac eithrio i'r graddau a nodir fel arall yn benodol yn fy adroddiad, nid wyf yn mynegi unrhyw fath o gasgliad sicrwydd ar hynny.

Fy nghyfrifoldeb i yw darllen y wybodaeth arall ac, wrth wneud hynny, ystyried a yw'r wybodaeth arall yn sylweddol anghyson â'r datganiadau ariannol neu'r wybodaeth a gafwyd yn ystod yr archwiliad, neu fel arall mae'n ymddangos ei bod wedi'i chamddatgan yn sylweddol. Os byddaf yn nodi anghysondebau materol o'r fath neu gamddatganiadau materol ymddangosiadol, mae'n ofynnol i mi benderfynu a yw hyn yn arwain at gamddatganiad perthnasol yn y datganiadau ariannol eu hunain. Os byddaf i, yn seiliedig ar y gwaith rwyf wedi'i gyflawni, yn dod i'r casgliad bod camddatganiad materol o'r wybodaeth arall hon, mae'n ofynnol i mi adrodd am y ffaith honno.

Nid oes gennyf ddim i'w adrodd yn hyn o beth.

Barn ar faterion eraill

Yn fy marn i, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad:

- mae'r wybodaeth a gynhwysir yn yr Adroddiad Naratif ar gyfer y flwyddyn ariannol y mae'r datganiadau ariannol yn cael eu paratoi ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac mae'r Adroddiad Naratif wedi'i baratoi yn unol â'r Cod Ymarfer ar Gyfrifeg Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022-23;
- Mae'r wybodaeth a roddir yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol ar gyfer y flwyddyn ariannol y mae'r datganiadau ariannol yn cael eu paratoi ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol wedi'i baratoi yn unol â'r canllawiau.

Materion yr wyf yn adrodd amdanynt drwy eithriad

Yng ngoleuni gwybodaeth a dealltwriaeth y Cyngor a'i amgylchedd a gafwyd yn ystod yr archwiliad, nid wyf wedi nodi camddatganiadau perthnasol yn yr Adroddiad Naratif na'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol.

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w adrodd mewn perthynas â'r materion canlynol, yr wyf yn eu hadrodd i chi, os, yn fy marn i:

- nid wyf wedi derbyn yr holl wybodaeth ac esboniadau sydd eu hangen arnaf ar gyfer fy archwiliad;
- nid yw cofnodion cyfrifeg digonol wedi'u cadw, neu ni dderbyniwyd ffurflenni sy'n ddigonol ar gyfer fy archwiliad gan ganghennau nad ymwelwyd â hwy gan fy nhîm; neu
- nid yw'r datganiadau ariannol yn cytuno â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu;

Cyfrifoldebau'r swyddog ariannol cyfrifol am y datganiadau ariannol

Fel yr esboniwyd yn llawnach yn y Datganiad Cyfrifoldebau ar gyfer y Datganiad Cyfrifon a nodir ar dudalen 7, mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn gyfrifol am:

- paratoi'r datganiad cyfrifon sy'n rhoi barn wir a theg ac yn cydymffurfio ag arferion priodol;
- cadw cofnodion cyfrifyddu priodol;
- mae rheolaethau mewnol fel y mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn penderfynu arnynt yn angenrheidiol er mwyn galluogi paratoi datganiadau cyfrifon sy'n rhydd o gamddatganiadau perthnasol, boed hynny oherwydd twyll neu gamgymeriad;
- asesu gallu'r Cyngor i barhau fel mater o drefn, datgelu fel y bo'n berthnasol, materion sy'n ymwneud â busnes gweithredol a defnyddio sail barhaus cyfrifyddu oni bai bod y swyddog ariannol cyfrifol yn rhagweld na fydd y gwasanaethau a ddarperir gan y Cyngor yn parhau i gael eu darparu yn y dyfodol.

Cyfrifoldebau'r Archwilydd o ran archwilio'r datganiadau ariannol

Fy nghyfrifoldeb i yw archwilio'r datganiadau ariannol yn unol â Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Fy amcanion yw cael sicrwydd rhesymol ynghylch a yw'r datganiadau ariannol yn eu cyfanrwydd yn rhydd o gamddatganiadau perthnasol, boed hynny oherwydd twyll neu gamgymeriad, a chyhoeddi adroddiad archwilydd sy'n cynnwys fy marn i. Mae sicrwydd rhesymol yn lefel uchel o sicrwydd ond nid yw'n warant y bydd archwiliad a gynhelir yn unol ag ISAs (DU) bob amser yn canfod camddatganiad perthnasol pan fydd yn bodoli. Gall camddatganiadau godi o dwyll neu gamgymeriad ac fe'u hystyrir yn ddeunydd os gellid disgwyl yn rhesymol iddynt ddylanwadu ar benderfyniadau economaidd defnyddwyr a wneir ar sail y datganiadau ariannol hyn.

Mae afreoleidd-dra, gan gynnwys twyll, yn achosion o ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau. Rwy'n dylunio gweithdrefnau yn unol â'm cyfrifoldebau, a amlinellir uchod, i ganfod camddatganiadau perthnasol mewn perthynas ag afreoleidd-dra, gan gynnwys twyll.

Roedd fy ngweithdrefnau'n cynnwys y canlynol:

- Holi rheolaeth, pennaeth archwilio mewnol y cyngor a'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu, gan gynnwys cael ac adolygu dogfennau ategol sy'n ymwneud â pholisïau a gweithdrefnau Cyngor Sir Caerfyrddin sy'n ymwneud â:
 - nodi, gwerthuso a chydymffurfio â deddfau a rheoliadau ac a oeddent yn ymwybodol o unrhyw achosion o ddiffyg cydymffurfio;
 - canfod ac ymateb i risgiau twyll ac a oes ganddynt wybodaeth am unrhyw dwyll gwirioneddol, amheuaeth neu honedig; a
 - y rheolaethau mewnol a sefydlwyd i liniaru risgiau sy'n gysylltiedig â thwyll neu ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau.
- ystyried fel tîm archwilio sut a ble y gallai twyll ddigwydd yn y datganiadau ariannol ac unrhyw ddangosyddion posibl o dwyll. Fel rhan o'r drafodaeth hon, nodais botensial ar gyfer twyll wrth bostio cyfnodolion anarferol.
- meithrin dealltwriaeth o fframwaith awdurdod Cyngor Sir Caerfyrddin yn ogystal â fframweithiau cyfreithiol a rheoleiddiol eraill y mae Cyngor Sir Caerfyrddin yn gweithredu ynddynt, gan ganolbwyntio ar y cyfreithiau a'r rheoliadau hynny a gafodd effaith uniongyrchol ar y datganiadau ariannol neu a gafodd effaith sylfaenol ar weithrediadau Cyngor Sir Caerfyrddin.
- Cael dealltwriaeth o berthnasoedd parti cysylltiedig.

Yn ogystal â'r uchod, roedd fy ngweithdrefnau i ymateb i risgiau a nodwyd yn cynnwys y canlynol:

- adolygu'r datganiadau ariannol a phrofion i ddogfennau ategol i asesu cydymffurfiaeth â deddfau a rheoliadau perthnasol a drafodwyd uchod;
- holi rheolwyr, y Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio a chynghorwyr cyfreithiol ynghylch ymglyfreitha a hawliadau gwirioneddol a posibl;
- darllen cofnodion cyfarfodydd y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu a'r Cyngor;
- wrth fynd i'r afael â'r risg o dwyll trwy wrthdroi rheolaeth rheolaethau, profi priodoldeb cofnodion cyfnodolion ac addasiadau eraill; asesu a yw'r dyfarniadau a wnaed wrth wneud amcangyfrifon cyfrifyddu yn arwydd o ragfarn bosibl; a
- gwerthuso rhesymeg busnes unrhyw drafodion sylweddol sy'n anarferol neu y tu allan i gwrs busnes arferol.

Fe wnes i hefyd gyfleu deddfau a rheoliadau a nodwyd yn berthnasol a risgiau posibl i dwyll i'r holl dîm archwilio a pharhau i fod yn effro i unrhyw arwyddion o dwyll neu ddiffyg cydymffurfio â chyfreithiau a rheoliadau drwy gydol yr archwiliad.

Mae'r graddau y mae fy ngweithdrefnau'n gallu canfod afreoleidd-dra, gan gynnwys twyll, yn cael ei effeithio gan yr anhawster cynhenid wrth ganfod afreoleidd-dra, effeithiolrwydd rheolaethau Cyngor Sir Caerfyrddin, a natur, amseru a maint y gweithdrefnau archwilio a gyflawnir.

Ceir disgrifiad pellach o gyfrifoldebau'r archwilydd dros archwilio'r datganiadau ariannol ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Mae'r disgrifiad hwn yn rhan o adroddiad fy archwilydd.

Cyfrifoldebau archwilydd eraill

Rwy'n cyfathrebu â'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu ynghylch cwmpas ac amseriad arfaethedig yr archwiliad a chanfyddiadau archwilio sylweddol ymhlith materion eraill, gan gynnwys unrhyw ddiffygion sylweddol mewn rheolaeth fewnol a nodaf yn ystod fy archwiliad.

Tystysgrif cwblhau archwiliad

Rwy'n ardystio fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o gyfrifon Cyngor Sir Caerfyrddin yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Adrian Crompton
Archwilydd Cyffredinol Cymru

31 Hydref 2023

1 Cwr y Ddinas
Stryd Tyndall
Caerdydd,
CF10 4BZ

Cyfrifoldeb Cyngor Sir Caerfyrddin yw cynnal a sicrhau cywirdeb ei wefan; nid yw'r gwaith a gyflawnir gan yr archwilwyr yn cynnwys ystyried y materion hynny, felly nid yw'r archwilwyr yn derbyn dim cyfrifoldeb am unrhyw newidiadau posibl i'r datganiadau ariannol ers iddynt gael eu cyflwyno'n wreiddiol ar y wefan.

5 DATGANIADAU CYLLIDOL

Mae'r datganiadau cyllidol yn cynnwys y canlynol:

5.1 DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLID

Mae'r Dadansoddiad Gwariant a Chyllid yn dangos sut mae'r gwariant blynyddol yn cael ei ddefnyddio a'i gyllido o adnoddau (grantiau'r llywodraeth, rhenti a'r dreth gyngor) gan awdurdodau lleol o gymharu â'r adnoddau hynny a ddefnyddir neu a enillir gan awdurdodau yn unol ag arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol. Hefyd mae'n dangos sut mae'r gwariant hwn yn cael ei ddyrannu rhwng adrannau'r Cyngor at ddibenion gwneud penderfyniadau. Caiff incwm a gwariant y cyfrifir amdanynt o dan arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol eu cyflwyno'n fwy llawn yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

5.2 Y DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR

Mae'r datganiad hwn yn dangos y gost cyfrifyddu yn ystod y flwyddyn o ddarparu gwasanaethau yn unol â'r arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol yn hytrach na'r swm sydd i'w ariannu o'r trethiant. Bydd Awdurdodau yn codi'r trethiant i dalu am wariant yn unol â'r rheoliadau: gallai hyn fod yn wahanol i'r gost cyfrifyddu. Dangosir sefyllfa'r trethiant yn y Dadansoddiad Gwariant a Chyllid a'r Datganiad Symudiadau yng Nghronfeydd.

5.3 DATGANIAD AM Y SYMUDIADAU YNG NGHRONFEYDD YR AWDURDOD

Mae'r datganiad hwn yn dangos y symudiadau yn ystod y flwyddyn yn y gwahanol gronfeydd sydd gan yr Awdurdod. Maen nhw wedi'u dadansoddi yn ôl 'cronfeydd defnyddiadwy' (hynny yw cronfeydd y gellir eu defnyddio ar gyfer gwariant neu i leihau trethi lleol) a chronfeydd eraill. Mae'r Datganiad yn dangos sut mae symudiadau blwyddyn cronfeydd yr Awdurdod wedi'u rhannu'n enillion a cholledion yn unol ag arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol a'r addasiadau statudol sydd eu hangen i ddychwelyd y cyfrifon i'r symiau oedd yn daladwy i'r dreth gyngor a rhenti preswylfeydd am y flwyddyn. Mae'r llinell Cynnydd/Gostyngiad Net yn dangos Balans statudol Cronfa'r Cyngor a symudiadau Balans y Cyfrif Refeniw Tai yn ystod y flwyddyn yn dilyn yr addasiadau hyn.

5.4 Y FANTOLEN

Mae'r Fantolen yn dangos gwerth yr asedau a'r rhwymedigaethau sydd gan yr Awdurdod ar ddyddiad y fantolen. Mae asedau net yr Awdurdod (hynny yw, yr asedau namyn y rhwymedigaethau) yn cyfateb i'r cronfeydd sydd gan yr Awdurdod. Mae dau ddosbarth o gronfeydd. Y dosbarth cyntaf yw'r cronfeydd defnyddiadwy, hynny yw, y cronfeydd y gall yr Awdurdod eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Mae angen bod yn ddarbodus wrth dynnu o'r cronfeydd a thalu sylw i unrhyw gyfyngiadau statudol ar y defnydd sydd i'w wneud ohonynt (e.e. y Cronfeydd Cyfalaf na cheir eu defnyddio ond ar gyfer gwariant cyfalaf neu i ad-dalu dyled). Yn yr ail ddosbarth mae'r cronfeydd hynny *na* all yr Awdurdod eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau. Yn eu plith mae cronfeydd sydd ag enillion neu golledion ar bapur yn unig (e.e. y Gronfa Ailbrisiad), lle byddai'r symiau ond ar gael i ddarparu gwasanaethau pe byddai'r asedau'n cael eu gwerthu; a chronfeydd sydd â'r gwahaniaethau amseru a ddangosir yn y llinell 'Addasiadau rhwng y sail cyfrifyddu a'r sail ariannu yn unol â'r rheoliadau' yn y Datganiad Symudiadau yng Nghronfeydd yr Awdurdod.

5.5 Y DATGANIAD LLIF ARIAN

Mae'r Datganiad Llif Arian yn dangos y newidiadau yn arian parod ac arian cyfwerth yr Awdurdod yn ystod y cyfnod adrodd. Mae'r datganiad yn dangos sut mae'r Awdurdod yn creu ac yn defnyddio arian ac adnoddau cyfwerth ag arian drwy ddosbarthu'r llif arian yn weithgareddau gweithredol, buddsoddi ac ariannu.

5.1 DADANSODDIAD GWARIANT A CHYLLID

2022-23

Y gwahaniaeth rhwng (Gwarged)/Diffyg Cronfa'r Cyngor
(CC) a'r Cyfrif Refeniw Tai (CRT) a (Gwarged)/Diffyg y
Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr

	Gwariant Net a chodir ar y CC a'r CRT £'000	Cyfanswm Addasiadau £'000	Gwariant Net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr £'000
Adran			
Prif Weithredwr	9,481	9,924	19,405
Addysg a Phlant	179,869	28,327	208,196
Gwasanaethau Corfforaethol	24,489	(315)	24,174
Cymunedau	117,732	21,158	138,890
Amgylchedd	58,253	10,851	69,104
Cyfrif Refeniw Tai	(9,160)	29,318	20,158
Yswiriant a Chorfforaethol	3,945	(3,216)	729
Cost Net y Gwasanaethau	384,609	96,047	480,656
Incwm a Gwariant Arall	(380,460)	(51,873)	(432,333)
(Gwarged)/Diffyg cyn trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd	4,149	44,174	48,323
Trosglwyddiadau i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd	(540)		
(Gwarged)/Diffyg ar ôl trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd	3,609		
Balans CC a CRT ar 31ain Mawrth 2022:	(35,363)		
(Gwarged)/Diffyg	3,609		
Balans CC a CRT ar 31ain Mawrth 2023:	(31,754)		

2021-22

(Ail-ddatgan)

Adran			
Prif Weithredwr	6,471	7,172	13,643
Addysg a Phlant	151,357	24,000	175,357
Gwasanaethau Corfforaethol	18,167	549	18,716
Cymunedau	99,371	15,422	114,793
Amgylchedd	52,015	10,862	62,877
Cyfrif Refeniw Tai	(17,035)	(17,402)	(34,437)
Yswiriant a Chorfforaethol	6,676	(6,006)	670
Cost Net y Gwasanaethau	317,022	34,597	351,619
Incwm a Gwariant Arall	(353,368)	(73,755)	(427,123)
(Gwarged)/Diffyg cyn trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd	(36,346)	(39,158)	(75,504)
Trosglwyddiadau i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd	32,461		
(Gwarged)/Diffyg ar ôl trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd	(3,885)		
Balans CC a CRT ar 31ain Mawrth 2021:	(31,478)		
(Gwarged)/Diffyg	(3,885)		
Balans CC a CRT ar 31ain Mawrth 2022:	(35,363)		

Gweler nodyn 6.5 i gael Esboniad o'r addasiadau rhwng gwariant net sy'n daladwy i Gronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai a gwariant net yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

5.2 Y DATGANIAD INCWM A GWARIANT CYNHWYSFAWR

2021-22	2021-22	2021-22		2022-23	2022-23	2022-23
Cyfanswm y Gwariant Gros £'000	Cyfanswm yr Incwm Gros £'000	Cyfanswm y Gwariant Net £'000		Cyfanswm y Gwariant Gros £'000	Cyfanswm yr Incwm Gros £'000	Cyfanswm y Gwariant Net £'000
			Adran			
24,394	(10,751)	13,643	Prif Weithredwr	32,739	(13,334)	19,405
243,343	(67,986)	175,357	Addysg a Phlant	266,327	(58,131)	208,196
61,999	(43,283)	18,716	Gwasanaethau Corfforaethol	61,785	(37,611)	24,174
210,926	(96,133)	114,793	Cymunedau	221,915	(83,025)	138,890
86,822	(23,945)	62,877	Amgylchedd	90,636	(21,532)	69,104
9,136	(43,573)	(34,437)	Cyfrif Refeniw Tai	65,330	(45,172)	20,158
672	(2)	670	Yswiriant a Chorfforaethol	726	3	729
637,292	(285,673)	351,619	Cost Net y Gwasanaethau	739,458	(258,802)	480,656
			Praeseptau ac Ardollau:			
		152	Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog			152
		10,737	Awdurdod Tân Canolbarth a Gorllewin Cymru			11,170
		0	Cyd-bwyllgor Corfforaethol De-orllewin Cymru			155
		6,863	Cynghorau Cymuned			7,001
		20,509	Awdurdod Heddlu Dyfed Powys			21,675
		(190)	(Enillion)/colledion ar werthu asedau nad ydynt yn gyfredol (Gwarged)/Diffyg ar y Gweithgareddau Masnachu na cynhwysir yng Nghost Net y Gwasanaethau			(227)
		(319)			Nodyn 6.6	168
		37,752	Gwariant Gweithredol Arall			40,094
		16,676	Llog i'w Dalu a Chostau Tebyg			16,416
		12,090	Llog net ar y rhywmedigaeth/(ased) buddion diffiniedig net			13,486
		(304)	Incwm Buddsoddi a Llog Incwm a gwariant yng nghyswllt eiddo buddsoddi			(3,196)
		(618)	a newidiadau yn y gwerth teg		Nodyn 6.11	498
		(282)	Incwm Arall			(308)
		27,562	(Incwm) a Gwariant Cyllido a Buddsoddi			26,896
		(225,743)	Grant Cynnal Refeniw		Nodyn 6.35	(243,380)
		(916)	Grantiau Cyffredinol y Llywodraeth		Nodyn 6.35	0
		(129,997)	Treth y Cyngor		Nodyn 6.7	(133,648)
		(62,757)	Enillion Net y Trethi Annomestig		Nodyn 6.8	(68,223)
		(73,024)	Grantiau a chyfraniadau cyfalaf		Nodyn 6.35	(54,072)
		(492,437)	Trethiant ac Incwm Grantiau Amhenodol			(499,323)
		(75,504)	(Gwarged)/Diffyg ar Ddarparu Gwasanaethau			48,323
		(153,696)	(Gwarged) neu Ddiffyg ar ôl ailbriso'r asedau Eiddo, Offeriant a Chyfarpar			(87,588)
		(108,880)	Ailfesur y rhwymedigaeth/(ased) buddion diffiniedig net			(610,433)
		(262,576)	(Incwm) a Gwariant Cynhwysfawr Arall			(698,021)
		(338,080)	Cyfanswm (Incwm) a Gwariant Cynhwysfawr			(649,698)

5.3 DATGANIAD AM Y SYMUDIADAU YNG NGHRONFEYDD YR AWDURDOD

	Balans Cronfa'r Cyngor	Cronfeydd Wrth Gefn sydd wedi'u Clustnodi	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	Gronfa Grantiau Cyfalaf Heb eu Defnyddio	CYFANSWM CRONFEYDD Y GELLIR EU DEFNYDDIO	Cronfeydd na ellir eu defnyddio	CYFANSWM CRONFEYDD YR AWDURDOD
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Balans ar 31 Mawrth 2021	(12,034)	(122,071)	(19,444)	(7,842)	(15,104)	(176,495)	(384,460)	(560,955)
Symudiadau yn y cronfeydd yn ystod 2021/22								
(Gwarged) neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau	(29,492)	0	(46,012)	0	0	(75,504)	0	(75,504)
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall	0	0	0	0	0	0	(262,576)	(262,576)
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(29,492)	0	(46,012)	0	0	(75,504)	(262,576)	(338,080)
Addasiadau rhwng y sail cyfrifyddu a'r sail ariannu yn unol â'r rheoliadau (nodyn 6.4)	(4,190)	0	43,348	(2,771)	(13,498)	22,889	(22,889)	0
(Cynnydd)/Gostyngiad Net cyn Trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd	(33,682)	0	(2,664)	(2,771)	(13,498)	(52,615)	(285,465)	(338,080)
Trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd (nodyn 6.22)	32,248	(32,461)	213	0	0	0	0	0
(Cynnydd)/Gostyngiad yn y flwyddyn	(1,434)	(32,461)	(2,451)	(2,771)	(13,498)	(52,615)	(285,465)	(338,080)
Balans ar 31 Mawrth 2022	(13,468)	(154,532)	(21,895)	(10,613)	(28,602)	(229,110)	(669,925)	(899,035)
Symudiadau yn y cronfeydd yn ystod 2022/23								
(Gwarged) neu ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau	28,779	0	19,544	0	0	48,323	0	48,323
Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall	0	0	0	0	0	0	(698,021)	(698,021)
Cyfanswm Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	28,779	0	19,544	0	0	48,323	(698,021)	(649,698)
Addasiadau rhwng y sail cyfrifyddu a'r sail ariannu yn unol â'r rheoliadau (nodyn 6.4)	(29,388)	0	(14,786)	(892)	11,101	(33,965)	33,965	0
(Cynnydd)/Gostyngiad Net cyn Trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd	(609)	0	4,758	(892)	11,101	14,358	(664,056)	(649,698)
Trosglwyddo i/(o'r) Cronfeydd a Glustnodwyd (nodyn 6.22)	(679)	540	139	0	0	0	0	0
(Cynnydd)/Gostyngiad yn y flwyddyn	(1,288)	540	4,897	(892)	11,101	14,358	(664,056)	(649,698)
Balans ar 31 Mawrth 2023	(14,756)	(153,992)	(16,998)	(11,505)	(17,501)	(214,752)	(1,333,981)	(1,548,733)

5.4 Y FANTOLEN

31/03/22 £'000			£'000	31/03/23 £'000
		Nodiadau		
1,405,896	Eiddo, Offeriant a Chyfarpar	6.9	1,487,195	
232,255	Asedau Seilwaith	6.9	255,373	
2,432	Asedau Treftadaeth	6.10	2,527	
26,770	Eiddo Buddsoddi	6.11	26,213	
1,107	Buddsoddiadau Tymor Hir	6.12	1,071	
4,896	Dyledwyr Tymor Hir	6.13	4,947	
1,673,356	Asedau Tymor Hir			1,777,326
85,525	Buddsoddiadau Tymor Byr	6.14	62,935	
2,061	Stocrestrau	6.15	2,063	
105,322	Dyledwyr Tymor Byr	6.16	106,653	
31,319	Arian Parod ac Arian Cyfwerth	6.17	49,439	
224,227	Asedau Cyfredol			221,090
(12,793)	Benthyciadau Tymor Byr	6.18	(13,001)	
(89,727)	Credydwyr Tymor Byr	6.19	(94,390)	
(1,044)	Darpariaethau	6.20	(1,140)	
(282)	Cyfrif Stocrecstri a Roddwyd	6.15	(114)	
(103,846)	Rhwymedigaethau Cyfredol			(108,645)
(1,915)	Darpariaethau	6.20	(1,511)	
(390,681)	Benthyciadau Tymor Hir	6.21	(400,234)	
(502,106)	Rhwymedigaethau Tymor Hir Arall	6.42	60,707	
(894,702)	Rhwymedigaethau Tymor Hir			(341,038)
899,035	Asedau Net			1,548,733
13,468	Cronfa'r Cyngor		14,756	
21,895	Cyfrif Refeniw Tai	7.2	16,998	
	Cronfeydd Wrth Gefn Cronfa'r Cyngor sydd wedi'u			
139,327	Clustnodi	6.22	142,868	
	Cronfeydd Cronfa'r Cyngor a ddelir gan ysgolion yn unol			
15,205	â RHYLL	6.22	11,124	
10,613	Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf	6.23	11,505	
28,602	Grantiau Cyfalaf nas Cymhwyswyd	6.24	17,501	
229,110	Cronfeydd Defnyddiadwy			214,752
475,815	Cronfa Ailbrisiad	6.25	548,398	
703,212	Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	6.26	732,439	
(521)	Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol		(498)	
332	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf Gohiriedig		332	
(502,106)	Cronfa Bensiynau	6.27	60,707	
(6,807)	Cyfrif Absenoldebau Cronedig	6.28	(7,397)	
669,925	Cronfeydd na ellir eu defnyddio			1,333,981
899,035	Cyfanswm Cronfeydd			1,548,733

5.5 Y DATGANIAD LLIF ARIAN

2021-22 £'000	Cysoniad y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr i'r Llif Arian Refeniw Net	Nodyn	2022-23 £'000
(75,504)	(Gwarged)/Diffyg Net ar ddarpariaeth y gwasanaethau	5.2	48,323
	Addasiadau i warged neu ddiffyg net ar ddarparu gwasanaethau ar gyfer symudiadau nad ydynt yn arian parod		
(45,322)	Dibrisiant		(51,783)
36,443	Amhariad a phrysiadau disgynnol		(27,014)
256	Symudiad yng nghweth farchnad eiddo buddsoddi		(534)
(50,528)	Addasiadau l'r Gronfa bensiwn		(47,620)
1,225	Symudiad yn narpriaethau		308
(2,180)	Cludo swm yr asedau anghyfredol a werthwyd		(725)
101	Symudiadau arall nad yw'n arian parod		0
(7,255)	Symudiadau yn dyledwyr refeniw, credydwyr, stocrestrau ayb.		5,245
	Addasiad ar gyfer eitemau a gynhwysir yn y gwarged neu'r diffyg net ar ddarparu gwasanaethau sy'n buddsoddi ac ariannu gweithgareddau		
2,429	Enillion o werthu eiddo, offer a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniraethol		963
73,024	Grantiau Cyfalaf		54,072
(67,311)	Llifoedd Arian Net o'r Gweithgareddau Gweithredol		(18,765)
	GWEITHGAREDDAU BUDDSODDI		
69,739	Prynnu eiddo,offeriant a chyfarpar, eiddo buddsoddi ac asedau anniraethol		89,921
745,500	Prynnu buddsoddiadau tymor hir a thymor byr		869,500
5,793	Taliadau arall am weithgareddau buddsoddi		6,077
	Enillion o werthu eiddo, offeriant a chyfarpar, eiddo buddsoddi a asedau anniraethol		(973)
(2,488)			
(686,148)	Enillion o buddsoddiadau tymor byr a thymor hir		(892,090)
(62,632)	Grantiau cyfalaf a dderbyniwyd		(62,029)
69,764	Llif Arian Net o'r Gweithgareddau Ariannu		10,406
	GWEITHGAREDDAU ARIANNU		
(2,692)	Derbyniadau arian parod o fenthycy byr dymor a hirdymor		(20,000)
15,831	Ad-daliadau o fuddsoddiadau byr a hir dymor		10,239
13,139	Llif Arian o'r Gweithgareddau Ariannu		(9,761)
15,592	(CYNNYDD)/OSTYNGIAD NET MEWN ARIAN NEU ADNODDAU CYFWERTH AG ARIAN		(18,120)
46,911	Arian ac adnoddau cyfwerth ag arian ar ddechrau'r cyfnod adrodd	6.17	31,319
31,319	Arian ac adnoddau cyfwerth ag arian ar ddiwedd y cyfnod adrodd	6.17	49,439
(15,592)	CYNNYDD/(OSTYNGIAD) MEWN ARIAN NEU ADNODDAU CYFWERTH AG ARIAN		18,120

Mae'r llif arian ar gyfer gweithgareddau gweithredu yn cynnwys yr eitemau canlynol:

2021-22 £'000		2022-23 £'000
16,713	Llog a Dalwyd	16,487
(248)	Llog a Dderbyniwyd	(2,430)

6 NODIADAU I'R CYFRIFON

6.1 Datganiad O'r Polisïau Cyfrifydda

Cyffredinol

Mae'r Datganiad Cyfrifon yn crynhoi trafodion Cyngor Sir Caerfyrddin am flwyddyn ariannol 2022/23 a'i sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, sef 31^{ain} Mawrth 2023.

Mae'n ofynnol i'r Awdurdod baratoi Datganiad o Gyfrifon blynyddol o dan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2014, sy'n ei gwneud yn ofynnol iddynt gael eu paratoi yn unol ag arferion cyfrifyddu priodol. Yn bennaf, defnyddir y Côd Ymarfer ar gyfer Cadw Cyfrifon Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2022/23 a'r Côd Ymarfer Adrodd am Gwasanaeth 2022/23, wedi'u hategu gan y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol.

Y confensiwn cyfrifyddu a fabwysiedir yn y Datganiad o Gyfrifon yw, yn bennaf, cost hanesyddol, wedi'i addasu gan ailbrisio rhai categorïau o asedau anghyfredol ac offerynnau ariannol.

Mae meysydd o fewn y cyfrifon nad ydynt yn cydymffurfio â'r cyhoeddiad uchod wedi'u nodi yn ôl yr angen.

6.1.1 Croniadau Incwm a Gwariant

Rhoddir cyfrif am weithgaredd yn y flwyddyn y mae'n digwydd yn hytrach na phryd y mae arian yn cael ei dalu neu'n cael ei dderbyn. Yn arbennig:

- Caiff refeniw o werthu nwyddau ei gydnabod pan fo'r Awdurdod yn trosglwyddo risgiau a buddion arwyddocaol perchnogaeth i'r prynwr ac y bo'n debyg y bydd buddion economaidd neu botensial gwasanaeth cysylltiedig â'r trafodyn yn dod i'r Awdurdod.
- Caiff refeniw o ddarparu gwasanaethau ei gydnabod pan all yr Awdurdod fesur yn ddibynadwy ganran cwblhau'r trafodyn ac y bo'n debyg y bydd buddion economaidd neu botensial gwasanaeth cysylltiedig â'r trafodyn yn dod i'r Awdurdod.
- Cofnodir gwariant ar nwyddau a gyflenwir pan gânt eu defnyddio - os oes bwlch rhwng dyddiad derbyn nwyddau a'r dyddiad defnyddio, fe'u nodir fel Stocrestrau ar y fantolen.
- O ran gwaith, cofnodir gwariant pan yw'n cael ei gwblhau. Cyn hynny, nodir 'cynllun ar waith' ar y Fantolen.
- Caiff treuliau mewn perthynas â gwasanaethau a geir (gan gynnwys gwasanaethau a ddarperir gan gyflogaion) eu cofnodi fel gwariant pan geir y gwasanaethau yn hytrach na phan wneir y taliadau.
- Mae'r llog a delir am fenthyciadau ac a dderbynnir yn sgil buddsoddiadau yn cael ei gyfrif ar sail y gyfradd log effeithiol ar gyfer yr offeryn ariannol perthnasol yn hytrach na'r llif arian a bennir neu a benderfynir gan y contract.
- Pan yw'r refeniw a'r gwariant wedi cael eu cydnabod ond yr arian parod heb ei dderbyn neu ei dalu, bydd y swm perthnasol yn cael ei gofnodi yn y Fantolen fel dyled neu gredyd. Os oes amheuaeth a fydd dyledion yn cael eu talu, nodir balans y dyledwyr a bydd swm sy'n cyfateb i'r incwm na fydd yn cael ei gasglu o bosib yn cael ei gynnwys yn y cyfrif refeniw.
- Un eithriad i'r egwyddor hon yw pan fydd taliadau refeniw penodol yn daliadau chwarterol (e.e. trydan, nwy) lle mae'r cyfrifon refeniw yn cynnwys pedwar taliad. Mae'r polisi hwn yn cael ei ddefnyddio'n gyson bob blwyddyn ac felly nid yw'n cael effaith sylweddol ar gyfrifon y flwyddyn.

- Bydd incwm a gwariant yn cael eu nodi fel credyd neu ddebyd yng nghyfrif refeniw y gwasanaeth perthnasol, oni bai eu bod yn dderbyniadau cyfalaf neu'n wariant cyfalaf.

6.1.2 Eiddo, Offeriant a Chyfarpar

Caiff asedau sydd â sylwedd ffisegol ac a ddelir i'w defnyddio i gynhyrchu neu gyflenwi nwyddau neu wasanaethau, i'w rhentu i eraill, neu at ddibenion gweinyddol, ac y disgwylir iddynt gael eu defnyddio yn ystod mwy nag un flwyddyn ariannol, eu dosbarthu'n Eiddo, Offeriant a Chyfarpar.

Cydnabod: Caiff gwariant ar gaffael, creu neu wella Eiddo, Offeriant a Chyfarpar ei gyfalafu ar sail croniadau, ar yr amod ei bod yn debyg y bydd y buddion economaidd neu botensial gwasanaeth yn y dyfodol sy'n gysylltiedig â'r eitem yn dod i'r Awdurdod ac y gellir mesur cost yr eitem yn ddibynadwy. Caiff gwariant sy'n cynnal ond nad yw'n ychwanegu at botensial ased i gyflenwi buddion economaidd neu botensial gwasanaeth yn y dyfodol (h.y. atgyweiriadau a gwaith cynnal a chadw) ei godi fel traul pan y'i gwneir.

Mesur: I ddechrau caiff asedau eu mesur ar gost, sy'n cynnwys y pris prynu a/neu unrhyw wariant y gellir ei briodoli'n uniongyrchol i roi'r ased mewn cyflwr gweithio at y defnydd a fwriedir iddo.

Mae asedau yn cael eu trosglwyddo i'r fantolen ar y sail a argymhellir gan CIPFA ac yn unol â Safonau Gwerthuso a Phrisio Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig (RICS). Mae asedau yn cael eu dosbarthu i'r grwpiau sy'n ofynnol o dan y Côd Ymarfer ar Gyfrifon Awdurdodau Lleol, ar y sail ganlynol:

- seilwaith, asedau cymunedol ac asedau sy'n cael eu hadeiladu – cost hanesyddol dibrisiedig
- aneddiadau – gwerth teg, a bennir gan ddefnyddio sail gwerth defnydd sy'n bodoli ar gyfer tai cymdeithasol
- yr holl asedau eraill – gwerth teg, a bennir fel y swm a fyddai'n cael ei dalu am yr ased gyda'i ddefnydd sy'n bodoli (gwerth defnydd sy'n bodoli).
- Lle na fo tystiolaeth seiliedig ar y farchnad o werth teg oherwydd natur arbenigol ased, defnyddir cost amnewid dibrisiedig i gael amcangyfrif o'r gwerth teg

Ailbrisiadau

Ac eithrio asedau seilwaith ac asedau cymunedol, mae asedau sefydlog yn cael eu hail brisio yn ôl rhaglen dreigl bum mlynedd ac mae unrhyw newid mawr mewn gwerth asedau yn cael ei addasu yn y cyfrifon ar gyfer y flwyddyn y digwydd y cyfryw newid. Mae ailbrisio yn effeithiol o 1 Ebrill bob blwyddyn.

Prisiwyd tir ac adeiladau yn unol â'r methodolegau a'r seiliau amcangyfrif a nodwyd yn safonau proffesiynol Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig. Seilir prisiadau cerbydau, peiriannau, celfi ac offer ar sail cost hanesyddol wedi'i dibrisio.

Cynhaliwyd prisiadau mewnol gan briswyr yr awdurdod sy'n Gymrodyr Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig.

Mae asedau a geir o dan brydlesau cyllid yn cael eu cyfalafu yng nghyfrifon yr Awdurdod, ynghyd â'r rhwymedigaeth i dalu rhenti yn y dyfodol.

Gwneir credydau i'r gronfa ailbrisio wrth gefn i gyd-fynd â'r cynnydd mewn prisiadau ac i gydnabod enillion sydd heb eu gwireddu. Fel eithriad, gallai enillion gael eu credydu i'r Datganiad Incwm A Gwariant Cynhwysfawr pan fyddant yn codi yn sgil tynnu yn ôl allan golled amharu a roddwyd yn flaenorol ar gyfrif refeniw gwasanaeth.

Yn ogystal â'r prisiadau wedi'u rhaglennu, cynhaliwyd asesiad i benderfynu a oedd newid sylweddol wedi digwydd o ganlyniad i amrywiadau mewn cyfraddau adeiladu a gwerthoedd y farchnad. O ganlyniad i'r asesiad, bu'n rhaid cynnal ymarfer pen desg yn 2022/23 i ddiweddaru gwerth anheddau sydd ar y Cyfrif Refeniw Tai ac asedau a gaiff eu prisio trwy ddull Costau Adnewyddu Dibrisiedig (DRC). Mae'r diweddariadau pen desg hyn yn caniatáu gwybodaeth gyfredol am gost adeiladau yn unig. Mae'r diweddariadau yn rhagdybio'r un gwerthoedd tir a ffioedd cysylltiedig. Mae'r diweddariad ar y Cyfrif Refeniw Tai yn seiliedig ar ddata'r Gofrestrfa Tir ar gyfer y Sir a chaiff ei gymhwyso ar draws pob math o dai.

Amhariad

Mae asedau'n cael eu hasesu ar ddiwedd pob blwyddyn i benderfynu a oes unrhyw arwydd bod yr ased wedi ei amharu. Lle bo arwyddion yn bodoli ac amcangyfrifir bod unrhyw wahaniaethau posibl o bwys, amcangyfrifir gwerth adferadwy'r ased a, lle bo hyn yn llai na gwerth cario'r ased, caiff colled amhariad ei chydabod ar gyfer y diffyg.

Lle canfyddir colledion amhariad, cyfrifyddir ar eu cyfer trwy:

- Lle bo balans enillion ailbrisid ar gyfer yr ased yn y Gronfa Ailbrisiadau, caiff gwerth cario'r ased ei ysgrifennu i lawr yn erbyn y balans hwnnw (hyd at swm yr enillion cronodig).
- Lle na fo balans yn y Gronfa Ailbrisiadau neu falans annigonol, caiff gwerth cario'r ased ei ysgrifennu i lawr yn erbyn y llinell wasanaeth berthnasol / llinellau gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.
- Lle bo colled amhariad yn cael ei gwrthdroi yn ddiweddarach, mae'r gwrthdroad yn cael ei gredydu i'r llinell wasanaeth berthnasol / llinellau gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, hyd at swm y golled wreiddiol, wedi'i gymhwyso ar gyfer y dibrisiad a fyddai wedi cael ei godi pe na bai'r golled wedi cael ei chydabod.

Gwarediadau ac Asedau a Ddelir i'w Gwerthu

Pan ddaw'n debyg y caiff gwerth cario ased ei adennill yn bennaf trwy werthiant yn hytrach na thrwy barhau i'w ddefnyddio, caiff ei ailddosbarthu'n Ased a Ddelir i'w Werthu. Mae'r ased yn cael ei ailbrisio'n syth cyn ei ailddosbarthu ac yna ei gario ar y swm isaf o'r swm hwn a gwerth teg llai costau gwerthu'r ased. Lle bo gostyngiad wedyn yn y gwerth teg llai costau gwerthu'r ased, caiff y golled ei chofnodi yn y llinell Gwariant Gweithredu Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Caiff enillion yn y gwerth teg eu cydnabod dim ond hyd at swm unrhyw golledion a gydnabyddwyd o'r blaen yn y Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarpariaeth Gwasanaethau.

Ni chodir dibrisiad ar Asedau a Ddelir i'w Gwerthu.

Os nad yw asedau'n bodloni'r meini prawf mwyach i gael eu dosbarthu'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu, cânt eu hailddosbarthu'n asedau anghyfredol eto a'u prisio ar y swm isaf o'u gwerth cario cyn iddynt gael eu dosbarthu'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu, wedi'i gymhwyso ar gyfer dibrisiad, amorteiddiad neu ailbrisiadau a fyddai wedi cael eu cydnabod pe na baent wedi cael eu dosbarthu'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu, a'u gwerth adferadwy ar ddyddiad y penderfyniad i beidio â'u gwerthu.

Nid yw asedau sydd i gael eu hepgor neu eu sgrapio yn cael eu hailddosbarthu'n Asedau a Ddelir i'w Gwerthu. Pan fo ased yn cael ei waredu neu ei ddatgomisiynu, mae gwerth cario'r ased yn y Fantolen yn cael ei ysgrifennu i ffwrdd i'r llinell Gwariant Gweithredu Arall yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r ennill neu golled wrth ei waredu. Mae derbyniadau o warediadau (os oes rhai) yn cael eu credydu i'r un llinell yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, hefyd fel rhan o'r enillion neu golledion wrth ei waredu (h.y. eu debydu yn erbyn gwerth cario'r ased ar adeg ei waredu). Mae unrhyw enillion ailbrisiad a gronnir ar gyfer yr ased yn y Gronfa Ailbrisiadau'n cael eu trosglwyddo i'r Cyfrif Cymhwysio Cyfalaf.

Mae symiau a cheir ar gyfer gwaredu mwy na £10,000 yn cael eu categorio fel derbyniadau cyfalaf a'u credydu i'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf. Yna ni ellir defnyddio'r rhain ond ar gyfer buddsoddi cyfalaf newydd neu eu neilltuo i leihau angen sylfaenol yr Awdurdod i fenthg arian. Mae derbyniadau'n cael eu neilltuo i'r Gronfa o Balans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd.

Ni chaiff gwerth dileu gwarediadau ei godi yn erbyn y dreth gyngor, oherwydd darperir yn llawn am gost asedau sefydlog o dan drefniadau ar wahân ar gyfer ariannu cyfalaf. Mae symiau'n cael eu neilltuo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf o Falans Cronfa'r Cyngor Gyffredinol yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd.

Dibrisiant

Darperir am ddibrisiad ar yr holl asedau Eiddo, Offeriant a Chyfarpar trwy ddyrannu eu symiau dibrisiadwy yn systematig dros eu hoesoedd defnyddiol. Gwneir eithriad am asedau sydd heb oes ddefnyddiol benodol y gellir ei bennu (h.y. tir rhydd-ddaliadol a rhai Asedau Cymunedol) ac asedau nad ydynt ar gael i'w defnyddio eto (h.y. asedau sy'n cael eu hadeiladu).

Defnyddiwyd yr oesau defnyddiol a'r cyfraddau dibrisio canlynol wrth gyfrifo dibrisiant llinell-syth :

Ased	Oes (Blynnyddoedd)
Tai Cyngor	30
Adeiladau <i>(gan gynnwys Asedau Cymunedol a Eiddo Buddsoddi)</i>	30
Cerbydau, Offeriant a Chyfarpar	1 i 10
Seilwaith	40

Yn ogystal, dibrisir enillion adbrisiad, a bydd swm sy'n gyfwerth â'r gwahaniaeth rhwng y dibrisiant gwerth cyfredol a roddir ar asedau a'r dibrisiant a fyddai wedi cael ei roi ar sail eu cost hanesyddol yn cael ei drosglwyddo bob blwyddyn o'r Cyfrif wrth Gefn Adbrisiadau i'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf.

Cyfrifyddu Cydrannol

Defnyddir cyfrifyddu cydrannol pan fydd gan ased unigol un neu ragor o rannau hanfodol ac iddynt oes economaidd sylweddol wahanol i'r prif ased. Felly byddai cydrannau'r prif ased yn dibrisio ar gyfraddau gwahanol.

Er mwyn pennu a oes gwahaniaeth o bwys yn y tâl dibrisio, mae'r Awdurdod yn cynnal dadansoddiad sensitifrwydd mewn perthynas â'i brosiectau cyfalaf mwyaf. Mae'r tâl yn cael

ei gyfrifo ar sail yr ased cyfan o'i gymharu â thâl ar sail y cydrannau. Caiff y tâl ar sail cydrannau ei ddefnyddio os oes gwahaniaeth o bwys rhwng y ddau gyfrifiad.

6.1.3 **Eiddo Buddsoddi**

Eiddo buddsoddi yw'r eiddo hwnnw a ddefnyddir dim ond i ennill rhenti a/neu am arbrisiant cyfalaf. Nid yw'r diffiniad yn cael ei fodloni os caiff yr eiddo ei ddefnyddio mewn unrhyw ffordd i hwyluso cyflenwi gwasanaethau neu gynhyrchu nwyddau neu'n cael ei ddal i'w werthu.

Caiff eiddo buddsoddi ei fesur yn y lle cyntaf ar gost ac wedyn ar werth teg, ar sail y swm y gellid cyfnewid yr ased amdano rhwng partïon gwybodus ar hyd braich. Ni chaiff yr eiddo ei ddibrisio ond caiff ei ailbrisio bob blwyddyn yn ôl amgylchiadau'r farchnad ar ddiwedd y flwyddyn. Caiff enillion a cholledion wrth ailbrisio eu cofnodi yn y llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Caiff yr un peth ei wneud gydag enillion a cholledion wrth waredu'r eiddo.

Caiff y rhenti a geir am eiddo buddsoddi eu credydu i'r llinell Incwm Ariannu a Buddsoddi ac maent yn arwain at ennill i Falans Cronfa'r Cyngor. Fodd bynnag, nid yw'r trefniadau statudol yn caniatáu i enillion a cholledion ailbrisiadau a gwarediadau gael effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor. Felly caiff yr enillion a'r colledion eu tynnu allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd a'u cofnodi yn y Cyfrif Addasu Cyfalaf ac (ar gyfer unrhyw dderbyniadau o werthiant sy'n fwy na £10,000) y Gronfa Derbyniadau Cyfalaf.

Mesuriad Gwerth Teg

Mae'r Cyngor yn mesur ei eiddo buddsoddi ar werth teg ar bob dyddiad adrodd. Gwerth teg yw'r pris y byddid yn ei gael i werthu ased, neu ei dalu i drosglwyddo rhwymedigaeth fel rhan o drafodyn trefnus rhwng cyfranogwyr y farchnad ar y dyddiad mesur. Bydd y defnydd o'r broses fesur ar ei uchaf a'i orau o safbwynt cyfranogwr y farchnad.

Rhagdybir bod unrhyw fesuriad gwerth teg o ased neu rwymedigaeth yn defnyddio'r un rhagdybiaethau ag y byddai cyfranogwyr y farchnad yn eu defnyddio wrth weithredu er eu budd economaidd pennaf a bod y trafodyn yn cael ei wneud yn y brif farchnad neu, os nad yw hynny'n bosibl, yn y farchnad fwyaf buddiol ar gyfer yr ased neu'r rhwymedigaeth.

Defnyddir technegau prisio priodol y mae data digonol ar gael ar eu cyfer. Mae mewnbynnau i'r technegau wedi'u categorio o fewn yr hierarchaeth gwerth teg, sy'n cynnwys tair lefel fel a ganlyn:

- Mae mewnbynnau lefel 1 yn brisiau a ddyfynnwyd nas addaswyd mewn marchnadoedd actif ar gyfer asedau neu rwymedigaethau sydd union yr un peth y gall y Cyngor eu cyrchu ar y dyddiad mesur.
- Mae mewnbynnau lefel 2 yn fewnbynnau ac eithrio prisiau a ddyfynnwyd sydd wedi'u cynnwys yn Lefel 1 sy'n weladwy, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol.
- Mae mewnbynnau lefel 3 yn fewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased neu'r rhwymedigaeth.

6.1.4 **Asedau Treftadaeth**

Mae gwahanol fathau o Asedau Treftadaeth ac maent wedi'u nodi yn y cyfrifon fel a ganlyn.

- **Cyn-asedau Cymunedol**

Mae'r asedau treftadaeth hynny a oedd gynt yn cael eu cynnwys mewn asedau cymunedol wedi cael eu trosglwyddo i'r categori newydd ar gyfer Asedau Treftadaeth. Fe'u cofnodir ar sail y gost hanesyddol ac maent yn cynnwys Castell Caerfyrddin, regalia dinesig a darnau o waith celf.

- **Gwaith Celf Seilwaith**

Yn flaenorol câi'r asedau hyn eu nodi fel seilwaith ac roeddent un ai'n rhan o brosiect cyfalaf mawr neu'n ddarnau o waith celf ynddynt eu hunain ar gylchfannau neu yng nghanol trefi. A hwythau'n gyn-asedau seilwaith, fe'u cofnodir ar sail y gost hanesyddol.

- **Arddangosion Amgueddfeydd/Cofnodion Archif**

Mae gan yr Awdurdod gasgliad mawr o arddangosion amgueddfeydd a deunydd archif na chawsant eu cynnwys yn y Fantolen. Nid yw gwybodaeth am gost yr eitemau hyn ar gael yn hawdd ac ym marn yr Awdurdod ni fyddai'r budd o drefnu i brisio'r eitemau hyn yn cyfiawnhau'r gost o wneud hynny.

6.1.5 **Asedau Anniriaethol**

Asedau nad oes iddynt sylwedd ffisegol yw'r rhain ond asedau a ddaw â buddion economaidd i'r Awdurdod yn y dyfodol, sef asedau megis trwyddedau meddalwedd neu asedau a grëir yn fewnol ac sydd wedi'u cyfalafu.

Ar hyn o bryd nid oes gan yr Awdurdod asedau anniriaethol. Caiff gwelliannau ('*enhancements*') eu categorioeddio bob blwyddyn a byddai unrhyw asedau anniriaethol yn cael eu nodi fel rhan o'r ymarfer blynyddol hwn.

6.1.6 **Taliadau sy'n Cael eu Cynnwys yn y Refeniw am Asedau Anghyfredol**

Caiff y symiau canlynol eu debydu i wasanaethau, gwasanaethau cymorth a chyfrifon masnachu er mwyn cofnodi cost dal asedau sefydlog yn ystod y flwyddyn:

- dibrisiad yr asedau a ddefnyddiwyd gan y gwasanaeth perthnasol.
- colledion ailbrisiad ac amhariad ar asedau mae'r gwasanaeth yn eu defnyddio lle nad oes unrhyw enillion cronedig yn y Gronfa Ailbrisiadau y gellir dileu'r colledion yn eu herbyn.
- amorteiddio asedau sefydlog anniriaethol y gwasanaeth.

Nid yw'n ofynnol i'r Awdurdod godi treth gyngor i dalu am golledion dibrisiad, ailbrisiad ac amhariad nac amorteiddiadau. Fodd bynnag, mae'n ofynnol iddo roi cyfraniad blynyddol o'i refeniw tuag at leihau ei ofynion benthyca i gyd. Felly mae'r cyfraniad ym malans y Gronfa Gyffredinol (Darpariaeth Isafswm Refeniw neu Brifswm Cronfa Fenthyciadau) yn cymryd lle colledion dibrisiad, ailbrisiad ac amhariad ac amorteiddiadau, trwy drafodyn addasu gyda'r Cyfrif Addasu Cyfalaf yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd ar gyfer y gwahaniaeth rhwng y ddau.

6.1.7 **Gwariant Refeniw a Gyllidir gan Gyfalaf dan Statud**

Mae gwariant a wnaethpwyd yn ystod y flwyddyn y gellir ei gyfalafu o dan ddarpariaethau statudol ond nad yw'n arwain at greu asedau anghyfredol wedi cael ei godi fel gwariant ar y gwasanaeth perthnasol yn y cyfrif Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn. Lle bo'r Awdurdod wedi penderfynu talu cost y gwariant hwn o adnoddau cyfalaf sy'n bodoli

eisoed neu drwy gael benthyciad, mae trosglwyddiad yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd o Falans Cronfa'r Cyngor i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf wedyn yn tynnu allan y symiau a godwyd yn y Datganiad Newidiadau ar Falans Cronfa'r Cyngor fel nad oes unrhyw effaith ar lefel y Dreth Gyngor.

6.1.8 **Arian Parod ac Arian Gyfwerth**

Mae'r arian gyfwerth yn fuddsoddiadau sy'n rhwydd eu drosglwyddo i symiau arian parod heb newid ei werth. Caiff arian parod ei dynnu a'i adneuo gan ddibynnu ar ddiffyg neu warged arian parod ar y diwrnod. Mae pob cyfrif galw wedi cael eu dynodi at y diben hwn. Mae'r Arian Parod Cyfatebol hefyd yn cynnwys buddsoddiadau cyfnod penodedig sy'n aeddfedu cyn pen tri mis neu lai ar ôl y dyddiad caffael.

6.1.9 **Grantiau a Chyfraniadau'r Llywodraeth**

Caiff grantiau gan lywodraethau a chyfraniadau gan drydydd partïon a rhoddion, pa un ydynt yn cael eu talu fel ernes, fel rhandaliadau neu fel ôl-daliadau, eu cydnabod fel taliadau dyledus i'r Awdurdod pan fo sicrwydd rhesymol:

- y bydd yr Awdurdod yn cydymffurfio â'r amodau sy'n gysylltiedig â'r taliadau, ac
- y bydd y grantiau neu'r cyfraniadau'n dod i law.

Ni chaiff symiau a gydnabyddir fel taliadau dyledus i'r Cyngor eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr hyd nes i'r amodau sy'n gysylltiedig â'r grant neu'r cyfraniad gael eu bodloni. Mae'r amodau yn nodi ei bod yn ofynnol i'r buddion economaidd yn y dyfodol neu'r potensial gwasanaeth a gorfforir yn yr ased sy'n cael ei gaffael gan ddefnyddio'r grant neu'r cyfraniad gael eu defnyddio gan y derbynnydd fel y rhagnodir, neu fod yn rhaid i'r buddion economaidd yn y dyfodol neu'r potensial gwasanaeth gael eu dychwelyd i'r trosglwyddwr.

Mae symiau o arian a flaendalwyd fel grantiau a chyfraniadau nad yw'r amodau ar eu cyfer wedi cael eu bodloni'n cael eu cario yn y Fantolen fel credydwr. Pan gaiff yr amodau eu bodloni, caiff y grant neu'r cyfraniad ei gredu i'r llinell wasanaeth berthnasol (grantiau a chyfraniadau refeniw priodoladwy) neu Incwm Trethi a Grantiau Amhenodol (grantiau refeniw heb eu neilltuo a'r holl grantiau cyfalaf) yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Lle caiff grantiau cyfalaf eu credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, cânt eu tynnu allan o Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd. Lle nad yw'r grant wedi cael ei ddefnyddio eto i ariannu gwariant cyfalaf, caiff ei gofnodi yn y gronfa Grantiau Cyfalaf Heb eu Defnyddio. Lle mae wedi cael ei ddefnyddio, caiff ei gofnodi yn y Cyfrif Addasu Cyfalaf. Caiff symiau yn y gronfa Grantiau Cyfalaf Heb eu Defnyddio eu trosglwyddo i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf ar ôl iddynt gael eu defnyddio i ariannu gwariant cyfalaf.

6.1.10 **Prydlesu**

Caiff prydlesi eu dosbarthu fel prydlesi cyllid lle bo telerau'r brydles yn trosglwyddo'n arwyddocaol yr holl risgiau a buddion sydd ynghlwm wrth berchnogaeth ar yr eiddo, offeriant neu gyfarpar o'r prydleswr i'r prydlesai. Mae pob prydles arall yn cael ei dosbarthu fel prydles weithredol. Lle bo prydles yn cynnwys tir ac adeiladau, caiff elfennau'r tir a'r adeiladau eu hystyried ar wahân at ddibenion dosbarthu. Cyfrifyddir ar gyfer trefniadau nad oes ganddynt statws cyfreithiol prydles ond sy'n cyfleu hawl i ddefnyddio ased yn gyfnewid am dâl o dan y polisi hwn lle bo cyflawni'r trefniant yn dibynnu ar ddefnyddio asedau penodol.

Mae adolygiad o bob brydles yr Awdurdod (fel y prydlesai ac fel y prydleswr) wedi cael ei gynnal. Ar hyn o bryd mae'r holl brydlesi'n cael eu trin fel prydlesi gweithredol. Fodd bynnag, mae prydles cyllid sy'n ymwneud ag eiddo wedi'i nodi ynghyd ag ychydig o brydlesi cyfarpar bach y gellid eu hailddosbarthu fel prydlesi cyllid. Ni fyddai'r addasiadau ailddosbarthu'n effeithio'n sylweddol ar sefyllfa ariannol yr Awdurdod, nac ar allu'r sawl sy'n darllen y cyfrifon i weld holl weithgareddau economaidd y Cyngor a'r graddau y mae'n agored i risg.

Yr Awdurdod fel y Prydleswr – prydlesi gweithredol

Caiff rhenti sy'n cael eu talu o dan brydlesi gweithredol eu codi i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel un o dreuliau'r gwasanaethau sy'n cael budd o ddefnyddio'r eiddo, offeriant neu gyfarpar sy'n cael eu prydlesu.

Yr Awdurdod fel y Deiliad Prydlesi – prydlesi gweithredol

Lle bo'r Awdurdod yn rhoi prydles weithredol dros eiddo, caiff yr ased ei gadw yn y Fantolen. Caiff incwm o renti ei gredydu i'r gwasanaeth priodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

6.1.11 Rhwymedigaethau Ariannol

Caiff rhwymedigaethau ariannol eu cydnabod ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn barti i ddarpariaethau contractiol offeryn ariannol ac ar y dechrau cânt eu mesur yn ôl gwerth teg a'u cario yn unol â'u cost amorteiddiedig. Mae'r hyn a godir bob blwyddyn i'r llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar gyfer y llog sy'n daladwy yn cael ei seilio ar werth cario'r rhwymedigaeth, wedi'i luosi gan y gyfradd llog weithredol ar gyfer yr offeryn. Y gyfradd llog weithredol yw'r gyfradd sy'n disgowntio'n union daliadau arian parod amcangyfrifedig yn y dyfodol dros oes yr offeryn i'r swm y cafodd ei gydnabod yn wreiddiol yn unol ag ef.

Ar gyfer y rhan fwyaf o'r benthyciadau sydd gan yr Awdurdod, mae hyn yn golygu mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm ad-daladwy sy'n ddyledus (a hefyd llog cronedig); ac mai'r llog a godir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r swm taladwy am y flwyddyn yn unol â chytundeb y benthyciad.

Caiff enillion a cholledion ar adbrynu benthyciadau neu eu setlo'n gynnar eu credydu a'u debydu i'r llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ym mlwyddyn eu hadbrynu neu eu setlo. Fodd bynnag, lle bo'r adbrynu wedi digwydd fel rhan o ailstrwythuro'r portffolio benthyciadau sy'n golygu addasu neu gyfnewid offerynnau sy'n bodoli eisoes, mae'r premiwm yn cael ei ddidynnu o gost amorteiddiedig y benthyciad newydd neu addasedig ac mae'r disgownt yn cael ei ychwanegu ati, ac mae'r dibrisiant i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn cael ei ledaenu dros oes y benthyciad trwy addasiad i'r gyfradd llog weithredol.

Lle bo premiymau a disgowntiau wedi cael eu codi i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, mae'r rheoliadau'n caniatáu i'r effaith ar Falans Cronfa'r Cyngor gael ei ledaenu dros flynyddoedd i ddod. Mae gan yr Awdurdod bolisi o ledaenu'r ennill neu'r golled dros y tymor oedd ar ôl ar y benthyciad yr oedd y premiwm yn daladwy arno neu yr oedd y disgownt yn dderbyniadwy arno pan gafodd ei ad-dalu. Mae cysoni'r symiau a godir i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr gyda'r tâl net sy'n ofynnol yn erbyn Balans y Gronfa Gyffredinol yn cael ei gyflawni trwy drosglwyddiad i'r neu o'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd.

6.1.12 Asedau Ariannol

Benthyciadau a Symiau Derbyniadwy

Caiff benthyciadau a symiau derbyniadwy eu cydnabod ar y Fantolen pan ddaw'r Awdurdod yn barti i ddarpariaethau contractiol offeryn ariannol ac ar y dechrau cânt eu mesur yn ôl gwerth teg. Wedyn cânt eu mesur yn unol â'u cost amorteiddiedig. Mae credydau blynyddol i'r llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar gyfer y llog derbyniadwy yn cael eu seilio ar werth cario'r ased wedi'i luosi gan y gyfradd llog weithredol ar gyfer yr offeryn. Ar gyfer y rhan fwyaf o'r benthyciadau mae'r Awdurdod wedi'u rhoi, mae hyn yn golygu mai'r swm a gyflwynir yn y Fantolen yw'r prifswm derbyniadwy sy'n ddyledus (a hefyd llog cronedig) ac mai'r llog sy'n cael ei gredydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yw'r swm derbyniadwy am y flwyddyn yng nghytundeb y benthyciad.

Lle bo'r Awdurdod wedi rhoi benthyciadau ar gyfraddau is na chyfraddau'r farchnad (benthyciadau meddal), caiff unrhyw golled sylweddol ei chofnodi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (wedi'i debydu i'r gwasanaeth priodol) am werth presennol y llog a fydd yn cael ei hepgor dros oes yr offeryn, gan arwain at gost amorteiddiedig is na'r prifswm dyledus. Mae'r llog yn cael ei gredydu i'r llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar gyfradd llog weithredol ychydig yn uwch na'r gyfradd dderbyniadwy gan y sefydliadau gwirfoddol, gyda'r gwahaniaeth yn cynyddu cost amorteiddiedig y benthyciad yn y Fantolen. Mae darpariaethau statudol yn ei gwneud yn ofynnol mai effaith benthyciadau meddal ar Falans Cronfa'r Cyngor yw'r llog derbyniadwy am y flwyddyn ariannol – mae cysoni'r symiau a gaiff eu debydu a'u credydu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr gyda'r ennill net sy'n ofynnol yn erbyn Balans Cronfa'r Cyngor yn cael ei gyflawni trwy drosglwyddiad i'r neu o'r Cyfrif Addasu Offerynnau Ariannol yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd.

Lle nodir bod amhariad ar asedau oherwydd tebygrwydd sy'n deillio o ddigwyddiad yn y gorffennol na fydd taliadau sy'n ddyledus o dan y contract yn cael eu gwneud, caiff yr ased ei ysgrifennu i lawr a chodir tâl ar y gwasanaeth perthnasol (am symiau derbyniadwy sy'n benodol i'r gwasanaeth hwnnw) neu i'r llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Caiff y golled amhariad ei mesur fel y gwahaniaeth rhwng gwerth cario a gwerth presennol y llifoedd arian yn y dyfodol wedi'u diwygio, wedi'u disgowntio ar gyfradd llog weithredol wreiddiol yr ased.

Caiff unrhyw enillion a cholledion sy'n deillio wrth ddatgydnabod ased eu credydu neu eu debydu i'r llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

O dan Offerynnau Ariannol IFRS 9, mae dosbarthu asedau ariannol bellach yn seiliedig ar ddull dosbarthu a mesur sy'n adlewyrchu'r model busnes ar gyfer dal yr asedau ariannol a'u nodweddion llif arian. Ceir tri phrif ddosbarthiad o asedau ariannol, sy'n cael eu mesur ar:

- Gost amorteiddiedig
- Gwerth teg drwy elw neu golled
- Gwerth teg drwy incwm cynhwysfawr arall

6.1.13 **Stocrestrau a Chontractau Hirdymor**

Caiff stocrestrau eu cynnwys yn y Fantolen ar yr isaf o'r gost a'r gwerth gwiredadwy net ac eithrio stoc Cyfarpar Diogelu Personol a roddwyd, sydd wedi'i brisio yn ôl y costau a ddarperir gan wasanaethau a rennir gan y GIG. Mae cost stocrestrau'n cael ei dynodi gan ddefnyddio'r fformiwla gostio gyfartalog bwysoledig.

Cyfrifyddir ar gyfer contractau hirdymor ar sail codi gwerth y gwaith a'r gwasanaethau a gafwyd o dan y contract yn ystod y flwyddyn ariannol ar y Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau.

6.1.14 **Cost y Gwasanaethau Cynnal**

Caiff costau gorbenion a gwasanaethau cymorth eu codi ar y rheiny sy'n cael budd o'r cyflenwad neu'r gwasanaeth. Defnyddir egwyddor costio amsugol llwyr – sef bod cost lawn gorbenion a gwasanaethau cymorth yn cael ei rhannu rhwng defnyddwyr yn ôl cyfran y buddion a dderbyniwyd.

6.1.15 **Darpariaethau**

Caiff darpariaethau eu gwneud lle bo rhywbeth wedi digwydd sy'n gosod rhwymedigaeth ar yr Awdurdod sy'n debyg o alw am setliad trwy drosglwyddo buddion economaidd, ac y gellir gwneud amcangyfrif dibynadwy o swm y rhwymedigaeth. Er enghraifft, efallai bod y cyngor yn rhan o achos llys a allai arwain yn y pen draw at wneud setliad neu dalu iawndal.

Caiff darpariaethau eu codi fel traul i'r llinell wasanaeth briodol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn y flwyddyn y daw'r Awdurdod i wybod am y rhwymedigaeth a chânt eu mesur yn ôl yr amcangyfrif gorau - ar ddyddiad y fantolen - o'r gwariant gofynnol i setlo'r rhwymedigaeth, gan gymryd risgiau ac elfennau ansicr perthnasol i ystyriaeth.

Pan gaiff taliadau eu gwneud yn y pen draw, cânt eu codi ar y ddarpariaeth sydd wedi'i chreu yn y Fantolen. Caiff setliadau amcangyfrifedig eu hadolygu ar ddiwedd pob blwyddyn ariannol - lle daw'n llai na thebygol y bydd angen trosglwyddo buddion economaidd yn awr (neu gwneir setliad llai nag a ragwelwyd), caiff y ddarpariaeth ei gwrthdroi a'i chredydu'n ôl i gyfrif refeniw'r gwasanaeth perthnasol.

Lle disgwylir bod rhywun arall (e.e. yn sgil hawliad yswiriant) yn talu canran o'r taliad, neu'r holl daliad, sydd ei angen i setlo darpariaeth, caiff hyn ond ei gydnabod fel incwm yn y cyfrif refeniw gwasanaeth priodol os yw'n hollol bendant y bydd ad-daliad yn dod i law pe setlir y rhwymedigaeth.

6.1.16 **Cronfeydd Wrth Gefn**

Mae'r Awdurdod yn neilltuo symiau penodol fel cronfeydd wrth gefn at ddibenion polisi yn y dyfodol neu i ddarparu ar gyfer hapddigwyddiadau. Caiff cronfeydd wrth gefn eu creu trwy neilltuo symiau o Balans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd. Pan fo angen talu gwariant sydd i gael ei ariannu o gronfa wrth gefn, caiff ei godi ar y gwasanaeth priodol yn y flwyddyn honno i sgorio yn erbyn y Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Yna caiff y gronfa wrth gefn ei neilltuo'n ôl i Falans Cronfa'r Cyngor yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd fel na chodir cost net yn erbyn y dreth gyngor ar gyfer y gwariant.

Caiff rhai cronfeydd penodol eu cadw er mwyn rheoli'r prosesau cyfrifyddu ar gyfer asedau anghyfredol, offerynnau ariannol, budd-daliadau ymddeoliad a chyflogeion, ac nid ydynt yn

adnoddau y gall yr Awdurdod eu defnyddio – caiff y cronfeydd hyn eu hesbonio yn y polisïau perthnasol.

6.1.17 **Budd-daliadau i Gyflogeion**

Budd-daliadau sy'n daladwy yn ystod eu cyflogaeth

Budd-daliadau tymor byr i gyflogeion yw'r rheiny y mae'n rhaid eu setlo cyn pen 12 mis ar ôl diwedd y flwyddyn. Maent yn cynnwys budd-daliadau fel cyflogau, gwyliau blynyddol â thâl ac absenoldeb salwch â thâl i'r cyflogeion presennol a chânt eu cydnabod fel traul am wasanaethau yn y flwyddyn mae'r cyflogeion yn rhoi gwasanaeth i'r Awdurdod. Gwneir cronriad ar gyfer cost hawliau i wyliau y mae cyflogeion yn eu hennill ond heb eu cymryd cyn diwedd y flwyddyn, y gall cyflogeion eu cario ymlaen i'r flwyddyn ariannol nesaf. Gwneir y cronriad ar y cyfraddau cyflog sy'n berthnasol yn y flwyddyn gyfrifyddu ganlynol, sef y cyfnod mae'r cyflogai'n cymryd y budd-dal ynddi. Codir y cronriad i'r Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau, ond yna caiff ei wrthdroi allan trwy'r Datganiad Newidiadau i Gronfeydd er mwyn i'r budd-daliadau gwyliau gael eu codi i refeniw yn y flwyddyn ariannol y cymerir yr absenoldeb gwyliau ynddi.

Budd-daliadau dod â swyddi i ben

Budd-daliadau dod â swyddi i ben yw'r symiau sy'n daladwy o ganlyniad i benderfyniad gan yr Awdurdod i ddod â chyflogaeth swyddog i ben cyn y dyddiad ymddeol arferol neu benderfyniad swyddog i dderbyn dileu ei swydd yn wirfoddol, a chânt eu codi ar sail cronriadau i'r llinell Costau Heb eu Dosbarthu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr pan fo modd dangos bod yr Awdurdod wedi ymrwymo i ddileu cyflogaeth swyddog neu grŵp o swyddogion neu wneud cynnig i annog dileu swyddi'n wirfoddol.

Lle bo budd-daliadau dod â swyddi i ben yn golygu gwella pensiynau, mae darpariaethau statudol yn ei gwneud yn ofynnol codi'r swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod i'r gronfa bensiwn neu'r pensiwnwr yn y flwyddyn, nid y swm a gyfrifir yn unol â'r safonau cyfrifyddu perthnasol, ar Falans Cronfa'r Cyngor. Yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd, mae angen neilltuadau i ac o'r Gronfa Wrth Gefn Bensiynau er mwyn dileu'r debydau a chredydau tybiannol ar gyfer budd-daliadau dod â swyddi i ben o ran gwelliannau i bensiynau, a rhoi yn eu lle ddebydau ar gyfer yr arian parod a dalwyd i'r gronfa bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau o'r fath sy'n daladwy ond heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn.

Budd-daliadau Ôl Gyflogaeth

Mae gweithwyr y Cyngor yn aelodau o ddau gynllun pensiwn ar wahân:

- Cynllun Pensiwn Athrawon, a weinyddir gan *Capita Teachers' Pensions* ar ran yr Adran Addysg.
- Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a weinyddir gan Gyngor Sir Caerfyrddin.

Mae'r ddau gynllun yn darparu budd-daliadau penodol i'r aelodau (cyfandaliadau ymddeol a phensiynau), a enillwyd wrth iddynt weithio i'r Cyngor.

Fodd bynnag, mae'r trefniadau ar gyfer cynllun yr athrawon yn golygu na ellir nodi'r rhwymedigaethau ar gyfer y budd-daliadau hyn yn benodol i'r Awdurdod. Felly cyfrifyddir ar gyfer y cynllun fel pe bai'n gynllun cyfraniadau diffiniedig ac ni chaiff unrhyw rwymedigaeth o ran talu budd-daliadau yn y dyfodol ei chydnabod yn y Fantolen a chodir cyfraniadau'r cyflogwr sy'n daladwy i bensiynau athrawon yn y flwyddyn ar llinell y Gwasanaeth Addysg Phlant yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Cronfa Bensiwn Dyfed

Mae'r Cronfa yn cael ei gyfrif yn gynllun budd-daliadau penodol.

Mae asedau'r Gronfa sydd i'w priodoli i'r Cyngor, yn cael eu cynnwys yn y Fantolen ar sail actiwaraid gan ddefnyddio'r dull rhagamcanu unedau – h.y. asesiad o'r hyn a delir yn y dyfodol mewn perthynas â'r budd-daliadau ymddeol y mae'r gweithwyr wedi'u hennill hyd yn hyn, yn seiliedig ar ragdybiaethau ynghylch cyfraddau marwolaeth, cyfraddau trosiant gweithwyr, ac ati, a rhagamcanion enillion gweithwyr presennol.

Caiff gwerth y rhwymedigaethau ei ddisgowntio i gyfateb â phrisiau cyfredol.

Mae asedau'r Gronfa sydd yn briodol i'r Cyngor yn cael eu cynnwys yn y Fantolen yn ôl eu gwerth teg:

- gwarannau a ddyfynnwyd – y pris cynnig
- gwarannau na ddyfynnwyd – amcangyfrif proffesiynol
- gwarannau cyfunol – y pris cynnig
- eiddo – gwerth y farchnad.

Mae asedau net pensiynau yn cael ei rannu mewn i'r cydrannau canlynol:

Cost gwasanaethau sef:

- costau gwasanaeth cyfredol - y cynnydd yn y rhwymedigaethau yn sgil y blynyddoedd o wasanaeth a enillwyd eleni - wedi'u pennu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr y gwasanaethau sy'n cyflogi'r gweithwyr.
- cost gwasanaeth y gorffennol – y cynnydd yn y rhwymedigaethau yn deillio o benderfyniadau yn y flwyddyn gyfredol y mae eu heffaith yn gysylltiedig â blynyddoedd gwasanaeth a enillwyd mewn blynyddoedd cynharach – yn cael ei debydu i'r Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr fel rhan o'r Costau Heb eu Dosbarthu.
- y llog net ar y rhwymedigaeth buddion diffiniedig net (yr ased), h.y. cost y llog net i'r Awdurdod – y newid yn ystod y cyfnod yn y rhwymedigaeth buddion diffiniedig net (yr ased) sy'n deillio o dreigl amser, wedi'i gofnodi dan linell Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr – cyfrifir hyn drwy gymryd y gyfradd ostyngol a ddefnyddir i fesur yr ymrwymiad buddion diffiniedig ar ddechrau'r cyfnod a'i defnyddio ar gyfer y rhwymedigaeth buddion diffiniedig net (yr ased) ar ddechrau'r cyfnod – gan ystyried unrhyw newidiadau yn y rhwymedigaeth buddion diffiniedig net (yr ased) yn ystod y cyfnod o ganlyniad i'r cyfraniadau a'r buddion a delir.

Ailfesur sef:

- yr adenillion ar asedau'r cynllun – ac eithrio'r symiau sydd wedi'u cynnwys yn y llog net ar y rhwymedigaeth/(ased) buddion diffiniedig net – i'w cofnodi dan y Gronfa Bensiynau dan y pennawd Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Eraill
- enillion a cholledion actiwaraid – newidiadau yn y rhwymedigaeth pensiynau net sy'n digwydd oherwydd nad yw pethau wedi cyd-fynd â'r rhagdybiaethau a wnaed

adeg y prisio actiwaraidd diwethaf neu oherwydd bod yr actiwariaid wedi diweddarau eu rhagdybiaethau – i'w cofnodi dan y Gronfa Bensiynau dan y pennawd Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Eraill

- cyfraniadau a dalwyd i'r Gronfa – arian parod a dalwyd fel cyfraniadau cyflogwr i'r gronfa bensiwn i setlo rhwymedigaethau; ni chyfrifir amdanynt fel traul

Mewn perthynas â budd-daliadau ymddeoliad, mae darpariaethau statudol yn ei gwneud yn ofynnol i godi'r swm sy'n daladwy gan yr Awdurdod i'r gronfa bensiwn neu'n uniongyrchol i'r pensiynwr yn y flwyddyn, nid y swm a gyfrifir yn unol â'r safonau cyfrifyddu perthnasol, ar Falans Cronfa'r Cyngor. Yn y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd, mae hyn yn golygu bod yna neilltuadau i ac o'r Gronfa Wrth Gefn Bensiynau er mwyn dileu'r debydau a chredydau tybiannol ar gyfer budd-daliadau ymddeoliad a rhoi yn eu lle ddebydau ar gyfer yr arian parod a dalwyd i'r gronfa bensiwn a phensiynwyr ac unrhyw symiau o'r fath sy'n daladwy ond heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn. Felly mae'r balans positif sy'n codi ar y Gronfa Wrth Gefn Bensiynau yn mesur yr effaith fuddiannol ar Gronfa'r Cyngor o fod yn ofynnol i gyfrifyddu ar gyfer budd-daliadau ymddeoliad ar sail llifoedd arian yn hytrach nag wrth i gyflogaeion ennill budd-daliadau.

Budd-daliadau Dewisol

Mae gan yr Awdurdod hefyd bwerau cyfyngedig i ddewis talu budd-daliadau ymddeol i weithiwr sy'n ymddeol yn gynnar. Os bernir y bydd unrhyw rwymedigaeth yn codi yn sgil talu budd-dal i unrhyw aelod o staff (gan gynnwys athrawon) caiff ei gronni yn y flwyddyn y penderfynwyd gwneud y taliad a'i gyfrif yn unol â'r polisïau sy'n gymwys i'r Gronfa.

6.1.18 Buddiannau mewn Cwmnïau ac Endidau eraill

Mae gan y cyngor fuddiannau mewn nifer o gwmnïau â natur is-gwmnïau sy'n ei gwneud yn ofynnol paratoi cyfrifon grŵp. Nid yw'r Cyfrifon Grŵp wedi cael eu paratoi, gan na fyddai cyfuno'r cyfrifon yn effeithio ar sefyllfa ariannol yr Awdurdod yn ei hanfod, nac ar allu'r sawl sy'n darllen y cyfrifon i weld holl weithgaredd economaidd y Cyngor a'r risg y mae'n agored iddi.

CWM Environmental Cyf

Cyngor Sir Caerfyrddin yw unig gyfranddaliwr CWM Environmental Cyf. Yn hanesyddol, mae'r cwmni wedi cael ei weithredu fel cwmni masnachu hyd braich, ond yn ystod y flwyddyn 2018/19 dewisodd yr Awdurdod ddefnyddio Esemptiad Teckal, gan fod mwy nag 80% o weithgaredd y cwmni yn cael ei wneud gyda'r Awdurdod. Darperir rhagor o wybodaeth yn nodyn 6.12 (Buddsoddiadau Tymor Hir) a nodyn 6.36 (Trafodion Partïon Cysylltiedig).

Llesiant Delta Wellbeing Cyf

Cyngor Sir Caerfyrddin yw unig gyfranddaliwr Llesiant Delta Wellbeing Cyf. Crëwyd y cwmni i drosglwyddo a thyfu'r gwasanaeth Llinell Gofal fel y cytunwyd gan Fwrdd Gweithredol y Cyngor ym mis Ionawr 2018. Darperir rhagor o wybodaeth yn nodyn 6.12 (Buddsoddiadau Tymor Hir) a nodyn 6.36 (Trafodion Partïon Cysylltiedig).

Egni Sir Gâr Cyfyngedig

Cyngor Sir Caerfyrddin yw Ymddiriedolwr Gwarchod cofrestredig Egni Sir Gâr Cyfyngedig ac mae'r Aelod Cabinet dros Newid Hinsawdd, Datgarboneiddio a Chynaliadwyedd yn aelod o'r bwrdd. Darperir rhagor o wybodaeth yn nodyn 6.12 (Buddsoddiadau Tymor Hir).

Cartrefi Croeso Cyfyngedig

Cyngor Sir Caerfyrddin yw unig gyfranddaliwr Cartrefi Croeso. Crëwyd y cwmni i ddatblygu datblygiadau tai ar sail fasnachol yn Sir Gaerfyrddin fel y cytunwyd gan Fwrdd Gweithredol y Cyngor. Rhoddir rhagor o wybodaeth yn nodyn 6.12 (Buddsoddiadau Tymor Hir) a nodyn 6.36 (Trafodion Partion Perthnasol). Ni chynhaliwyd unrhyw weithgarwch busnes yn ystod y flwyddyn.

6.1.19 Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd, Asedau a Reolir ar y Cyd a Threfniadau Tebyg Arall

Gweithrediadau a reolir ar y cyd yw gweithgareddau y mae'r Awdurdod yn eu cyflawni ar y cyd gyda mentrwyr eraill sy'n golygu defnyddio asedau ac adnoddau'r mentrwyr yn hytrach na sefydlu endid ar wahân. Mae'r Awdurdod yn cydnabod ar ei Fantolen yr asedau mae'n eu rheoli a'r rhwymedigaethau arno ac yn debydu a chredydu'r gwariant mae'n ei wneud a'r gyfran o'r incwm mae'n ei hennill o weithgarwch y gweithgaredd yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Asedau a reolir ar y cyd yw eitemau o eiddo, offeriant neu gyfarpar a reolir ar y cyd gan yr Awdurdod a mentrwyr eraill, gyda'r asedau'n cael eu defnyddio i gael buddiannau i'r mentrwyr. Nid yw'r gyd-fenter yn golygu sefydlu endid ar wahân. Mae'r Awdurdod yn cyfrifyddu ar gyfer ei gyfran ef yn unig o'r asedau a reolir ar y cyd, y rhwymedigaethau arno a'r treuliau mae'n gorfod eu talu ar ei ran ei hun neu ar y cyd gydag eraill mewn perthynas â'i fudd yn y gyd-fenter a'r incwm mae'n ei ennill o'r fenter.

Rydym wedi nodi y gallai'r canlynol ddod o dan y diffiniad uchod at ddibenion cyfrifyddu:
Partneriaeth (ERW gynt)
Partneriaeth Pensiwn Cymru
Dinas-ranbarth Bae Abertawe
Cyd-bwyllgor Corfforaethol De-orllewin Cymru

Nodwyd yn flaenorol bod yr Awdurdod yn cadw cyfran ariannol yn Amlogsgfa Gorllewin Cymru. Darperir rhagor o wybodaeth yn nodyn 6.37 (Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd a Threfniadau Tebyg Eraill).

Mae trefniadau potensial eraill yn cynnwys Y Consortiwn Comisiynu ar gyfer Plant Cymru ymhlith eraill. At ddiben llunio'r cyfrifon hyn, ni ychwanegwyd cofnodion mewn perthynas â'r trefniadau hyn ac eithrio'r gwariant a'r incwm uniongyrchol sy'n berthnasol i bob cynllun. Nid yw'r addasiadau yn rhai perthnasol ac ni fyddent yn effeithio ar sefyllfa ariannol yr Awdurdod, nac ar allu'r sawl sy'n darllen y cyfrifon i weld holl weithgaredd economaidd yr Awdurdod a'r risg y mae'n agored iddi.

6.1.20 Rhwymedigaeth Amodol

Mae rhwymedigaeth amodol yn codi lle bo rhywbeth wedi digwydd sy'n gosod rhwymedigaeth bosibl ar yr awdurdod na fydd ei bodolaeth yn cael ei chadarnhau ond wrth i bethau ansicr yn y dyfodol, nad ydynt yn llwyr o dan reolaeth yr awdurdod, ddigwydd neu beidio.

Mae rhwymedigaethau amodol hefyd yn codi mewn amgylchiadau lle câi darpariaeth ei gwneud fel arall ond naill ai nad yw'n debygol y byddai angen all-lif adnoddau neu na ellir mesur swm y rhwymedigaeth yn ddibynadwy.

Ni chaiff rhwymedigaethau amodol eu cydnabod yn y Fantolen ond yn hytrach eu datgelu mewn nodyn i'r cyfrifon.

6.1.21 **TAW**

Nid yw'r incwm a'r gwariant yn cynnwys unrhyw symiau TAW, gan fod pob TAW yn daladwy i Gyllid a Thollau ei Mawrhydi, a gellir adennill ganddynt hwy bob TAW a dalwyd.

6.2 **Dyfarniadau Beirniadol wrth Ddefnyddio Polisiâu Cyfrifyddu**

Wrth ddefnyddio'r polisiâu cyfrifyddu a nodir yn Nodyn 6.1, bu'n rhaid i'r Awdurdod wneud rhai dyfarniadau penodol ynglŷn â thrafodion cymhleth neu'r rheiny sy'n destun ansicrwydd ynglŷn â digwyddiadau yn y dyfodol. Dyma'r dyfarniadau beirniadol a wneir yn y Datganiad o Gyfrifon:

- Ansicrwydd parhaus ynghylch cyllido awdurdodau lleol yn y dyfodol, yn enwedig o ystyried y cynnydd sylweddol mewn chwyddiant
- Newidiadau posibl i drefniadau llywodraethu'r dyfodol yn sgil cyflwyno Cyd-bwyllgorau Corfforaethol.

Fodd bynnag, mae gan yr Awdurdod strategaeth gyllidebol dair blynedd gadarn gyda chynigion o ran effeithlonrwydd a rhesymoli gwasanaethau er mwyn sicrhau cyllideb fanteoledig, ac felly mae wedi penderfynu nad yw'r ansicrwydd hwn yn ddigon eto i roi arwydd y gallai fod amhariad ar asedau'r Awdurdod.

Ar hyn o bryd mae ysgolion gwirfoddol a reolir ac ysgolion gwirfoddol a gynorthwyir wedi'u heithrio o fantolen yr Awdurdod er bod gan yr Awdurdod rwymedigaethau a risgiau o ran costau eiddo megis gwaith atgyweirio a chynnal a chadw, nid yw'r Awdurdod yn berchen ar yr ysgolion ac nid oes hawl ganddo i unrhyw ddarpar fuddion economaidd sydd ynghlwm wrth yr asedau.

6.3 **Tybiaethau a Wnaethpwyd am y Dyfodol ac ansicrwydd ynglŷn a Ffynonellau Mawr Eraill wrth Amcangyfrif**

Yn y Datganiad o Gyfrifon ceir ffigurau amcangyfrifedig sydd wedi'u seilio ar dybiaethau mae'r Awdurdod wedi'u gwneud am y dyfodol neu sy'n ansicr mewn rhyw ffordd arall. Gwneir amcangyfrifon gan gymryd mewn i ystyriaeth profiad hanesyddol, tueddiadau cyfredol a ffactorau perthnasol eraill. Fodd bynnag, oherwydd na ellir pennu balansau â sicrwydd, gallai'r gwir ganlyniadau fod yn sylweddol wahanol i'r tybiaethau a'r amcangyfrifon.

Yr unig eitemau ym Mantolen yr Awdurdod y mae risg sylweddol o addasiad o bwys mewn perthynas â nhw yn y flwyddyn ariannol sydd i ddod yw'r Asedau Pensiynau.

Mae'r amcangyfrif o'r asedau net i dalu pensiynau'n dibynnu ar nifer o ddyfarniadau cymhleth sy'n ymwneud â'r gyfradd ddisgowntio a ddefnyddir, y gyfradd yr amcangyfrifir y bydd cyflogau'n codi, newidiadau i oed ymddeol, cyfraddau marwolaethau a'r enillion a ddisgwylir ar asedau'r gronfa bensiwn. Mae cwmni o actiwariaid ymgynghorol wedi cael ei gyflogi i roi cyngor arbenigol i'r Awdurdod am y tybiaethau i gael eu defnyddio.

6.4 Addasiadau rhwng y Sail Cyfrifyddu a'r Sail Ariannu yn unol â'r Rheoliadau

Mae'r nodyn hwn yn sôn am yr addasiadau gaiff eu gwneud i gyfanswm yr incwm a gwariant cynhwysfawr a gydnabyddir gan yr Awdurdod yn ystod y flwyddyn. Caiff yr addasiadau eu gwneud yn unol â'r arferion cyfrifyddu priodol i'r adnoddau a enwir yn y darpariaethau statudol fel rhai sydd ar gael i'r Awdurdod i dalu am ei wariant cyfalaf a refeniw yn y dyfodol.

	Cronfeydd y gellir eu defnyddio				
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf na Cynhwyswyd	Symudiad yn Cronfeydd na ellir eu defnyddio
2022-23	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf:					
Gwrthdroi eitemau a ddebyddwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:					
Taliadau am ddibrisiant a niwed i asedau nad ydynt yn gyfredol	(35,863)	(15,920)	0	0	51,783
Enillion/(Colledion) ar ôl ailbrisio Eiddo, Offeriant a Chyfarpar	(5,739)	(21,275)	0	0	27,014
Symudiadau yng ngwerth Eiddo Buddsoddi ar y farchnad	(534)	0	0	0	534
Grantiau cyfalaf a chyfraniadau a chymhwyswyd	38,780	10,401	0	0	(49,181)
Gwariant refeniw a ariannwyd o'r cyfalaf o dan statud	(1,154)	(1)	0	0	1,155
Symiau'r asedau nad ydynt yn gyfredol a ddiddymwyd drwy waredu neu werthu fel rhan o'r elw/colled i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(401)	(324)	0	0	725
Mewnosod eitemau na ddebyddwyd na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:					
Darpariaeth statudol ar gyfer ariannu buddsoddiadau cyfalaf	10,194	4,589	0	0	(14,783)
Gwariant cyfalaf a godir ar falansau Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai	6,188	9,218	0	0	(15,406)

	Cronfeydd y gellir eu defnyddio				
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd	Symudiad yn Cronfeydd na ellir eu defnyddio
2022-23	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd:					
Grantiau a chyfraniadau cyfalaf nas cymhwyswyd a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	4,863	28	0	(4,891)	0
Grantiau a gymhwyswyd i'r cyllid cyfalaf a drosglwyddwyd i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	0	0	0	15,992	(15,992)
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf:					
Trosglwyddo elw ariannol o werthu eiddo a gredydwyd fel rhan o'r elw/colled ar waredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	626	327	(953)	0	0
Derbyniadau Cyfalaf Statudol	10	0	(213)	0	203
Defnyddio'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf newydd	0	0	274	0	(274)
Cyfraniad o'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf tuag at y costau gweinyddol o waredu asedau nad ydynt yn gyfredol	0	0	0	0	0
Derbyniadau Cyfalaf a Neilltuwyd	0	0	0	0	0
Trosglwyddo o'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Gohiriedig ar ôl derbyn arian	0	0	0	0	0

	Cronfeydd y gellir eu defnyddio				
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd	Symudiad yn Cronfeydd na ellir eu defnyddio
2022-23	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol:					
Swm sy'n dangos sut mae'r costau ariannol a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau sydd i'w codi yn ystod y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	23	0	0	0	(23)
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Bensiynau:					
Gwrthdroi eitemau sy'n ymwneud â buddiannau ymddeol a ddebyddwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gweler Nodyn 6.42)	(75,352)	(2,853)	0	0	78,205
Cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sy'n daladwy yn ystod y flwyddyn	29,533	1,052	0	0	(30,585)
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Absenoldebau Cronedig:					
Swm sy'n dangos sut mae'r taliadau i swyddogion a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail gronedig yn wahanol i'r taliadau sydd i'w codi yn ystod y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	(562)	(28)	0	0	590
Cyfanswm yr Addasiadau	(29,388)	(14,786)	(892)	11,101	33,965

	Cronfeydd y gellir eu defnyddio				
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd	Symudiad yn Cronfeydd na ellir eu defnyddio
2021-22	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf:					
Gwrthdroi eitemau a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:					
Taliadau am ddibrisiant a niwed i asedau nad ydynt yn gyfredol	(32,405)	(12,917)	0	0	45,322
Enillion/(Colledion) ar ôl ailbrisio Eiddo, Offeriant a Chyfarpar	8,608	27,835	0	0	(36,443)
Symudiadau yng ngwerth Eiddo Buddsoddi ar y farchnad	256	0	0	0	(256)
Grantiau cyfalaf a chyfraniadau a chymhwyswyd	31,692	21,123	0	0	(52,815)
Gwariant refeniw a ariannwyd o'r cyfalaf o dan statud	(2,249)	0	0	0	2,249
Symiau'r asedau nad ydynt yn gyfredol a ddiddymwyd drwy waredu neu werthu fel rhan o'r elw/colled i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(2,180)	0	0	0	2,180
Mewnosod eitemau na ddebydwyd na chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:	0	0	0	0	0
Darpariaeth statudol ar gyfer ariannu buddsoddiadau cyfalaf	11,858	4,683	0	0	(16,541)
Gwariant cyfalaf a godir ar falansau Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai	8,413	3,624	0	0	(12,037)

	Cronfeydd y gellir eu defnyddio				
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd	Symudiad yn Cronfeydd na ellir eu defnyddio
2021-22	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd:					
Grantiau a chyfraniadau cyfalaf nas cymhwyswyd a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	19,734	475	0	(20,209)	0
Grantiau a gymhwyswyd i'r cyllid cyfalaf a drosglwyddwyd i'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf	0	0	0	6,711	(6,711)
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf:					
Trosglwyddo elw ariannol o werthu eiddo a gredydwyd fel rhan o'r elw/colled ar waredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	2,370	0	(2,370)	0	0
Derbyniadau Cyfalaf Statudol	59	0	(1,460)	0	1,401
Defnyddio'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf newydd	0	0	1,059	0	(1,059)
Cyfraniad o'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf tuag at y costau gweinyddol o waredu asedau nad ydynt yn gyfredol	0	0	0	0	0
Derbyniadau Cyfalaf a Neilltuwyd	0	0	0	0	0
Trosglwyddo o'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf Gohiriedig ar ôl derbyn arian	0	0	0	0	0

	Cronfeydd y gellir eu defnyddio				
	Balans Cronfa'r Cyngor	Cyfrif Refeniw Tai	Cronfa Derbyniadau Cyfalaf	Grantiau Cyfalaf na Cymhwyswyd	Symudiad yn Cronfeydd na ellir eu defnyddio
2021-22	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Cyfrif Addasiadau Offerynnau Ariannol:					
Swm sy'n dangos sut mae'r costau ariannol a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn wahanol i'r costau sydd i'w codi yn ystod y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	77	0	0	0	(77)
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Bensiynau:					
Gwrthdroi eitemau sy'n ymwneud â buddiannau ymddeol a ddebyddwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gweler Nodyn 6.42)	(76,506)	(2,202)	0	0	78,708
Cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sy'n daladwy yn ystod y flwyddyn	27,429	751	0	0	(28,180)
Addasiadau sy'n ymwneud yn bennaf â'r Gronfa Absenoldebau Cronedig:					
Swm sy'n dangos sut mae'r taliadau i swyddogion a godir ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ar sail gronedig yn wahanol i'r taliadau sydd i'w codi yn ystod y flwyddyn yn unol â'r gofynion statudol	(1,346)	(24)	0	0	1,370
Cyfanswm yr Addasiadau	(4,190)	43,348	(2,771)	(13,498)	(22,889)

6.5 Nodyn i'r Dadansoddiad Gwariant a Chyllid**2022-23****Addasiadau rhwng y Sail Cyfrifyddu a'r Sail Cyllido**

	Addasiadau ar gyfer Dibenion Cyfalaf £'000	Newidiadau Net ar gyfer Addasiadau Pensiynau £'000	Gwahaniaethau Eraill £'000	Cyfanswm Addasiadau £'000
Adran				
Prif Weithredwr	6,292	3,701	(69)	9,924
Addysg a Phlant	15,855	11,635	837	28,327
Gwasanaethau Corfforaethol	(589)	299	(25)	(315)
Cymunedau	10,942	10,312	(96)	21,158
Amgylchedd	6,121	4,752	(22)	10,851
Cyfrif Refeniw Tai	27,977	1,311	30	29,318
Yswiriant a Chorfforaethol	(3,216)	0	0	(3,216)
Cost y Gwasanaethau Net	63,382	32,010	655	96,047
Incwm a Gwariant Arall	(67,395)	15,610	(88)	(51,873)
Y Gwahaniaeth rhwng (Gwarged)/Diffyg CC a'r CRT a'r (Gwarged)/Diffyg ar Darparu Gwasanaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(4,013)	47,620	567	44,174

2021-22

Adran				
Prif Weithredwr	2,894	4,154	124	7,172
Addysg a Phlant	10,338	12,929	733	24,000
Gwasanaethau Corfforaethol	11	493	45	549
Cymunedau	3,492	11,645	285	15,422
Amgylchedd	5,590	5,172	100	10,862
Cyfrif Refeniw Tai	(18,541)	1,115	24	(17,402)
Yswiriant a Chorfforaethol	(6,006)	0	0	(6,006)
Cost y Gwasanaethau Net	(2,222)	35,508	1,311	34,597
Incwm a Gwariant Arall	(88,757)	15,020	(18)	(73,755)
Y Gwahaniaeth rhwng (Gwarged)/Diffyg CC a'r CRT a'r (Gwarged)/Diffyg ar Darparu Gwasanaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(90,979)	50,528	1,293	(39,158)

Esboniad Naratif**Addasiadau at Ddibenion Cyfalaf**

Llinellau gwasanaeth - ychwanegu enillion a cholledion ailbrisio, dibrisiant, ac amharu a didynnu cyllid refeniw uniongyrchol.

Mae Gwariant ac Incwm Arall yn cynnwys y canlynol:

Gwariant Gweithredu Arall - Addasiadau ar gyfer gwarediadau cyfalaf gyda throsglwyddiad incwm a geir drwy waredu asedau a'r symiau a gaiff eu dileu o ran yr asedau hynny. Mae'n ychwanegu/didynnu costau i weithrediadau masnachu na'i chynhwysir yn y llinellau gwasanaeth.

Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi - didynnu'r taliadau statudol ar gyfer cyllido cyfalaf (MRP) a chaiff cyfraniadau refeniw eraill eu didynnu o incwm a gwariant arall gan na chaiff y rhain eu codi o dan arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol.

Trethiant ac incwm a gwariant grant amhenodol - mae grantiau cyfalaf yn cael eu haddasu ar gyfer incwm nad yw'n cael ei godi o dan arferion cyfrifyddu a dderbynnir yn gyffredinol. Caiff grantiau referiw eu haddasu o'r rhai sy'n dderbyniadwy yn ystod y flwyddyn i'r rheiny sy'n dderbyniadwy heb amodau neu roedd yr amodau ar eu cyfer wedi eu bodloni gydol y flwyddyn. Mae credydau ar gyfer grantiau cyfalaf sy'n dderbyniadwy yn ystod y flwyddyn heb amodau neu roedd yr amodau ar eu cyfer wedi eu bodloni gydol y flwyddyn.

Newid Net ar gyfer Addasiadau Pensiynau

Llinellau gwasanaeth - cyfraniadau gan y cyflogwr a wneir gan yr Awdurdod yn cael eu gwaredu fel y caniateir yn ôl y gyfraith ac yn cael eu disodli gan y costau gwasanaeth presennol a'r costau gwasanaeth yn y gorffennol.

Mae Gwariant ac Incwm Arall yn cynnwys y canlynol:

Incwm Cyllido a Buddsoddi - mae'r llog net ar y rhwymedigaeth buddion diffiniedig yn cael ei godi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Gwahaniaethau Eraill

Llinellau gwasanaeth - addasiadau ar gyfer tâl gwyliau a drosglwyddwyd i'r gronfa gronedig absenoldeb.

Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi - addasiadau i'r Gronfa Gyffredinol ar gyfer y gwahaniaethau amseru ar gyfer premiymau a gostyngiadau.

6.6 Gweithrediadau Masnachu

Mae'r awdurdod yn ymgymryd â'r gweithrediadau masnachu canlynol sy'n ffurfio'r Gwargedion/Diffygion ar Weithgareddau Masnachu yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr: Gwasanaethau Eiddo, Cynnal a Chadw Cerbydau, Glanhau Adeiladau, Rheoli Fflyd a Dylunio Sifil.

6.7 Treth y Cyngor

Daw incwm Treth y Cyngor trwy godi tâl ar eiddo preswyl yn ôl gwerth yr eiddo ac mae'r gwerth hwnnw wedi'i rannu yn naw band prisio yr amcangyfrifwyd eu gwerth ar 1 Ebrill, 2003. Cyfrifir y taliadau drwy rannu faint o incwm y bydd ei angen ar Gyngor Sir Caerfyrddin, Comisiynydd Heddlu a Throsedd Dyfed-Powys a'r Cynghorau Tref a Chymuned â sylfaen Treth y Cyngor. Sylfaen Treth y Cyngor yw cyfanswm nifer yr anheddau ym mhob band prisio, wedi'i addasu yn ôl rhyw gyfran i drosi'r rhif i swm cyfatebol ar gyfer band D ac addasu ar gyfer disgowntiau. Sylfaen Treth y Cyngor am 2022/23 oedd 74,698.57 (74,425.19 ar gyfer 2021/22).

Mae biliau Treth y Cyngor yn seiliedig ar y lluosyddion canlynol ar gyfer y bandiau o A i I. Mae'r tabl canlynol yn dangos y lluosydd sy'n berthnasol i bob band, ynghyd â'r nifer cyfwerth o breswylfeydd Band 'D' ym mhob band. Yn ogystal, mae un band is (A-) a luniwyd i gynnig y gostyngiad priodol mewn perthynas â phreswylfeydd i bobl ag anabledd, lle mae deddfwriaeth yn caniatáu gostyngiad o ran pennu band, i'r band sy'n union o dan y band y gosodwyd y breswylfa ynddo yn ôl ei gwerth gwirioneddol.

Band	A-	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Lluosydd	5/9	6/9	7/9	8/9	9/9	11/9	13/9	15/9	18/9	21/9
Preswylfeydd Band D	19	5,060	16,281	14,502	13,144	14,837	8,722	3,388	546	116

Dadansoddiad o'r enillion net o Dreth y Cyngor:

	2021-22	2022-23
	£'000	£'000
Treth y Cyngor sy'n Gasgladwy	130,719	134,764
Symudiad yn Lwfans Amhariad	(722)	(1,116)
Enillion Net o Dreth y Cyngor (gan gynnwys praeseptau)	129,997	133,648

6.8 Trethi Annomestig Cenedlaethol (NNDR)

Trefnir yr NNDR yn ôl dealltwriaeth genedlaethol. Y Cyngor sy'n gyfrifol am gasglu'r trethi oddi wrth drethdalwyr ei ardal ond wedyn mae'n talu'r arian i gronfa'r NNDR a weinyddir gan Lywodraeth Cymru. Mae'r Llywodraeth yn ailddosbarthu'r symiau sy'n daladwy yn ôl i'r awdurdodau lleol ar sail swm penodol am bob pen o'r boblogaeth. Mae busnesau lleol yn talu trethi sy'n cael eu cyfrifo drwy luosi eu gwerthoedd trethol â gwerthoedd penodol a ddarparwyd gan Lywodraeth Cymru (53.5c am 2022/23 a 53.5c ar gyfer 2021/22).

Ar 31 Mawrth 2023 cyfanswm y trethi annomestig oedd £120,427,892 (£120,370,324 ar 31 Mawrth 2022).

6.9 Eiddo, Offeriant a Chyfarpar

Symudiadau yn 2022-23	Tai Cyngor	Tir ac Adeiladau Eraill	Cerbydau peiriannau ac Offer	Asedau Cymunedol	Asedau Dros Ben	Asedau'n cael eu hadeiladu	CYFANSWM
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth Llyfr Gros 01/04/22	468,550	817,491	25,727	7,005	21,213	91,635	1,431,621
Ychwanegiadau	22,483	17,475	7,231	1,238	363	29,766	78,556
Codiadau Ailbriso a gydnabwyd yn y Gronfa Ailbriso	18,391	79,928	0	340	560	0	99,219
Colledion Ailbriso a gydnabwyd yn y Gronfa Ailbriso	(4,291)	(3,874)	0	0	(2,845)	0	(11,010)
Codiadau Ailbriso a Gydnabwyd yn y Ddarpariaeth Gwas.	6,176	8,061	0	0	655	0	14,892
Colledion Ailbriso a Gydnabwyd yn y Ddarpariaeth Gwas.	(22,238)	(11,765)	0	(3)	(2,061)	0	(36,067)
Datgydnabod Gwaredu	(327)	0	(191)	0	0	0	(518)
Ailddosbarthiadau: i ac o Asedau i'w werthu	0	0	0	0	(350)	0	(350)
Ailddosbarthiadau: i ac o Eiddo Buddsoddi	0	(1,498)	0	0	101	1,410	13
Ailddosbarthiadau: o Asedau'n cael eu hadeiladu	22,430	18,195	0	0	0	(53,704)	(13,079)
Ailddosbarthiadau: EOC	0	(983)	0	63	910	10	0
Ysgrifennu nôl Dibrisiant i'r swm gros a gariwyd ar ailbriso	(17,830)	(28,166)	(1,963)	(67)	(26)	0	(48,052)
Gwerth Llyfr Gros 31/03/23	493,344	894,864	30,804	8,576	18,520	69,117	1,515,225
Dibrisiant a'r Amhariad Cronedig ar 01/04/22	(5,704)	(8,026)	(11,430)	(549)	(16)	0	(25,725)
Tâl Dibrisiant	(15,907)	(25,189)	(2,897)	(55)	0	0	(44,048)
Dibrisiant a Symudwyd i'r Gronfa Ailbriso	17,830	28,166	1,963	67	26	0	48,052
Datgydnabod Gwaredu	3	0	146	0	0	0	149
Symudiadau eraill o ran dibrisiant ac amhariadau	(5,202)	(651)	(598)	0	(7)	0	(6,458)
Dibrisiant Cronnol i 31/03/23	(8,980)	(5,700)	(12,816)	(537)	3	0	(28,030)
Gwerth Llyfr Net ar 31/03/23	484,364	889,164	17,988	8,039	18,523	69,117	1,487,195

Symudiadau yn 2021-22	Tai Cyngor	Tir ac Adeiladau Eraill	Cerbydau peiriannau ac Offer	Asedau Cymunedol	Asedau Dros Ben	Asedau'n cael eu hadeiladu	CYFANSWM
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth Llyfr Gros 01/04/21	374,626	739,254	28,422	5,760	23,557	73,034	1,244,653
Ychwanegiadau	16,575	11,287	2,566	364	4	33,012	63,808
Codiadau Ailbrizio a gydnabwyd yn y Gronfa Ailbrizio	51,931	113,931	0	206	742	0	166,810
Colledion Ailbrizio a gydnabwyd yn y Gronfa Ailbrizio	(582)	(10,034)	0	0	(979)	0	(11,595)
Codiadau Ailbrizio a Gydnabwyd yn y Ddarpariaeth Gwas.	36,525	15,603	0	0	11	0	52,139
Colledion Ailbrizio a Gydnabwyd yn y Ddarpariaeth Gwas.	(5,067)	(6,962)	0	(1)	(32)	0	(12,062)
Datgydnabod Gwaredu	0	0	(76)	0	(1,831)	0	(1,907)
Ailddosbarthiadau: i ac o Asedau i'w werthu	0	0	0	0	(205)	0	(205)
Ailddosbarthiadau: i ac o Eiddo Buddsoddi	0	(127)	0	4	(58)	125	(56)
Ailddosbarthiadau: o Asedau'n cael eu hadeiladu	1,113	11,156	0	0	0	(14,536)	(2,267)
Ailddosbarthiadau: EOC	230	(560)	0	738	248	0	656
Ysgrifennu nôl Dibrisiant i'r swm gros a gariwyd ar ailbrizio	(6,801)	(56,057)	(5,185)	(66)	(244)	0	(68,353)
Gwerth Llyfr Gros 31/03/22	468,550	817,491	25,727	7,005	21,213	91,635	1,431,621
Dibrisiant a'r Amhariad Cronedig ar 01/04/21	5,205	(41,198)	(13,786)	(589)	(241)	0	(50,609)
Tâl Dibrisiant	(12,917)	(22,310)	(2,858)	(27)	0	0	(38,112)
Dibrisiant a Symudwyd i'r Gronfa Ailbrizio	6,801	56,057	5,185	66	244	0	68,353
Datgydnabod Gwaredu	0	0	28	0	0	0	28
Symudiadau eraill o ran dibrisiant ac amhariadau	(4,793)	(575)	1	1	(19)	0	(5,385)
Dibrisiant Cronnol i 31/03/22	(5,704)	(8,026)	(11,430)	(549)	(16)	0	(25,725)
Gwerth Llyfr Net ar 31/03/22	462,846	809,465	14,297	6,456	21,197	91,635	1,405,896

Cafodd yr holl asedau a ail-ddosbarthwyd yn rhai i'w gwerthu eu gwerthu yn ystod y flwyddyn.

Datganiad o'r Asedau Anghyfredol a gedwir yn ôl eu gwerth presennol 2022/23

Mae'r datganiad canlynol yn dangos y camau a gymerwyd o ran rhaglen dreigl yr Awdurdod i ailbrisio asedau sefydlog. Ymgwymerir â'r gwaith prisio gan briswyr yr Awdurdod sy'n perthyn i Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig. Pennir sylfaen y prisio yn y datganiad o bolisïau cyfrifyddia.

	Tai Cyngor £'000	Tir ac Adeiladau Eraill £'000	Cerbydau Peiriannau ac Offer £'000	Asedau Gwarged £'000	CYFANSWM £'000
Symudiad yn gwerth teg ar:					
Y Blynnyddoedd Blaenorol	350,999	806,581	22,682	27,085	1,207,347
31 Mawrth 2019	17,062	(27,710)	3,154	(2,105)	(9,599)
31 Mawrth 2020	16,467	(52,518)	1,353	(5,374)	(40,072)
31 Mawrth 2021	(9,902)	12,901	1,233	3,951	8,183
31 Mawrth 2022	93,924	78,237	(2,695)	(2,344)	167,122
31 Mawrth 2023	24,794	77,373	5,077	(2,693)	104,551
Gwerth Llyfr Gros ar 31/03/23	493,344	894,864	30,804	18,520	1,437,532

Asedau Seilwaith

Yn unol â'r rhyddhad dros dro a gynigiwyd gan y diweddariad i'r Cod ar asedau seilwaith, nid yw'r nodyn hwn yn cynnwys datgelu cost gros a dibrisio cronedig ar gyfer asedau seilwaith oherwydd bod arferion adrodd hanesyddol a diffygion gwybodaeth canlyniadol yn golygu na fyddai hyn yn dangos y sefyllfa o ran asedau yn gywir i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol. Nid oes unrhyw effaith ar unrhyw un o'r datganiadau ariannol.

Mae'r awdurdod wedi penderfynu yn unol â Rheoliad 24L Cymru o Reoliadau Awdurdodau Lleol (Cyllid Cyfalaf a Chyfrifeg) (Cymru) 2003 (fel y'u diwygiwyd) mai'r symiau cario ymlaen sydd i'w dad-gydnabod o ran yr asedau seilwaith pan fo'r gwariant newydd yn dim.

Mae'r awdurdod wedi dewis peidio â datgelu'r wybodaeth hon gan fod yr arferion yr adroddwyd arnynt yn flaenorol a'r diffygion gwybodaeth canlyniadol yn golygu nad yw cost gros a dibrisio cronedig yn cael eu mesur yn gywir ac ni fyddai'n sail i ddefnyddwyr y datganiadau ariannol wneud penderfyniadau economaidd neu benderfyniadau eraill sy'n ymwneud ag asedau seilwaith.

	2021-22 £'000	2022-23 £'000
Gwerth Llyfr Net ar 1af Ebrill	226,283	232,255
Ychwanegiadau net	12,981	30,854
Tâl dibrisiant net	(7,009)	(7,736)
Cyfanswm Symudiadau Net	5,972	23,118
Gwerth Llyfr Net ar 31ain Mawrth	232,255	255,373

Concrit Awyredig Awtoclafiedig Cydnerth (RAAC)

Mewn perthynas â digwyddiadau diweddar ynghylch Concrit Awyredig Awtoclafiedig Cydnerth (RAAC), mae Tasglu RAAC traws-adrannol wedi cael ei sefydlu. Mae rhaglen benodol o arolygon adeiladau yn cael ei chynnal. Ym mis Hydref 2023 nid oedd RAAC yn bresennol mewn unrhyw un o'r eiddo a arolygwyd.

Ymrwymadau Cyfalaf

Ar 31 Mawrth 2023 roedd y Cyngor wedi ymrwymo drwy gcontract i waith cyfalaf oedd yn werth tua £97.2 miliwn (£27.2 miliwn ar 31 Mawrth 2022).

	£'000
Tai Cyngor	4,952
<i>Roedd y prif gcontractau yn cynnwys:</i>	
Ty Wauniago, Caerfyrddin	1,093
5-8 Stryd Spilman, Caerfyrddin	1,961
Addysg a Phlant	5,347
<i>Roedd y prif gcontractau yn cynnwys:</i>	
Ysgol Penbre	3,632
Diwylliant, Chwaraeon a Thwristiaeth	1,928
<i>Roedd y prif gcontractau yn cynnwys:</i>	
Llain 3G Dyffryn Aman	1,910
Adfywio / Datblygu Economaidd	84,927
<i>Roedd y prif gcontractau yn cynnwys:</i>	
Pentre Awel - Parth 1	79,767
Hen Adeilad yr YMCA, Llanelli	1,103
Dwyrain Cross Hands - Plot 3	4,057
Cyfanswm	<u>97,154</u>

6.10 Asedau Treftadaeth

Roedd Asedau Treftadaeth gyda swm net o £2,572k yn cael eu dal ar 31 Mawrth 2023 (£2,432k ar 31 Mawrth 2022). Gwnaed 95k o waith yng Nghei Cydweli a'r Amgueddfa Ddiwydiannol. Gellir cael rhagor o fanylion am Asedau Treftadaeth y Cyngor, sy'n cael eu hystyried yn Arddangosfeydd Amgueddfeydd, gan Guradur Amgueddfa'r Sir yng Nghyngor Sir Gaerfyrddin.

6.11 Eiddo Buddsoddi

Cyfrifyddwyd ar gyfer yr eitemau canlynol o incwm a gwariant yn y llinell Incwm a Gwariant Ariannu a Buddsoddi yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:

	2021-22 £'000	2022-23 £'000
Incwm rhent o Eiddo Buddsoddi (gan gynnwys cyllid o Lywodraeth Cymru ar gyfer y golled yn incwm)	(1,125)	(887)
Treuliau gweithredol uniongyrchol yn deillio o eiddo buddsoddi (Ennill)/colled net	475	563
	(650)	(324)
Gwariant Anuniongyrchol	288	288
(Enillion)/Colledion net o addasiadau i'r Gwerth Teg	(256)	534
Incwm a gwariant yng nghyswllt Eiddo Buddsoddi a newidiadau yn y Gwerth Teg	(618)	498

Mae'r tabl canlynol yn rhoi crynodeb o'r newid i werth teg Eiddo Buddsoddi dros y flwyddyn:

	2021-22 £'000	2022-23 £'000
Balans ar ddechrau'r flwyddyn	25,110	26,770
Ychwanegiadau:		
Gwelliannau	1,397	12
Gwarediadau:	(16)	(5)
Enillion/(Colledion) net o addasiadau i'r gwerth teg	256	(534)
Colledion ailbrisio a gydnabuwyd yn y gronfa ailbrisio wrth gefn	(25)	0
(I)/O Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar	48	(13)
(I)/O Asedau Seilwaith	0	(17)
	26,770	26,213

Mesuriad Gwerth Teg o Eiddo Buddsoddi

Dyma fanylion eiddo buddsoddi'r Cyngor a gwybodaeth am yr hierarchaeth gwerth teg fel a ganlyn:

Mesuriadau Gwerth Teg cylchol gan ddefnyddio:	31 Mawrth 2022		31 Mawrth 2023	
	Mewnbynnau anweladwy		Mewnbynnau anweladwy	
	sylweddol		sylweddol	
	(lefel 3)	Gwerth Teg	(lefel 3)	Gwerth Teg
	£'000	£'000	£'000	£'000
Eiddo Masnachol	10,146	10,146	9,934	9,934
Garejys	39	39	40	40
Asedau Tir	16,538	16,538	16,192	16,192
Eiddo Preswyl	47	47	47	47
Cyfanswm	26,770	26,770	26,213	26,213

6.12 Buddsoddiadau Tymor Hir

	31 March 2022	31 March 2023
	£'000	£'000
Cwm Environmental Ltd.	329	329
Egni Sir Gar Cyfyngedig	778	742
	1,107	1,071

Er bod CWM Environmental, Llesiant Delta Wellbeing Cyf a Chartrefi Croeso yn is-gwmnïau sy'n golygu paratoi cyfrifon grŵp ar eu cyfer, nid oes cyfrifon grŵp wedi'u paratoi gan na fyddai cyfuno'r rhain yn effeithio'n sylweddol ar sefyllfa ariannol yr Awdurdod na gallu darlennydd y cyfrifon i weld y gweithgareddau economaidd cyflawn a'r risg o ran y Cyngor.

Cwm Environmental Cyf

Is-gwmni sy'n perthyn yn llwyr i'r Awdurdod yw CWM Environmental Cyf. Sefydlwyd y cwmni yn unol â Deddf Diogelu'r Amgylchedd 1990 ar gyfer Gwaredu Gwastraff.

Breiniwyd y cwmni gyda'r Swyddfa Gymreig ar 10 Mawrth 1997 ac roedd buddiannau'r Awdurdod ar 31 Mawrth 2023 fel â ganlyn:

	£'000
Cyfalaf Cyfranddaliadau	329

Mae'r buddsoddiad wedi'i gynnwys yn y Buddsoddiadau Tymor Hir ar y Fantolen ac nid yw'r Awdurdod wedi rhoi ymrwymiad i'r cwmni y bydd yn talu unrhyw ddiffygion neu golledion cronol.

Mae CWM Environmental Cyf. yn gweithredu dau is-gwmni a feddienir yn llwyr sydd â'r cyfranddaliadau canlynol:

Pembrokeshire Recycling Company Ltd	£1.00
Carmarthenshire Recycling Company Ltd	£1.00

Mae Pembrokeshire Recycling Company Ltd a Carmarthenshire Recycling Company Ltd wedi'i cofrestru yng Nghymru a Lloegr ac yn gwmni cwsgr.

Mae'r Cwmni wedi cynhyrchu Adroddiadau Blynnyddol drafft am y flwyddyn. Mae crynodeb o'r cyfrifon drafft wedi'i archwilio am y flwyddyn yn diweddu 31 March 2023 wedi ei nodi isod ynghyd â'r asedau net ar y dyddiad hwnnw:

	Blwyddyn yn diweddu 31 Mawrth 2023 £'000
Trosiant	14,335
Llai: Cost y Gwerthiannau	(10,298)
Elw Gros	4,037
Argostau	(4,088)
Elw/(Colled) Net cyn treth	(51)
Treth ar elw/colled	0
Elw a Gedwir/(Colled)	(51)
Asedau Net ar 31 Mawrth 2023	3,010

Gellir cael copi o'r adroddiad blynnyddol oddi wrth y Swyddfa Gofrestredig yn y cyfeiriad canlynol:

Y Brif Swyddfa,
Canolfan Ailgylchu Nant-y-caws
Heol Llanddarog,
Caerfyrddin,
SA32 8BG

Llesiant Delta Wellbeing Cyf

Mae Llesiant Delta Wellbeing Cyf yn is-gwmni ym mherchnogaeth lwyr yr Awdurdod. Cyfanswm gwerth y cyfalaf cyfrannau yw £1. Mae'r buddsoddiad wedi'i gynnwys yn y Buddsoddiadau Tymor Hir ar y Fantolen ac nid yw'r Awdurdod wedi rhoi ymrwymiad i'r cwmni hwn y bydd yn talu unrhyw ddiffygion neu golledion cronol.

Mae'n ofynnol i'r cwmni lunio cyfrifon wedi'u harchwilio am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2023 sy'n cael eu cyflwyno i Dŷ'r Cwmnïau. Nodir isod grynodedb o'r cyfrifon drafft wedi'i archwilio am y flwyddyn a'r asedau net ar 31 Mawrth 2023.

	Am y flwyddyn yn diweddu 31 Mawrth 2023 £'000
Trosiant	7,338
Llai: Cost y Gwerthiannau	(6,351)
Elw Gros	987
Argostau	(2,135)
Elw/(Colled) Net cyn treth	(1,148)
Treth ar elw/colled	(11)
Newidiadau mewn rhwymedigaethau pensiwn diffiniedig	4,918
Elw a Gedwir/(Colled)	3,759
Asedau Net/(Rhwymwedigaethau) ar 31 Mawrth 2023	345

Catreffi Croeso

Mae Cartrefi Croeso yn is-gwmni ym mherchnogaeth lwyr yr Awdurdod. Cyfanswm gwerth y cyfalaf cyfrannau yw £100. Mae'r buddsoddiad wedi'i gynnwys yn y Buddsoddiadau Tymor Hir ar y Fantolen ac nid yw'r Awdurdod wedi rhoi ymrwymiad i'r cwmni hwn y bydd yn talu unrhyw ddiffygion neu golledion cronol.

Mae'n ofynnol i'r cwmni lunio cyfrifon wedi'u harchwilio am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2023 sy'n cael eu cyflwyno i Dŷ'r Cwmnïau. Nid oedd unrhyw weithgarwch busnes yn ystod y flwyddyn. Nodir isod grynodedb o'r canlyniadau masnachu drafft am y flwyddyn a'r asedau net ar 31 Mawrth 2023.

	Am y flwyddyn yn diweddu 31 Mawrth 2023 £'000
Trosiant	0
Llai: Cost y Gwerthiannau	0
Elw Gros	0
Argostau	0
Elw/(Colled) Net cyn treth	0
Treth ar elw/colled	0
Elw a Gedwir/(Colled)	0
Asedau/(Rhwymedigaethau) Net ar 31 Mawrth 2023	(607)

Egni Sir Gar

Bu i Gyngor Sir Caerfyrddin fuddsoddi yn y prosiect ffotofoltaidd solar a sefydlwyd gan Egni Sir Gâr Cyfyngedig, sef cymdeithas budd cymunedol a gofrestrwyd gyda'r Awdurdod Ymddygiad Ariannol (rhif 7193). Roedd y cynllun wedi gosod panelau ffotofoltaidd solar ar 17 o adeiladau annomestig ym mhorthfolio'r Cyngor yn 2016. Mae Cyngor Sir Caerfyrddin yn 100% gyfranddalwyr o Egni Sir Gar Cyfyngedig.

Gwerthodd y gymdeithas gyfrannau i gyllido'r gwariant cyfalaf a gofynion cyfalaf gweithredol cysylltiedig â datblygu, gosod, a chynnal a chadw'r paneli. Cwblhawyd gosodiad paneli haul ffotofoltäig yn ystod 2016.

Cafodd Cytundeb Pryniadau Cyfrannau ei sefydlu rhwng Cyngor Sir Caerfyrddin ac Egni Sir Gâr Cyfyngedig.

Cafwyd ad-daliad cyfalaf (cyfrannddaliadau 'B' cyffredin) o £36k ei wneud yn ystod y flwyddyn.

	£'000
Cyfrannddaliadau 'A' cyffredin	100
Cyfrannddaliadau 'B' cyffredin	642
Cyfanswm Cyfalaf Cyfrannddaliadau	742

Mae gan bob cyfrannddaliad werth mewn enw o £1.00 yr un.

6.13 Dyledwyr Tymor Hir

	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Benthyciadau Gwella Cartrefi (mwy na blwyddyn o hyd)	835	738
Taliadau yn erbyn ystadau pobl mewn cartrefi preswyl (Cyngor Sir Caerfyrddin)	357	598
Taliadau yn erbyn ystadau pobl mewn cartrefi preswyl (Darparwyr Allanol)	1,264	1,326
Cyfraniad Cyfalaf at fenthyciadau i bobl sy'n prynu eu cartref cyntaf	1,039	885
Benthyciadau Ceir	37	17
Benthyciad Eglwys Cymunedol Towy	145	106
Benthyciad Canol Trefi	242	386
Benthyciad Cartrefi Croeso	2	2
Benthyciad Cyngorau Tref a Chymuned	498	498
Benthyciad Cwm Environmental	387	315
Eraill	90	76
	4,896	4,947

Mae menter Troi Tai'n Gartrefi Llywodraeth Cymru a Benthyciadau Gwella Cartrefi yn darparu benthyciadau di-log i sicrhau bod tai gwag yn cael eu defnyddio unwaith eto. Bydd y taliadau hyn i landlordiaid yn creu cronfa benthyciadau ailgylchadwy y gellir ei defnyddio yn ystod cyfnod y cynllun sy'n dod i ben.

Rhoddwyd £270k yn fenthyciad blwydd-dal ar gyfradd llog amrywiol sef 2.5% uwchlaw y gyfradd sylfaenol am gyfnod o 15 mlynedd i Eglwys Gymunedol Tywi yn Rhagfyr 2012 i'w helpu i wireddu prosiect Canolfan Xcel.

Ymrwymwyd i fenthyciad 10 mlynedd o £321k ar gyfradd llog sefydlog o 3.38% gyda CWM Environmental Cyf ym mis Chwefror 2020 er mwyn caffael tir sy'n ffinio â safle Nantycaws. Ymrwymwyd i fenthyciad 5 mlynedd ychwanegol o £201k ar gyfradd llog sefydlog o 3.12% gyda CWM Environmental Cyf ym mis Ebrill 2020 er mwyn adeiladu swyddfa newydd ar safle Nant-y-caws.

Mae benthyciadau i Gynghorau Tref a Chymuned ar gyfer gosod polion golau LED newydd sy'n defnyddio ynni'n effeithlon. Menter Buddsoddi i Arbed yw hon.

Nod Benthyciadau Canol y Dref yw cefnogi busnesau i ailddatblygu eiddo gwag neu eiddo sy'n cael ei danddefnyddio yng nghanol trefi i ddefnydd masnachol a/neu breswyl.

6.14 **Buddsoddiadau Tymor Byr**

Buddsoddiadau sydd i'w had-dalu o fewn deuddeng mis yw'r rhain ac fe'u dadansoddir fel â ganlyn:

	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Cyfleuster Adneuo Cyrif Banciau a Rheoli Dyledion	68,518	27,693
Llywodraeth Leol	17,007	35,242
	85,525	62,935

6.15 **Stocrestrau**

	2021-22 £'000	2022-23 £'000
Balans ar ddechrau'r flwyddyn	2,013	2,061
Pryniannau	7,456	7,807
Cydnabuwyd fel traul yn y flwyddyn	(7,403)	(7,800)
Balansau a ddilëwyd	(6)	(5)
Newidiadau net eraill yn y flwyddyn	1	0
Balans ar ddiwedd y flwyddyn	2,061	2,063

Cyfrif Stocrestri a Roddwyd

Yn ystod y flwyddyn, derbyniodd yr Awdurdod swm sylweddol o Gyfarpar Diogelu Personol gan Lywodraeth Cymru i'w ddefnyddio yn fewnol yn ogystal ag i'w gomisiynu i wasanaethau gofal cymdeithasol. Dyma brif swm y Stocrestri a roddwyd:

2021-22		2022-23
£'000		£'000
(432)	Balans ar 1 Ebrill	(282)
(875)	Derbynniwyd	(200)
1,025	Defnyddiwyd	368
(282)	Balans ar 31 Mawrth	(114)

Dosbarthodd yr Awdurdod gwerth £1.104 miliwn o Gyfarpar Diogelu Personol a £183k o brofion llif unffordd yn rhinwedd ei waith fel asiant i sefydliadau allanol yn ystod y flwyddyn. Mae gwerth £5k o Gyfarpar Diogelu Personol yn cael eu dal ar ran sefydliadau allanol ar 31 Mawrth 2023.

Nid yw'r ffigyrau uchod yn cynnwys profion llif unffordd a ddarparwyd yn uniongyrchol i ysgolion gan Lywodraeth Cymru, gan nad oes ffigyrau ar gael. Gellid dosbarthu'r eitemau hyn fel asiantaeth.

6.16 Dyledwyr Tymor Byr

	31 Mawrth	31 Mawrth
	2022	2023
	£'000	£'000
Refeniw a Thollau EM	5,656	5,535
Llywodraeth Ganolog	50,512	40,621
Heddlu, Brigad Dân, Parc Cenedlaethol ac Awdurdodau Lleol	5,583	9,545
Cyrff Gwasanaeth Iechyd Gwladol	14,742	18,183
Talwyr Treth y Cyngor	4,728	5,105
Tenantiaid Tai	1,781	2,011
Arall*	22,320	25,653
	105,322	106,653

* Benthyciad o £2.62m i Glwb Rygbi Llanelli Cyfyngedig (y clwb) wedi'i gynnwys mewn Arall, sydd nawr i'w ad-dalu yn 2023/24.

6.17 Arian Parod ac Arian Cyfwerth

Mae balans yr Arian Parod a'r Arian Cyfwerth yn cynnwys yr elfennau canlynol:

2021-22		2022-23
£'000		£'000
69	Arian parod a ddelir gan yr Awdurdod	70
(8,922)	Cyfrifon cyfredol yn y banc	(3,207)
	Adneuon tymor byr gyda banciau, cronfeydd	
25,166	marchnadoedd arian a chyfrif cadw i reoli dyledion	47,567
15,006	Adneuon tymor byr gyda Awdurdodau Lleol	5,009
31,319	Cyfanswm Arian Parod ac Arian Cyfwerth	49,439

6.18 Benthyciadau Tymor Byr

Benthyciadau sydd i'w had-dalu o fewn deuddeng mis yw'r rhain ac fe'u dadansoddir fel â ganlyn:

	31 Mawrth	31 Mawrth
	2022	2023
	£'000	£'000
Bwrdd Benthyciadau Gweithfeydd Cyhoeddus	12,563	12,649
Benthyciadau'r Farchnad	64	64
Salix a Buddsoddi i Arbed	166	288
	12,793	13,001

6.19 Credydwy'r Tymor Byr

	31 Mawrth	31 Mawrth
	2022	2023
	£'000	£'000
Refeniw a Thollau EM	(5,967)	(5,461)
Llywodraeth Ganolog	(7,844)	(7,154)
Heddlu, Brigâd Dân, Parc Cenedlaethol ac Awdurdodau Lleol	(6,556)	(4,667)
Cyrff Gwasanaeth Iechyd Gwladol	(3,647)	(2,470)
Tenantiaid Tai	(699)	(687)
Talwyr Treth y Cyngor	(3,234)	(3,774)
Cysylltiedig â'r Gweithwyr	(8,889)	(11,363)
Cronfa Pensiwn Dyfed	(5,589)	(7,723)
Cronfeydd Ymddiredolaethau*	(6,262)	(6,501)
Arall	(41,040)	(44,590)
	(89,727)	(94,390)

* Arian a gedwir ar ran cleient yw hwn.

6.20 Darpariaethau

Mae'r crynodeb isod yn dangos y symudiad yn lefel y darpariaethau yn ystod 2022/23:

	1 Ebrill 2022 £'000	Gwerth- droad £'000	Ychwa- negiad £'000	Defnydd £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Adran Y Gwasanaethau Corfforaethol	81	(40)	30	0	71
Adran Lle a Seilwaith	117	0	0	0	117
Addysg a Phlant	40	0	0	(40)	0
Adran Cymunedau	1,468	0	0	(175)	1,293
Municipal Mutual Insurance (MMI)	117	0	1	0	118
Darpariaeth Ôl-ofal Safleoedd Tirlenwi	410	0	0	(94)	316
Yswiriant	726	0	10	0	736
	2,959	(40)	41	(309)	2,651
Balansau ar 31 Mawrth 2023	Rhwymedi gaethau Cyfredol (< 1 blwyddyn) £'000	Rhwymedi gaethau Tymor Hir (> 1 blwyddyn) £'000	Cyfanswm £'000		
Adran Y Gwasanaethau Corfforaethol	71	0	71		
Adran Lle a Seilwaith	103	14	117		
Addysg a Phlant	0	0	0		
Adran Cymunedau	143	1,150	1,293		
Municipal Mutual Insurance (MMI)	0	118	118		
Darpariaeth Ôl-ofal Safleoedd Tirlenwi	87	229	316		
Yswiriant	736	0	736		
	1,140	1,511	2,651		

Diben y Prif Ddarpariaethau**Adran y Gwasanaethau Corfforaethol**

Gwneir darpariaethau ar gyfer symiau sy'n ddyledus i CThEM mewn perthynas ag addasiad treth cyflogres y flwyddyn flaenorol £41k. Mae hefyd darpariaeth ar gyfer goramser i gau'r cyfrifon.

Adran Lle a Seilwaith

Mae'r cyfanswm yn cynnwys £14k ar gyfer gwaith adferol oherwydd ansefydlogrwydd y tir ym Mharc y Goron, drwgddyledion o £69k – gwastraff masnachol, £8k ar gyfer taliadau trosglwyddo asedau cymeradwy, £26k ar gyfer Cytundeb Meddalwedd am gyfnod o 3 blynedd.

Addysg a Gwasanaethau Plant

Gwneir darpariaeth o £40k ar diwedd y flwyddyn 2021/22 ar gyfer ffioedd mabwysiadu rhyng-asiantaethol sydd wedi'u hymrwymyo'n gyfreithiol ac sydd i'w talu yn 2022-23 oherwydd oedi o ran cymeradwyo achosion mabwysiadu'n derfynol. Defnyddiwyd y ddarpariaeth yn llawn yn 2022/23 ac nid oes angen darpariaeth bellach. Felly mae'r balans terfynol dros dro yn sero.

Adran Cymunedau

Mae ddarpariaeth o £1,106k i gwrdd â gofynion switsh digidol y DU, £143k ar gyfer ôl-groniad Asesiadau Statudol a £44k ar gyfer costau cyfreithiol/bargyfreithwyr am erlyniadau'n ymwneud â safonau masnach ac iechyd anifeiliaid.

Municipal Mutual Insurance (MMI)

O ran blyneddodd y polisi cyn 1992/93, gallai'r holl awdurdodau lleol y mae MMI wedi'u hyswrio wynebu'r posibilrwydd o rwymedigaeth yswiriant yn ymwneud â chau MMI ar 30 Medi 1992. Ym mis Ionawr 2012, sbardunodd Cyfarwyddwyr MMI y "Cynllun Trefniant Ariannol ar gyfer MMI" a chyhoeddwyd yr hysbysiad ardoll ar 1 Ionawr 2014. Roedd yr ardoll gychwynnol yn 15% a chynyddodd i 25% ar ddiwedd 2015/16. Tra bo rhwymedigaeth net yn parhau ar fantolen MMI, mae Gweinyddwr y Cynllun yn parhau i fonitro'r sefyllfa o ran hawliadau a bydd yn hysbysu credydwy'r cynllun os oes angen addasu'r ardoll. Gan fod y mater yn dal yn gyfredol, cedwir y ddarpariaeth yn y cyfrifon.

Ôl-ofal Safleoedd Tirlenwi

Mae dyletswydd ar endidau sy'n gweithredu safleoedd tirlenwi wneud gwaith adfer a darparu ôl-ofal priodol, gan gynnwys monitro a rheoli'r nwyon a'r trwytholchion a gynhyrchir ar y safleoedd hyn. Mae'r ddarpariaeth hon yn gydnabyddiaeth o'r costau ôl-ofal a ragamcanir ar gyfer safleoedd tirlenwi caeedig Wernddu a Nant-y-caws.

Y Ddarpariaeth Yswiriant

Mae'r ddarpariaeth hon ar gyfer hawliadau yswiriant sydd wedi cael eu cofrestru ac sy'n debygol o ddod i ran yr Awdurdod.

6.21 Benthyciadau Tymor Hir

Y Cyfanswm sy'n Ddyledus ar	31 Mawrth	31 Mawrth	Dyddiadau Aeddfedu
	2022 £'000	2023 £'000	
Ffynonellau'r Benthyciadau			
Bwrdd Benthyciadau Gweithfeydd Cyhoeddus	377,607	387,449	2023-2072
Benthyciadau'r Farchnad (Nodyn i)	3,113	3,112	2023-2055
Benthyciadau di-log (Nodyn ii)	9,961	9,673	2023-2037
	390,681	400,234	

- (i) Benthyciad FMS Wertmanagement AoR yw hwn sydd yn fenthyciad LOBO (Opsw'n Rhoi Benthyc Cymryd Benthyc). Nodir y Cyfradd Llog Cyfatebol. Benthyciad cyfradd llog banc graddedig ydyw, a 4.72 % yw ei gyfradd llog presennol. Caiff yr un sy'n rhoi'r benthyciad ddewis amrywio'r gyfradd llog bob dyddiad talu llog. Os dewisa'r un sy'n rhoi'r benthyciad wneud hynny, caiff yr Awdurdod ddewis derbyn y gyfradd llog newydd neu ad-dalu'r benthyciad i'r un a'i rhoddodd. Mae'n rhaid addasu'r cyfrifon i unioni'r gwahaniaeth rhwng y gyfradd a godir a'r gyfradd a delir er mwyn dangos gwir gost y benthyciad dros y cyfnod benthyc.

(ii)

Benthyciadau di-log**Cyfanswm dyledus ar:**

	31 Mawrth	31 Mawrth
	2022	2023
	£'000	£'000
SALIX	2,606	2,318
Benthyciadau Gwella Cartrefi	1,292	1,292
Benthyciadau Canol Trefi	6,063	6,063
	9,961	9,673

Mae Re:fit Cymru yn gynllun a hyrwyddir gan Lywodraeth Cymru sy'n darparu benthyciadau di-log drwy raglen ariannu Salix am hyd at 10 mlynedd, sy'n ceisio cyflymu'r broses o wella effeithlonrwydd ynni ym mhob adeilad sector cyhoeddus yng Nghymru.

Darperir y Cynllun Benthyciadau Gwella Cartrefi o dan statud gan Lywodraeth Cymru. Diben y cynllun yw rhoi benthyciadau i berchen-feddianwyr a'r sector rhentu preifat er mwyn gwella eiddo neu fod eiddo gwag yn cael ei ddefnyddio unwaith eto. Mae'r cyllid ar gael tan 31 Mawrth 2030 a chynigir yr arian ymlaen llaw i drydydd partion ar sail benthyciad di-log i'w had-dalu.

Rhoddir y Benthyciadau Canol Trefi o dan statud gan Lywodraeth Cymru. Diben y cynllun yw darparu benthyciadau i leihau nifer y safleoedd gwag, y safleoedd sy'n cael eu tanddefnyddio a'r safleoedd diangen yng nghanol trefi a chefnogi arallgyfeirio canol trefi drwy annog defnydd mwy cynaliadwy ar gyfer safleoedd ac adeiladau gwag, megis preswyl, hamdden ac ar gyfer gwasanaethau allweddol. Mae cyfnod y cyllid yn para tan 31 Mawrth 2037, gyda blaendaliadau i drydydd partion fydd yn ad-daladwy'n ddi-log.

6.22 Cronfeydd Wrth Gefn Cronfa'r Cyngor sydd wedi'u Clustnodi

Mae crynodeb o'r cronfeydd wrth gefn sydd wedi'u Clustnodi a sefydlwyd gan yr awdurdod hwn neu ei ragflaenwyr wedi'i nodi isod:

	1 Ebrill 2021 £'000 (Ail-ddatgan)	Trosglwy ddiadau Mewn £'000	Trosglwy ddiadau Allan £'000	31 Mawrth 2022 £'000 (Ail-ddatgan)	Trosglwyd diadau Mewn £'000	Trosglwy ddiadau Allan £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Yswiriant	12,906	1,577	(947)	13,536	1,249	(1,130)	13,655
Cronfa Datblygiadau Mawr	38,999	2,421	(5,757)	35,663	3,735	(736)	38,662
Arian Cyfalaf y Rhaglen Moderneiddio Addys	11,643	2,761	(3,802)	10,602	2,657	(380)	12,879
Cronfa Datblygu	659	75	0	734	16	0	750
Cronfa Datblygu Ysgolion	281	18	0	299	15	0	314
Y Fargen Ddinesig/Pentre Awel	4,785	6,439	(556)	10,668	2,500	(2,199)	10,969
Buddsoddi er mwyn Arbed - Goleuadau							
Cyhoeddus	1,301	0	0	1,301	0	0	1,301
Cronfa Salix	31	75	(26)	80	301	(166)	215
Cronfa Ymddeoliad Corfforaethol	5,276	919	(25)	6,170	71	0	6,241
Swyddi Afraid	1,072	216	(30)	1,258	3	(326)	935
Seilwaith TG	441	0	(108)	333	0	0	333
System Rheoli Ariannol	317	0	0	317	0	0	317
Parc Dewi Sant/St David's Park	1,300	0	(8)	1,292	0	(89)	1,203
Cyd Fentrau	1,428	184	(73)	1,539	203	(129)	1,613
Cynlluniau sy'n derbyn Cyllid Allanol*	1,234	1,275	(680)	1,829	1,356	(1,166)	2,019
Ty Llanelly	142	0	0	142	0	0	142
Cronfa Trosglwyddo Asedau Cymunedol	54	0	(5)	49	0	(12)	37
Rheoli'r Fflyd	1,785	57	(433)	1,409	354	(464)	1,299
Cyllid Cyfalaf Priffyrdd	1,181	58	0	1,239	58	0	1,297
Budd-daliadau Treth y Cyngor/Tai	880	0	0	880	0	0	880
Cynlluniau Gwasanaethau Tai	2,830	476	0	3,306	2,066	(459)	4,913
Datblygiad Gweithwyr	401	0	(119)	282	0	(47)	235
Brexit	200	0	0	200	0	0	200
Taith Prydain	350	0	(300)	50	0	(50)	0
Cronfeydd Adrannau*	16,220	9,486	(2,529)	23,177	3,620	(4,970)	21,827
Ailosod Gwasanaethau (Ar ôl COVID19)	2,000	400	0	2,400	0	(1,000)	1,400
Cronfa Caledi COVID19	3,933	458	0	4,391	0	0	4,391
Adfer Economaidd	450	0	0	450	0	0	450
Costau Etholiad y Cyngor Sir	350	0	(61)	289	0	(116)	173
Canolfan Ailgylchu Nant-y-caws	1,000	700	0	1,700	0	0	1,700
Cynllun Cynaliadwyedd HWB Ysgolion	676	794	(719)	751	1,038	(999)	790
Cronfa Trefniadaeth Ysgolion	475	250	0	725	183	(908)	0
Eisteddfod Genedlaethol yr Urdd	0	120	0	120	0	(31)	89
Hwb Caerfyrddin	0	200	0	200	0	(100)	100
Strategaeth Gwastraff	0	1,000	0	1,000	0	(748)	252
Datgarboneiddio	0	500	0	500	0	0	500

Parhad trosodd

	1 Ebrill 2021	Trosglwy ddiadau Mewn £'000	Trosglwy ddiadau Allan £'000	31 Mawrth 2022 £'000	Trosglwy ddiadau Mewn £'000	Trosglwy ddiadau Allan £'000	31 Mawrth 2023 £'000
	(Ail-ddatgan)						
Arian Cyfatebol Ffyniant Bro	0	2,500	0	2,500	1,000	0	3,500
Risgiau Chwyddiant	0	1,537	0	1,537	0	0	1,537
Grant Cynnal Refeniw	0	3,680	0	3,680	0	(605)	3,075
Cynllun Disgresiynol Costau Byw	0	1,871	0	1,871	0	(1,105)	766
Targeddu Buddsoddiad mewn							
Adfywio	0	71	0	71	13	0	84
Adnewyddu Ystafelloedd Cartref							
Preswyl	0	513	0	513	0	(15)	498
Trefniadau Diogelu rhag Colli							
Rhyddid (DOLS)	0	0	0	0	123	0	123
Neuadd y Dref Cydweli	0	0	0	0	1,000	0	1,000
Eraill	205	132	(63)	274	64	(134)	204
	114,805			139,327			142,868

**A ddelir gan ysgolion yn unol â
RHYLL**

7,266	8,363	(424)	15,205	909	(4,990)	11,124
7,266			15,205			11,124

* Ailddosbarthu rhwng Cynlluniau sy'n derbyn Cyllid Allanol a Chronfeydd Adrannau

Yswiriant

Neilltuwyd cronfeydd er mwyn cyllido costau hawliadau a cholledion eraill a allai ddod i ran yr Awdurdod.

Cronfa Datblygiadau Mawr

Cafodd y gronfa hon ei chreu i gefnogi prosiectau datblygu cyfalaf mawr yn y Sir a chaiff ei ddefnydd ei hadlewyrchu yn y rhaglen gyfalaf 5 mlynedd.

Arian Cyfalaf MDdA

Pennwyd swm i dalu costau'r benthyciadau darbodus sy'n cyllido rhaglen Moderneiddio'r Ddarpariaeth Addysg a chaiff ei ddefnydd ei hadlewyrchu yn y rhaglen gyfalaf 5 mlynedd.

Cronfa Datblygu

Nôd y gronfa hon yw cynorthwyo'r Awdurdod yn ei gynlluniau hir dymor drwy bennu adnoddau ar gyfer prosiectau nad oedd modd ymgymryd â hwy gyda dyraniadau arferol y gyllideb.

Y Fargen Ddinesig/Pentre Awel

Cyllid sydd wedi'i neilltuo ar gyfer gwariant posibl yn y dyfodol mewn perthynas â phrosiectau'r Fargen Ddinesig, megis costau datblygu prosiect, costau benthycia a llog a chyfraniad Sir Gaerfyrddin at gostau gweithredu cyffredinol y Fargen Ddinesig (gan gynnwys y Swyddfa Ranbarthol) yn unol â Chydygytundeb Dinas-ranbarth Bae Abertawe.

Buddsoddi er mwyn Arbed - Goleuadau Cyhoeddus

Arian wrth gefn wedi cael ei neilltuo i ddarparu cymorth ariannol ychwanegol ar gyfer prosiect Buddsoddi er mwyn Arbed Llywodraeth Cymru i newid lampau stryd yn oleuadau LED pyladwy. Gwaddol y fenter fydd gostyngiad mewn costau ynni a threthi carbon cysylltiedig drwy raglen 3 blynedd lle caiff tua 12,000 o lanternau sodiwm eu troi'n oleuadau LED sy'n defnyddio llai o ynni, a fydd yn cynnwys trefniadau lle mae'r goleuadau'n cael eu pylu am ran o'r nos yn unig.

Cronfa Salix

Mae Salix, sef menter gymdeithasol annibynnol sy'n darparu cyllid ar gyfer technolegau profedig sy'n gost-effeithiol wrth arbed CO₂, wedi darparu grant ar gyfer yr awdurdod i ganiatáu i fenthyciadau gael eu rhoi i ysgolion / adrannau i ariannu cynlluniau sy'n arbed ynni. Mae'r benthyciadau hyn yn cael eu had-dalu o'r arbedion a geir yn sgil hynny, ac mae'r gronfa yn cael ei hail-lenwi er mwyn i ysgolion / adrannau eraill elwa o'r cynllun.

Cronfa Ymddeoliad Corfforaethol

Sefydlwyd y Gronfa hon i gefnogi polisi'r Awdurdod o ran swyddi afraid ac ymddeoliad cynnar, gan alluogi'r Awdurdod i ddarparu ar gyfer y straen actiwaraidd ar y Gronfa Bensiwn a achosir gan ymddeoliad cynnar neu swyddi afraid.

Swyddi Afraid

Sefydlwyd y gronfa hon gan yr Adrannau i gwrdd â'r costau posib a allai godi wedi i gontractau tymor penodol staff ddod i ben pan fydd y cynlluniau a gyllidir yn allanol yn diweddu.

Seilwaith TG

Sefydlwyd y gronfa hon er mwyn ategu'r bwriad i newid gweinyddion a seilwaith TG yr Awdurdod.

System Rheolaeth Ariannol

Fe'i sefydlwyd i ddarparu ar gyfer y buddsoddiad sylweddol yn y System Rheolaeth Ariannol.

Cronfa Parc Dewi Sant

Mae'r gronfa hon yn darparu cyllid ar gyfer y buddsoddiad angenrheidiol ym Mharc Dewi Sant yn y dyfodol i gefnogi amcanion y Cyngor. Mae hyn yn cynnwys ail-bwrpasu rhai adeiladau ar gyfer gofynion diwygiedig defnyddwyr yn amodol ar sicrhau prydles newydd neu estynedig.

Cŷd Fentrau

Mae'r Awdurdod wedi llunio nifer o gytundebau Mentrau ar y Cŷd gyda Llywodraeth Cymru. Mae'r incwm rhent a dderbynnir mewn perthynas â'r rhain yn cael ei roi i'r naill ochr er mwyn talu am rwymedigaethau yn y dyfodol.

Cynlluniau sy'n derbyn Cyllid Allanol

Cynnig arian cyfatebol ar gyfer prosiectau sydd ar waith neu gynlluniau a fydd yn derbyn cyllid allanol yn y dyfodol.

Tŷ Llanelly

Darparu'r cyllid y cytunwyd arno ar gyfer prosiect Tŷ Llanelly, er mwyn cynorthwyo â chynaliadwyedd y cyfleuster newydd hwn a ystyrir yn rhan annatod o'r cynlluniau hirdymor i adfywio canol y dref.

Cronfa Trosglwyddo Asedau Cymunedol

Gwelodd yr awdurdod y gallai rhai gwasanaethau neu gyfleusterau lleol gael eu gweithredu'n fwy effeithiol gan Grwpiau Cymunedol neu Gynghorau Cymuned. Sefydlwyd y gronfa hon i wella cyfleusterau neu i gynnig cymhelliad ariannol er mwyn symud ymlaen â'r prosiectau hyn.

Rheoli'r Fflyd

Sefydlwyd y Gronfa hon i gydraddoli'r gost gydol oes o weithredu a chynnal a chadw cerbydau'r Cyngor, i ddefnyddwyr gwasanaethau dros gyfnodau y cytunwyd arnynt.

Cyllid Cyfalaf Priffyrdd (Cynllun Menter Benthycu Llywodraeth Leol)

Sefydlwyd y gronfa er mwyn talu costau benthycu i gyllido rhaglen cynnal a chadw a gwelliannau cyfalaf Priffyrdd.

Budd-daliadau Treth y Cyngor/Tai

Mae'r gronfa hon wedi'i chlustnodi i ddigoni'r costau posibl y bydd Sir Gaerfyrddin yn mynd iddynt yn sgil y gostyngiadau blynyddol yn y grant Gweinyddu Budd-daliadau Tai, a diwygiadau Lles.

Cynlluniau Gwasanaethau Tai

Mae'r gronfa yma wedi ei sefydlu i gynorthwyo prosiectau Tai yn cynnwys Cefnogi Pobl, dod â thai gwag yn ôl i ddefnydd, y Cynlluniau Adsefydlu Syriaid ac Affganiaid a chynllun prydlesu'r Sector Rhentu Preifat.

Cronfa y Rhaglen Barod am Waith

Arian wrth gefn a neilltuwyd i ddarparu 4 haen o hyfforddiant a lleoliadau gwaith yn y Cyngor er mwyn cynorthwyo pobl leol, gan gynnwys pobl ifanc sydd â fawr ddim neu ddim hanes cyflogaeth, i ennill cymwysterau a chael swydd er mwyn gwella eu rhagolygon cyflogaeth.

Brexit

Sefydlwyd y gronfa hon i ymdrin ag unrhyw gostau posibl sy'n gysylltiedig â Brexit.

Taith Prydain

Sefydlwyd y gronfa hon i ymdrin â chostau cynnal Taith Prydain, y dynion a'r merched, dros y blynyddoedd nesaf.

Cronfeydd Adrannau

Mae gan yr Awdurdod bolisi sy'n caniatáu dyraniadau i gronfeydd wrth gefn adrannau, wedi'u hariannu gan danwariant yn ystod y flwyddyn y gellir eu dyrannu ar gyfer prosiectau/gwasanaethau un tro penodol. Mae'r ymagwedd hon yn hybu defnydd gofalus o arian cyhoeddus.

Ailosod Gwasanaethau (Ar ôl COVID19)

Cyllid a neilltuwyd ar gyfer unrhyw gostau unwaith yn unig o ran ailosod neu aildrefnu gwasanaethau yn ystod cam adfer y pandemig COVID19.

Cronfa Caledi COVID19

Neilltuwyd y gronfa o arian gan Lywodraeth Cymru ar ddiwedd y flwyddyn i helpu i ddelio ag effaith COVID19.

Cronfa Adfer Economaidd

Neilltuwyd y gronfa i helpu i ddatblygu a chyflawni cynllun adfer economaidd y Sir yn dilyn COVID19.

Costau Etholiad y Cyngor Sir

Neilltuwyd y gronfa i ariannu cost etholiadau'r Cyngor Sir.

Canolfan Ailgylchu Nantycaws

Sefydlwyd y gronfa hon i ddelio â chostau gweithredu ychwanegol o ganlyniad i dân ar y safle ailgylchu yn Nantycaws yn 2021.

Cynllun Cynaliadwyedd HWB Ysgolion

Neilltuwyd y gronfa i ddarparu rhaglen cynnal a chadw ac adnewyddu barhaus hirdymor wedi'i chynllunio ar gyfer TG ysgolion.

Cronfa Trefniadaeth Ysgolion

Cronfa benodol i helpu i ariannu costau eithriadol yn y dyfodol yn sgil ad-drefnu ysgolion fel rhan o'r Rhaglen Moderneiddio Addysg. Defnyddiwyd y gronfa hon yn llawn yn 2022/23, yn rhannol fel cyfraniad tuag at gostau ysgolion caeedig, gyda'r balans sy'n weddill yn cael ei drosglwyddo yn ôl i'r cyfrifon referniw i gefnogi gorwariant Adrannol.

A Ddelir gan Ysgolion yn unol â RHYLL

Dyma sefyllfa net balansau pob ysgol. Er bod gan rai ysgolion waged, mae gan eraill ddiffyg. Cydnabyddir y bydd yn cymryd amser mewn llawer o achosion i weithredu'r newidiadau angenrheidiol i fantoli cyllidebau ysgolion unigol, ac felly cytunir ar gynlluniau adfer diffyg fesul ysgol.

Cronfa Grant Cynnal Refeniw

Cronfa benodol a sefydlwyd i reoli arian ychwanegol a dderbyniwyd gan Lywodraeth Cymru drwy'r Grant Cynnal Refeniw ar ddiwedd blwyddyn ariannol 2021/22.

Cronfa Eisteddfod Genedlaethol yr Urdd

Cronfa a sefydlwyd i gynorthwyo gyda chostau sy'n gysylltiedig â chynnal Eisteddfod yr Urdd yn Llanymddyfri.

Arian Cyfatebol Ffyniant Bro

Cronfa a sefydlwyd i ddarparu'r arian cyfatebol sydd ei angen ar gyfer Cynigion Ffyniant Bro yn y dyfodol.

Cronfa Risgiau Chwyddiant

Cronfa a sefydlwyd i ymateb i bwysau chwyddiant uwchlaw'r rheiny y cyllidebwyd ar eu cyfer yn barod.

Cynllun Disgresiynol Costau Byw

Darparwyd cyllid Llywodraeth Cymru at ddibenion datblygu cynllun lleol i gynorthwyo â'r cynnydd mewn costau byw yn Sir Gâr.

Cronfa Targedu Buddsoddiad mewn Adfywio

Cronfa a sefydlwyd i ddal arian dros ben o gynlluniau TRI at ddiben ail-fuddsoddi yn unol â chytundeb gyda Llywodraeth Cymru.

Cronfa Datgarboneiddio

Arian a osodwyd o'r neilltu fel rhan o broses gyllideb 2022/23 i gyflymu cynlluniau datgarboneiddio.

Cronfa Strategaeth Gwastraff

Cyllid ar gyfer costau untro gweithredu'r strategaeth wastraff dros y blynyddoedd nesaf.

Hwb Caerfyrddin

Arian a osodwyd o'r neilltu fel rhan o broses gyllideb 2022/23 i dalu costau dal Hwb Caerfyrddin tra'n aros am waith adeiladu.

Cronfa Adnewyddu Ystafelloedd Cartref Preswyl

Cronfa a sefydlwyd i gynorthwyo gyda adnewyddu ystafelloedd Cartrefi Preswyl.

Grant Trefniadau Diogelu wrth Amddifadu o Ryddid

Sefydlwyd cronfa wrth gefn i gynorthwyo â'r ôl-groniad o asesiadau ac adolygiadau statudol.

Neuadd y Dref, Cydweli

Sefydlwyd cronfa wrth gefn i ddarparu ar gyfer gwaith brys a oedd angen ei wneud i Neuadd y Dref, Cydweli

6.23 Cronfa Wrth Gefn Derbyniadau Cyfalaf

	2021-22	2022-23
	£'000	£'000
Balans Agoriadol	7,842	10,613
Trosglwyddo elw arian parod ar werthiant a gredydwyd fel enillion/colledion wrth eu gwerthu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Derbyniadau Cyfalaf Stadudol	2,370	953
	1,532	285
	11,744	11,851
Defnyddio'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf newydd	(1,059)	(274)
Ad-daliad Benthyciad Tymor Hir	(72)	(72)
Balans wrth Gau	10,613	11,505

Mae'r gronfa wrth gefn derbyniadau cyfalaf yn cynrychioli'r derbyniadau cyfalaf sydd ar gael i gyllido gwariant cyfalaf mewn blynyddoedd i ddod, ar ôl neilltuo'r symiau statudol ar gyfer ad-dalu benthyciadau allanol. Defnyddiwyd yr holl lwfans atgyweiriadau mawr a dderbyniwyd oddi wrth Llywodraeth Cynulliad Cymru yn ystod y flwyddyn. Nid oedd arian gweddill i'w gario ymlaen mewn perthynas â'r grant hwn.

6.24 Grantiau Cyfalaf Heb eu Defnyddio

	2021-22	2022-23
	£'000	£'000
Balans Agoriadol	15,104	28,602
Ychwanegiadau	20,209	4,891
	35,313	33,493
Grantiau a Chyfraniadau wedi'u cymhwyso	(6,711)	(15,992)
Balans Cau	28,602	17,501

6.25 Cronfa Ailbrisiad

Mae'r Gronfa Ailbrisiad yn cynnwys yr enillion a wnaed gan yr Awdurdod sy'n deillio o'r cynnydd yng ngwerth ei Eiddo, Offeriant a Chyfarpar. Gostyngir y balans pan fydd asedau gydag enillion cronedig yn:

- cael eu hailbrisiu tuag i lawr neu eu hamharu a'r enillion yn cael eu colli
- cael eu defnyddio i ddarparu gwasanaethau a'r enillion yn cael eu colli drwy ddibrisiad,
- neu yn cael eu gwaredu a'r enillion yn cael eu gwireddu.

Mae'r Gronfa ond yn cynnwys yr enillion drwy ailbrisiad sydd wedi cronni ers 1 Ebrill 2007, y dyddiad y cafodd y Gronfa ei chreu. Caiff enillion cronedig sy'n hanu o ddyddiad cynharach eu cynnwys ym mantolen y Cyfrif Addasiadau Cyfalaf.

2021-22 £'000		2022-23 £'000
334,778	Balans ar 1 Ebrill	475,815
166,861	Ailbrisiu asedau i fyny	99,219
(13,166)	Ailbrisiu asedau i lawr a cholledion amhariad nas codwyd i'r Warged/Diffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau	(11,631)
153,695	Gwarged neu ddiffyg wrth ailbrisiu asedau anghyfredol nas cofnodwyd yn y Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau	87,588
(10,772)	Gwahaniaeth rhwng dibrisiad gwerth teg a dibrisiad cost hanesyddol	(15,052)
(1,886)	Enillion cronedig ar asedau sydd wedi cael eu gwerthu neu eu sgrapio	47
(12,658)	Y swm a ysgrifennwyd i ffwrdd i'r Cyfrif Addasu Cyfalaf	(15,005)
475,815	Balans ar 31 Mawrth	548,398

6.26 Cyfrif Addasiadau Cyfalaf

Mae'r Cyfrif Addasiadau Cyfalaf yn llyncu'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o'r trefniadau cyfrifyddu gwahanol ar gyfer defnyddio asedau nad ydynt yn gyfredol ac ar gyfer ariannu caffael, adeiladu neu wella'r asedau hynny yn unol â'r darpariaethau statudol. Bydd y costau caffael, adeiladu neu wella yn cael eu tynnu o'r Cyfrif gan fod dibrisiant, colledion oherwydd niwed a dibrisiant asedau anniriaethol yn cael eu codi ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr (gyda symiau cysoni o'r Gronfa Ailbrisiad i drosi ffigurau gwerth teg yn sail costau hanesyddol). Bydd y symiau a neilltuwyd gan yr Awdurdod i dalu am y costau caffael, adeiladu a gwella yn cael eu rhoi yn y Cyfrif. Mae'r Cyfrif yn cynnwys enillion a cholledion cronedig ar Eiddo Buddsoddi a hefyd enillion a wireddwyd ar asedau a roddwyd nad ydynt eto wedi'u defnyddio gan yr Awdurdod. Mae'r Cyfrif hefyd yn cynnwys yr enillion drwy ailbrisiad sydd wedi cronni ar Eiddo, Offeriant a Chyfarpar cyn 1 Ebrill 2007, y dyddiad y cafodd y Gronfa Ailbrisiad ei chreu i gadw'r cyfryw enillion.

Yn Nodyn 6.4 ceir manylion am ffynhonnell yr holl drafodion yn y Cyfrif, ac eithrio'r rheini sy'n ymwneud â'r Gronfa Ailbrisiad.

2021-22 £'000		2022-23 £'000
615,843	Balans ar 1 Ebrill	703,212
	Gwrthdroi eitemau sy'n ymwneud â gwariant cyfalaf a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr:	
(34,550)	Taliadau am ddibrisiant a niwed i asedau nad ydynt yn gyfredol	(36,731)
36,443	Enillion/(colledion) drwy Ailbrisi Eiddo, Offeriant a Chyfarpar	(27,014)
(2,249)	Gwariant refeniw a ariannwyd drwy gyfalaf o dan statud	(1,155)
	Symiau'r asedau nad ydynt yn gyfredol a ddiddymwyd drwy waredu neu werthu fel rhan o'r elw/colled ar waredu i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(725)
<u>(2,180)</u>		<u>(725)</u>
613,307		637,587
1,886	Symiau addasu a ddiddymwyd o'r Gronfa Ailbrisiad	(47)
	Y swm net a ddiddymwyd o gost yr asedau nad ydynt yn gyfredol a ddefnyddiwyd yn ystod y flwyddyn	637,540
615,193		
(1,401)	Symudiadau ychwanegol o fewn y flwyddyn	(203)
1,059	Defnyddio'r Gronfa Derbyniadau Cyfalaf i ariannu gwariant cyfalaf newydd	274
	Grantiau a chyfraniadau cyfalaf a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a	
52,815	Gwariant Cynhwysfawr a gymhwyswyd i ariannu cyfalaf	49,181
	Cymhwyso grantiau i ariannu cyfalaf o'r Cyfrif Grantiau Cyfalaf na	
6,712	Chymhwyswyd	15,992
	Darpariaeth statudol ar gyfer ariannu buddsoddiad a godir ar falansau	
16,541	Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai	14,783
12,037	Gwariant cyfalaf a godir ar falansau Cronfa'r Cyngor a'r Cyfrif Refeniw Tai	15,406
<u>702,956</u>		<u>732,973</u>
	Symudiadau yng ngwerth Eiddo Buddsoddi ar y farchnad a (ddebydwyd) neu a gredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(534)
<u><u>703,212</u></u>	Balans ar 31 Mawrth	<u><u>732,439</u></u>

6.27 Cronfa Bensiynau

Mae'r Gronfa Bensiynau yn llyncu'r gwahaniaethau amseru sy'n deillio o'r gwahanol drefniadau cyfrifyddu ar gyfer buddiannau ôl-gyflogaeth ac ar gyfer ariannu buddiannau yn unol â'r darpariaethau statudol. Mae'r Awdurdod yn rhoi cyfrif am y buddiannau ôl-gyflogaeth yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr gan fod y buddiannau'n cael eu hennill gan gyflogaion dros flynyddoedd o wasanaeth. Mae'n diweddarau'r rhwymedigaethau a gydnabyddir i adlewyrchu chwyddiant, y newid yn y rhagdybiaethau a'r elw a gafwyd drwy fuddsoddi unrhyw adnoddau a neilltuwyd i dalu'r costau. Serch hynny, yn unol â'r trefniadau statudol rhaid i'r buddiannau a enillir gael eu hariannu gan fod yr Awdurdod yn talu cyfraniadau cyflogwyr i gronfeydd pensiwn neu'n talu unrhyw bensiynau y mae'n uniongyrchol gyfrifol amdanynt. Mae balans credyd ar y Gronfa Bensiynau yn dangos gwarged yn y buddiannau a enillir gan gyn-gyflogaion a chyflogaion presennol a'r adnoddau y mae'r Awdurdod wedi'u neilltuo i'w bodloni.

Bu gostyngiad sylweddol yng ngwerth presennol rhwymedigaethau buddion i £1.3bn ar 31 Mawrth 2023 (£1.9bn ar 31 Mawrth 2022). Mae hyn yn bennaf oherwydd cynnydd yn y gyfradd ddisgownt a gymhwyswyd, sydd fel y rhagnodwyd gan safonau cyfrifyddu yn gysylltiedig â bondiau corfforaethol sydd â sgôr AA.

2021-22 £'000		2022-23 £'000
(560,458)	Balans ar 1 Ebrill	(502,106)
108,880	Ailfesur y rhwymedigaeth/(ased) buddion diffiniedig net	610,433
	Gwrthdroi eitemau sy'n ymwneud â buddiannau ymddeol a ddebydwyd neu a gredydwyd i'r Gwarged neu Ddiffyg ar Ddarparu	
(78,708)	Gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(78,205)
	Cyfraniadau pensiwn y cyflogwr a thaliadau uniongyrchol i bensiynwyr sy'n daladwy yn ystod y flwyddyn	30,585
28,180		
(502,106)	Balans ar 31 Mawrth	60,707

6.28 Cyfrif Absenoldebau Cronedig

Mae'r cyfrif hwn yn cynrychioli cost yr hawl i absenoldeb â thâl sy'n ddyledus ond nas cymerwyd ar 31 Mawrth, sy'n cael ei chodi ar gost gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr ac sy'n cael ei gwrthdroi yn y Datganiad Symudiadau Cronfeydd ac yn cael ei chodi ar y cyfrif hwn i gydymffurfio â'r gofynion statudol.

	2021-22 £'000	2022-23 £'000
Balans ar 1 Ebrill	(5,437)	(6,807)
Setlo neu ganslo cronid y flwyddyn flaenorol	5,437	6,807
Cronid ar gyfer y flwyddyn gyfredol	(6,807)	(7,397)
Balans ar 31 Mawrth	(6,807)	(7,397)

6.29 Gwariant ac Incwm yn cael eu Dadansoddi yn ôl Natur

Caiff gwariant ac incwm yr Awdurdod eu dadansoddi fel a ganlyn. Mae hwn yn cynnwys gwariant ac incwm o fewn a thu hwnt i gost gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr, ac mae'n gyson â'r gwarged neu'r diffyg o ran darpariaeth gwasanaethau.

2021-22 £'000		2022-23 £'000
	Gwariant	
337,155	Treuliau cyflogeion	356,143
300,972	Treuliau gwasanaeth arall	311,388
31,512	Ad-daliadau gwasanaethau cymorth	31,547
8,879	Dibrisiant a thaliadau tebyg	78,797
55,504	Llog i'w Dalu a Chostau Tebyg	68,991
38,261	Praeseptau ac Ardollau	40,153
(190)	Enillion/colledion ar werthu asedau nad ydynt yn gyfredol	(227)
772,093	Cyfanswm y Gwariant	886,792
	Incwm	
(159,218)	Ffioedd, taliadau ac incwm arall o wasanaethau	(167,654)
(27,873)	Llog ac Incwm Buddsoddiadau	(42,095)
(192,754)	Incwm Treth y Cyngor ac Enillion net y Trethi Annomestig	(201,871)
(467,752)	Grantiau a Chyfraniadau	(426,849)
(847,597)	Cyfanswm Incwm	(838,469)
(75,504)	(Gwarged)/ddiffyg ar ddarparu gwasanaethau	48,323

6.30 Cyllideb Gyfun

Mae'r Awdurdod wedi sefydlu cytundeb cyllideb gyfun ar y cyd â Bwrdd Iechyd Lleol Hywel Dda ar gyfer darparu storfa offer cymunedol integredig. Mae gan yr Awdurdod a'r Bwrdd gytundeb ar waith, lle mae'r partneriaid yn cyfrannu cyllid gwerth £175,748 a £408,940, yn eu tro, at y gyllideb y cytunwyd arni.

Mae unrhywgylid ychwanegol ynghyd ag unrhyw ddiffyg neu warged yn y gyllideb gyfun ar ddiwedd y flwyddyn ariannol yn cael eu cytuno rhwng partneriaid.

6.31 Lwfansau'r Aelodau

Talodd yr Awdurdod y symiau canlynol i Aelodau o'r cyngor yn ystod y flwyddyn:

	2021-22 £	2022-23 £
Lwfansau	1,326,568	1,499,750
Treuliau	16,703	26,112
Cyfanswm	1,343,271	1,525,862

Mae rhagor o wybodaeth am Lwfansau Aelodau i'w chael ar wefan yr Awdurdod, www.sirgar.llyw.cymru o dan y pennawd Lwfansau Cyngorwyr.

6.32 Enillion Gweithwyr

Nifer y gweithwyr (yn cynnwys staff yn yr ysgol) yr oedd eu cyflogau heb gynnwys cyfraniadau pensiwn yn £60,000 neu fwy oedd:

Band Cyflogau	Nifer y Gweithwyr 2021-22	Nifer y Gweithwyr 2022-23	Ymadawodd yn 2022-23
£60,000 to £64,999	76	84	0
£65,000 to £69,999	41	42	0
£70,000 to £74,999	16	25	0
£75,000 to £79,999	16	18	1
£80,000 to £84,999	1	4	0
£85,000 to £89,999	4	3	0
£90,000 to £94,999	2	3	0
£95,000 to £99,999	18	3	0
£100,000 to £104,999	1	16	0
£105,000 to £109,999	1	1	0
£110,000 to £114,999	1	2	0
£115,000 to £119,999	1	1	0
Cyfanswm Nifer y Gweithwyr:	178	202	1

Mae gwerth y taliadau yn cynnwys taliadau afreidedd/terfynu.

Cynhwysir yn y band uchod saith athro a gyflogir gan ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr. Mae tri ohonynt yn cael eu rhannu rhwng ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr/a reolir ac ysgolion nad ydynt yn wirfoddol a gynorthwyr/a reolir.

Ar gyfer 2022/23 os yw gweithiwr yn cael ei gyflogi am lai na'r oriau amser llawn arferol ond bod ei gyflog gros yn fwy na £60,000, yna caiff hefyd ei gynnwys yn y bandiau uchod.

Nid yw'r bandiau uchod yn cynnwys uwch-swyddogion sy'n aelodau o Dîm Rheoli'r Awdurdod y rhestrir eu manylion yn y tabl canlynol.

Enillion Uwch Swyddogion ble mae eu cyflog yn £150,000 neu'n fwy y flwyddyn

Nodir yn y tabl isod enillion Uwch Swyddogion, gan gynnwys cyfraniadau pensiwn neu daliadau cyfwerth, ble mae eu cyflog yn £150,000 neu'n fwy.

Swydd		Cyflog (yn cynnwys ffioedd a lwfansau) £	Cyfraniadau Pensiwn £	Lwfansau Treuliau £
Mrs S W Walters - Prif Weithredwr a Swyddog Canlyniadau	21/22	156,137	28,227	0
	22/23	167,739	30,696	0

Enillion Uwch Swyddogion ble mae eu cyflog rhwng £60,000 a £150,000 y flwyddyn

Swydd		Cyflog (yn cynnwys ffioedd a lwfansau) £	Cyfraniadau Pensiwn £
Cyfarwyddwr Amgylchedd (i)	21/22	139,857	18,079
Cyfarwyddwr Amgylchedd dros dro (a Pennaeth Polisi a TGCh) (i)	21/22	101,982	18,663
	22/23	108,187	19,798
Cyfarwyddwr Amgylchedd dros dro (a Pennaeth y Gwasanaethau Amgylcheddol a Gwastraff) Cyfarwyddwr Lle a Seilwaith (i)	21/22	101,982	18,663
	22/23	118,393	21,666
Cyfarwyddwr Cymunedau	21/22	147,802	27,048
	22/23	149,184	27,301
Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol	21/22	133,697	24,467
	22/23	135,622	24,819
Cyfarwyddwr Addysg a Gwasanaethau Plant	21/22	133,697	24,467
	22/23	135,622	24,819

Cynhwysir yn yr uchod daliadau diswyddo/terfynu. Ni roddwyd buddion mewn nwyddau neu daliadau bonws i'r swyddogion a nodwyd yn nhablau enillion yr Uwch Swyddogion. Ni dalwyd lwfansau treuliau i Uwch Swyddogion lle mae'r cyflog rhwng £60,000 a £150,000 y flwyddyn.

Mae ffigurau cyflogau uwch-swyddogion yn cynnwys ffioedd Swyddog Canlyniadau mewn perthynas ag etholiadau'r Cyngor Sir a Chynghorau Tref a Chymuned.

Er mwyn rhoi gwerth ar y cyfraniadau pensiwn sy'n berthnasol i uwch-swyddogion, defnyddiwyd 18.3%, sef y Gyfradd Gyfrannu Gyffredin ar gyfer tâl pensiynadwy yn 2022/2023 (18.3% yn 2021/22).

(i). Daeth cyflogaeth Cyfarwyddwr yr Amgylchedd blaenorol i ben gyda'r Awdurdod ym mis Rhagfyr 2021. Rhannwyd ac ymgwymerwyd â'r rôl gan ddau unigolyn dros dro ochr yn ochr â'u rolau Pennaeth Gwasanaeth tan 6 Tachwedd 2022. Wedi'i gynnwys uchod y mae cyflogau ar gyfer rolau'r Cyfarwyddwr a Phennaeth y Gwasanaeth. Yn dilyn hynny, penodwyd Cyn-bennaeth y Gwasanaethau Amgylcheddol a Gwastraff yn barhaol i'r swydd Cyfarwyddwr Lle a Seilwaith (a elwid gynt yn Gyfarwyddwr yr Amgylchedd) ar 7 Tachwedd 2022. Y cyflog gwirioneddol a dalwyd yn 2022/23 ar gyfer y ddwy swydd Pennaeth Gwasanaeth oedd £103,619. Y cyflog gwirioneddol a dalwyd yn 2022/23 ar gyfer y Cyfarwyddwr Lle a Seilwaith oedd £122,961.

Roedd cymhareb cyflog y Prif Weithredwr a'r cyflog canolrifol yng Nghyngor Sir Gaerfyrddin fel a ganlyn:

	2021/22	2022/23
Cyflog y Prif Weithredwr	£154,247	£156,172
Cyflog canolrif yr holl weithwyr	£24,688	£26,913
Cymhareb Cyflog y Prif Weithredwr i cyflog canolrif yr holl weithwyr	6.25 : 1	5.8 : 1

6.33 Pecynnau Ymadael

Yn ystod 2022/2023 gwariodd yr Awdurdod yn sylweddol ar gostau dileu swyddi a dalwyd i'r rhai a oedd yn gadael, ynghyd â chostau taliadau digolledu i'r Gronfa Bensiwn Llywodraeth Leol o ran costau hawlio pensiynau yn gynnar.

Mae'r holl gostau sy'n gysylltiedig â'r buddion terfynu wedi'u cynnwys fel rhan o ddiffiniadau'r gwasanaethau yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

Mae'r costau uchod wedi'u nodi yn y tabl isod.

Band cost y pecyn ymadael (gan gynnwys taliadau arbennig)	Nifer y dileu swyddi gorfodol		Eraill sy'n gadael – y nifer a gytunwyd		Cyfanswm y Pecynnau Ymadael yn ôl bandiau cost		Cost gyfan y Pecynnau Ymadael ym mhob band	
	2021/22	2022/23	2021/22	2022/23	2021/22	2022/23	2021/22 £	2022/23 £
£0 - £20,000	15	11	11	5	26	16	204,340	112,814
£20,001 - £40,000	3	0	5	0	8	0	214,652	0
£40,001 - £60,000	1	0	1	0	2	0	104,099	0
£60,001 - £80,000	1	0	0	1	1	1	70,000	61,398
£80,001 - £100,000	0	0	0	0	0	0	0	0
£100,001 - £150,000	0	0	1	0	1	0	106,942	0
CYFANSWM	20	11	18	6	38	17	700,033	174,212

6.34 Costau Archwiliad

Yn 2022/23 gwariodd Cyngor Sir Caerfyrddin y canlynol mewn perthynas â ffioedd archwiliad ac arolwg cyllidol, sy'n daladwy i Swyddfa Archwilio Cymru:

	2021-22 £'000	2022-23 £'000
Gwasanaeth Archwiliad Cyllidol	191	217
Mesur Llywodraeth Lleol	100	110
Ardystio Hawliadau a Ffurflenni am Grantiau	29	13
Archwiliad Harbwr Porth Tywyn	1	1
Cyfanswm	321	341

6.35 Incwm Grantiau

Credydodd yr Awdurdod y grantiau, cyfraniadau a rhoddion canlynol i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

	2021-22 £'000	2022-23 £'000
Credydwyd i Wasanaethau		
Addysg a Gwasanaethau Plant:		
APADGOS Ôl 16 a Chyllid DOG	7,011	7,442
Grant Plant a Chymunedau	5,966	6,748
Grant Gwella Ysgolion y Consortia Rhanbarthol (RCSIG).	11,370	7,629
Grant Datblygu Disgyblion (PDG)	5,956	6,818
Grant Cyfle Chwarae Cymru Gyfan	0	514
Cronfa Gofal Canolraddol	2,404	0
Y Gronfa Integreiddio Rhanbarthol	0	37
Cronfa Gymdeithasol Ewrop	431	209
Grant Addysg yr Awdurdod Lleol	5,700	5,299
Grant y Gwasanaethau Ieuenctid	687	576
Gwasanaethau Cymdeithasol Oedolion a Thai:		
Cefnogi Pobl	7,966	8798
Grant Rhaglen Datblygu'r Gweithlu Gofal Cymdeithasol	457	505
Cynllun Adsefydlu Syriaid	658	0
Grant Gofal Iechyd Parhaus	812	812
Grant Wanless	451	466
Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol	643	867
Cronfa Gofal Canolraddol	1,845	0
Y Gronfa Partneriaeth Ranbarthol (RPF)	0	627
Cronfa Datblygu Rhanbarthol Ewrop (ERDF)	0	4,975
Grant Cyfalaf Cyffredinol	952	2,831
Cronfa Trawsnewid Rhanbarthol Partneriaeth Gofal Gorllewin Cymru	6,887	8
Grant y Gweithlu a Chynaliadwyedd	3,024	2,716
Cronfa Graddio Trawsnewid	774	0
Gwasanaethau Prifffyrdd a Thrafnidiaeth:		
Cymhorthdal Tocynnau Teithio Rhatach	2,177	1,613
Grant Gwasanaethau Trafnidiaeth Lleol	849	1,215
Cynllun Datblygu Gwledig	325	482
Gwasanaethau Diwylliannol, Amgylcheddol, Rheoleiddio a Chynllunio:		
Grant Rheoli Gwastraff Cynaliadwy	1,492	769
Cronfa Datblygu Rhanbarthol Ewrop (ERDF)	573	714
Cronfa Gymdeithasol Ewrop	1,124	2,008
Cynllun Datblygu Gwledig	742	1,009
Cronfa Adfywio Cymunedol y DU	0	2,207
Grant Plant a Chymunedau	301	321
Cyngor Chwaraeon Cymru	531	532
Gwasanaethau Canolog i'r Cyhoedd:		
Budd-daliadau Tai	38,239	35,840
COVID19 - Caledi	20,576	0
COVID19 - Colli Incwm	4,739	0
COVID19 - Gweinyddu Grantiau Busnes	311	0
COVID19 - Eraill Llywodraeth Cymru	8,967	0
COVID19 - Grantiau Addysg a Gwasanaethau Plant Llywodraeth Cymru	8,346	4,412
COVID19 - Eraill	2,319	0

Parhad trosodd

	2021-22 £'000	2022-23 £'000
Cynllun Adsefydlu Wcrainiaid	0	2,490
Addysg a Gwasanaethau Plant (costau byw)	0	108
Addysg a Gwasanaethau Plant (Taliadau Gwyliau ar gyfer Prydau Ysgol am Ddim)	0	1,716
Grant Gweinyddu Tanwydd y Gaeaf	0	150
Grant Gweinyddu Gofalwyr di-dâl	0	28
Grantiau eraill a ariennir gan Lywodraeth Cymru	8,457	8,738
Grantiau eraill	3,938	7,168
Cyfanswm	168,000	129,397

	2021-22 £'000	2022-23 £'000
Grant Cynnal Refeniw	225,743	243,380
Grantiau Cyffredinol gan Lywodraethau	916	0
COVID19 - Colli Incwm ynglyn a Eiddo Buddsoddi	69	0
Grantiau a Chyfraniadau Cyfalaf		
Grant Ysgolion yr 21ain Ganrif/Grant Gwella Adeiladu Ysgolion	5,026	5,419
Lwfans Atgyweiriadau Mawr	14,185	8,366
Grantiau Trafnidiaeth	7,863	12,394
Cronfa Gwella Priffyrdd	1,498	0
Grant Cyfalaf Cyffredinol	9,660	1,264
Cynllun Datblygu Gwledig	604	0
Cronfa Gofal Canolraddol	1,000	0
ERDF	1,356	3,780
Grant Cyfalaf Cynnal Ysgolion	3,275	2,978
Grant Twrisitaeth	745	456
Grant amddiffyn arfordirol	398	520
Grant Rheoli Gwastraff Strategol (SWM)	0	1,020
Y Gronfa Ffyniant Bro	7,374	1,133
Cyllid Dinas-ranbarth Bae Abertawe	6,957	6,233
Grantiau a Chyfraniadau Eraill	13,083	10,509
Cyfanswm	73,024	54,072

Mae'r Awdurdod wedi cael nifer o grantiau, cyfraniadau a rhoddion nad ydynt wedi cael eu cydnabod fel incwm eto gan fod amodau'n gysylltiedig â hwy a fydd yn ei gwneud yn ofynnol i arian neu eiddo gael ei ddychwelyd i'r rhoddwr. Mae'r balansau ar ddiwedd y flwyddyn fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Derbyniadau Grantiau Refeniw ymlaen llaw		
Cymunedol - amrywiol	334	263
Amgylcheddol - amrywiol	604	572
Addysg - amrywiol	2,105	216
Prif Weithredwr - amrywiol	1,500	904
	4,543	1,955

Prif Grantiau yn erbyn Grantiau Asiantaeth

Fel y nodwyd yn Nodyn 1.2.2 crynhoir gwerth ffrydiau cyllido ychwanegol sy'n darparu ystod o daliadau cymorth yn y tablau canlynol:

Prifswm

		Incwm Llywodrateh Cymru
2022/23	Gwariant	
	£'000	£'000
Gwasanaethau Addysg a Phlant (covid)	4,412	(4,412)
Gwasanaethau Addysg a Phlant (costau byw)	108	(108)
Addysg a Gwasanaethau Plant (Taliadau Gwyliau ar gyfer Prydau Ysgol am Ddim)	1,716	(1,716)
Grant Dewisol Costau Byw	1,063	
Grant Gweinyddu Tanwydd Gaeaf		(150)
Grant Gweinyddu Gofalwyr di-dâl		(28)
Cynllun Adsefydlu Wcrainiaid	2,490	(2,490)
CYFANSWM	9,789	(8,904)

Asiantaeth

		Incwm Llywodraeth Cymru
2022/23	Gwariant	
	£'000	£'000
Grant Hunanyngysu	1,043	(1,043)
Cynllun Talu'r Gweithlu Gofal Cymdeithasol Cyfran 3 £1,498	8,700	(8,700)
COVID19 - Cynllun Gwella Tal Salwch Stadudol - Gofal Cymdeithasol	133	(133)
Grant Cymorth Costau Byw	9,326	(9,326)
Grant Gweinyddu Gofalwyr di-dâl	1,376	(1,376)
Cynllun Adsefydlu Wcrainiaid	286	(286)
Taliad Tanwydd Amgen (£400)	112	(112)
Cymorth Tanwydd Gaeaf	3,997	(3,997)
CYFANSWM	24,973	(24,973)

6.36 Trafodion gyda Phartïon Cysylltiedig

Mae'n ofynnol i'r Awdurdod ddatgelu trafodion sylweddol gyda phartïon cysylltiedig – cyrff neu unigolion sydd â'r potensial i reoli neu ddylanwadu ar yr Awdurdod neu i'r Awdurdod eu rheoli neu ddylanwadu arnynt. Mae datgelu'r trafodion hyn yn caniatáu i'r darllenwyr asesu i ba raddau y gallai'r Awdurdod fod wedi cael ei gyfyngu o ran ei allu i weithredu'n annibynnol neu y gallai fod wedi sicrhau'r gallu i gyfyngu ar allu parti arall i fargeinio'n rhydd gyda'r Awdurdod.

Llywodraeth Ganolog

Mae gan y Llywodraeth Ganolog reolaeth effeithiol dros weithrediadau cyffredinol yr Awdurdod – mae'n gyfrifol am ddarparu'r fframwaith statudol mae'r Cyngor yn gweithredu o dano, yn darparu'r rhan fwyaf o'i gyllid ar ffurf grantiau ac yn rhagnodi telerau nifer o'r trafodion sydd gan y Cyngor gyda phartïon eraill (e.e. budd-daliadau tai). Caiff y grantiau a geir oddi wrth adrannau llywodraethau eu nodi yn Nodyn 6.35.

Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru

Cyflawnodd Cyfarwyddwr Gwasanaethau Corfforaethol Cyngor Sir Caerfyrddin ddyletswyddau Swyddog Adran 151 ar gyfer Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru o dan Gytundeb Lefel Gwasanaeth hyd at 31 Gorffennaf 2022. Trosglwyddwyd dyletswyddau'r Swyddog Adran 151 i'r swyddog a benodwyd gan yr Awdurdod Tân ar 1 Awst 2022. Yn ogystal, darparwyd nifer o wasanaethau ariannol a chymorth TGCh eraill gan y Cyngor. Mae Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru yn codi tâl o £11.2 miliwn (£10.7 miliwn yn 2021/22) ar Sir Gaerfyrddin fel un o chwe Awdurdod Sir Unedol (Gweler Nodyn 5.2).

Ceir isod grynodedb o drafodion Cyngor Sir Caerfyrddin ag Awdurdod Tân ac Achub Canolbarth a Gorllewin Cymru:

	2021-22	2022-23
	£'000	£'000
Incwm	193	145
	2022	2023
Balansau heb eu talu ar 31ain Mawrth:	£'000	£'000
Dyledwyr	95	75

Cronfa Bensiwn Dyfed

Gweinyddir Cronfa Bensiwn Dyfed gan Gyngor Sir Caerfyrddin. Mae'r Gronfa yn cael ei harchwilio gan bwyllgor, sy'n cynnwys aelodau o blith Cynghorwyr Sir Caerfyrddin, ac sy'n cael ei gynghori gan ymgynghorydd annibynnol. Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol yw Swyddog Cyllid Cyfrifol Cronfa Bensiwn Dyfed hefyd. Yn yr un modd, Swyddog Monitro'r Cyngor yw Swyddog Monitro'r Gronfa Bensiwn hefyd.

Manylir ar y trafodion rhwng y ddau gorff yn Nodyn 6.42. Cododd y Cyngor swm o £1.2 miliwn (£1.1 miliwn yn 2021/22) ar y Gronfa Bensiwn mewn perthynas â gweinyddiaeth a chymorth yn ystod 2022/23. Mae Credydwy'r Tymor Byr (Nodyn 6.19) yn cynnwys swm o £7.7 miliwn sy'n ddyledus i Gronfa Bensiwn Dyfed ar 31 Mawrth 2023 (£5.6 miliwn ar 31 Mawrth 2022).

CWM Environmental Cyf

Mae CWM Environmental Cyf yn is-gwmni ym mherchnogaeth lwyr Cyngor Sir Caerfyrddin. Ceir manylion buddsoddiadau yn Nodyn 6.12 o dan Fuddsoddiadau Tymor Hir. Yn dilyn newidiadau llywodraethu fel yr amlinellir yn Nodyn 6.1.18, penodwyd Cyfarwyddwr Lle a Seilwaith yn un o gyfarwyddwyr cwmni CWM Environmental. Hefyd, rheolir buddiant y Cyngor fel cyfranddaliwr drwy Fwrdd Cyfranddalwyr, sy'n cynnwys aelodau o'r Tîm Rheoli Corfforaethol yn ogystal â'r Aelod Cabinet dros trafndiaeth, gwastraff a seilwaith.

Cododd Cwm Environmental swm o £11.35 miliwn (£11.12 miliwn yn 2021/22) ar y Cyngor mewn perthynas â gwasanaethau gwastraff yn ystod 2022/23, gan gynnwys £9,000 ar gyfer gwaith a ariennir gan grant yr Economi Gylchol. Mae Credydwy'r Tymor Byr (Nodyn 6.19) yn cynnwys swm o £1.07 miliwn sy'n ddyledus i Cwm Environmental ar 31 Mawrth 2023 (£1.67 miliwn ar 31 Mawrth 2022).

Mae manylion benthyciad rhwng yr Awdurdod a CWM Environmental Cyf wedi'u cynnwys yn Nodyn 6.13 o dan 'Dyledwyr Tymor Hir'.

Egni Sir Gar Cyfyngedig

Cyngor Sir Caerfyrddin yw Ymddiriedolwr Gwarchod cofrestredig Egni Sir Gâr Cyfyngedig ac mae'r Aelod o'r Cabinet dros newid hinsawdd, datgarbaneiddio a ch chynaliadwyedd ar y bwrdd. Ceir manylion buddsoddiadau yn Nodyn 6.12 o dan Fuddsoddiadau Tymor Hir.

Gardd Fotaneg Genedlaethol Cymru

Cafodd y benthyciad gan Gyngor Sir Caerfyrddin ei ad-dalu'n llawn yn 2021/22 ac o ganlyniad daeth y statws parti cysylltiedig i ben.

Cartrefi Croeso Cyfyngedig

Mae Cartrefi Croeso Cyfyngedig yn gwmni tai ym mherchnogaeth lwyr Cyngor Sir Caerfyrddin. Yn y blynyddoedd blaenorol roedd gan y cwmni dri chyfarwyddwr, a benodwyd gan y Prif Weithredwr mewn ymgynghoriad ag Arweinydd y Cyngor. Yn mis Medi 2021, cytunodd y Cabinet i ddod â'r holl brosiectau oedd yn cael eu datblygu gan y cwmni yn fewnol a gweithredu'r broses gyfreithiol i'r cwmni roi'r gorau i fasnachu ond ei gadw fel cwmni "segur". Mae'r broses hon bellach wedi'i gweithredu, mae'r holl gyfarwyddwyr bellach wedi ymddiswyddo ac wedi'u disodli gan Bennaeth Tai y Cyngor at ddibenion gweinyddol yn unig.

Yn ystod y flwyddyn, cafwyd ostyngiad o £2k yng ngwariant Cartrefi Croeso a ariennir gan y Cyngor. Y balans diwygiedig a oedd yn ddyledus i'r Cyngor ar 31 Mawrth oedd £607,000.

Llesiant Delta Wellbeing

Mae Llesiant Delta Wellbeing yn gwmni a sefydlwyd yn 2017/18 i ehangu a thyfu'r gwasanaeth Llinell Gofal sydd ym mherchnogaeth lwyr Cyngor Sir Caerfyrddin. Mae'r Cyngor yn cyflawni materion a gadwyd yn ôl o ran cyfranddalwyr drwy grŵp llywodraethu cyfranddalwyr, sy'n cynnwys aelodau o'r Tîm Rheoli Corfforaethol, Aelodau o'r Cabinet a Chynghorwyr eraill.

Nodir crynodeb o drafodion Cyngor Sir Caerfyrddin â Llesiant Delta Wellbeing isod:

	2021-22	2022-23
	£'000	£'000
Gwariant	4,942	6,358
Incwm	344	951
	2022	2023
	£'000	£'000
Balansau heb eu talu ar 31ain Mawrth:		
Credydwy	567	1,831
Dyledwyr	104	629

Mae'r gwariant yn cynnwys taliad i Llesiant Delta Wellbeing am ddarparu gwasanaethau Llinell Gofal i'r Cyngor, ar gyfer ei ddinasyddion ei hun ac er mwyn cyflawni rhwymedigaethau contractiol sydd gan y Cyngor gyda chwsmeriaid trydydd parti, cyflawni prosiect CONNECT o fewn Cronfa Integreiddio Rhanbarthol Partneriaeth Gofal Gorllewin Cymru yn ogystal â phrosiectau eraill gyda phartneriaid lleol.

Mae'r incwm yn cynnwys y gost a gytunwyd ar gyfer gwasanaethau cymorth a ddarperir i Llesiant Delta Wellbeing gan weithwyr y Cyngor.

Yn ystod y flwyddyn, cynyddodd y cwmni ei weithgarwch Delta Connect sy'n cael ei ariannu gan grant drwy Bartneriaeth Gofal Gorllewin Cymru a gynhelir gan y cyngor.

Buddiannau Aelodau

Mae gan yr Awdurdod drefniadau mewn lle sy'n gofyn i'r aelodau a'r swyddogion i adnabod a datgelu trafodion gyda phartion cysylltiedig.

Mae gan aelodau'r cyngor rheolaeth uniongyrchol dros polisiau cyllidebol a gweithredol y cyngor. Dangosir cyfanswm lwfansau'r aelodau a dalwyd yn 2022/23 yn Nodyn 6.31.

Talodd yr awdurdod grantiau gwerth £119k i sefydliadau yr oedd gan un deg saith aelod fuddiant ynddynt. Rhoddwyd y grantiau gan ystyried datganiadau o fuddiant mewn ffordd briodol. Ni chymerodd yr aelodau perthnasol ran mewn unrhyw drafodaeth na phenderfyniad ynghylch y grantiau.

Buddiannau Swyddogion

Prif Weithredwr

Mae aelod o deulu agos y Prif Weithredwr yn weithio i W B Griffiths a'i feibion. Yn ystod 2022/23, gwariodd y cyngor gyfanswm o £303k gyda'r contractwr (£601k yn 2021/22). Nid oedd unrhyw swm yn ddyledus gan gredydwy'r ar 31 Mawrth 2023. (£44k ar 31 Mawrth 2022).

Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymunedol

O 1 Ebrill 2022, daeth aelod agos o deulu Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymunedol yn rhan o Dîm Uwch-reolwyr Partneriaeth, sy'n darparu gwasanaethau addysg i Sir Gaerfyrddin. Mae manylion am gyfran Sir Gaerfyrddin o'r Weithred a Reolir ar y Cyd i'w gweld yn nodyn 6.37 yn y cyfrifon.

6.37 Gweithrediadau a Reolir ar y Cyd a Threfniadau Tebyg Arall**Partneriaeth Pensiwn Cymru**

Mae Gweithredwr Cronfa Fuddsoddi Cymru wedi cael ei benodi gan Bartneriaeth Pensiwn Cymru i reoli buddsoddiadau a lleihau treuliau rheoli buddsoddiadau ar gyfer yr wyth cronfa pensiwn sydd yng Nghymru. Cyngor Sir Caerfyrddin yw'r Awdurdod Cynnal i ddarparu cymorth gweinyddol ac ysgrifenyddol a gweithredu penderfyniadau a wneir gan Gyd-bwyllgor Llywodraethu Partneriaeth Pensiwn Cymru. Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Corfforaethol yw Swyddog Cyllid Cyfrifol Partneriaeth Pensiwn Cymru hefyd. Yn yr un modd, Swyddog Monitro'r Cyngor yw Swyddog Monitro Partneriaeth Pensiwn Cymru hefyd.

Cododd y Cyngor swm o £151k (£147k yn 2021/22) ar Bartneriaeth Pensiwn Cymru mewn perthynas â gweinyddiaeth a chymorth yn ystod 2022/23.

Partneriaeth Pensiwn Cymru 2022-23 Cyfanswm £'000	
Gwariant	1,264 *
Incwm	(1,264)
(Gwarged)/Diffyg am y flwyddyn	0
Asedau Cyfredol	730
Rhwymedigaethau Cyfredol	(730)
Cyfanswm Asedau llai Rhwymwddigaethau	0

* Rhennir y gwariant yn gyfartal rhwng wyth o gronfeydd y CPLIL. Yr eithriad yw pan fo Ymgynghorydd Allanol yn darparu gwasanaeth ar gyfer cronfeydd penodol y CPLIL o fewn y gronfa. Mae'r costau ychwanegol hyn yn cael eu rhannu'n gyfartal rhwng y Cronfeydd priodol. Dyma wyth o gronfeydd y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol:

Cronfa Pensiwn Caerdydd a Bro Morgannwg
Cronfa Pensiwn Dinas a Sir Abertawe
Cronfa Pensiwn Clwyd
Cronfa Pensiwn Dyfed
Cronfa Pensiwn Gwent Fawr
Cronfa Pensiwn Gwynedd
Cronfa Pensiwn Powys
Cronfa Pensiwn Rhondda Cynon Taf

Partneriaeth (ERW gynt)

Mae Partneriaeth yn gynghrair o awdurdodau lleol yn Ne-orllewin Cymru sy'n gweithio i wella safonau addysg plant a phobl ifanc o fewn y rhanbarth, a dyma'r sefydliad olynol yn dilyn y penderfyniad i ddiddymu ei ragflaenydd sef ERW. Gwnaed y penderfyniad i sefydlu Partneriaeth ym mis Gorffennaf 2020 a chafodd ei sefydlu'n ffurfiol ym mis Ebrill 2022 a bu'n weithredol o fis Medi 2021:

Ar yr adeg cyhoeddi, nid yw ffigyrau 2022/23 ar gael eto.

	ERW	
	2021-22	
	Cyfanswm	Rhan CSG
	£'000	£'000
Gwariant	(501)	(160)
Incwm	(390)	(124)
Llog Net Pensiynau	6	2
(Gwarged)/Diffyg am y flwyddyn	<u>(885)</u>	<u>(282)</u>
Asedau Cyfredol	4,955	1,580
Rhwymedigaethau Cyfredol	(3,320)	(1,059)
Rhwymedigaethau Tymor Hir	(641)	(204)
Cyfanswm Asedau llai Rhwymwdigaethau	<u>994</u>	<u>317</u>
Cronfeydd	(994)	(317)
Cyfanswm Cyllido	<u>(994)</u>	<u>(317)</u>

Dinas-Ranbarth Bae Abertawe

Mae Bargaen Ddinesig Bae Abertawe yn fuddsoddiad o £1.3 biliwn mewn 9 prosiect mawr ledled Dinas-Ranbarth Bae Abertawe – sy'n cynnwys Sir Gaerfyrddin, Castell-nedd Port Talbot, Sir Benfro ac Abertawe.

Mae Bargaen Ddinesig Bae Abertawe yn cael ei harwain gan y pedwar awdurdod lleol rhanbarthol drwy Gytundeb Cyd-bwyllgor, ynghyd â phartneriaid di-bleidlais - Byrddau Iechyd Prifysgol Bae Abertawe a Hywel Dda, Prifysgol Abertawe, Prifysgol Cymru y Drindod Dewi Sant.

Ceir isod fersiwn drafft o'r Cyfrif Incwm a Gwariant a'r Fantolen ar gyfer y flwyddyn a oedd yn gorffen ar 31 Mawrth 2023:

	Dinas-Ranbarth Bae Abertawe
	2022-23
	Cyfanswm
	£'000
Gwariant	1,590
Incwm	(1,523)
(Gwarged)/Diffyg am y flwyddyn	<u>67</u>
Asedau Cyfredol	57,134
Rhwymedigaethau Cyfredol	(5,957)
Cyfanswm Asedau llai Rhwymwdigaethau	<u>51,177</u>
Cronfeydd	51,177
Cyfanswm Cyllido	<u>51,177</u>

Yn unol â'r Cytundeb mae'r Cyngor yn cyfrannu £50k bob blwyddyn i gefnogi swyddogaethau canolog a gweinyddol y rhaglen.

Amlogsgfa Gorllewin Cymru (Parc Gwyn, Arberth)

Yn ystod 2020/21, daeth i'r amlwg fod yr Awdurdod yn cadw cyfran ariannol yn Amlogsgfa Gorllewin Cymru, a weithredir gan Gyngor Sir Penfro. Yn seiliedig ar gyfran o 14%, amcangyfrifir mai £230k yw'r gwarged a gronnwyd sy'n ddyledus i Gyngor Sir Caerfyrddin. Er mwyn bod yn ofalus, nid yw'r gwerth hwn wedi'i gynnwys yn yr asedau a gydnabyddir ar fantolen Sir Gaerfyrddin.

Cyd-bwyllgor Corfforaethol De-orllewin Cymru

Creodd Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 y fframwaith ar gyfer mecanwaith cyson ar gyfer cydweithio rhanbarthol rhwng llywodraeth leol, sef Cyd-bwyllgorau Corfforaethol.

Bwriad Cyd-bwyllgor Corfforaethol De-orllewin Cymru yw galluogi rhai swyddogaethau i gael eu cyflawni'n fwy effeithiol ac yn strategol ar lefel ranbarthol, gan wneud defnydd mwy effeithlon o adnoddau gwerthfawr. Mae gan Gyd-bwyllgor Corfforaethol De-orllewin Cymru swyddogaethau sy'n ymwneud â chynllunio datblygu strategol a chynllunio trafnidiaeth ranbarthol. Mae'r Cyd-bwyllgor hefyd yn gallu gwneud pethau i hyrwyddo llesiant economaidd ei ardal. Sefydlwyd Cyd-bwyllgor Corfforaethol De-orllewin Cymru yn ffurfiol ar 13 Ionawr 2022.

Ar 25 Ionawr 2022 cymeradwyodd Cyd-bwyllgor Corfforaethol De-orllewin Cymru gyllideb 2022/23 a osodwyd ar £575,411 gydag ardoll gan bob un o'r awdurdodau cyfansoddol: Sir Gaerfyrddin, Castell-nedd Port Talbot, Sir Benfro ac Abertawe. O ran rhai swyddogaethau, mae Parc Cenedlaethol Sir Benfro a Pharc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog hefyd yn aelodau.

Ceir isod fersiwn drafft o'r Cyfrif Incwm a Gwariant a'r Fantolen ar gyfer y flwyddyn a oedd yn gorffen ar 31 Mawrth 2023:

Cyd-bwyllgor Corfforaethol De-orllewin Cymru	
2022-23	
Cyfanswm	
£'000	
Gwariant	190
Incwm	(575)
(Gwarged)/Diffyg am y flwyddyn	(385)
Asedau Cyfredol	367
Rhwymedigaethau Cyfredol	18
Cyfanswm Asedau llai Rhwymwdigaethau	385
Cronfeydd	385
Cyfanswm Cyllido	385

6.38 Gwariant Cyfalaf ac Ariannu Cyfalaf

Caiff cyfanswm y gwariant cyfalaf a wnaethpwyd yn y flwyddyn ei ddangos yn y tabl isod ynghyd â'r adnoddau a ddefnyddiwyd i'w ariannu. Lle bo gwariant cyfalaf i gael ei ariannu yn y blynyddoedd i ddod trwy godi symiau i refeniw wrth i asedau gael eu defnyddio gan yr Awdurdod, mae'r gwariant yn arwain at gynnydd yn y Gofyniad Ariannu Cyfalaf, sy'n mesur y gwariant cyfalaf a wnaethpwyd yn hanesyddol gan yr Awdurdod nad yw wedi cael ei ariannu eto. Caiff y Gofyniad Ariannu Cyfalaf ei ddadansoddi yn ail ran y nodyn hwn.

	2021-22 £'000	2022-23 £'000
Buddsoddiad Cyfalaf		
Eiddo, Offeriant a Chyfarpar	63,808	78,556
Asedau Seilwaith	11,527	17,759
Eiddo Buddsoddi	1,397	12
Asedau Treftadaeth	0	95
Benthyciadau Tymor Hir	0	144
Gwariant Refeniw a Ariannwyd o Gyfalaf o dan Statud	6,008	4,689
	<u>82,740</u>	<u>101,255</u>
Ffynonellau Ariannol		
Derbyniadau Cyfalaf	1,059	274
Grantiau llywodraeth a Chyfraniadau Arall	56,574	52,715
Cronfa wrth gefn grantiau heb eu cymhwyso	6,711	15,992
Symiau a neilltuwyd o refeniw	4,539	4,177
Cyfraniadau refeniw uniongyrchol	7,498	11,229
Benthyciadau	6,359	16,868
	<u>82,740</u>	<u>101,255</u>
Gofyniad Ariannu Cyfalaf Agoriadol	503,887	493,633
Esboniad o'r Newidiadau yn y Flwyddyn		
Cynnydd yn yr angen sylfaenol i fenthycia (a gynhelir gan gymorth ariannol gan lywodraethau)	3,066	2,935
Cynnydd yn yr angen sylfaenol i fenthycia (nas cynhelir gan gymorth ariannol gan lywodraethau)	(13,320)	(922)
Cynnydd/(gostyngiad) yn y Gofyniad Ariannu Cyfalaf	(10,254)	2,013
Gofyniad Ariannu Cyfalaf Terfynol	493,633	495,646

6.39 Prydlesi**Yr Awdurdod fel y Prydlesai**

Prydlesi Gweithredol

Mae'r Awdurdod yn rhenti eiddo ar brydles o dan brydlesi gweithredol at y dibenion canlynol:

- i ddarparu gwasanaethau cymunedol, megis cyfleusterau chwaraeon, gwasanaethau twristiaeth a chanolfannau cymunedol
- at ddibenion datblygu economaidd i ddarparu safleoedd fforddiadwy addas i fusnesau lleol.

Y canlynol yw'r taliadau lleiaf am brydlesi sy'n daladwy yn y dyfodol o dan brydlesi na ellir eu canslo:-

	2021-22 £'000	2022-23 £'000
Dim hwyrach na blwyddyn	599	696
Yn hwyrach na blwyddyn ond dim hwyrach na phum mlynedd	1,889	2,097
Yn hwyrach na phum mlynedd	2,953	3,303
	5,441	6,096

Isod mae'r gwariant a godwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn mewn perthynas â'r prydlesi hyn:

	2021-22 £'000	2022-23 £'000
Taliadau isaf prydlesi	1,005	922

Yr Awdurdod fel y Prydleswr

Prydlesi Gweithredol

Mae'r Awdurdod yn gosod eiddo ar brydles o dan brydlesi gweithredol at y dibenion canlynol:

- i ddarparu gwasanaethau cymunedol, megis cyfleusterau chwaraeon, gwasanaethau twristiaeth a chanolfannau cymunedol
- at ddibenion datblygu economaidd i ddarparu safleoedd fforddiadwy addas i fusnesau lleol.

Isod mae'r incwm a chredydwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn mewn perthynas â'r prydles hyn:

	2021-22 £'000	2022-23 £'000
Dim hwyrach na blwyddyn	1,452	1,427
Yn hwyrach na blwyddyn ond dim hwyrach na phum mlynedd	3,464	3,602
Yn hwyrach na phum mlynedd	22,985	24,714
	27,901	29,743

Nid yw'r taliadau prydles lleiaf a dderbynnir yn cynnwys rhenti sy'n amodol ar ddigwyddiadau a gynhelir ar ôl llofnodi'r brydles.

Yn 2022/23 roedd y rhenti amodol y gallai'r Awdurdod eu derbyn yn £5,866 (£4,807 yn 2021/22).

Mae'r Awdurdod hefyd yn dal gwahanol asedau cyfalaf, yn bennaf cerbydau, peiriannau ac offer swyddfa a ariennir o dan delerau prydles gweithredol ac y cyfrifyddir ar eu cyfer fel y cyfryw, gyda'r rhenti'n cael eu codi fel gwariant ar y gwasanaeth perthnasol yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr.

6.40 Colledion Amhariad

Gwnaethpwyd asesiad ar ddiwedd y flwyddyn sy'n dangos nad oes unrhyw achosion o amhariad i asedau'r Awdurdod.

6.41 Cyfrifyddu ar gyfer Cynlluniau Pensiynau fel Cynlluniau Cyfraniadau Diffiniedig

Mae athrawon sy'n cael eu cyflogi gan yr Awdurdod yn aelodau o'r Cynllun Pensiwn Athrawon, sy'n cael ei weinyddu gan yr Adran Addysg. Mae'r Cynllun yn darparu budd-daliadau penodedig i athrawon ar ôl iddynt ymddeol, ac mae'r awdurdod yn cyfrannu at y costau trwy roi cyfraniadau sydd wedi'u seilio ar ganran o gyflogau pensiynadwy'r aelodau.

Mae'r cynllun yn dechnegol yn gynllun buddiannau diffiniedig aml-gyflogwr. Fodd bynnag, nid yw'n cael ei ariannu ac mae'r Adran Addysg yn defnyddio cronfa dybiannol fel sail ar gyfer cyfrifo cyfradd cyfraniadau'r cyflogwyr a delir gan awdurdodau lleol. Prisir y gronfa dybiannol bob pedair blynedd.

Nid yw'r Awdurdod yn gallu nodi ei gyfran o sefyllfa ariannol sylfaenol a pherfformiad y Cynllun gyda digon o ddibynadwyedd at ddibenion cyfrifyddu. At ddibenion y Datganiad Cyfrifon hwn, fe'i cyfrifir felly ar yr un sail â chynllun cyfraniadau diffiniedig.

Yn 2022/23 roedd £16.5 miliwn yn daladwy gan Cyngor Sir Caerfyrddin i'r Adran Addysg mewn perthynas â chostau pensiwn athrawon, sef 23.68% o dâl pensiynadwy athrawon a darlithwyr. Y ffigurau am 2021/22 oedd £15.7 miliwn a 23.68%. Roedd £1.4 miliwn heb eu talu ar ddiwedd y flwyddyn. Amcangyfrifir mai £16.9 miliwn fydd y cyfraniadau i'w talu yn y flwyddyn ariannol nesaf.

Yn ogystal, mae'r Cyngor Sir yn gyfrifol am bob taliad pensiwn sy'n ymwneud â blynyddoedd ychwanegol y mae wedi'u dyfarnu ynghyd â'r codiadau cysylltiedig. Yn 2022/23 roedd y rhain yn dod i swm o £0.3 miliwn.

Mae'r awdurdod yn gyfrifol am gostau unrhyw fudd-daliadau ychwanegol a roddir wrth ymddeol yn gynnar y tu allan i delerau'r Cynllun Athrawon. Mae'r budd-daliadau hyn wedi'u cronni'n llawn yn y rhwymedigaeth pensiynau a ddisgrifir uchod.

6.42 Cynlluniau Pensiwn Budd-daliadau Diffiniedig

Fel rhan o delerau ac amodau cyflogaeth ei swyddogion a chyflogeion eraill, mae'r Awdurdod yn rhoi cyfraniadau tuag at gost budd-daliadau ôl-gyflogaeth. Er na fydd y budd-daliadau hyn yn daladwy nes y bydd y gweithwyr yn ymddeol, mae'r Awdurdod wedi ymrwymo i wneud y taliadau. Mae'n rhaid datgelu'r rhwymediaethau i wneud y taliadau hyn pan fydd gweithwyr yn ennill eu hawliau at y dyfodol.

Mae Cronfa Bensiwn Dyfed yn aelod o Gynllun Pensiwn Llywodraeth Leol. Gweinyddir ef gan Gyngor Sir Caerfyrddin ac mae'n gynllun budd-daliadau penodol, sy'n golygu fod yr awdurdod a'r gweithwyr yn talu cyfraniadau i gronfa. Cyfrif lefel y cyfraniadau i sicrhau cydbwysedd rhwng y rhwymedigaeth o ran pensiynau a'r asedau a fuddsoddwyd.

Gweithredir Cronfa Bensiwn Dyfed dan fframwaith rheoleiddio'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol, a Phanel Cronfa Bensiwn Dyfed sy'n gyfrifol am lywodraethu'r cynllun. Pennir polisi yn unol â Rheoliadau'r Gronfa Bensiwn. Penodir rheolwyr buddsoddi'r gronfa gan y Pwyllgor ac fe'u cynghorir gan Ymgynghorydd Buddsoddi annibynnol a swyddogion Cyngor Sir Caerfyrddin.

Y risgiau pennaf i'r Awdurdod yn sgil y cynllun yw'r rhagdybiaethau o ran gweddill oes, newidiadau statudol yn y cynllun, newidiadau yn strwythur y cynllun (h.y. bod llawer o arian yn cael ei godi o'r cynllun), newid o ran chwyddiant, arenillion bondiau a pherfformiad y buddsoddiadau ecwiti a ddelir gan y cynllun. Caiff y rhain eu lliniaru i raddau gan y gofynion statudol i glustnodi i'r Gronfa Gyffredinol a'r Cyfrif Refeniw Tai y symiau sy'n ofynnol yn statudol fel y disgrifir yn y nodyn polisiâu cyfrifyddu.

Buddion yn ôl Disgresiwn ar ôl Ymddeol

Mae buddion yn ôl disgresiwn ar ôl ymddeol, pan ymddeolir yn gynnar, yn drefniant buddion diffiniedig nas cyllidir, a thano cydnabyddir rhwymedigaethau pan roddir dyfarniadau. Nid oes asedau wedi'u cronni gan y cynllun i dalu am y rhwymedigaethau pensiwn hyn.

Trafodion yn ymwneud â budd-daliadau ôl-gyflogaeth

Mae cost budd-daliadau ymddeol yn cael eu cydnabod yng Nghostau'r Gwasanaethau pan fo'r gweithwyr yn ennill cyflog yn hytrach na phan fo'r gweithiwr yn eu derbyn fel pensiwn. Fodd bynnag mae'r tâl a gynhwysir yn nhreth y cyngor yn seiliedig ar yr arian sy'n daldawy yn ystod y flwyddyn, felly mae gwir gost budd-daliadau ymddeol yn cael eu tynnu yn ôl allan o'r Cyfrif Incwm a Gwariant yn y Datganiad Symudiad ar Falans Cronfa'r Cyngor.

Gwnaed y trafodion canlynol yn y Cyfrif Incwm a Gwariant a Datganiad Symudiad ar Falans Cronfa'r Cyngor yn ystod y flwyddyn:

	2021-22 £'000	2022-23 £'000
Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		
Costau y Gwasanaethau:		
Cost y Gwasanaeth Cyfredol	66,412	64,489
Enillion Gwasanaeth Blaenorol	40	68
Setliadau a Chwtogiadau	166	162
Incwm a Gwariant Cyllido a Buddsoddi		
Cost y Llog Net	12,090	13,486
Cyfanswm y Budd-daliadau Ôl-gyflogaeth a godwyd i'r Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau	78,708	78,205
Budd-daliadau Ôl-gyflogaeth eraill a godwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		
Ailfesur y rhwymedigaeth buddion diffiniedig net sef:		
Yr adenillion ar asedau'r cynllun	(65,694)	81,768
Yr enillion a brofwyd mewn perthynas â'r rhwymedigaethau	4,638	128,850
Enillion a cholledion actiwaraidd yn deillio o newidiadau yn y rhagdybiaethau demograffig	(14,725)	(52,697)
Enillion a cholledion actiwaraidd yn deillio o newidiadau yn y rhagdybiaethau ariannol	(33,099)	(768,354)
Cyfanswm y Budd-daliadau Ol-gyflogaeth a godwyd i'r Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr	(30,172)	(532,228)
Datganiad Newidiadau i Gronfeydd		
Gwrthdroi symiau net a godwyd i'r Warged neu Ddiffyg ar gyfer Darpariaeth Gwasanaethau ar gyfer Budd-daliadau Ôl-gyflogaeth yn unol â'r cod	(78,708)	(78,205)
Y Swm gwirioneddol a gynhwyswyd yn Balans Cronfa'r Cyngor ar gyfer pensiynau eleni:		
Cyfraniadau Cyflogwyr sy'n daladwy i'r Cynllun	28,180	30,585

Asedau a Rhwymedigaethau mewn perthynas â Budd-daliadau Ôl-gyflogaeth**Cyngor Sir Gâr**

Cysoni Symudiadau yng Ngwerth Teg Asedau'r Cynllun:

	2021-22	2022-23
	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	1,304,924	1,392,785
Y llog ar asedau'r cynllun	27,355	39,698
Yr enillion a brofwyd mewn perthynas â'r asedau	65,694	(81,768)
Costau Gweinyddiaeth	(617)	(609)
Setliadau	0	0
Cyfraniadau'r cyflogwr	28,180	30,585
Cyfraniadau gan aelodau'r cynllun	8,931	9,844
Budd-daliadau a dalwyd	(41,682)	(44,143)
Balans ar 31 Mawrth	<u>1,392,785</u>	<u>1,346,392</u>

Cysoni gwerth rhwymedigaethau'r cynllun ar hyn o bryd:

	2021-22	2022-23
	£'000	£'000
Balans ar 1 Ebrill	(1,865,382)	(1,894,891)
Cost y Gwasanaeth Cyfredol	(66,412)	(64,489)
Cost llog	(38,828)	(52,575)
Cyfraniadau gan aelodau'r cynllun	(8,931)	(9,844)
Yr enillion a brofwyd mewn perthynas â'r rhwymedigaethau	(4,638)	(128,850)
Enillion a cholledion actiwaraid yn deillio o newidiadau yn y rhagdybiaethau demograffig	14,725	52,697
Enillion a cholledion actiwaraid yn deillio o newidiadau yn y rhagdybiaethau ariannol	33,099	768,354
Cwtogiadau	(166)	(162)
Setliadau	0	0
Budd-daliadau a dalwyd	41,682	44,143
Costau gwasanaeth blaenorol	(40)	(68)
Balans ar 31 Mawrth	<u>(1,894,891)</u>	<u>(1,285,685)</u>
(Rhwymedigaethau)/Adedau Net y Cynllun	<u>(502,106)</u>	<u>60,707</u>

Mae asedau'r Gronfa Bensiwn Dyfed yn cynnwys:

			Dyfynnwyd	31 Mawrth 2022	31 Mawrth 2023
				£'000	£'000
Ecwitis	DU	le		260,731	256,891
	Fyd-eang	le		433,156	550,001
	UD	le		91,088	0
	Canada	le		6,128	0
	Siapan	le		53,483	47,528
	Ymyl Y Mor Tawel	Na		2,228	0
	Marchnadoed Sy'n Datblygu	Na		109,751	108,519
	Ewropeaidd heblaw DU	le		50,001	38,641
Bondiau	Cysylltiedig â Mynegai'r DU	le		18,524	7,271
	Credyd Byd Eang	le		110,587	95,325
Eiddo	Cronfeydd Eiddo	Na		182,037	181,090
Amgen	SAIF	Na		51,394	51,432
Arian	Cyfrifon Arian	le		23,677	9,694
Cyfanswm				1,392,785	1,346,392

Hanes y Cynllun

	2018-19	2019-20	2020-21	2021-22	2022-23
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Gwerth presennol y rhwymedigaethau yn y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol	(1,527,290)	(1,559,351)	(1,865,382)	(1,894,891)	(1,285,685)
Gwerth teg yr asedau yn y Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol	1,121,653	1,031,889	1,304,924	1,392,785	1,346,392
Gweddillion/(diffyg) yn y cynllun	(405,637)	(527,462)	(560,458)	(502,106)	60,707

Mae'r rhwymedigaethau'n dangos yr ymrwymadau sylfaenol sydd gan yr Awdurdod yn y tymor hir i dalu budd-daliadau ôl-gyflogaeth. Mae cyfanswm net y asedau, sef £61 miliwn, yn cael effaith ar werth net yr Awdurdod fel y'i cofnodir yn y fantolen.

£27.8 miliwn yw cyfanswm y cyfraniadau disgwylidig gan yr Awdurdod i'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol yn ystod y flwyddyn hyd at 31 Mawrth 2024.

Y sail ar gyfer amcangyfrif asedau a rhwymedigaethau

Mae'r rhwymedigaethau wedi cael eu hasesu ar sail actiwaraidd gan ddefnyddio'r dull credydu unedau rhagamcanol, amcangyfrif o'r pensiynau y bydd yn rhaid eu talu yn y blynyddoedd i ddod gan ddibynnu ar dybiaethau ynglŷn â chyfraddau marwolaethau, lefelau cyflogau, enillion ar fuddsoddiadau, chwyddiant yn y dyfodol ac ati. Mae asedau a rhwymedigaethau Cronfa'r Cyngor Sir yn y Fantolen a chostau gwasanaeth y presennol a'r gorffennol a geir yn y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr wedi cael eu hasesu gan Mercer Ltd, cwmni annibynnol o actiwarïaid, gyda'r amcangyfrifon ar gyfer y Gronfa'n cael eu seilio ar y prisiad llawn diweddaraf o'r cynllun ar 31 Mawrth 2022.

Dangosir y prif ragdybiaethau a ddefnyddiwyd yn y cyfrifiadau isod:

	2021-22	2022-23
	%	%
Rhagdybiaethau Ariannol:		
Cyfradd chwyddiant CPI	3.3	2.7
Cyfradd y cynnydd mewn cyflogau	4.8	4.2
Cyfradd y cynnydd mewn pensiynau	3.4	2.8
Y gyfradd ar gyfer rhwymedigaethau cynlluniau disgownt	2.8	4.8

	2021-22	2022-23
	%	%
Rhagdybiaethau o ran hyd oes:		
Gweddill oes ar gyfartaledd yn 65 oed ar gyfer pensiynwyr presennol:		
Dynion	23.0	21.9
Menywod	24.9	24.1
Gweddill oes ar gyfartaledd yn 65 oed ar gyfer pensiynwyr y dyfodol:		
Dynion	24.4	23.3
Menywod	27.1	26.0

Mae'r amcangyfrif o'r ymrwymïadau buddion diffiniedig yn sensitif i'r rhagdybiaethau actiwaraidd a amlinellir yn y tabl uchod. Mae'r dadansoddiadau sensitifrwydd isod wedi'u pennu ar sail y newidiadau sy'n rhesymol bosibl o ran y rhagdybiaethau a ddigwydd ar ddiwedd cyfnod yr adroddiad ac maent yn tybio, yn achos pob newid, fod y rhagdybiaeth a ddadansoddiwyd yn newid tra bo pob rhagdybiaeth arall yn aros yr un fath. Mae'r rhagdybiaethau o ran gweddill oes, er enghraifft, yn tybio bod disgwyliad oes yn codi neu'n disgyn i ddynion a menywod. Yn ymarferol, mae hyn yn annhebygol o ddigwydd, a gall newid yn rhai o'r rhagdybiaethau fod yn gysylltiedig â'i gilydd. Mae'r amcangyfrifon yn y dadansoddiadau sensitifrwydd wedi dilyn polisiâu cyfrifyddu'r cynllun, h.y. ar sail actiwaraidd gan ddefnyddio'r dull credydu unedau rhagamcanol. Nid oedd dulliau a mathau y rhagdybiaethau a ddefnyddiwyd wrth lunio'r dadansoddiadau sensitifrwydd isod yn wahanol i'r rhai a ddefnyddiwyd yn y cyfnod blaenorol.

	<u>Yr Effaith ar Ymrwymiad Buddion</u>	
	<u>Diffiniedig y Cynllun</u>	
	Codiad yn Rhagdybiaeth £'000	Gostyngiad yn Rhagdybiaeth £'000
Gweddill oes (1 flwyddyn o gynnydd neu ostyngiad)	26,436	(26,436)
Cyfradd chwyddiant (0.25% y flwyddyn o gynnydd neu ostyngiad)	56,265	(56,265)
Cyfradd y cynnydd mewn cyflogau (0.25% y flwyddyn o gynnydd neu ostyngiad)	10,193	(10,193)
Cyfradd y cynnydd mewn pensiynau (0.25% y flwyddyn o gynnydd neu ostyngiad)	56,265	(56,265)
Y gyfradd ar gyfer disgowntio rhwymedigaethau'r cynllun. (0.5% y flwyddyn o gynnydd neu ostyngiad)	(103,877)	103,877

6.43 Rhwymedigaethau Amodol

Mae'r Awdurdod yn gweithredu fel asiant casglu ar ran Dŵr Cymru mewn perthynas â thaliadau dŵr a charthffosiaeth tenantiaid y Cyfrif Refeniw Tai. Yn gyfnewid am y gwasanaeth hwn mae'r Awdurdod wedi bod yn derbyn comisiwn sydd wedi'i drin fel ffrwd incwm i'r Cyfrif Refeniw Tai. Mae'r trefniant hwn wedi cael ei gwestiynu yn sgil dyfarniad Llys yn ystod 2015/16 (Kim Jones yn erbyn Bwrdeistref Southwark yn Llundain) a ddywedodd fod Awdurdodau Lleol sy'n casglu trethi dŵr drwy gyfrwng y Cyfrif Refeniw Tai yn gwneud hynny fel cyflenwr dŵr ac nid fel asiant i'r cyflenwr dŵr. Yn draddodiadol ystyrid hyn yn drefniant asiantaeth, ond roedd dyfarniad y Llys yn dynodi bod yr Awdurdod perthnasol wedi bod yn gweithredu fel cyflenwr dŵr, sydd â goblygiadau ariannol sylweddol i'r rheiny sy'n cael eu heffeithio o ran ffi'r asiantaeth a lle bo camau gweithredu wedi cael eu cymryd yn erbyn dyledion rhent y gellid ystyried eu bod yn cynnwys trethi dŵr. Ar 31 Mawrth 2023 nid ydym wedi derbyn unrhyw ohebiaeth yn ymwneud â hawliadau posibl. Fodd bynnag, er mwyn cadarnhau hyd yn oed ymhellach fod yr Awdurdod yn casglu'r arian hwn fel asiantiaid ar gyfer Dŵr Cymru ac osgoi'r posibilrwydd o heriau cyfreithiol yn y dyfodol, mae'r Cyngor yn ymrwymo gytundeb newydd gyda'r cyflenwr dŵr a fydd yn sicrhau ei fod yn gweithredu fel asiant.

Er bod yr Awdurdod yn prynu ystod o yswiriannau, mae'n parhau i fod yn gyfrifol am ran o'r risg yn sgîl y ffaith ei fod yn derbyn "Gordaliadau Polisi" ac yn pennu "Terfynau Indemniad". Gosodir "Terfyn ar Golledion" ar Bolisiâu Atebolrwydd ac Eiddo sef yr uchafswm agrededig y gallai'r Awdurdod fod yn gyfrifol amdano a bwrw nad eir y tu hwnt i'r Terfynau Indemniad. Mae terfyn yr indemniad yn cael ei bennu gan yr yswiriwr a dyna'r uchafswm posibl y bydd yn ei gwmpasu o dan y contract.

Mae nifer o hawliadau yswiriant wedi cael eu cofrestru ond heb eu cwblhau eto. Ble mae'n debygol y bydd costau yn dod i ran yr Awdurdod, cydnabuwyd y gwariant yn y Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant ac fel symudiad yn y Ddarpariaeth Yswiriant (gweler nodyn 6.20). Mae'n bosibl yr aiff yr Awdurdod i gostau yn ymwneud â hawliadau cofrestredig eraill neu hawliadau nad ydynt eto wedi cael eu cyflwyno. Neilltuwyd arian mewn Cronfa Yswiriant Wrth Gefn (gweler nodyn 6.22) at y diben hwn.

Ar ddiwedd y flwyddyn, roedd nifer fach o hawliadau cyflogaeth yn erbyn yr awdurdod nad oedd wedi'u datrys. Nid yw'n bosibl amcangyfrif yn ddibynadwy y tebygolrwydd neu'r gwerth i'r awdurdod. Felly, nid oes unrhyw ddarpariaeth wedi'i gwneud yn y datganiadau ariannol hyn.

Ym mis Tachwedd 2020, roedd dyfarniad llys ynghylch Cydraddoli Isafswm Pensiwn Gwarantedig. Dyfarnodd y Llys ei bod yn ofynnol i ymddiriedolwyr cynlluniau ailystyried Gwerthoedd Trosglwyddo Cyfwerth ag Arian Parod (CETV) o'r gorffennol i sicrhau cydraddoli Isafswm Pensiwn Gwarantedig. Gall hyn arwain at daliadau ychwanegol lle mae cydraddoli Isafswm Pensiwn Gwarantedig yn golygu na chafodd aelodau yr hyn yr oedd ganddynt hawl lawn iddo. Ar gyfer cynlluniau pensiwn gwasanaethau cyhoeddus, mae Adran Actiwari'r Llywodraeth yn disgwyl y bydd y dyfarniad hwn yn cael ei gyflwyno ar sail traws-gynllun a bydd angen cael cyngor cyfreithiol. Efallai y bydd hyn yn gofyn am ailedrych ar achosion CETV blaenorol ar gyfer aelodau a oedd wedi cyrraedd Oedran Derbyn Pensiwn y Wladwriaeth ar ôl 5 Ebrill 2016 ac a oedd wedi cymryd CETV o'r cynllun cyn i CETV gael ei gydraddoli. Er y disgwylir i hyn gynrychioli codiad cymharol fach ar gyfer is-set gymharol fach o aelodau, nid yw'n bosibl gwneud amcangyfrif dibynadwy o'r costau tebygol. Felly, nid oes unrhyw atebolrwydd wedi'i gydnabod yn y datganiadau ariannol hyn.

6.44 Offerynnau Ariannol

Nodiadau Datgelu ynghylch Rhwymedigaethau Ariannol, Asedau Ariannol a Risgiau

Balansau Offerynnau Ariannol

Mae'r benthyciadau a'r buddsoddiadau a ddatgelir yn y Fantolen yn cynnwys y categorïau canlynol o offerynnau ariannol:

	Tymor Hir		Cyfredol	
	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2023 £'000	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Rhwymedigaethau Ariannol (prifswm)	390,568	400,122	10,168	10,447
Llog Cronedig	0	0	2,625	2,554
Addasiadau Eraill o ran Cyfrifyddu	113	112	0	0
Rhwymedigaethau Ariannol yn ôl cost amorteiddiedig	390,681	400,234	12,793	13,001
Cyfanswm y benthyciadau				
Benthyciadau a symiau i'w derbyn (prifswm)	0	0	85,500	62,500
Llog Cronedig	0	0	25	435
Buddsoddiadau yn ôl cost amorteiddiedig	0	0	85,525	62,935
Ecwiti ar werth teg drwy incwm cynhwysfawr arall				
Buddsoddiad mewn ecwiti annyfynedig am y gost	1,107	1,071	0	0
Cyfanswm y buddsoddiadau	1,107	1,071	85,525	62,935

Enillion/Colledion yn sgil Offerynnau Ariannol

Mae'r enillion a'r colledion a nodir yn Natganiad y Cyfrif Incwm a Gwariant Cynhwysfawr mewn perthynas ag offerynnau ariannol fel a ganlyn:

	Rhwymedigaethau Ariannol		Asedau Ariannol			
	Rhwymedigaethau a fesurir yn ôl y gost amorteiddiedig		Benthyciadau a Symiau i'w Derbyn yn ol gost amorteiddiedig		Cyfanswm	
	2021-22	2022-23	2021-22	2022-23	2021-22	2022-23
	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000	£'000
Cost y llog	(16,676)	(16,416)	0	0	(16,676)	(16,416)
Colledion yn sgil Amharu	0	0	0	0	0	0
Y llog sy'n daladwy a thaliadau tebyg	(16,676)	(16,416)	0	0	(16,676)	(16,416)
Incwm Llog	0	0	304	3,196	304	3,196
Incwm buddsoddi a llog	0	0	304	3,196	304	3,196
Enillion/(colled) net am y flwyddyn	(16,676)	(16,416)	304	3,196	(16,372)	(13,220)

Benthyciadau Gweithwyr i Brynu Car

Mae'r awdurdod yn rhoi benthyciadau ar gyfer prynu ceir i weithwyr yn yr awdurdod sydd â swyddi lle mae angen iddynt yrru'n rheolaidd ar fusnes yr awdurdod. Codir llog o 1% uwchlaw'r gyfradd sylfaenol ar y benthyciadau.

Benthyciadau Gweithwyr i Brynu Car	31 Mawrth 2022	31 Mawrth 2023
	£'000	£'000
Balans Agoriadol	48	37
Benthyciadau Newydd	17	0
Benthyciadau a ad-dalwyd	(28)	(20)
Balans Cau	37	17

Cario Gwerth Teg yr Asedau a'r Rhwymedigaethau yn ôl y Costau Amorteiddio

Mae rhwymedigaethau ariannol ac asedau ariannol megis benthyciadau a symiau i'w derbyn yn cael eu cario ar y fantolen yn ôl y gost amorteiddio. Gellir asesu eu gwerth teg drwy gyfrifo gwerth presennol y llif arian sy'n digwydd dros weddill bywyd yr offerynnau gan ddefnyddio'r tybiaethau canlynol:

- O ran benthyciadau gan y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (BBGC) a benthyciadau eraill sy'n daladwy, defnyddiwyd cyfraddau ad-daliadau cynnar y BBGC i roi'r gwerth teg yn unol â gweithdrefnau'r BBGC ar gyfer adbrynu dyledion;
- O ran benthyciadau i'w derbyn defnyddiwyd cyfraddau meincnod cyffredin y farchnad i roi'r gwerth teg;

- Pan fo offeryn i'w dalu ymhen llai na 12 mis neu mae'n ddyled fasnachol neu'n swm arall i'w dderbyn bernir mai'r gwerth teg fydd y prifswm sydd heb ei dalu neu'r swm ar y bil;
- Cymerir mai'r swm ar yr anfoneb neu'r bil fydd gwerth teg y dyledion a symiau eraill i'w derbyn.

Mae'r gwerthoedd teg a gyfrifwyd fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2022		31 Mawrth 2023	
	Swm a gariwyd	Gwerth Teg	Swm a gariwyd	Gwerth Teg
Dyled BBGC	390,171	561,998	400,098	420,616
Dyled heb fod i BBGC	13,304	13,915	13,137	10,889
Cyfanswm y rhwymedigaethau ariannol	403,475	575,913	413,235	431,505

Mae'r gwerth teg yn uwch na'r swm a gariwyd gan fod portffolio benthyciadau yr Awdurdod yn cynnwys nifer o fenthyciadau cyfradd sefydlog lle mae cyfradd y llog sy'n daladwy yn uwch na'r cyfraddau sydd ar gael ar y farchnad ar fenthyciadau cyffelyb ar ddyddiad y fantolen.

	31 Mawrth 2022		31 Mawrth 2023	
	Swm a gariwyd	Gwerth Teg	Swm a gariwyd	Gwerth Teg
Benthyciadau'r farchnad arian < 1 flwyddyn	85,525	85,525	62,935	62,935
Benthyciadau'r farchnad arian > 1 flwyddyn	0	0	0	0
Cyfanswm y buddsoddiadau	85,525	85,525	62,935	62,935
Dyledion Masnachol	26,329	26,329	30,652	30,652
Cyfanswm y Benthyciadau a symiau i'w derbyn	111,854	111,854	93,587	93,587

Pennwyd gwerth teg y rhwymedigaethau ariannol drwy gyfeirio at reolau adbryniant BBGC a chyfraddau adbryniant cyffredin BBGC ar y dyddiad y lluniwyd pob mantolen ac maent yn cynnwys y llog cronedig. Defnyddiwyd yr un gweithdrefnau a'r cyfraddau llog i bennu gwerth teg dyledion nad oeddent yn rhai BBGC ac mae hyn yn rhoi amcangyfrif cadarn o werth teg yr offerynnau hynny.

Cafodd gwerth teg y benthyciadau a'r symiau i'w derbyn eu pennu drwy gyfeirio at arferion tebyg, fel uchod, sy'n rhoi amcangyfrif da o werth teg offeryn ariannol ac mae'n cynnwys y llog cronedig. Defnyddiwyd cyfraddau buddsoddi mynegiannol ar y dyddiad y lluniwyd pob mantolen i roi'r cyfraddau cyfatebol cyffredin ar y farchnad. Dylai'r cyfraddau gael eu pennu gan faint y gwerthiant a'r cymar, ond nid yw'n ymarferol i ddefnyddio'r ffigurau hynny ac nid yw'r gwahaniaeth yn debygol o fod o bwys.

Mae gwerth teg benthyciadau'r Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus (BBGC) o £420,616 miliwn yn mesur effaith economaidd y telerau a gytunwyd â'r BBGC o'u cymharu ag amcangyfrifon o'r telerau a fyddai'n cael eu cynnig ar gyfer trafodion yn y farchnad ar ddyddiad y Fantolen. Mae'r gwahaniaeth rhwng y swm a gariwyd a'r gwerth teg yn mesur y llog ychwanegol y bydd yr Awdurdod yn ei dalu dros gyfnodau'r benthyciadau sy'n weddill o dan y cytundebau â'r BBGC, o'i gymharu â'r hyn y byddai'n ei dalu pe bai'r benthyciadau ar gyfraddau cyffredin y farchnad, cyfraddau llog adbryniant BBGC.

Fodd bynnag, mae gan yr Awdurdod allu parhaus i fenthycia ar gyfraddau gostyngol gan y BBGC yn hytrach na'r marchnadoedd. Ffordd arall o fesur y llog ychwanegol y bydd yr Awdurdod yn ei dalu o ganlyniad i'w ymrwymadau gyda'r BBGC o ran benthyciadau cyfradd sefydlog yw cymharu telerau'r benthyciadau hyn â'r cyfraddau benthycia newydd sydd ar gael gan y BBGC, cyfraddau Sicrwydd y BBGC. Os byddai gwerth yn cael ei gyfrifo ar y sail hon, byddai'r swm a gariwyd o £400.098 miliwn yn werth £370.750 miliwn.

Mae prisio offerynnau ariannol wedi cael eu dosbarthu'n dair lefel yn unol â safon a dibynadwyedd y wybodaeth a ddefnyddir i benderfynu ar werthoedd teg.

- Mewnbynnau Lefel 1 – prisiau a ddyfynnwyd nas addaswyd mewn marchnadoedd actif ar gyfer asedau neu rwymedigaethau sydd union yr un peth, y gall yr awdurdod eu cyrchu ar y dyddiad mesur
- Mewnbynnau Lefel 2 – mewnbynnau ac eithrio prisiau a ddyfynnwyd sydd wedi'u cynnwys yn Lefel 1 sy'n weladwy ar gyfer yr ased neu'r rhwymedigaeth, naill ai'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol
- Mewnbynnau Lefel 3 – mewnbynnau anweladwy ar gyfer yr ased neu'r rhwymedigaeth

Gwerth Teg Asedau Ariannol

Mae rhai o asedau'r Awdurdod yn cael eu mesur ar werth teg ar sail gylchol ac fe'u disgrifir yn y tabl canlynol, gan gynnwys y technegau prisio a ddefnyddir yw mesur.

Asedau Ariannol wedi'i mesur ar werth teg

Mesuriadau gwerth teg cylchol	Lefel mewnbyn yn hierarchaeth gwerth teg	Techneg brisio a ddefnyddir i fesur gwerth teg	31 Mawrth 2022	31 Mawrth 2023

Gwerth Teg trwy Incwm Cynhwysfawr Arall

Cyfranddaliadau ecwiti yn CWM

Environmental Cyf	Lefel 3	Ar gost	329	329
-------------------	---------	---------	-----	-----

Cyfranddaliadau ecwiti yn Egni Sir

Gar Cyfyngedig	Lefel 3	Ar gost	778	742
----------------	---------	---------	-----	-----

Cyfanswm

			<u>1,107</u>	<u>1,071</u>
--	--	--	--------------	--------------

Hierarchaeth gwerth teg ar gyfer asedau ariannol a rhwymedigaethau ariannol nad ydynt yn cael eu mesur ar werth teg.

	31 Mawrth 2022		31 Mawrth 2023	
	Mewnbynnau gweladwy sylweddol eraill (Lefel 2)		Mewnbynnau gweladwy sylweddol eraill (Lefel 2)	
Mesuriadau gwerth teg cylchol gan ddefnyddio:	Cyfanswm £'000	Cyfanswm £'000	Cyfanswm £'000	Cyfanswm £'000
Rhwymedigaethau ariannol				
Rhwymedigaethau ariannol a ddelir yn ôl cost amorteiddiedig:				
BBGC	561,998	561,998	420,616	420,616
nid y BBGC	13,915	13,915	10,889	10,889
Cyfanswm	575,913	575,913	431,505	431,505
Asedau Ariannol				
Benthyciadau a Symiau i'w derbyn	85,525	85,525	62,935	62,935
Cyfanswm	85,525	85,525	62,935	62,935

Datgelu natur a Maint y Risg yn codi o Offerynnau Ariannol

Risgiau Allweddol

Mae gweithgareddau'r Awdurdod yn golygu ei fod yn agored i nifer o risgiau ariannol. Y risgiau allweddol yw:

- Risg credyd – y posibilrwydd y bydd partïon eraill yn methu â thalu symiau sy'n ddyledus i'r Awdurdod;
- Risg hylifedd – y posibilrwydd na fydd gan yr Awdurdod arian ar gael i fodloni ei ymrwymadau i wneud taliadau;
- Risg ail gyllido – y posibilrwydd y bydd yn rhaid i'r Awdurdod adnewyddu offeryn ariannol wedi iddo aeddfedu a hynny ar gyfraddau llog neu delerau anfanteisiol;
- Risg y farchnad – y posibilrwydd y bydd yr Awdurdod yn gwneud colled ariannol o ganlyniad i newidiadau mewn mesurau megis symudiadau mewn cyfraddau llog.

Gweithdrefnau Cyffredinol ar gyfer Rheoli Risg

Mae gweithdrefnau cyffredinol yr Awdurdod ar gyfer rheoli risg yn canolbwyntio ar natur anrhagweladwy y marchnadoedd ariannol, a phennu cyfyngiadau i leihau'r risgiau hyn. Pennir y gweithdrefnau ar gyfer rheoli risg gan fframwaith cyfreithiol sydd wedi'i nodi yn *Neddf Llywodraeth Leol 2003* a'r rheoliadau cysylltiedig. Mae'r rhain yn ei gwneud yn ofynnol bod yr Awdurdod yn cydymffurfio â Chôd Darbodus CIPFA, Côt Ymarfer CIPFA ar Reoli Trysorlys y Gwasanaethau Cyhoeddus a'r Canllawiau Buddsoddi a gyhoeddwyd drwy'r Ddeddf. Yn gyffredinol mae'r gweithdrefnau hyn yn ei gwneud yn ofynnol bod yr Awdurdod yn rheoli risg fel a ganlyn:

- drwy fabwysiadu'n ffurfiol ofynion y fersiynau Diwygiedig o Gôd Darbodaeth CIPFA a Chôt Ymarfer CIPFA ynghylch Rheoli'r Trysorlys.
- Mabwysiadu'n ffurfiol Datganiad Polisi y trysorlys a chymalau Reoli Trysorlys;

- Cymeradwyo'n flynyddol ymlaen llaw ddangosyddion darbodus ar gyfer y tair blynedd ddilynol yn cyfyngu ar:
 - Holl Fenthyciadau yr Awdurdod;
 - Terfynau uchaf ac isaf o ran cyfraddau llog sefydlog ac amrywiol y bydd yn agored iddynt;
 - Terfynau uchaf ac isaf o strwythur aeddfedrwydd ei ddyled y bydd yn agored iddynt;
 - Uchafswm y buddsoddiadau blynyddol sy'n cymryd mwy na blwyddyn i aeddfedu.
- Cymeradwyo strategaeth fuddsoddi ar gyfer y flwyddyn i ddod, gan nodi'r meini prawf ar gyfer buddsoddi a dewis cymheiriaid buddsoddi yn unol â Chanllawiau'r Llywodraeth;

Mae'n ofynnol i rhain gael eu hadroddiad ac iddynt gael eu cymeradwyo pan/cyn cyllideb flynyddol yr Awdurdod i bennu Treth y Cyngor neu cyn dechrau'r flwyddyn y maent yn berthnasol iddynt. Cynhwysir manylion y materion hyn yn yr adroddiad blynyddol ar y polisiau a'r strategaeth ar gyfer rheoli'r trysorlys sy'n amlinellu'r ymagwedd fanwl at reoli risg mewn perthynas â buddsoddiad yr Awdurdod mewn offerynnau ariannol. Cyflwynir adroddiad bob chwarter i'r Aelodau ar yr union berfformiad hefyd. Gweithredir y polisiau hyn gan yr Adran Buddsoddiadau Pensiwn a'r Trysorlys.

Cafodd y strategaeth flynyddol ynghylch rheoli'r trysorlys, sy'n cynnwys y dangosyddion darbodaeth, ei chymeradwyo gan y Cyngor ar 2 Mawrth 2022 ac mae ar gael ar wefan y Cyngor. Arhosodd yr Awdurdod o fewn y Terfyn Awdurdodedig a'r Ffin Weithredol yn ystod y flwyddyn.

Mae'r Awdurdod yn cynnal egwyddorion ysgrifenedig ar gyfer rheoli risg yn gyffredinol, ynghyd â pholisiau ysgrifenedig ar gyfer meysydd penodol megis risg cyfraddau llog, risg credyd, a buddsoddi arian dros ben drwy Arferion Rheoli y Trysorlys. Mae'r Arferion hyn yn ofynnol gan y Côt Ymarfer a chânt eu hadolygu'n rheolaidd.

Risg Credyd

Buddsoddiadau

Perir risg credyd gan arian yn cael ei adnau mewn banc a sefydliadau ariannol a'r peryglon credyd y mae cwsmeriaid yr Awdurdod yn agored iddynt. Lleiheir y risg cymaint ag y bo modd drwy'r Strategaeth Fuddsoddi Flynyddol (sy'n rhan o Adroddiad yr Awdurdod ynghylch y Polisi a'r Strategaeth sy'n ymwneud â Rheoli'r Trysorlys), sy'n mynnu na roddir arian ar adnau yng ngofal sefydliadau ariannol oni bai eu bod yn bodloni meini prawf penodedig ynghylch isafswm credyd, yn unol â'r Gwasanaethau Mesur Statws Credyd sy'n cael eu cynnig gan Fitch, Moody's a Standard & Poors. Mae'r Strategaeth Fuddsoddi a Pholisi Rheoli'r Trysorlys hefyd yn pennu'r uchafswm a'r cyfnod hwyaf y gellir buddsoddi mewn sefydliad ariannol o bob categori. Nid yw arian yn cael ei adnau mewn banciau a sefydliadau ariannol os nad ydynt yn bodloni isafswm gofynion y meini prawf ar gyfer buddsoddi a amlinellir uchod.

Mae'r Strategaeth Rheoli'r Trysorlys flynyddol yn nodi'r rhestr a'r terfynau. Mae cwsmeriaid ar gyfer nwyddau a gwasanaethau'n cael eu hasesu, gan gymryd i ystyriaeth eu sefyllfa ariannol, profiad blaenorol a ffactorau eraill, a chaiff terfynau credyd unigol eu gosod yn unol â graddfeydd mewnol yn unol â pharamedrau a osodir gan y cyngor.

Ni ellir asesu'n gyffredinol y graddau mwyaf y mae credyd yn risg i'r Awdurdod mewn perthynas â'i fuddsoddiadau mewn banciau a chymdeithasau adeiladu, sef £52,000, oherwydd bydd y risg y bydd unrhyw sefydliad yn methu â thalu taliadau llog neu ad-dalu'r prifswm yn benodol i bob sefydliad unigol. Mae profiad diweddar wedi dangos mai anaml y mae endidau o'r fath yn methu â chyflawni eu hymrwymadau.

Mae'r dadansoddiad canlynol yn rhoi crynodeb o'r graddau mwyaf y mae credyd yn risg i'r Cyngor ar asedau ariannol eraill, wedi'i seilio ar brofiad o ddiffygdlu.

	Swm ar 31 Mawrth 2023 £'000	Profiad Hanesyddol o ddiffygdlu % %	Amcangyfrif o uchafswm y diffygdlu y bydd yn agored iddo £'000
<u>Adneuon gyda banciau a sefydliadau ariannol</u>			
Cymheiriaid safon AAA	40,000	0.04	16.0
Cymheiriaid safon AA	60,000	0.02	12.0
Cymheiriaid safon A	48,500	0.05	24.0
Dyledion Masnachol	30,652	3.50	1,073.0
	179,152		1,125.0

Ni chafwyd unrhyw achosion o dorri meini prawf y Cyngor ar gyfer partïon i gcontractau yn ystod y cyfnod adrodd ac nid yw'r Cyngor yn disgwyl unrhyw golledion eraill oherwydd diffyg perfformiad gan unrhyw un o'i bartïon i gcontractau mewn perthynas ag adneuon a bondiau.

Dyledion Masnachol

Mae ffigur y dyledwyr masnach, sef y £30.652 miliwn a nodir uchod, yn cynnwys £20.433 miliwn sy'n hwyr yn cael ei dalu. Gellir dadansoddi'r symiau y mae'r dyddiad ar gyfer eu talu wedi pasio yn ôl oed fel a ganlyn:

	31 Mawrth 2022 £'000	31 Mawrth 2023 £'000
Llai na tri mis	1,754	5,450
Rhwng tri a chwe mis	1,027	1,487
Rhwng chwe mis a blwyddyn	2,525	2,018
Mwy na blwyddyn	8,801	11,478
	14,107	20,433

Mae'r Cyngor yn cyflwyno tâl cyfreithiol ar eiddo lle, er enghraifft, mae'r cleientiaid angen cymorth gan y gwasanaethau cymdeithasol ond nad ydynt yn gallu fforddio talu'n syth. £1.796 miliwn oedd cyfanswm y warant gyfochrog ar 31 Mawrth 2023.

Risg Hylifedd

Mae gan yr Awdurdod fynediad parod at fenthyciadau gan y Marchnadoedd Arian i fodloni unrhyw anghenion beunyddiol o ran llif arian, ac er mai darparu mynediad at gronfeydd tymor hwy wna'r BBGC mae hefyd yn gweithredu fel benthyciwr cyfle olaf i gynghorau (er na fydd yn darparu arian i gyngor sy'n gweithredu'n anghyfreithiol). Mae Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 yn ei gwneud yn ofynnol hefyd bod yr Awdurdod yn darparu cyllideb gytbwys sy'n sicrhau bod digon o arian yn cael ei godi i dalu am y gwariant blyneddol. Felly nid oes unrhyw risg o bwys na fydd yn gallu codi arian i fodloni ei ymrwymadau o dan offerynnau ariannol.

Mae'r Awdurdod yn rheoli ei sefyllfa o ran hylifedd drwy'r gweithdrefnau rheoli risg a nodir uchod (pennu a chymeradwyo dangosyddion darbodus a chymeradwyo polisïau a strategaeth rheoli'r trysorlys) yn ogystal â thrwy system gynhwysfawr i reoli llif arian, yn unol â'r Côt Ymarfer. Nod hyn yw sicrhau y bydd arian ar gael pan fydd ei angen.

Ail gyllido a Risg Aeddfedrwydd

Mae'r Awdurdod yn cynnal portffolio sylweddol o ddyledion a buddsoddiadau. Er mai'r gweithdrefnau ar gyfer risgiau ail gyllido a ddefnyddir mewn perthynas â'r gweithdrefnau llif arian a nodir uchod, mae'r risg yn y tymor hwy i'r Awdurdod yn ymwneud â rheoli'r buddsoddiad mewn offerynnau ariannol newydd pan fydd y rhai presennol yn aeddfedu. Mae'r risg hwn yn berthnasol pan fo rhwymedigaethau ariannol tymor hir ac asedau ariannol tymor hir yn aeddfedu.

Cyfyngiadau'r dangosydd darbodus a gymeradwywyd ar gyfer trefniadau ad-dalu benthyciadau a'r cyfyngiadau a osodir ar fuddsoddiadau sy'n hwy na blwyddyn yw'r paramedrau allweddol a ddefnyddir i ymdrin â'r risg hwn. Mae polisïau a'r strategaeth a gymeradwywyd gan yr Awdurdod ar gyfer rheoli'r trysorlys yn ymdrin â'r prif risgiau ac mae Tîm y Trysorlys yn ymdrin â'r risgiau gweithredol o fewn y paramedrau a gymeradwywyd. Mae hyn yn cynnwys:

- monitro proffil aeddfedrwydd rhwymedigaethau ariannol a newid y proffil naill ai drwy fenthyciadau newydd neu aildrefnu'r ddyled bresennol; a
- mae monitro proffil aeddfedrwydd y buddsoddiadau i sicrhau bod digon o hylifedd ar gael i fodloni anghenion beunyddiol yr Awdurdod o ran llif arian, a thaenu buddsoddiadau tymor hir yn sefydlogi taliadau aeddfedrwydd ac elw ar gyfer anghenion llif arian dros dymor hir.

Isod, ceir dadansoddiad ynghylch aeddfedrwydd y rhwymedigaethau ariannol, ynghyd ag uchafswm ac isafswm yr hyn a allai fod yn daladwy.

	2021-22			2022-23		
	Uchafswm Cymeradwy	Isafswm Cymeradwy	31 Mawrth 2022 £'000	Uchafswm Cymeradwy	Isafswm Cymeradwy	31 Mawrth 2023 £'000
	%	%		%	%	
Llai na blwyddyn	15	0	13,793	15	0	10,844
1-2 flynedd	15	0	7,290	15	0	11,447
2-5 mlynedd	50	0	27,841	50	0	24,685
5-10 mlynedd	50	0	36,616	50	0	34,451
Mwy na 10 mlynedd	50	0	317,935	50	0	331,809
			403,475			413,236

Mae dadansoddiad o aeddfedrwydd asedau ariannol fel a ganlyn:

	2021-22 £'000	2022-23 £'000
Llai na blwyddyn	85,525	62,935
Mwy na blwyddyn	0	0
	85,525	62,935

Mae'r holl ddyledion a symiau eraill i'w talu i fod i gael eu talu mewn llai na blwyddyn ac nid yw'r £30.652 miliwn o ddyledion masnachol wedi'u cynnwys yn y tabl uchod.

Risg y Farchnad

Risg Cyfradd Llog – Mae'r Awdurdod yn agored i symudiadau yn y cyfraddau llog ar ei fenthyciadau a'i fuddsoddiadau. Mae symudiadau mewn cyfraddau llog yn cael effaith gymhleth ar yr Awdurdod, yn dibynnu ar sut y mae cyfraddau llog sefydlog a chyfraddau amrywiol yn symud ar draws gyfnodau gwahanol yr offerynnau ariannol. Er enghraifft byddai codiad yn y cyfraddau llog sefydlog a'r cyfraddau amrywiol yn cael yr effeithiau canlynol:

- benthyciadau cyfradd amrywiol – bydd cost y llog a godir ar y Cyfrif Incwm a Gwariant yn codi;
- benthyciadau cyfradd sefydlog – bydd gwerth teg yr rhwymedigaeth benthyg yn disgyn (dim effaith ar balansau refeniw);
- buddsoddiadau cyfradd amrywiol – bydd incwm y llog a gredydir i'r Cyfrif Incwm a Gwariant yn codi; a
- buddsoddiadau cyfraddau sefydlog – bydd gwerth teg yr asedau yn disgyn (dim effaith ar balansau refeniw).

Nid yw benthyciadau yn cael eu cario ar y fantolen yn ôl eu gwerth teg, felly ni fyddai enillion a cholledion nominal ar fenthyciadau cyfradd sefydlog yn effeithio ar y Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr. Fodd bynnag bydd newidiadau yn y llog a delir ac a dderbynnir ar fenthyciadau a buddsoddiadau cyfradd amrywiol yn cael eu cynnwys yn y Cyfrif Incwm a Gwariant ac yn effeithio ar Falans Gronfa Gyffredinol y Cyngor, yn amodol ar ddylanwadau grantiau'r Llywodraeth. Bydd symudiadau yng ngwerth teg buddsoddiadau cyfradd sefydlog yn cael eu hadlewyrchu yn Datganiad am y symudiadau yng Nghronfeydd, os na fydd y buddsoddiadau wedi cael eu dynodi yn rhai Gwerth Teg drwy'r Cyfrif Incwm a Gwariant.

Mae gan yr Awdurdod nifer o strategaethau ar gyfer rheoli risg cyfraddau llog. Mae Strategaeth Flynyddol Rheoli'r Trysorlys a'r Rhaglen Cyfalaf 5 mlynedd yn dwyn ynghyd ddangosyddion darbodus y Cyngor a gweithrediadau disgwylidig y trysorlys, gan gynnwys disgwylid yn symudiadau cyfraddau llog. O'r Strategaeth hon pennir dangosydd darbodus i ddarparu'r terfynau uchaf ac isaf o ran cyfraddau llog sefydlog ac amrywiol y bydd yr Awdurdod yn agored iddynt.

Mae'r risg o wneud colled ar gyfraddau llog yn cael ei liniaru'n rhannol gan grant y Llywodraeth sy'n daladwy ar gyfer cyllido costau.

Pe byddai pob cyfradd llog wedi bod 1% yn uwch (a bod yr holl amrywiadau eraill yn gyson) byddai'r effaith ariannol fel a ganlyn:

	£'000
Cynnydd yn y llog i'w dalu ar fenthyciadau cyfradd amrywiol	0
Cynnydd yn y llog i'w dderbyn ar fuddsoddiadau cyfradd amrywiol	(644)
Cynnydd yn y grant derbyniadwy gan Lywodraethau i ariannu costau	194
Effaith ar y Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau	(450)
Cyfran o'r holl effaith a ddebydwyd i'r Cyfrif Refeniw Tai*	436
Gostyngiad yng ngwerth teg asedau buddsoddi cyfradd sefydlog	0
Effaith ar Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall	(14)
Gostyngiad yng ngwerth teg rhwymedigaethau benthyciadau cyfradd sefydlog (dim effaith ar y Warged neu Ddiffyg ar y Ddarpariaeth Gwasanaethau nac Incwm a Gwariant Cynhwysfawr Arall)	(54,428)

Oddeutu'r un effaith â'r uchod a gâi gostyngiad o 1% yn y cyfraddau llog ond y byddai'r symudiadau i'r gwrthwyneb. Seilir y tybiaethau hyn ar yr un fethodoleg ag a ddefnyddir yn y Nodyn – Gwerth teg Asedau a Rhwymedigaethau wedi cario ar cost amorteiddio.

Risg Prisiau – Nid yw'r Awdurdod, ac eithrio'r Gronfa Bensiwn, yn buddsoddi mewn cyfranddaliadau ecwiti. Nid yw felly'n agored i golledion yn codi oherwydd symudiadau mewn prisiau.

Risg Cyfnewidfa Dramor – Nid oes gan yr Awdurdod unrhyw asedau nac rhwymedigaethau ariannol mewn arian tramor. Nid yw felly yn agored i golledion yn codi o oherwydd symudiadau yn y cyfraddau cyfnewid.

6.45 Safonau Cyfrifyddu sydd wedi'u cyhoeddi ond heb eu mabwysiadu hyd yn hyn.

Ar ddyddiad y fantolen, nid oes safonau neu ddiwygiadau newydd i safonau priodol sydd wedi eu cyhoeddi ond sydd heb eu mabwysiadu eto gan y Côt, a fyddai'n cael unrhyw effaith ar y ddatganiadau ariannol. Fodd bynnag, mae'r manylion canlynol ar IFRS 16 – Prydlesi wedi'u darparu at ddibenion gwybodaeth:

Bydd y Safon hon yn effeithio ar ddosbarthiad prydlesi gweithredu a chyllid ar gyfer lesddeiliad a bydd yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol gydnabod pob prydles ar eu mantolen fel asedau hawl i ddefnydd gydag atebolrwydd prydles cyfatebol sy'n cynrychioli rhwymedigaeth y lesddeiliad i wneud taliadau prydles ar gyfer yr ased. Mae rhai eithriadau ar gyfer prydlesi tymor byr a gwerth isel. Mae gweithredu IFRS16 wedi'i ohirio tan 1 Ebrill 2024 a fydd yn effeithio ar y datganiadau ariannol ar gyfer diwedd blwyddyn 2024/25.

6.46 Digwyddiadau ar ôl y Cyfnod Adrodd

Nid oes unrhyw ddigwyddiadau i'w hadrodd ar ôl y cyfnod adrodd.

7 Y CYFRIF REFENIW TAI (CRT)**7.1 Datganiad Incwm a Gwariant CRT**

2021-22 £'000			2022-23 £'000
	Gwariant	Nodiadau	
	Atgyweiro a Chynnal a Chadw		
4,262	- Ymatebol		4,879
4,108	- Cynlluniwyd/Cylchredol		5,081
4,427	- Tai Gwag		4,467
9,647	Goruwchwilio a Rheoli		11,615
1,428	Taliadau Cymorth Canolog		1,530
660	Rhenti, Ardrethi Trethi a chostau eraill		645
1	Newidiadau i'r lwfans ar gyfer drwgddyledion		335
(14,918)	Dibrisiant ac Amhariad Asedau nad ydynt yn gyfredol	8.7	37,194
0	Gwariant Refeniw a Gyllidir gan Gyfalaf dan Statud		1
38	Costau Rheoli Dyledion		39
<u>9,653</u>	Cyfanswm Gwariant		<u>65,786</u>
	Incwm		
(41,739)	Rhenti Anheddau	8.1	(43,505)
(121)	Rhenti nad ydynt yn Annedd		(128)
(28)	Lesddeiliaid		(26)
(814)	Ffioedd Gwasanaethau	8.2	(775)
(506)	Grantiau		(538)
(845)	Incwm Arall		(577)
(340)	Comisiwn - Trethi Dŵr	8.5	(394)
<u>(44,393)</u>	Cyfanswm Incwm		<u>(45,943)</u>
	Cost Net Gwasanaethau y CRT fel y mae wedi ei gynnwys yn y Datganiad Incwm a Gwariant		19,843
	Cyfran Gwasanaethau y CRT o'r Craidd Corfforaethol a Democrataidd		
303			315
(34,437)	(Incwm)/Cost net Gwasanaethau CRT		20,158
	Cyfran CRT yr incwm a gwariant gweithredol a gynhwysir yn Datganiad Incwm a Gwariant Cynhwysfawr		
	(Cynydd) neu ostyngiad ar werthu Asedau nad ydynt yn gyfredol CRT		(3)
9,705	Y Llôg sy'n daladwy a chostau cyffelyb		9,681
(18)	Y Llôg a geir a'r incwm buddsoddi		(353)
336	Llog net ar y rhywmedigaeth/(ased) buddion diffiniedig net		490
(21,598)	Grantiau a chyfraniadau cyfalaf derbyniadwy		(10,429)
<u>(46,012)</u>	(Gwarged) neu Diffyg am y flwyddyn ar Wasanaethau CRT		<u>19,544</u>

7.2 Datganiad Newidiadau i'r Cyfrif Refeniw Tai

Mae'r amcanion cyffredinol ar gyfer y Datganiad Newidiadau i'r Cyfrif Refeniw Tai a'r egwyddorion cyffredinol ar gyfer ei lunio yr un peth â'r rheiny'n gyffredinol ar gyfer y Datganiad Newidiadau i Gronfeydd, y mae wedi'i gynnwys ynddo. Mae'r datganiad yn cymryd yr alldro ar Ddatganiad Incwm a Gwariant y Cyfrif Refeniw Tai ac yn ei gysoni i'r waged neu ddiffyg ar gyfer y flwyddyn ar Falans y Cyfrif Refeniw Tai, wedi'i gyfrifo'n unol â gofynion Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989.

2021-22 £'000			2022-23 £'000	2022-23 £'000
		Nodiadau		
(19,444)	Balans ar y CRT ar ddiwedd y flwyddyn blaenorol			(21,895)
	(Gwarged) neu ddiffyg ar gyfer y flwyddyn ar Gyfrif			
(46,012)	Incwm a Gwariant y CRT		19,544	
43,348	Addasiadau rhwng sail cyfrifyddu a sail ariannu o dan y statud	7.3	(14,786)	
	Cynnydd neu (ostyngiad) net cyn trosglwyddiadau i neu o		4,758	
(2,664)				
213	Trosglwyddiadau (i) neu o gronfeydd	7.4	139	
	(Cynnydd) neu ostyngiad yn y flwyddyn ar y CRT			4,897
(2,451)				
(21,895)	Balans ar y CRT ar ddiwedd y flwyddyn gyfredol			(16,998)

7.3 Addasiadau rhwng y Sail Cyfrifyddu a'r Sail Ariannu yn unol â'r rheoliadau stadud

2021-22 £'000		2022-23 £'000
0	Amortiddio Premimau a Disgowntiau	0
(24)	Trosglwyddiadau i / (o'r) Cyfrif Absoneldebau Cronedig	(28)
0	Cynnydd neu ostyngiad ar werthu Asedau CRT anghyfredol	3
(1,451)	Cyfran CRT o'r cyfraniadau i / o'r Gronfa Pensiynau	(1,801)
3,624	Gwariant Cyfalaf cyllidwyd gan CRT	9,218
41,199	Trosglwyddiadau i / o'r Cyfrif Addasiad Cyfalaf	(22,178)
43,348		(14,786)

7.4 Trosglwyddiadau i neu (o'r) Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi

2021-22 £'000	2021-22 £'000	2021-22 £'000		2022-23 £'000	2022-23 £'000	2022-23 £'000
Tros. o	Tros. i	Net		Tros. o	Tros. i	Net
(12)	225	213	Cronfa Yswiriant	(54)	193	139
(12)	225	213		(54)	193	139

8 NODIADAU I'R DATGANIAD INCWM A GWARIANT Y CYFRIF REFENIW TAI (CRT)**Cyflwyniad**

Cofnod yw'r Cyfrif Refeniw Tai o'r incwm a'r gwariant refeniw sy'n gysylltiedig â stoc dai awdurdod. Prif ddiben y Cyfrif yw sicrhau bod y rhenti a godir ar denantiaid yn cyfateb i'r gwariant ar reoli tenantiaethau ac ar gynnal a chadw tai. Yn sgil hyn cyfrif statudol yw'r Cyfrif Refeniw Tai, sydd wedi ei neilltuo rhag gweddill Cronfa'r Cyngor, fel na ellir defnyddio arian treth y cyngor i gynorthwyo â rhenti (neu i'r gwrthwyneb).

8.1 Incwm Rhenti Grô

Dyma gyfanswm yr incwm rhent a ddisgwyllir yn ystod y flwyddyn ar ôl caniatáu am adeiladau gwag a.y.y.b. Yn 2022/23 y cyfanswm oedd £43.5 miliwn (£41.7 miliwn am 2021/22). Ar 31 Mawrth 2023 roedd 2.83% o'r eiddo a oedd ar gael i'w gosod, yn wag (4.07% ar 31 Mawrth 2022). Cyfartaledd y rhenti oedd £93.82 yr wythnos yn 2022/23 (£91.35 yn 2021/22).

8.2 Taliadau Gwasanaethau a Chyfleusterau

Hwn yw incwm yr Awdurdod o daliadau am wasanaethau a chyfleusterau yn gysylltiedig â darparu tai ac eiddo arall o fewn y Cyfrif Refeniw Tai.

8.3 Y Stoc Dai

Roedd y Cyngor yn gyfrifol am reoli 9,234 o anheddau ar gyfartaledd yn ystod 2022/23 (9,152 yn 2021/22). Roedd y stoc ar 31 Mawrth fel â ganlyn:

	2021-22	2022-23
Tai	5,044	5,135
Fflatiau/Rhandai/Fflat un ystafell	1,951	1,996
Byngalos	2,169	2,172
	9,164	9,303

Gellir crynhoi'r newid yn y stoc fel â ganlyn:

	2021-22	2022-23
Y Stoc Agoriadol ar 1 Ebrill	9,139	9,164
Gwerthiannau	0	(1)
Dymchweliadau/Dilewyd	(19)	(2)
Adeiladu o'r Newydd/Prynu/Trosi	44	142
Y Stoc wrth Gau 31 Mawrth	9,164	9,303

8.4 Ôl-ddyledion Rhent

	Ar 31 Mawrth 2022 £'000	Ar 31 Mawrth 2023 £'000
Ôl-ddyledion	2,267	2,644
Ôl-ddyledion fel Canran o'r Incwm Gros o Renti	5.22%	5.87%

O gymharu â'r flwyddyn flaenorol mae yna cynydd o 0.6% yn ôl-ddyledion y tenantiaid presennol, o ran y ganran o ddebyd gros sydd i'w gasglu. Mae'r perfformiad y tu allan i'r ffiniau o ran yr hyn a ystyrir yn lefel arferion da (2%) sef 3.6%. Mae yna cynydd o 0.07% yn ôl-ddyledion y cyn-denantiaid, o ran y ganran o'r debyd gros sydd i'w gasglu. Ar ôl cymeryd y £184,000 dyledion a ddilëir i ystyriaeth, roedd ostyniad o 0.22% yn y perfformiad.

Roedd y ddarpariaeth ar gyfer Drwgddyledion ar 31 Mawrth 2023 yn £1,176,162 ar gyfer rhent (£1,286,970 yn cynnwys trethi dŵr). Y rhifau cyfatebol ar gyfer 2021/22 oedd £1,082,489 ar gyfer rhent (£1,185,640 yn cynnwys trethi dŵr).

8.5 Comisiwn

Mae'r Awdurdod yn casglu trethi dŵr ar ran Dŵr Cymru ac yn derbyn comisiwn ar yr arian sy'n ddyledus. Yn 2022/23 roedd hwn yn £394k (£340k yn 2021/22) heb y golled yn sgil eiddo gwag. Gwerth y trethi dŵr a gasglwyd oedd £3.5 miliwn yn 2022/23 (£3.4 miliwn yn 2021/22).

8.6 Gwariant Cyfalaf

Cyfanswm y Gwariant Cyfalaf yn 2022/23 ar dir a phreswylfeydd sydd ynghlwm wrth y Cyfrif Refeniw Tai oedd £26.428 miliwn (£26.558 miliwn yn 2021/22).

	2021-22 £'000	2022-23 £'000
Cyllidwyd hyn fel â ganlyn :-		
Lwfans Atgyweiriadau Sylweddol	6,225	6,196
Benthyciadau	0	6,061
Derbyniadau Cyfalaf - Gwerthiant Preswylfeydd/Tir	0	386
Cyllid Allanol	16,383	4,263
Incwm Adran 106	326	304
Cyllid Refeniw Uniongyrchol	3,624	9,218
	26,558	26,428
Gwariwyd ar:		
Tai	25,655	25,785
Tir	0	0
Eraill	903	643
	26,558	26,428

8.7 Dibrisiant

Mae dibrisiad a cholledion amharu mewn perthynas ag asedau'r Cyfrif Refeniw Tai wedi cael eu debydu i'r Cyfrif Incwm a Gwariant yn unol â darpariaethau cyffredinol SORP a'u tynnu yn ôl allan yn y Symudiadau ym malans y Cyfrif Refeniw Tai. Yn lle'r tâl dibrisiad, cofnodwyd Darpariaeth Refeniw Isaf y Cyfrif Refeniw Tai ar ffurf credyd o'r Cyfrif Cyllid Cyfalaf i osgoi effeithio lefelau rhenti.

Mae preswylfeydd y Cyfrif Refeniw Tai yn cael eu hailbrisio bob pum mlynedd, a cafodd hyn eu wneud diwethaf ar 1 Ebrill 2020. Cynhaliwyd ymarfer ar 31 Mawrth 2023 i adolygu a oedd y swm a gariwyd yn sylweddol wahanol i'r gwerth presennol ar ddiwedd y flwyddyn. O fabwysiadu mynegai'r Gofrestrfa Tir, a ddangosodd gynnydd o 3% ar gyfer Sir Gaerfyrddin, bu newid sylweddol. Felly mae'r ganran hon wedi cael ei chymhwyso ar draws pob math o dai.

Dibrisiant a Cholledion Amhariad:

	2021-22	2022-23
	£'000	£'000
Dibrisiant	12,917	15,919
Amhariadau a Cholledion Adbrisio	(27,835)	21,275
	<u>(14,918)</u>	<u>37,194</u>

Amhariadau a Cholledion Adbrisio ar:

	2021-22	2022-23
	£'000	£'000
Tai	(29,446)	17,639
Tir	12	306
Eraill	1,599	3,330
	<u>(27,835)</u>	<u>21,275</u>

9 CYFRIF CRONFA'R DEGWM DYFED

Mae Cronfa'r Degwm Dyfed yn gynllun sydd yn bennaf yn rhoi grantiau tuag at gostau cynnal a chadw addoldai. Er hynny, gall elusennau cofrestredig sy'n dod â budd i drigolion wneud cais am gymorth tuag at gostau rhedeg, neu gost prosiect penodol neu gost prynu offer. Yn ogystal â chynorthwyo elusennau cenedlaethol, mae'r Gronfa'n cefnogi elusennau lleol sy'n gyfrifol am ddarparu cyfleusterau hamdden neu wasanaethau eraill sydd o les i'r Gymuned.

Adeg Ad-drefnu Llywodraeth Leol yn 1996 rhannwyd y Gronfa ymhlith yr Awdurdodau Unedol newydd. Roedd y swm a oedd ar gael i bob Awdurdod yn cael ei gyfrifo yn ôl y canrannau canlynol y cytunwyd arnynt:

Cyngor Sir Caerfyrddin	41%
Cyngor Sir Ceredigion	25%
Cyngor Sir Benfro	34%

Cytunwyd mai Cyngor Sir Caerfyrddin fyddai'n gyfrifol am weinyddu'r portffolio buddsoddiadau.

Gweddill Sir Gaerfyrddin yn y gronfa ar 31 Mawrth 2023 oedd £1.847 miliwn (£2.021 miliwn ar 31 Mawrth 2022).

10 CRONFEYDD YMDDIRIEDOLAETHAU 2022/23

Mae'r cyngor yn gweithredu cronfeydd ymddiriedolaeth ar gyfer gwasanaethau addysg, gwasanaethau diwylliannol a gwasanaethau cymdeithasol. Mae'r rhain yn cynrychioli cyfanswm asedau net o £868k ar 31 Mawrth 2023 (£823k ar 31 Mawrth 2022).

11 GOFAL CYMDEITHASOL / GWASANAETHAU PLANT – EIDDO PRESWYLLWYR, CYFRIFON A GEDWIR YN DDIOGEL, CRONFEYDD AMWYNDER A CHYFRIFON BUDDION I'R STAFF

11.1 Eiddo Preswylwyr

Caniateir pobl mewn cartrefi preswyl i gael lwfans personol a delir iddynt bob wythnos. Os nad yw'r preswilydd yn dymuno gwario'r holl lwfans mewn wythnos telir yr hyn sy'n weddill i gyfrif Cadwmigei y Preswylwyr. Roedd y balans ar 31 Mawrth 2023 yn £619,078 (£540,424 ar 31 Mawrth 2022) ac mae hyn yn adlewyrchu swm y lwfansau personol sy'n cael eu dal gan yr Awdurdod ar ran ei drigolion.

11.2 Cyfrifon a Gedwir yn Diogel

Mae'r Adran Cymunedau yn cadw Cyfrifon a Gedwir yn Ddiogel ar gyfer defnyddwyr y gwasanaeth sy'n byw yn y gymuned nad ydynt yn gallu delio â'u materion ariannol oherwydd anallu meddyliol. Y Cyfarwyddwr Cymunedau yw'r sawl sydd wedi'i enwebu gyda'r Adran Gwaith a Phensiynau ar gyfer bob un o'r rhai hyn sy'n defnyddio'r gwasanaeth. Y balans ar 31 Mawrth 2023 oedd £1,759,748 (£1,377,581 ar 31 Mawrth 2022) ac mae hyn yn adlewyrchu'r swm arian a ddeler gan yr Awdurdod ar ran defnyddwyr ei wasanaeth.

11.3 Cronfeydd Amwynder a Chyfrifon Buddion i'r Staff

Cronfeydd a gedwir ar ran sefydliadau, megis canolfannau dydd, chartrefi preswyl a canolfannau plant/cylchoedd chwarae yw cronfeydd amwynder. Mae'r taliadau ar gyfer eitemau a brynir er budd preswylwyr a chleientiaid y sefydliadau hyn, a daw'r incwm o roddion ac anrhegion ac ati gan deuluoedd y cleientiaid, a chymynroddion o ystadau cleientiaid ymadawedig.

Cronfeydd a gedwir ar ran staff sy'n gweithio mewn sefydliadau penodol a geir yn y Cyfrifon Buddion i'r Staff. Daw'r incwm o roddion gan deuluoedd cleientiaid a chymynroddion o ystadau cleientiaid ymadawedig. Mae'r taliadau ar gyfer eitemau sydd o fudd i'r holl staff sy'n gweithio mewn sefydliad penodol.

Roedd y balans ar 31 Mawrth 2023 yn £122,947 (£120,372 ar 31 Mawrth 2022).

11.4 Cyfrifon a Reolir – Taliadau uniongyrchol

Mae Taliadau Uniongyrchol yn caniatáu i ddefnyddwyr gwasanaeth dderbyn taliadau arian parod gan yr awdurdod lleol yn hytrach na gwasanaethau gofal. Gall hyn roi mwy o hyblygrwydd a rheolaeth i'r defnyddiwr gwasanaeth o'i becyn cymorth. Caiff cyfrifon eu rheoli gan dîm yn yr Adran Cymunedau sy'n darparu gwasanaethau cymorth a chynghor i dderbynwyr taliadau uniongyrchol, gan gynnwys gwasanaethau bancio rheoledig a gwasanaethau'r gyflogres ar gyfer y Cynorthwyyr Personol sy'n darparu gofal.

Y balans ar 31 Mawrth 2023 oedd £2,901,864 ar ran defnyddwyr y gwasanaeth. Y balans ar 31 Mawrth 2022 oedd £3,220,154.

12 GEIRFA

Mae'r adran ganlynol yn ceisio esbonio ystyr rhai o'r termau technegol sy'n cael eu defnyddio yn y Datganiadau. Mae'r adran wedi'i rhannu yn dermau Cyffredinol a'r rhai hynny sy'n ymwneud â Chyfrifon y Gronfa Bensiwn.

Cyffredinol

Amrywiad

Y gwahaniaeth rhwng yr union wariant a'r gyllideb – a fynegir fel arian neu ganran.

Archwiliad

Archwiliad annibynnol ar ein gweithgareddau yw'r archwiliad hwn

Asedau a Ddelir i'w Gwerthu

Mae'r rhain yn asedau na ddefnyddir mwyach i ddarparu gwasanaeth ac sydd wrthi'n cael eu marchnata ac sy'n debygol iawn o gael eu gwerthu cyn pen blwyddyn.

Asedau Cyfredol

Asedau tymor byr yw'r rhain, sydd ar gael i'r Awdurdod defnyddio yn ystod y flwyddyn gyfrifydda ganlynol.

Asedau/Rhwymedigaethau Pensiynau Net (Nodiadau ar y Symudiad mewn Rhwymedigaethau Pensiwn Net)

Costau Gwasanaeth Presennol – gwerth y codiad yn rhwymedigaethau'r aelodau sy'n gweithio o ganlyniad i gynydd o flwyddyn yn eu gwasanaeth (h.y. o ddechrau'r flwyddyn i ddiwedd y flwyddyn), llai unrhyw gyfraniadau gan weithwyr.

Cyfraniadau'r Cyflogwyr – Cyfraniadau'r cyflogwr yw'r symiau a delir gan y cyflogwr yn ystod y flwyddyn. Maent yn cynnwys unrhyw symiau a delir mewn perthynas â phwysau ymddeoliadau cynnar ac unrhyw gostau a adenillir o ran budd-daliadau blynyddoedd ychwanegol gorfodol.

Costau Gwasanaeth Blaenorol – Cyfyd costau gwasanaeth blaenorol pan fo cyflogwr yn gwneud ymrwymiad i ddarparu lefel uwch o fudd-dâl na'r hyn a addawyd yn flaenorol, er enghraifft creu budd-dâl pensiwn ar gyfer cymar lle nad oedd y cyfryw fudd-dâl yn bodoli neu ganiatáu ymddeoliad cynnar gyda blynyddoedd ychwanegol o wasanaeth.

Costau Llog – Mae cost y llog yn seiliedig ar gyfradd y disgownt a gwerth presennol rhwymedigaethau'r cynllun ar ddechrau'r cyfnod. Ffordd arall o edrych ar y "llog ar rwymedigaethau" yw dad-ddirwyn blwyddyn o ddisgownt mewn perthynas â rhwymedigaethau.

Enillion a Cholledion Actiwaraid – Yn yr achos hwn y gwahaniaeth rhwng yr union elw ar yr asedau a'r elw a ddisgwyllir.

Yr Elw Disgwylliedig ar Asedau – Mae'r elw a ddisgwyllir ar asedau yn seiliedig ar ddisgwylliadau hir dymor ar ddechrau'r cyfnod.

Enillion neu Golledion ar Gytundebau neu Gwtogiadau – Pan fo rheolau'r Cynllun yn caniatáu gweithwyr i ymddeol yn gynnar neu drosglwyddo allan o'r Cynllun, cyfrifir am y cyfryw gytundebau neu gwtogiadau yn y rhagdybiaethau demograffig arferol a wneir gan yr actiwari a bydd unrhyw enillion neu golledion a achosir yn enillion a cholledion actiwaraid. Mae unrhyw golledion a achosir gan gytundeb neu gwtogiad nad yw wedi'i gyfrif yn y rhagdybiaethau actiwaraid yn cael ei fesur ar y dyddiad y mae'r cyflogwr yn dangos ei ymrwymiad i'r trafodion ac mae'n cael ei gydnabod yn y cyfrif elw a cholled ar gyfer y dyddiad hwnnw. Mae unrhyw enillion a achosir gan gytundeb neu gwtogiad nad ydyw wedi'i gyfrif yn y rhagdybiaethau actiwaraid yn cael ei fesur ar y dyddiad y mae pob parti y mae angen eu caniatâd wedi ymrwymo yn ddi-droi'n ôl i'r trafodion ac fe'i cydnabyddir yn y cyfrif elw a cholledion am y dyddiad hwnnw.

Asedau Treftadaeth

Yn ôl y diffiniad, Asedau Treftadaeth yw'r asedau hynny sy'n cael eu dal a'u cynnal yn bennaf oherwydd eu cyfraniad i wybodaeth a diwylliant.

Awdurdod Bilio

Awdurdod lleol sy'n gyfrifol am gasglu treth y cyngor a threthi annomestig.

Awdurdodau Praesept

Yr awdurdodau hynny sydd heb fod yn awdurdodau bilio, h.y. nid ydynt yn casglu treth y cyngor a threthi annomestig. O ran Cyngor Sir Caerfyrddin yr awdurdodau praesept yw Heddlu Dyfed-Powys a'r Cynghorau Tref a Chymuned.

Balans

Y gwarged neu'r diffyg mewn unrhyw gyfrif ar unrhyw adeg.

Blwyddyn Ariannol

Dyma gyfnod y cyfrifon. Yn achos yr awdurdodau lleol, mae'n dechrau ar 1 Ebrill ac yn dod i ben ar 31 Mawrth yn y flwyddyn ganlynol.

Budd-daliadau Tai

Lwfans i bobl ar incwm isel (neu ddim incwm) i dalu am eu rhent yn gyfan neu am gyfran ohono. Awdurdodau lleol sy'n caniatáu neu'n talu'r budd-dâl ond ad-delir rhan o gost y budd-daliadau a'r gost o redeg y gwasanaeth gan lywodraeth ganolog. Gelwir y budd-daliadau a delir i denantiaid yr awdurdod yn 'gostyngiad yn y dreth'ac enw'r budd-dâl a delir i denantiaid y sector preifat yn 'lwfans rhent'.

Bwrdd Benthyciadau Gweithfeydd Cyhoeddus (BBGC) (PWLB)

Un o asiantaethau'r Llywodraeth yw hon ac mae'n darparu benthyciadau tymor hir ar gyfer awdurdodau lleol. Mae'n codi cyfraddau llog sydd ychydig yn unig yn uwch na'r cyfraddau y mae'r Llywodraeth yn eu talu am fenthycia.

Côd Darbodus

Côd ymddygiad proffesiynol yw'r Côd Darbous i gefnogi awdurdodau lleol mewn gwneud penderfyniadau buddsoddi cyfalaf.

Credydwr

Mae credydwr yn rhywun y mae arnom arian iddo ar ddiwedd y flwyddyn ariannol am waith sydd wedi'i wneud, nwyddau sydd wedi dod i law neu wasanaethau sydd wedi'u rhoi.

Cronfa Bensiwn

Y gronfa a gynhelir i dalu taliadau pensiwn ar ymddeoliad y cyfranogwyr

Cronfa'r Cyngor

Prif gronfa referniw yr awdurdod lleol. Defnyddir y gronfa hon i dalu am wariant beunyddiol ar wasanaethau.

Cronfa Wrth Gefn

Symiau yw'r rhain sydd wedi'u neilltuo ond sydd heb fod yn disgyn o fewn diffiniad darpariaethau ac maent yn cynnwys cronfeydd wrth gefn cyffredinol (balansau) y mae'n rhaid i bob awdurdod eu cynnal fel mater o ddarbodaeth.

Cronfeydd Wrth Gefn wedi'u Clustnodi

Dyma'r cronfeydd sydd wedi'u neilltuo ar gyfer diben penodol.

Croniad

Mae croniad yn swm a ddangosir yn ein cyfrifon ar gyfer incwm neu wariant yn ystod cyfnod y cyfrifon ond sydd heb gael ei dalu ar ddyddiad y fantolen.

Cyfrif Refeniw

Cyfrif yw hwn sy'n cofnodi ein gwariant a'n hincwm beunyddiol ar eitemau fel cyflogau wythnosol a misol, costau rhedeg gwasanaethau a chyllido gwariant cyfalaf.

Cyfrif Refeniw Tai (HRA)

Y cyfrif hwn sy'n cynnwys ein holl incwm a gwariant ym maes tai.

Cyllideb

Cynllun ar gyfer gwario yw cyllideb, a hynny at y flwyddyn ariannol nesaf fel rheol.

Cyllido Refeniw yn Uniongyrchol

Adnoddau a ddarperir o gyllideb refeniw yr awdurdod i gyllido costau prosiectau cyfalaf.

Dadansoddiad Goddrychol

Dadansoddiad o incwm a gwariant yn ôl math. Mae'r cyfryw benawdau yn cynnwys costau gweithwyr, eiddo a thrafnidiaeth. Mae'r incwm yn cynnwys grantiau llywodraeth, ffioedd a thaliadau.

Darpariaeth

Ystyr darpariaeth yw swm y byddwn yn ei neilltuo yn ein cyfrifon ar gyfer y rhwymedigaethau neu'r colledion sy'n debygol neu'n sicr o ddigwydd, ond nid oes sicrwydd ynghylch y symiau na'r dyddiadau.

Derbyniadau Cyfalaf

Dyma'r derbyniadau a geir drwy werthu tir ac adeiladau y mae statudau'n cyfyngu ar y defnydd a wneir ohonynt. Dim ond i gyllido gwariant cyfalaf newydd neu i'w neilltuo er mwyn cyllido gwariant cyfalaf hanesyddol y gellir eu defnyddio.

Dibrisiant

Dull o ddyrannu cost Eiddo, Offeriant a Chyfarpar dros eu bywydau defnyddiol yw dibrisiant.

Dyledwr

Mae dyledwr yn rhywun y mae arno arian i ni ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

Eiddo Buddsoddi

Mae'r rhain yn eiddo a gedwir dim ond er mwyn cael rhent amdanynt neu er mwyn y cynnydd yn eu gwerth, neu at y ddau ddiben hyn, yn hytrach nag er mwyn darparu gwasanaethau.

Eiddo, Offeriant a Chyfarpar

Mae'r asedau hyn yn asedau sydd â sylwedd ffisegol ac fe'u cedwir i'w defnyddio wrth gynhyrchu neu gyflenwi nwyddau a gwasanaethau, i'w gosod ar rent i eraill (fel rhan o wasanaeth) neu at ddibenion gweinyddol. Y disgwyl yw y bydd unrhyw ased a gaiff ei gynnwys yn y categori hwn yn cael ei ddefnyddio am fwy nag un flwyddyn ariannol.

Y Fantolen

Datganiad o'n hasedau, ein rhwymedigaethau a'n balansau eraill ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

Ffioedd a Thaliadau

Incwm a enillir drwy godi tâl ar ddefnyddwyr gwasanaethau am y cyfleusterau, e.e. defnyddio offer hamdden, parcio ceir, casglu gwastraff masnachol, ac ati.

Grant Cynnal Refeniw

Y prif grant a delir gan Lywodraeth Cymru i gefnogi cyllideb awdurdodau lleol.

Gwarannau

Buddsoddiadau megis stociau, cyfrannau a bondiau yw'r rhain.

Gwariant Cyfalaf

Ystyr gwariant cyfalaf yw gwario ar asedau anghyfredol megis Eiddo, Offeriant a Chyfarpar, Eiddo Buddsoddi ac Asedau Treftadaeth. Byddai hyn yn cynnwys prynu neu adeiladu asedau newydd, ynghyd â'r gwariant dilynol ar waith cynnal a chadw/datblygu mawr.

Gwariant Gros

Cyfanswm y gost o ddarparu gwasanaethau'r Cyngor cyn ystyried unrhyw incwm megis ffioedd a thaliadau am wasanaethau, ac ati.

Gwerth Realeiddiadwy Net

Pris gwerthu yr ased, llai'r gost berthnasol ei werthu.

IFRS

Safon Adrodd Ariannol Rhyngwladol.

IFRIC

Pwyllgor Dehongli Adroddiadau Ariannol Rhyngwladol.

Safonau cyfrifyddu yw'r ddau uchod sy'n rhoi canllaw ar gyfer cyfrifyddu ariannol.

Isafswm y Ddarpariaeth Refeniw (MRP)

Dyma'r swm mae'r Awdurdod wedi ei neilltuo i ad-dalu benthyciadau.

Praeseptau

Dyma'r swm bydd yr Awdurdod yn ei dalu i Awdurdod Nad yw'n Bilio (er enghraifft Cyngor Cymuned) er mwyn iddo dalu ei gostau (ar ôl caniatáu ar gyfer ei incwm).

Pris Cynnig

Y pris y byddai trydydd parti yn ei dalu i'r cynllun am y buddsoddiad ar ffurf trafodyn hyd braich.

Prydlesi Ariannol

Dull o brynu eitemau cyfalaf. (Wrth ddefnyddio prydlesi ariannol mae'r Awdurdod yn gyfrifol am y rhan fwyaf o'r risgiau (a'r enillion) o fod yn berchen ar asedau.)

Prydlesi Gweithredol

Dull o brynu eitemau cyfalaf.

Gyda'r prydlesi hyn mae'r risgiau (a'r enillion) o fod yn berchen ar yr ased yn aros gyda'r perchennog.

Rhwymedigaeth

Swm sy'n daladwy rywbyrd yn y dyfodol yw rhwymedigaeth.

Rhwymedigaethau Cyfredol

Rhwymedigaethau tymor byr yw'r rhain, sydd i gael eu talu gennym yn ystod y flwyddyn gyfrifydda nesaf.

Stocrestrau

Ystyr stocrestrau yw deunyddiau crai a brynir i'w defnyddio o ddydd i ddydd. Mae gwerth yr eitemau hynny a oedd heb eu defnyddio gennym ar ddyddiad y fantolen yn cael ei ddangos yn yr asedau cyfredol yn y fantolen.

Swyddfa Archwilio Cymru (Archwilio Cymru)

Corff annibynnol yn cael ei arwain gan Archwilydd Cyffredinol Cymru sy'n gyfrifol am benodi archwilywyr allanol i awdurdodau lleol.

Treth y Cyngor

Prif ffynhonnell treth leol i awdurdodau lleol. Codir treth y cyngor ar gartrefi yn ei ardal gan yr Awdurdod Bilio a defnyddir yr arian i fodloni gofynion treth y cyngor yr Awdurdod Bilio ac i dalu'r awdurdodau praesept.

Trethi Annomestig Cenedlaethol (NNDR)

Yr NNDR, neu'r Trethi Busnes, yw'r tâl y bydd deiliaid safleoedd busnes yn ei dalu er mwyn cyllido rhan o wariant yr awdurdodau lleol. Y Llywodraeth sy'n pennu'r NNDR ac mae'n ganran o'r gwerthoedd trethol. Yr un yw y ganran drwy Gymru gyfan. Mae'r cyfanswm sy'n cael ei gasglu yn cael ei rannu rhwng yr awdurdodau unigol yn ôl eu cyfran hwy o'r oedolion yn y boblogaeth.